ŞTEFAN ZAIDES
MISIUNE DE TAINĂ ÎN CETATEA ETERNĂ
EDITURA MILITARĂ, BUCUREŞTI, 1986
Coperta: FI. CREANGĂ

„… Apţi pentru cea mai înaltă civilizaţie şi siliţi de a trăi de la o bejenie la alta. Oricare alţii s-ar fi risipit în lume. Pentru mai puţin se părăsesc şi cele mai dulci patrii. Noi am rămas. Cu sabia în mână de strajă la toate zările, iar când s-a frânt o clipă, ca să se lege din nou, tainic, oţelul, am întins brutalităţii arma subţire a inteligenţei noastre. Şi, iată, suntem tot acasă!”

NICOLAE IORGA

Secolul începuse năprasnic. Pericolul expansiunii marelui imperiu roman crescuse enorm; era pericolul ce ameninţa în chip grav chiar independenţa şi fiinţa poporului dac. Expediţiile romane erau tot mai dese; corp după corp armatele romane vizau direct teritoriul Daciei. Roma nu mai voia la fruntariile sale nord-estice un stat atât de puternic, de care se simţea ameninţată şi pe care îl voia supus. Trecuseră vremurile când Burebista – „cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia” – îşi permisese să se amestece în luptele intestine ale Romei, sprijinindu-l pe Pompeius împotriva lui Caesar însuşi; trecuseră vremurile când, sub conducerea regelui Cotiso, dacii, „aninaţi de munţi”, de *câte* ori îngheţa Danubiul executau dese incursiuni în ţinuturile de dincolo de fluviu… Roma nu mai voia să îngăduie nici repetatele răscoale ale populaţiilor din Peninsula Balcanică, împletite cu incursiunile dacilor nord-danubieni. Situaţia dacilor nord-danubieni s-a înrăutăţit mai mult după ce, în anul 6 e.n., s-a instituit un comandament militar al Moesiei; ca *legatus Augusti propretore exercitus* a fost numit Caecina Severus, care şi-a făcut curând simţită prezenţa prin respingerea unui atac al dacilor… În timpul lui Tiberius (14 – 37 e.n.) s-au luat noi măsuri de consolidare a frontierei

dunărene. Comandamentul militar moesic a fost transformat într-o provincie: Moesia. *La vest*[1], sarmaţil*or yazigi* l*i s-a* permis să se aşeze în câmpia dintre Danubiu şi Tisa, locuită până atunci de daci şi creând, astfel, romanii o nouă primejdie pentru poporul dac.

Dar desele incursiuni romane de pedepsire aduceau doar scurte perioade de linişte relativă la frontiera cu Dacia. După ce Nero a închis ochii – ne spune Tacitus – a început o epocă în care dacii s-au făcut vestiţi prin faptele lor militare. Răscoalele din unele provincii romane şi începutul domniilor efemere ale urmaşilor acestuia – imperatorii Galba, Otho *şi* Vittelius – până la instituirea dinastiei Flaviilor prin Vespasian (69 – 79), au slăbit puterea militară a Imperiului roman şi la Dunărea de Jos, situaţie pe care dacii au exploatat-o cu promptitudine. Astfel, în anul 69 puternice forţe dace au trecut la sud de Dunăre şi au atacat cu succes importante obiective militare din Moesia[2]. „S-au mişcat şi dacii (...) fără frică, deoarece fusese luată armata din Moesia. Ei observară liniştiţi primele evenimente; dar când aflară că Italia arde în focul războiului şi că toţi se duşmănesc între ei, *lu*ară cu asalt taberele de iarnă ale cohortelor şi cavaleriei auxiliare şi se făcură stăpâni pe ambele maluri ale Dunăriiul.

Acţiunile militare ale dacilor dincolo de Danubius menţineau trează speranţa dacilor sud-dunăreni într-o posibilă eliberare de sub romani, obligând astfel Roma să aducă în regiune forţe de care ar mai fi avut nevoie pe alte fronturi. Tot mai îngrijoraţi de intensitatea atacurilor dacilor *şi* de gravitatea consecinţelor lor, romanii s-au lansat în tot mai dese expediţii de represalii, pătrunzând adânc în ţinuturile dacice. Ei s-au văzut nevoiţi

---

1 Vezi Istoria militară a poporului român, voi. I, Editura Militară, Bucureşti, 1984, p. 136—138.

2 Vezi Istoria militară a poporului român, voi. I, p. 136—138.

— A lăsat mărturie Suetonius, în scrierile despre Domitianus – să creeze o flotă specială pentru supravegherea Danubiului. Şi totuşi, în iarna anului 85/86, pe când la Sarmizegetusa domnea Duras-Durpaneus, iar la Roma Domiţian, dacii pătrund în Moesia, cu mare prăpăd pentru oştirile romane, dezlănţuindu-se, astfel, conflictul decisiv între Dacia şi Imperiul roman, care avea să dureze, cu întreruperi, peste două decenii[3].

Strategia regilor daci se baza pe declanşarea unor acţiuni militare impetuoase şi repetate la sud de Danubiu. Momentele erau bine alese, „ochii şi urechile" dace la Roma, oameni de mare taină şi *încredere*, anunţând din vreme angajarea amplă a forţelor imperiului în alte spaţii geografice sau războaiele civile ce frământau marea putere romană. Această strategie „a avut ca rezultate esenţiale nu numai bararea expansiunii romane pe aliniamentul fluviului, dar şi dezorganizarea repetată şi şubrezirea autorităţii imperiului în teritoriile sud-dunărene. Practic, Dacia a rămas, ca şi în vremea lui Burebista, independentă şi demnă în rândurile statelor lumii antice – chiar dacă potenţialul ei militar nu mai era acelaşi – constituind pentru Imperiul roman cel mai redutabil adversar de pe continentul european".

PARTEA ÎNTÂI

I

1. Lectica – perdelele trase tresăreau uşor în ritmul legănat al purtătorilor, şase sclavi samniţi[4] cu priviri neprietenoase – trecu repede prin dreptul lui Oroles.

I se păruse numai sau chiar zărise o pereche de ochi negri, luminoşi scânteind din spatele perdelelor?

Privi lung, atent spre Poarta Morţii[5], fără să-i pese de

3 Vezi Istoria militară a poporului român, voi. I, p. 139.

4 Popor antic.

5 Poarta Circului prin care erau scoşi cei ucişi în arenă.

vacarmul neostoit al mulţimii. Se aplauda în cascade, se arunca în arenă cu seminţe despicate de migdal. Doi sclavi traci, înalţi, uriaşi, cu privirile întunecate, înarmaţi cu căngi ascuţite aşteptau – gata pregătiţi – să tragă cadavrul celui ucis. Fusese un tânăr sarmat cunoscut şi temut la Şcoala de gladiatori de pe lângă Circul cel Mare. Acum, peste o sută douăzeci de mii de glasuri îl aclamau pe învingător. Acesta, un bur din nord, rămăsese pironit în mijlocul arenei, străjuind, cu tridentul în mână, pata de sânge, care se înnegrea, rămasă de pe urma sarmatului. Burul privea ursuz mulţimea; nu-l bucura victoria, n-aştepta nimic de la public – îşi făcuse numai datoria şi, fireşte, îşi apărase viaţa. Sarmatul nu-i pricinuise, de altfel, niciun rău, dar aşa căzuseră sorţii

— Ce putea face? Când îl rănise cu tridentul şi îl îngenunchease, obligându-l apoi să se culce cu omoplaţii lipiţi de nisipul din arenă, citise – cum se putea altfel? – în ochii sarmatului dorinţa sălbatică de a trăi, de a se smulge morţii cu orice preţ; dar cu ce preţ?... Cu ce preţ se mai putea el sustrage stigmatului pe care veşnicia, prin acel trandafir sângeriu ce i-l zămislise tridentul pe tâmplă, i-l şi aşezase pe frunte!? încercase şi el, învingătorul, să forţeze mâna destinului: privise cu speranţă în lojă, la împărat. Dar mulţimea uriaşe într-un glas: „Moarte!...” şi împăratul, dorind să facă pe plac mulţimii mai ales în astfel de împrejurări, făcuse semnul necruţării: cu pumnul mâinii drepte încleştat şi cu degetul cel mare împingând în jos, hotărâse pieirea sarmatului. Iar burul se supusese – tridentul său zvâcnise o dată, în sus, apoi coborând cu putere fulgerase pieptul celui căzut. De la el era, acum, balta imensă de sânge...

Burul simţea ostilitatea mulţimii; ai lui – deci, şi el! – nu erau iubiţi la Roma. Iar această ură părea a străbate până la el, în mijlocul arenei, ca duhoarea grea, dulceag-amăruie a cadavrelor. Nu, nu de sus, din gradelele

nobilimii, patricienilor, venea acest val de ostilitate; şi nici din loja imperială. Ci, uite, de acolo, din amfiteatrul uriaş, unde, aşezaţi pe treptele circului, oameni simpli amestecaţi laolaltă cu liberţi, sclavi, femei care se vindeau pe un *dinar* sau numai pe câţiva sesterţiaşteptau ca burul – fiul unui popor sălbatic, din nord[6], pe care romanii crezuseră adesea a-l fi supus, sau măcar a-l fi făcut mai înţelept – să salute mulţimea, să-ngenunche, după datină şi să încline tridentul, arma sa de luptă, în semn de supunere. Dar burul nu avea de gând să facă nimic din toate acestea.

Se temea?

Oroles întoarse privirile de la Poarta Morţii, prin care trupul neînsufleţit, sfârtecat al sarmatului fusese târât afară de doi slujitori, deghizaţi unul în Pluto, celălalt în

Mercur, ajutaţi de câţiva lorari[7]. Burul, un re ti ar[8], rămase mai departe în arenă, cu privirile aţintind imensa pată roşie lăsată de sângele celui ucis… – ucis de mâna lui! … – pată care, sub soarele fierbinte al Romei maronea acum şi exala mirosul hâd al morţii.

Stătea încremenit, cu plasa atârnând dezordonat pe umărul stâng şi cu temuta sa armă de luptă – încă plină de sânge – proptită cu cele trei vârfuri în podişul de nisip. Coiful sarmatului – simplu, din fier, cu poleiala pierdută – rămăsese doi paşi mai încolo; numai scutul mic şi sabia lată părăsiseră locul luptei odată cu el, mâinile sale nu le dăduseră drumul, şi acum, dincolo de Poarta Morţii, la loc ferit, aveau să fie luate de lorari.

Oroles gândi ce s-ar întâmpla dacă, aţâţată, orgolioasă fără măsură, mulţimea ar năvăli în arenă, să-l ucidă pe burul care o sfida – acum era clar – şi care, şi el

---

6 Triburile germanice hălăduiau la nord de Dunărea inferioară.

7 întemeierea Romei : 752 î.e.n.

8 Gladiator ale cărui arme specifice erau plasa şi tridentul.

nemărginit de orgolios, mândru chiar, deşi sclav, credea că poate înfrunta, singur, acest populus romanus căruia niciun împărat, până acum, nu îndrăznise ca aici, în uriaşul circ, să-i conteste dreptul de moarte şi de viaţă asupra gladiatorului învins. Dar burul era bine păzit de îngrăditurile arenei. Nu, nu pentru cei care se luptau în arenă, dându-şi viaţa spre distracţia celor adunaţi aici, fuseseră luate toate acele preventive măsuri de pază, ci pentru public. Astfel că, pe bur îl despărţea de mânia celor care stăteau pe treptele circului – înfulecând plăcinte cu mere, cu brânză şi cu pesmeţi, cârnaţi umpluţi cu măruntaie de porc sau de viţel şi cu sânge luat după jertfă, năut prăjit şi vinuri roşii, de prin tavernele Romei –, un grilaj gros de fier forjat, care nu se îndoia nici când cea mai viguroasă dintre sălbăticiuni, ursoaica neagră, carpatină, se arunca, furioasă, în el; venea, apoi, un şanţ lat, adânc, umplut cu apă şi, după el, parapetul de piatră – nici el uşor de trecut! Şi apoi, nici vigilii ” n-aveau să stea cu mâinile la piept, când cei dintâi zurbagii ar fi încercat, trecând peste toate aceste oprelişti, să sfarme ţeasta burului. Om al pădurilor de nepătruns, de acolo, din Nordul tenebrelor, germanicul îi sfida acum pe romani în tăcere, nevoind defel să se supună datinii şi aruncându-le, pe sub sprâncenele mari, stufoase, roşii, priviri neprietenoase.

Traian, în mantie de purpură, privea, tălăzuindu-se furioasă, mulţimea din circ. *Circul cel mare* nu era opera sa. Încă nu avusese vreme să se ocupe de înălţarea urbanistică a Romei. Era mai ales soldat: onest, curajos, patriot – Roma mai presus de orice! *Circul cel mare*, unde se afla acum, tronând în loja imperială pe perna din puf de gâscă grecească, cusută cu fir de aur, fusese zidit de unul dintre regii vechi – „legendarii” – Tarquinius cel Bătrân, în anul 138 de la întemeierea Romei. Sub acest nume – *Circul cel mare* – era cunoscut abia din 533 î.e.n., pe când

cenzorul Quintus Flaminius ridicase de fapt un nou circ pe temeliile celui vechi – *Circul Flaminius*. Deceniu după deceniu, secol după secol, împărat după împărat adăugaseră, apoi, câte ceva colosului oval din piatră. Aşezat între Palatin şi Aventin pe o vale – Valea Murcia –, circul îşi căpătase strălucirea şi actualele dimensiuni nu cu mult în urmă, când marile triumfuri ale lui Iulius Caesar şi Octavian Augustus îl creaseră pe potriva zelului lor de imperatori ce îşi doreau gloriile gustate şi împărtăşite de cea mai mare parte a gloatei, pompos denumită populus romanus, ce colcăia la Roma. „Inima vie a lumii" atinsese proporţiile unui oraş-colos, unde vieţuiau laolaltă sute de mii de romani. Romanii adevăraţi erau puţini – dar cine îşi mai amintea de ei!? Sărăciseră, le dispăruse stirpea… Triumfaseră alte neamuri, zămislite din împreunarea glorioşilor ostaşi ce luptau sub flamura romană şi toate seminţiile imperiului. Dacă până şi împăraţii văzuseră Roma abia ca ostaşi acoperiţi de glorie!… Nerva Traian, strălucitorul, acoperit de purpura imperială acum, cel care îi învinsese – în sfârşit! – pe barbarii daci, până şi el, luminatul, văzuse soarele undeva, la graniţa de apus a marelui imperiu, pe pământul iberic! Iar acum – iată-l, triumfând în loja imperială, cu zâmbetul abia schiţat pe buze, cu părul scurt retezat adumbrind, în câteva creţuri, fruntea înaltă, şi ea înnegurată de grija – de grijile – răsmiilor de supuşi, înseninată doar când şi când, acum, la marea sărbătoare a triumfului său împotriva dacilor.

Sub drapurile grele ale. cos turnului, Oroles simţea că se sufocă. Mintea lui însă hălăduia departe, spre soare-răsare, pe munţii cei înalţi acoperiţi de codri întinşi de brazi, unde ciutele s-adapă în râuri repezi şi unde zimbrii de neîmblânzit împărăţesc întunecimile răcoroase şi fără de sfârşit ale codrilor de sub dealuri. Numai ochii, ochii săi limpezi ca zarea către care îi cătau gândurile, când şi când, în nelinişte, poposeau pe purpura imperatorului,

pentru a se întoarce apoi în arenă – acolo unde burul părea să se fi transformat în stană. Figura gladiatorului, chinuită de ură, schimonosită, devenise respingătoare. Un păr roşcat şi des, slinos acum, îi încadra chipul, răzbătea în şuviţe lungi de sub chivără.

O piatră căzu la picioarele celui din arenă. Apoi o alta, şi încă una. Şi apoi alte, şi alte, şi alte…

— Să-l lapidăm! urlă careva.

— Să-l lapidăm! Să-l lapidăm!!… reluă înfricoşător de înfierbântată mulţimea.

Pietrele – ivite nu se ştie de unde – zburau acum în arenă cu zecile, cu sutele. Dar niciuna nu-şi nimerea ţinta.

Şi deodată, statuia burului se destinse. Se mişcă. Braţele sale de uriaş ridicară tridentul cu dinţii în sus. O scurtă zvâcnire – fierul fulgeră în lumina soarelui – şi mânerul tridentului se împlântă în solul arenei. Apoi burul se săltă, uimitor de sprinten pentru statura sa, pe grilajul ce-nconjura arena, se balansă o clipă – mulţimea îşi ţinu răsuflarea – pentru a-şi găsi echilibrul şi, părăsind ca o zvârlugă gardul de metal, s-aruncă cu pieptul în arma neostoitului Neptun.

Un freamăt – de uimire? – străbătu rândurile din loja împăratului şi până la cel din urmă schilod care

— O, Jupiter! – abia fusese îngăduit într-un colţişor din uriaşul circ.

Prăbuşit peste temuta armă ce curmase viaţa, câteva minute mai devreme, sarmatului, trupul burului zvâcni de două ori apoi rămase inert.

Lorarii – nepăsători – păşiră în arenă: pentru ei burul nu era nimic altceva decât încă un gladiator trimis în lumea lui Pluto. Căngile lor lungi îl apucară fără ca vreunul dintre ei să se încredinţeze, mai întâi, dacă a murit şi îl târâră spre *Poarta Morţii*.

Oroles închise ochii, cutremurându-se. Gând au trecut oare atâţia ani?

„O, ce bătrân sunt!…”, se minună în sine. „Altă dată…”

Amintiri vechi, vechi… din copilărie îl potopiră, purtându-l cu ele undeva, departe, în timp şi în spaţiu, la Argedava natală.

2. „… Această ţară, aşezată în faţa Moesiei, peste Danubius, e încinsă de cununa munţilor, având numai două intrări: una pe la Boutaie, cealaltă pe la Tapae…”

Dacia!…

Cuvintele – sărace – ale învăţatului grec, Strabo, trăit la Roma şi obişnuit cu lauda în cuvânt numai când vorbea despre populus romanus, nu pot îndeajuns descrie ţara de soare şi de dor pe care el, Oroles, tânăr, foarte tânăr fiind, o părăsise… – fusese nevoit s-o părăsească… – să se stabilească aici, în Cetatea eternă, inima celui mai mare imperiu pe care îl cunoscuse omenirea, imperiu ce-i înăbuşea, cu răsuflarea-i fierbinte de cuceritor hrăpăreţ, pământul natal.

Argedava!…

Acolo, sus, în tării, păsările al căror nume îl purta brăzdau în zboruri imperiale cerul senin; acolo, sus, pe apa de cleştar a râului Arge, se născuse, copilărise şi apoi devenise bărbat, oştean, el, Orefles, fiul unui tarabostes, descendent al marelui preot şi rege dac Deceneu.

Efluviile emoţiei îi colorează obrajii – sub barba aspră – cu purpura sângelui. Mândria clocoteşte în acest sânge de dac. Nu, nu îi este ruşine nici astăzi, când scutul greu, de fier al Romei apasă de moarte grumajii ţării, nu, nu îi este ruşine să recunoască: „Da, sunt dac”. Ar striga-o din tot sufletul şi aici, în *Circul cel mare* şi în clipele de triumf ale slăvitului Traianus: „Sunt dac! Sunt dac! Sunt dac! Am crescut şi am învăţat să fiu oştean aproape odată cu Decebal – regele nostru, al cărui cap Traian şi l-a dorit în convoiul triumfal”.

„Traianus dacicus!” „Primul provincial care s-a

cocoţat în tronul imperial!” Şi-a dorit, în convoiul triumfal, capul regelui Daciei şi aurul acesteia, aurul pentru care, de mai bine o sută cincizeci de ani, marele imperiu a tot lovit în porţile, greu zăvorâte, cu sânge pecetluite, ale Daciei. 30 de legiuni i-au trebuit lui Traianus pentru ca să-i taie lacătele ce-i zăvorau tot mai râvnitul tezaur al regelui dac! Peste 150.000 de oşteni aduşi din toate provinciile imperiului au trebuit să-şi pună viaţa în pericol pentru a-i da Romei aurul dac!… şi capul regelui dac!! Pe când el, Oroles, singur sau aproape singur, a lucrat – şi cu izbândă! – la doborârea împăratului roman Domitianus, i-a încurcat acestuia drumurile şi a pus umărul la decimarea legiunilor sale. Dar cine îşi mai aduce aminte acum, în clipele triumfului lui Traianus?!

3. Argedava.

Preluca Dealului găzduia cetatea. O, nu, nu se asemuia cu Roma, oraşul etern, cetatea-cetăţilor! Nici măcar n-avea asemuire cu mica cetate romană Pontes, de pe malul drept al Danubiului, marele fluviu în care se vărsau şi apele de argint ale Argei! Argedava era un cuib de vulturi, o cetate neînvinsă, care adăpostea abia o sută de familii. Aici a văzut lumina ochiului lui Zamolxe, Soarele, şi Oroles. Nu cu mult înaintea sa a venit pe lume şi Decebalus, după cum nu cu mult după el s-a născut şi fratele regelui, Diegis. Prietenii săi de copilărie – de joacă şi de luptă, până ce sabia încovoiată, neîntinată, de dac le-a fost înmânată de marele preot în numele cel sfânt al lui Zamolxe.

Cetatea Argedavei – de la poalele munţilor cei înalţi, cu frunţile veşnic ninse, în care sălăşluie Zamolxe – apărată de un val de pământ ce da înconjur dealului lat la bază doar de 12 – 15 picioare de oştean; despre care, din vechime, spuneau bătrânii că niciun picioar de străin n-a călcat, ca vrăjmaş, dincolo de valul de apărare – din pământ amestecat cu sânge dac, pământ sprijinit de stâlpi

groşi, din stejar fiert în ulei de ghindă până ce barda scapără când îl loveşte, uniţi între ei prin împletitură de nuiele de cer şi alun – *palisada*. În spatele ei stăteau, gata de lovire, săbiile vitejilor. Când picior de vrăjmaş încălca zidul, sângele de dac ce l-a zămislit se încingea şi topea tăria duşmanului, pe care-l putea străpunge cea dintâi sabie căreia îi ieşea în cale. Dealul era. pieptiş; anevoie ar fi putut urca picior de oştean până la val. Iar în cetate, pe drumul ştiut, calea era oprită de poarta cea mare, din lemn, care închidea cele două capete ale valului petrecute precum centura, în cleşte. Chiar dacă – prin viclenie, răbdare sau forţă – duşmanul ar fi răzbit pe drumul cetăţii, dărâmând poarta cea mare cu berbecele sau cu altă maşină de război, el ar fi trebuit să treacă printre cele două rânduri ale celor mai viteji apărători; ceea ce – se povestea tot din bătrâni – nimeni nu a reuşit vreodată. Apoi chiar dacă Zamolxe şi-ar fi întors faţa de la apărători, părăsindu-i, şi duşmanul ar fi trecut şi de poartă, s-ar fi lovit avan de zidul cel mare al cetăţii, masiv, robust, de necucerit, căruia romanii, maeştri în construcţii, i-au zis, în latină *murus dacicus*. Gros de 6 – 8 picioare, era clădit, pe ambele feţe, din piatră de munte, cărată pe tâme trase de boi voinici, între acestea abia fiind aşezat ceea ce inginerii romani numeau *emplecton* (umplutură din pământ, grohotiş şi piatră). Unite prin bârne groase, zidurile din piatră de calcar aveau sus, pe coamă, trunchiuri de copaci bătrâni, despicate în lung, înclinate spre în afară pentru a se scurge apa – multă – a ploilor înverşunate ce cădeau pe acolo destul de des, şi globurile de foc cu care, nu o dată, asediatorii au încercat să dea foc cetăţii.

Adevărata poartă a cetăţii o aflai abia hăt, sus, după care – dacă ai fi trecut-o! – urma un drum de golgotă, pieptiş, rostogan spre platoul de sus – preluca cea mică

— Drum ce trecea printre două *palisade* din stâlpi groşi, de stejar. Însuşi platoul de sus era apărat de cele

două turnuri, unde stăteau de strajă marii căpitani, fiecare în fruntea a câte 12 jertfelnici, pe care chiar marele preot îi ungea, o dată la fiecare an, vrednici să nu-şi dea viaţa decât în apărarea cetăţii. Terasate, pantele gurguiului de deal adăposteau atelierele de prelucrat bronzul şi fierul, şi lemnul cel mult al codrilor, şi depozitele de ceramică. Abia apoi veneau locuinţele nobililor, *tarabostes*, cei care se şi petreceau primii la război.

La Roma văzuse Oroles ce înseamnă o cetate, ce este aceea o casă, cum arată un palat. Se aştepta la toate acestea – i le descrisese, într-una din călătoriile sale furişe acasă, Virgilius Ibericus, marele potentat roman, în realitate unchiul Moleses. Alutina, fiica unui *tarabostes*, Duras-cel-Viteaz, dornică să-l aibă cât mai mult pentru sine, îl cicălea adesea:

— Ce vei fi tot punând tu la cale cu bătrânul Moleses?! Staţi zile întregi de povestit, tăinuiţi întruna în camerele casei lui Corylus. Despre ce tot vorbiţi?

Oroles zâmbea îngăduitor, mângâindu-i cosiţele bălaie coborâte până dincolo de brâu şi nu reuşea să-i cetluiască focul geloziei, care îşi tremura flăcările în ochii mari, mai albaştri decât cerul primăvara, în Cireşar, şi nici izvorul repede al întrebărilor decât cu povara – dulce – a sărutărilor. Apoi îi înlănţuia cu dreapta mijlocul şi-o amăgea către Poiana Zimbrilor, sub nălucirea norilor de puf, sidefii, izvodiţi de mestecenii albi, cu trupuri zvelte ca ale fecioarelor.

Iar când văpaia dragostei i se prefăcea, dintr-odată, în teamă, printre buzele fremătânde i se prefira – şi nu o dată – o întrebare care strecura teama şi îndoiala şi în sufletul lui Oroles, nu cumva ear să fie auzită de marele preot, sau de ajutoarele acestuia, sau de vreunul dintre înţelepţii bătrâni ai tribului.

— Bătrânul fugar nu vrea, oare, să te aleagă sol pe: alea cea plină de lumină, dar fără de întoarcere, a lui

Zamolxe, întruchiparea pentru muritori a marelui zeu Gebeleizis?!

Alutina, ca şi Oroles, ca şi ceilalţi – mici şi mari – membri ai tribului ştiau că, a fi ales solul alor tăi pentru a le transmite rugile lui Zamolxe, însemna suprema cinstire – de care, o, puţini se mai bucurau! – de a rămâne nepieritor şi legendar în tot ceea ce, după… aceea, tribul şi bătrânii săi considerau că merită să se povestească în ceasurile de tihnă de sub streaşina nopţii, când darul de a vorbi al unuia sau altuia dintre mai marii cetăţii trecea înaintea îndatorinţelor din timpul zilei şi cerea tăcerea şi ascultarea celorlalţi.

— Din păcate, Alutina – îi spusese el, într-o seară, în vreme ce luna albea poiana cu o lumină de lapte – altul este cel pe care, iată, aproape se împlineşte sorocul, l-au desemnat sorţii…

Spera ca fata să încerce, astfel, puţină dezamăgire amestecată cu torpoarea trufiei înfrânte, dar cu totul alta fu reacţia ei. Ea se repezise şi îl sufocase într-o lungă îmbrăţişare desperată.

— Altul!? şoptiseră, ca în vis, buzele ei. Altul, deci!?

— Da, altul… răspunsese cu părere de rău Oroles.

Dar fata nu-i înţelesese părerea de rău. Ea pricepuse, doar, că, iată, Oroles avea să mai fie al ei, fără teama de a-l pierde, încă cinci ani… Ei bine, dar peste cinci ani Oroles nu va mai fi flăcău, va fi negreşit soţul ei – va şti ea cum să procedeze!… – şi nu va mai avea dreptul să participe la marile întreceri în grupul celor traşi la sorţi pentru a desemna alesul sol către Zamolxe…

Un nor firav, de mătase, acoperise puţină vreme faţa lunii. Peste poiană pogorâse o lumină prefirată, mai puţin densă, umbrele se făcuseră mai palide şi Oroles crezuse că a venit timpul să se ridice, să-şi ia iubita şi să se întoarcă în cetate prin intrarea ascunsă, pe care numai puţini o cunoşteau.

— Să mergem, Alutina, i-a spus el, ridicându-se.

Fata s-a ridicat şi ea.

În clipa aceea norul cel firav îşi văzuse de drum şi pulberea albă a lunii a inundat iar Poiana Zimbrilor. Grupul fetei apăruse destins, cu fruntea înalt boltită purtând pecetea liniştii, cu ochii mari emanând acel tainic fluid care nu poate avea izvorul decât în pacea inimii. Nu, acum nu se mai temea; nu mai avea de ce. *Altul* fusese cel sortit să plece în albastrele câmpii ale marelui Zamolxe, altul – nu Oroles. Oroles va rămâne al ei. Era vreme de pace şi aceasta – îl auzise cu urechile ei pe principele Decebalus rostind o asemenea veste bună – avea să mai ţină. Dincolo de câmpia cea mare, în care apele lui Ordessos se lăţesc, câştigă noi ape, pe care le poartă, apoi, tot mai leneş, către Marele fluviu… dincolo chiar de Danubius… oştile romane se aşezau în sălaşuri de iarnă, cu gând de pace şi linişte.

Păşeau, înlănţuiţi, pe poteca presărată cu bănuţi de argint, care şerpuia de-a lungul malului apei. Jos, în vale, apa Ordessosului susura blând, purtându-şi cântecul spre acele îndepărtate locuri unde hălăduiseră, numai câteva clipe în urmă, şi gândurile ei, ale Alutinei.

— Şi cine este alesul, Oroles, dragul meu? şoptiseră buzele ei întrebarea.

Chipul tânărului se posomorâse când rostise numele:

— Dicomes, fiul lui Zyraxes…

şi neamului nostru să le dea viaţă fără primejdii, biruinţă deplină asupra vrăjmaşilor, pâine şi vin.

Bătrânul Zyrazes îşi îmbrăţişase fiul.

Când păşise pragul sacrei încăperi ce avea să-l găzduiască pe Dicomes în noaptea dinaintea marii călătorii, Oroles avusese o tresărire: ceva din aureola lui Dicomes se revărsa şi asupra sa. El, Oroles, cel mai bun prieten al solului către marele zeu, avea să-şi rostească rugămintea primul după bătrânul Zyraxes. *Primul*. Ce să îl roage pe Zamolxe?… pe marele zeu al pământului,

vegetaţiei, rodniciei?… pe marele zeu al vitejiei, stăpânul tuturor zeilor?

De aici, de la Argedava, coloana jertfelnicilor avea să plece atunci când luna plină va privi cetatea dinspre intrarea triumfală. Atunci, Dicomes, memorând toate rugăminţile pe care avea să le transmită marelui zeu, va fi purtat – pe un pat din ramuri tinere de mesteacăn – spre Piatra jertfei, de sub vârful cel înalt al Piscului Vulturilor. Acolo…

Oroles îşi imagina ceremonia de jertfă. Apoi, chipul i se întunecă iarăşi: nu el, Oroles, fusese considerat cel mai bun! mai mult, sfatul bătrânilor şi – *11* se spunea – chiar mâna regelui Duras, unchiul prietenilor săi Decebalus şi Diegis, îndepărtase de numele său sorţii!…

— Ştii tu de ce marele rege nu mi-a îngăduit să mă aflu între cei ce ar fi putut fi trimişi ca soli luminatului Zamolxe? îl întrebase pe Diegis.

Băiatul – să tot fi avut optsprezece sau nouăsprezece ani – scăpase uşor de răspuns:

— Ştie Decebalus!…

Dar Decebalus refuzase să-i răspundă. Surâsese pe sub mustaţă şi spusese numai:

— Gesturile regilor au un qaracter sacru, nu e dat orişicui să le judece. Şi văzând întunecarea ce se înstăpânise pe chipul prietenului său, adăugase şoptit: Gând va veni vremea ţi-o va desluşi chiar el, unchiul Duras, slăvitul nostru rege!

Oroles păşea, acum, sfios pragul odăii în care, pe blănuri de urs, Dicomes se transpunea, deja, în lumea de mistere şi lumină. Marele preot abia ieşise; el lăsase tânărului o licoare izbăvitoare de gânduri nemernice şi lumeşti; solul lui Zamolxe trebuia să călătorească spre împărăţia celestă eliberat de orice ar fi putut să-i întunece mintea, să-l facă să uite vreuna dintre rugăminţile menite marelui zeu. Doi preoţi îl flancau pe trimis. Şi ei în

nemişcare, şi ei aşezaţi pe blănurile puternicului animal al pădurii, erau singurii înlesniţi să asculte, odată cu cel ce trebuia jertfit, rugăminţile ce i se transmiteau solului.

— Dicomes!… începuse Oroles.

— Da.

— …Tu, cel mai bun între cei buni!…

— Da.

— …îngăduie-mi să te rog…

— Da.

— …să transmiţi marelui zeu Zamolxe, lumina noastră şi izvorul tuturor belşugurilor, izbânzii şi fericirii! …

— Da.

— …Spune-i: „Oroles, fiul lui Zyperus, cel mai bun prieten al solului ales să fie trimis la marele zeu, îl roagă pe Zamolxe să-i asigure izbândă în luptă, minte ageră şi viaţă lungă!…”

— Da.

— Da… Da… spuseră, fără a-şi ridica pleoapele greu lăcătuite peste luminile ochilor, şi cei doi preoţi.

Oroles rătăcea cu albastrul privirilor sale pe cerul de peruzea sub care, timid, soarele urca pe boltă. Purtătorii patului sacru se schimbaseră din nou. Era ultimul din cele trei duzini de schimburi. Marele preot gâfâia mărunt; barba colilie i se zbuciuma, în ritmul sacadat al răsuflării, pe pieptul peste care, din aur roşcat, atârnau însemnele sacre.

Întreg drumul Dicomes zăcuse ca şi cum trupul său ar fi trecut în nefiinţă. În urma patului sacru pe care îl purtau flăcăii, venea chiar marele rege, Duras, apoi principii Decebalus şi Diegis. Amândoi în haine de luptă, cu cămaşa de zale încinsă cu un brâu lat, din piele, de care atârnau vestitele *sicae*, un pumnal curb, cu tăiş fierbinte; mânuite cu o dibăcie doar aici, pe aceste meleaguri ştiută, se transformau în mâna vitejilor într-o temută armă de

luptă.

După principi urma un grup de bătrâni tarabostes şi, îndată după ei, fiii lor – cei din rândul cărora, în cadrul marii întreceri, fusese tras la sorţi Dicomes.

Oroles fusese orânduit, de unul dintre căpitanii lui Duras, imediat după bătrâni, doi paşi înaintea celorlalţi tineri nobili. Purta la şold o sabie dreaptă, romană, capturată de el într-o trecută incursiune în Moesia. Tinerii războinici, care îi păşeau pe urme, aveau lăncii lungi, de vârful cărora atârnau cozi de vulpi, de râşi şi jderi, de lupi. La cingători, purtau *falces*, săbii curbe, dacice, iar în mâna dreaptă – scuturile rotunde, din lemn sau din piele întărită de bour.

Cortegiul s-a oprit.

Marele preot s-a îndreptat – singur – spre un grup destânci, – gigantice ciuperci acum profilate pe un cer de cristal, fără umbră de nor. Doar în depărtare albeau crestele înalte ale altor şiruri de munţi cu zăpezi eterne.

Marele preot s-a oprit, în sfârşit. Privirea sa a înlănţuit cerul, ruga sa înălţându-se fierbinte:

— O, Zamolxe, priveşte-ţi fiii!

— „O, Zamolxe, priveşte-ţi fiii!”… reluaseră, în cor, cei din cortegiu, din care se desprinseseră alţi doi preoţi; se apropiaseră de cucernicul lor şef, şoptindu-i ceva. Apoi, ca la un semnal, amândoi s-au ridicat din ţărâna în care îngenuncheaseră, mergând, ca în transă, spre stâncile acelea ciudate, care creşteau din covorul de smarald al platoului. Una dintre stânci apărea – aşa cum o privea Oroles – ca un cap de om. Sus, deasupra ei, se bănuia o suprafaţă plană pe care – iată, abia atunci îi observase – alţi doi preoţi oficiau un ritual de implorare a bunăvoinţei marelui zeu.

Tinere fete în cămăşi albe, cu mâneci scurte, cu fustele adunate strâns pe corp şi cu marame de fum peste cosiţele pline de flori culese din poiene, au păşit, din

îndărătul stâncilor, cu frunţile adumbrite mângâiate de zefirul dimineţii. Alunecau parcă, fără a face vreo mişcare, spre stânca cu chip de om, împrejurul căreia încinseră o horă.

Sus, pe suprafaţa pe care oficiaseră slujba cei doi preoţi, a fost urcat Dicomes. Peste câteva clipe trupul său s-a ridicat drept, ochii săi au îmbrăţişat cerul.

Tinerii războinici au ocolit, în grup, pe falnicii tarabostes de odinioară. Păşind semeţ, cu chipurile ridicate, până sub stânca uriaşă. Aici s-au orânduit, toţi nouă în trei rânduri, formând, cu suliţele ţinute perfect vertical, un patrulater sacru. În jurul altarului de piatră – căci, în această privinţă nu, nu mai era nicio îndoială – tinerele începuseră un nou dans ritual. Melopeea care se înălţa către ceruri devenea tot mai mult un cântec, apoi un ritm mai dens cuprinse crugul şi chiar sus, pe altar, Dicomes şi cei doi tineri preoţi fuseseră cuprinşi de spasmele melodiei.

În tot acest timp marele preot, îngenuncheat, sta cufundat în rugăciune, cu fruntea când întinată, când luminată de oglinda albastră a cerului. El s-a ridicat apoi şi cu toiagul puterii sale a făcut un semn. Totul a amuţit, a împietrit. Numai Dicomes continua să-şi dănţuie ultimele clipe, până ce un corn gros a rostit strigarea către marele zeu. Atunci, Dicomes s-a ostoit. Preoţii l-au culcat iar pe lespedea-altar.

Sub stâncă, cei nouă tineri încremeniseră, străji, cu suliţele drepte împungând, cu vârful lor de fier, cerul.

De pe altar se răspândea o pâclă groasă care, curând, acoperi nu numai stânca, ci şi pe cei adunaţi sub ea.

Alţi doi preoţi – tineri, vânjoşi – urcaseră pe altar. O surlă şi un corn jeluiau împreună. Nu se mai vedeau nici tinerele fete. Sunt încetaseră şi cornurile, răsunase iarăşi glasul bătrânului preot:

— O, tu, mai marelezeilor, Zamolxe, care ai trăit între daci şi care ne-ai învăţat să fim viteji, să fim dârji, să fim harnici, să fim curaţi, să fim tari, să nu ne uităm niciodată pământul!…

Marele preot s-a aplecat, a sărutat ţărâna, a luat un fir verde, de iarbă, şi l-a ridicat spre tăriile de necuprins ale cerului:

— …Precum acest fir de iarbă se înalţă spre tine

— Au rostit iar buzele preotului – tot astfel primeşte-l şi pe solul nostru, solul tău, Dicomes!

— „… primeşte-l şi pe solul nostru, solul tău, Dicomes!…” au repetat, în cor, vocile celor prezenţi.

Şi iar răsunase cornul gros, cu jale; surla îşi trâmbiţa, dimpotrivă, triumfalele-i sunete.

În clipa aceea, de sus, de pe înaltul stâncii, cei patru tineri preoţi au început să-l salte pe tânărul. războinic:

O dată, de două ori!… Mai sus, tot mai sus!… Şi deodată, braţele lor vânjoase îl aruncaseră în cele nouă suliţe, la poalele stâncii-altar, ţinute de tinerii care se întrecuseră cu Dicomes pentru a câştiga suprema răsplată: drumul către Zamolxe.

Nu se auzise nimic.

Apoi – ca la un semnal, un chiot de bucurie izbucnise din gâtlejurile celor din cortegiu: marele preot se-apropiase de tânărul Dicomes, îi privise pleoapele, făcuse semnul ritual al plecării pe calea fără de întoarcere a lui Zamolxe. Marele zeu primise jertfa!

Oroles chiuise şi el. O dată, lung, puternic. Dar parcă bucuria nu-şi găsi ecoul cuvenit în chiotul lui.

Se încinsese apoi şi el înfigându-şi palmele tinere, puternice, în umerii prietenilor săi – în hora veseliei şi a bucuriei.

Zamolxe le primise jertfa…

În loja sa, împăratul privea, îngândurat, lumea. Fu trezit din meditaţie de strigătele mulţimii:

— *Occide*! *Occide*![9]

— *Verbera*!... Ure!...[10]

Se întoarse alene spre Titus Sixtus Aqvila:

— Iarăşi?! Tot gladiatori?!... Apoi, aruncând o privire în arenă: Quar*e parum aud*a*cter ocă*d*it?!*[11]

Şi căscă plictisit.

II

1. Oraşul nu lepădase încă năframa nopţii. Cetatea eternă mai dormea când cele dintâi care cu alimente

— Ale ţăranilor din împrejurimi – se pregăteau în vederea deschiderii porţilor.

Vigili plini de sine, însoţiţi de soldaţi înarmaţi, făceau o ultimă inspecţie lungului convoi cu provizii.

Plouase mult – ploaie rece – în ajun şi umbrele grele ale unor nori negri mai pluteau ameninţător peste oraş. Via Appia vuia surd sub lărmuiala ţăranilor, a sclavilor conducători de care, a boilor nemulţumiţi de lunga aşteptare. Toţi şi toate se grăbeau, numai vigilul care târnuia carele, căutând, cu harţag, ceea ce nu era îngăduit să se introducă în cetate, părea calm şi hotărât, deşi se afla abia la vreo două sute de paşi de Poarta Capena, iar lungul şir al celor ce voiau să intre în cetate nu avea sfârşit. Era ziua a şasea înaintea idelor lui mai[12], şi cine avea cap trebuia să ocupe un loc bun în piaţă: vânzările aveau să fie mari, câştigul bun şi. dacă nici aceste două lucruri de ispravă n-aveau să fie de luat în seamă, apoi atunci trebuia să te gândeşti că şi târgul de sclavi ce venea, şi marea sărbătoare a zeiţei Walli, mai recent – e drept – adusă de prin cotloanele necunoscute ale Orientului, aveau să fie prilej de mare veselie: şi jocuri. Or,

---

9 Ucide ! Ucide ! (lat.).

10 Loveşte !... Arde-1 !... (lat.).

11 De ce se lasă ucis atît de posomorit ? (lat.).

12* 8 mai.

dacă tot te aflai în oraş!… Gine, ce ar fi putut să te acuze că, aflător în Velabrum tot[13]uşi, pierdeai vremea, în loc să osârdeşti la munca câmpului care, iată, chiar acum cerea grija cea mai mare ca recoltele să fie îmbelşugate.

Un carpentum pe două roţi mici, uşoare, tras de un cal iute se strecură, sprinten, printre care. Conducea un cavaler robust, blond, cu privire ageră. O *toga candida*[14], ale cărei cute cădeau ireproşabil, îi sublinia linia zveltă a corpului, dar – pentru vigilul atoatecunoscător – şi rangul său nobiliar sau, cel puţin, deţinător al unei înalte magistraturi. În spatele său, într-o poziţie respectuoasă, doi sclavi – gemeni, tineri, frumoşi, la fel de blonzi ca şi stăpânul, la fel de eleganţi, acoperiţi de câte o *paenula* din piele, *paenula scortea*, stăteau atenţi doar la şoapta şi gesturile stăpânului lor. Spre deosebire de tânărul nobil, încălţat cu *calceus patricius* purpurii, sclavii purtau încălţări din piele netăbăcită de capră, dar care, prinse în cureluşe fine pe picioarele lor, arătau elegante şi – ceea ce atrase şi atenţia soldaţilor care îl însoţeau pe vigilul ostarius – erau purtate cu distincţia unor sclavi şcoliţi şi de micuţi încă aflaţi la o înaltă curte, sigur romană, sigur într-unul din palatele de pe Palatin – colina rezidenţială a Romei, ca şi vecina acesteia, Aventin, între care, ocupând o bună parte din Valea Murcia, se găsea *Circul cel mare*…

— Mai durează!? spuse tânărul nobil, cu un accent pe care vigilul ostarius, obişnuit, de ani şi ani, cu oaspeţi ai Romei de prin toate colţurile imperiului, îl categorisi imediat iberic.

— Puţin!… încă puţin, nobile domn! răspunse, smerit, omul. Să parcurg, numai, întregul şir şi…

Tânărul nobil nu mai spuse nimic, dar trase de hăţuri – cu un asemenea gest, încât cutele togii sale se mulară pe

13 Piaţa de alimente în Roma antică.

14 Togă albă, din lină fină.

corp, subliniind nerăbdarea cel îl rodea, astfel că vigilul înţelese şi, temător, făcând o plecăciune, se îndepărtă, grăbit, să orânduiască lungul şir de care pentru intrarea în cetate.

— Totul e în ordine, şopti tânărul într-o limbă pe care, chiar şi de ar fi auzit-o, vigilul tot nu ar fi înţeles-o.

— E bine, şopti şi sclavul din dreapta sa, Rhoxaneus.

— E bine, repetă şi fratele său, din stânga, Deceneus.

Tânărul nobil râse:

— Trebuie să ne grăbim; suntem aşteptaţi de „dublura" voastră…

În sfârşit, Poarta Capena îşi dădu în lături cele două mari canaturi. Un trompet transmise, răguşit, semnalul, iar undeva, în inima marii cetăţi, îi răspunse bubuitul surd al unei tobe uriaşe.

Până să se urnească lungul şir de care grele, carpentumul se şi strecură pe sub zidurile înalte, între cele două turnuri de pază, şi dispăru vârtej pe uliţa care cotea spre Suburra[15].

— Ai văzut? se minună unul dintre soldaţii care îl însoţeau pe vigil. Pe Junona, au luat-o nu spre Palatin, ci spre cartierul sărăcimii, de pe colina Suburra!

— Pun pariu pe 10 sesterţi că au luat-o spre Esquilin! râse, cu o voce dogită, un veteran.

Primul ostaş râse şi el:

— Spre Suburra sau spre Esquilin, tot un drac!

2. Se limpezea tot mai mult fâşia albastră de cer, zdrenţuită în margini de profilurile acoperişurilor înclinate unele spre altele. Trecuseră – abia trecuseră – *Florăriile*[16] şi Roma avea să aibă tot mai mult un cer senin, de pe care soarele îşi va azvârli, nemiloase, suliţele întreaga zi. Era,

15 Cartier al Romei.

16 3 mai.

abia, ora a opta[17] a dimineţii.

— Pe toate fulgerele lui Thor! spuse Rhoxaneus, trebuie să ne grăbim, altfel…

Oroles – căci el era tânărul nobil din vijelioasa trăsurică – atinse uşor crupa calului cu şfichiul biciuştii şi fugarul se încordă abia simţit, apoi o dată îşi luă avânt şi porni ca o furtună.

Treceau, acum, chiar pe străduţele rău mirositoare ale Suburrei. Gase înghesuite una într-alta, cu mai multe caturi şi – nu puţine – cu pivniţele transformate în cârciumi, mărgineau uliţa pavată cu bolovani de râu, mari, neşlefuiţi defel, care făceau să tresalte ameninţător roţile trăsuricii şi să pericliteze adesea echilibrul precar al celor doi gemeni.

— Mai ţii minte parola, Rhoxaneus? întrebă Oroles.

Băiatul rânji:

— „Ceafa taurului negru / – i neagră ca o zi de post, / iară capra babei Doca, / are – un cap de căluţ prost *J*…”

Oroles auzi râsul scurt, sacadat al celuilalt geamăn, Deceneus; Deceneus aproba, întotdeauna, şi-i plăcea să râdă de glumele fratelui său. Iar acum, Rhoxaneus se întrecuse pe sine: repetase, în dacă, o zicală potrivită, pe care învăţătorul lor, în copilărie, îi punea adesea s-o repete pentru a le obişnui limba cu pronunţarea clară a cuvintelor. Zicala o ştia şi Oroles, dar o ştiau şi ceilalţi doi gemeni „dublura” – Scorineus şi Duraneus; oricine altul de ar fi auzit-o, fie nu ar fi înţeles nimic, fiind rostită în dacă, repede, fie, chiar cunoscând limba, poate, nu ar fi acordat vreo importanţă cuvintelor – de fapt – fără vreo altă noimă decât aceea că ajutau la recunoaştere în siguranţă, întrucât, dacă prezenţi ar fi fost oameni de taină ai împărăţiei, Duraneus sau Scorineus ar fi corectat cuvântul „căluţ” cu „lup”.

17 La romani ziua era împărţită, ca şi noaptea, în 12 intervale egale, ceea ce făcea ca rareori orele zilei să fie egale cu cele ale nopţii.

Opriră micul carpentum în faţa unei clădiri cu patru caturi – o noutate, încă, pentru acest sordid cartier al Romei; Suburra nu cunoscuse până acum asemenea minuni ale constructorilor. Câţiva intrepizi, pe care îi dădeau afară din casă sesterţii de mulţi ce aveau, se gândiseră să facă investiţii cu câştig sigur, demolaseră sumedenie de magherniţe şi ridicaseră aceste „case peste case” care, în cămăruţe minuscule, închiriate pe bani buni, adăposteau liota de liberţi, sclavi fugiţi de la stăpân, care se dădeau drept liberţi, prostituate, cetăţeni care trăiau din mila statului roman – atât erau de săraci – clienţi sosiţi în Cetatea eternă din cine ştie ce provincie a imensului imperiu, cu gând că, poate aici, se vor chivernisi şi ei.

În demisolul acestei case era adăpostiră o tavernă ţinută de un grec, Manasos, căsătorit cu o egipteancă grasă, Elila, maestră neîntrecută în mâncăruri, pe care tocmai de aceea o şi luase grecul, care-i şi tolera, surâzând numai, ocările dese ce-i cădeau pe cap într-o latină pe care el n-o vorbea bine, iar ea n-o ştia deloc…

Intrară toţi trei – după ce un sclav preluă trăsurica şi calul – în odaia mare, abia luminată de opaiţe aşezate în cele patru colţuri. Nu erau prea mulţi muşterii la acea oră. De obicei, la vremea dimineţii, intrau câţiva lucrători, în fugă, beau câte o cupă de vin acru, ciuguleau o plăcintă cu came din cele făcute de Elila încă din ajun; cine avea ceva mai mulţi aşi[18] în pungă, cerea ɋ cupă de *Tusculum* şi-i gusta îndelung aroma prin gâlgâituri scurte, mici, prelungind cât mai mult acest nevinovat deliciu.

Manasos trebăluia după tejghea, ştergea cupele grele, din metal, mai turna – dintr-un chiup mai mic – câte unui client, trăgea, când şi când, cu urechea la cicălelile veşnic mofluzei Elila, care-i parveneau printr-o ferestruică – din fericire, închipuind un mic pătrat, tăiat în zidul gros,

18 Monedă măruntă, valorînd 0,5 sau 0,25 sesterţi.

prin care oricât s-ar fi străduit îndrăcită muiere, n-ar fi fost chip nici să scoată capul, nici, pe Marte!, cu atât mai grav, mâna sa grăsană, dar puternică, înarmată cu vreun mestecău din lemn dă-l bun, de Liban.

Se mânca bine la Manasos – dar se mânca bine pentru că gătea Elila! Şi nici prea mult nu costa un prânz luat în taverna grecului.

Oroles se aşează la o masă lungă, din lemn tare, geluit, pe banca dinspre perete, chiar vis-à-vis de tejgheaua grecului.

— Domine[19]?! se îndatora de îndată patronul, apropiindu-se, cu mersul său legănat, de fost marinar, şi ştergându-şi labele mari, păroase, de şorţul, murdar, slinos ce îi atârna pe pântec.

Oroles aşteptă să se aşeze şi cei doi gemeni. Apoi, fără grabă – cum stătea bine rangului său – porunci:

— Cârnaţi de Lucania, un chiup de *Nomentanum*… Da' să fie roşu!…

— …Iar la cârnaţi – ciripi Rhoxaneus cu un glas nefiresc de subţire pentru un om de statura sa, herculeană – nişte varză aşa… coaptă bine, cu sos de laserpic*ium şi…*

— …Şi pâiniţe! Pâiniţe calde şi… şi…

— Deceneus întâlni privirea, nu prea prietenos îndreptată spre el, a lui Oroles şi cuvintele i se stinseră, treptat, pe buze.

— Pe Isis[20], cea castă şi bună!… jură el, n-am vrut, domine, să te supăr!… Apoi, în şoaptă: Rhoxaneus, o fi bun sosul tău?

— Dar pâiniţele tale?! spuse băiatul drept răspuns.

Manasos se prefăcu a nu fi observat nimic. Dar când să plece, l-auzi pe celălalt geamăn cântând, melopeic, într-

---

19 Stăpîne (lat.).

20 Zeiţa lunii, la egipteni; în Roma imperială erau adulaţi zei din toate provinciile imperiului.

o limbă pe care – o, dar o cunoştea, desigur – cuvintele fără rost:

— „Ceafa taurului negru/-i neagră ca o zi de *post*, / iară capra babei Doca…”

Dar grecul nu degeaba călătorise el pe patru mări; îşi văzu de un drum spre tejgheaua lui. Apucă trei cupe, chiupul cu *Nomentanum*, rubiniu şi, înainte de a ieşi iar între mese, strecură, prin ferestruică, nevesti-sii, comanda abia primită de la tânărul nobil care îi făcuse

— O, Junona! – cinstea de a-i călca pragul prăvăliei. Apoi reveni lângă oaspeţi, le turnă vinul roşu în cupe şi îi îmbie cu glas molatic:

— Poftiţi de gustaţi! Nu vă luaţi după preţ: Manasos vinde cele mai bune mâncăruri şi băuturi din Roma la cele mai modeste preţuri! Ia, tinere nobil, ia şi gustă din nectarul zeilor!

Mândru de negoţul său, grecul se întoarse iar la tejghea, nu mai înainte de a fredona şi el, uşurel, aceeaşi melodie cântată, câteva clipe mai înainte, de unul dintre gemeni.

Gemenii îl provocară:

— Ştii şi cuvintele, cârciumare?

Drept răspuns, vocea de bas a grecului cântă:

— „Ceafa taurului negru.

Oroles îi aruncă patronului priviri contrariate: „El să fie?!” Dar Manasos nu se mai interesă de ei. Elila îi strecură prin ferestruică trei pâiniţe calde de Picenum, muiate de lapite ca nişte bureţi, în vreme ce un sclav cilician venea cu un talger pe care se aflau aşezaţi cârnăciori şi porţiile zdravene de varză.

Un gal uriaş mânca linte liniştit, la o masă, în celălalt ungher şi, din când în când, sorbea zgomotos un vira fără culoare – probabil foarte ieftin. În alt ungher» un libert – care mai râgâia, încă, după masa copioasă ce i se servise – încheia, pe o tăbliţă de ceară, cu *stilul*, ultimele socoteli;

erau vremuri grele, griul nu mai ajungea pentru întreaga Romă şi, dacă mai şi pierdeai în afaceri…

Manasos se apropie – ca o barcă pe valuri – încărcat cu bunătăţile ce aromeau. Le trecu chiar pe sub nasul libertului care, oricât de sătul părea, nu pregetă să arunce priviri pofticioase spfre talgerele purtate de patron spre masa celor trei.

Aşeză totul pe masă, împărţi apoi talgerele mici, tot din metal, neuitând să-l servească, bineînţeles, primul pe Oroles. Când, în sfârşit, veni şi rândul lui Rhoxaneus să primească, dinainte, bunătatea de varză cu sos de laserpicium, grecul începu iar să îngâne, în dacă, ciudatele versuri:

— „Ceafa taurului negru…”

Oroles îl trase de şorţul murdar şi îl întrebă repede, şoptit, tot în dacă:

— Soarele străluceşte deasupra Piroboridavei?

— Străluceşte dacă… e ziuă! şoptiră şi buzele grecului.

Iar când Manasos se aşează, broboanele de sudoare adunate ciorchine deasupra buzei superioare, sub nasul gros, cârmâziu, se înteţiră şi mai mult zărind mâinile gemenilor strângând convulsiv pumnalele scurte, încovoiate, prinse la brâu.

Oroles răsuflă şi el uşurat.

— Sunt aici?! scop\i el.

— Da, făcu grecul, mai mult înclinând capul decât şoptind, pentru că nu-şi revenise, încă, din emoţia prin care trecuse.

— Unde? întrebă şi Rhoxaneus.

— Da, unde sunt? repetă întrebarea Deceneus.

Grecul – abia acum – se forţă să-şi contracte trăsăturile chipului măsliniu într-un rictus ce se voia zâmbet.

— Aici, spuse el ceva mai netemător. Şi pocni o dată,

puternic, din palmele lui cât nişte lopeţi. În acelaşi timp, din adâncul rărunchilor, strigă: Să se aducă nişte vin de *Falern*... D-al mai bun!... Că mi-au venit nişte prieteni din Iberia!...

3. Se vede treaba că nicio tavernă la Roma nu era mai bună decât cea a lui Manasos. Dar ce tavernă?! *Popina*, nu tavernă!... La tavernă puteai bea un vin, cel mult ţi se servea şi o plăcinţică cu brânză. Pe când aici, la „Bufniţa chioară" – cum scria afară, deasupra intrării

— Puteai cere mâncăruri obişnuite ţie trei continente!

Doi sclavi bucălaţi, înalţi, blonzi, cu muşchii dansând voiniceşte sub tunicile uşoare pe care le purtau, păşiră larg în sala în care poposiseră „prietenii" lui Manasos. Braţele lor puternice purtau o amforă cu alesul vin de *Falern*, licoarea galbenă a celor cu bani mulţi, atât de scump, încât era şi de mirare că pivniţa mizeră a grecului şi-o putea permite.

Rhoxaneus şi Deoeneus rămăseseră cu gurile căscate: cine alţii puteau fi cei doi, dacă nu fraţii lor buni, cealaltă pereche de gemeni – Scorineus şi Duraneus?!

— Frăţiorilor! strigă Rhoxaneus şi se repezi în întâmpinarea celor doi. – Dragii mei, dragii mei!... se repezi şi Deceneus, şi când se ridică, statura sa de gladiator, ca şi cea a celorlalţi trei fraţi ai săi, umplu spaţiul de parcă în popina grecului nimeni n-ar mai fi avut loc.

Oroles se încruntă brusc:

— Păstraţi-vă firea! ordonă el scurt.

Cei patru se liniştiră, Rhoxaneus şi Deceneus se reaşezară pe bănci, iar ceilalţi doi – „sclaviiu – începură să toarne liniştiţi, în pahare, vinul auriu prin care, abia acum trezită de soarele înălţat deasupra urbei, ziua îşi cernea cele dintâi grăunţe de lumină, stârnind în sticla pocalelorboarea aromitoare care, o vreme, tăie mirosul

acru, de vin stătut, de vin roşu uitat prin vase sau răsturnat pe podeaua de lut bătătorit.

Grecul se ridică, urmări plecarea galului uriaş, stinse mucurile opaiţelor şi veni de se reaşeză lângă Deceneus. Abia atunci rosti:

— Noroc că toate vorbele s-au spus în limba dacă, altminteri… Şi privirea sa se îndreptă spre celălalt colţ, la măsuţa de lângă uşă unde, cine ştie de când, se aşezase un omuleţ tuciuriu, cu părul creţ inele, cu buzele groase, dar cu un fel de a se purta ce lăsa să se vadă de la o pbştă că ar putea fi cel puţin o iscoadă, unul dintre delatorii, atât de obişnuiţi la Roma, în căutare de înavuţire pe seama victimelor lor.

— O fi venit de mult? întrebă Oroles, înţet, tot în dacă”.

— Drept să spun, nu cred, pentru că altfel ar fi comandat măcar un pahar cu vin, ceva… Or, el nici n-a dat, măcar, vreun semn că ar avea o astfel de intenţie! Dar stai puţin! spuse grecul şi se şi urni, greoi, spre uşă. Se-ndreptă liniştit spre masa străinului şi, tratându-l cu o circumspecţie respectuoasă, îl întrebă:

— Domine?!

Înainte să apuce străinul să-i răspundă, în popina intră o femeie; era înaltă, cu părul roşcat, eu formele bine reliefate chiar sub *pedliolumul* albastru-deschis pe care îl purta cu micită cochetărie.

Grecul o recunoscu de îndată pe Poluarea, sclava *constrix*[21] de la bordelul de peste drum ţinut de *leno*[22] Nilus Alexandrinul[23].

— Pe Rhea Cibela, Marea Zeiţă a cărei sărbătoare, Megalesia, abia a trecut! i se ridică, în întâmpinare,

---

21 Frizeriţă.

22 — c. 528

23 Din Alexandria — Egipt.

străinul, uitând cu totul de patronul *popinei*, care rămăsese

— Cu trunchiul uşor aplecat – în aşteptarea comenzii. Nu eşti, tu, Poluarea, fiica samniţilor cei neînfricaţi?!?

Femeia zâmbi uşor, nelăsându-se defel antrenată de efuziunea elrlionţatului. Se aşează la masa acestuia şi, uitându-se pieziş la grec, care aştepta în aceeaşi atitudine umilă, mută, spuse:

— Vezi, Varum, dragule, că ai uitat comanda!…

Tuciuriul se întoarse spre grec, dar patronul popinei tocmai spunea tinerei samnite:

— Pot să vă pliez eu frumosul palliolum?

Varum aşteptă o vreme ca grecul să aranjeze manteluţa tinerei, apoi comandă un prânz copios şi, nemaiacordându-i vreo atenţie patronului, începu, preocupat, să se întreţină cu samnita.

Manasos se apropie de masa dacilor.

— Crezi că este vreun *delator*? întrebă, ursilz, Oroles.

Grecul clătină ambiguu din cap: „Poţf să ştii?” Dar buzele sale altceva rostiră:

— Cred că l-am mai văzut şi, pare-mi-se, e un libert bogat, locuieşte chiar în Carinael.

Văzându-şi de ale sale, grecul se grăbi spre tejgheaua după care îl aşteptau feluritele amfore cu vinuri din cele mai îndepărtate colţuri ale imperiului.

Adresându-se lui Deceneus, Oroles spuse:

— Fii cu ochii ţie cartaginez! Grecul s-a dus s-o x cheme pe nevastă-sa, care se cunoaşte destul de bine cu Poluarea, poate o trage de limbă pe fată!… Şi, cu o privire ce nu admitea replică, completă’s Nu putem fi îngăduitori, n-avem dreptul! mai bine să piară unul pe jumătate vinovat, decât să păgubim totul!

În clipa aceea perdeluţa murdară, care acoperea intrarea dinspre salonul popinei spre bucătărie, se trase brusc şi în cadrul uşii ap & ru Elila. Femeia abia se

strecură prin patrulaterul ce până şi unui gladiator i-ar fi permis să treacă uşor, că se şi lovi cu mâinile peste pulpele groase, iar din gâtlejul ei ieşiră nişte sunete guturale, cu un prionunţat accent egiptean, dar semănând a latină atât de aproximativ, încât Oroles abia de ghici cam ceea ce ar fi dorit să spună această creatură diformă născută în îndepărtata vale a Nilului.

— O, tu, frumoasă de dincolo de munţii cei înalţi, fiică a vitejilor samniţi! Pe Isis cea binefăcătoare, eşti mai strălucitoare – marele zeu să mă ierte! – decât Ra[24], Poluarea! Ochii mei n-au mai întâlnit privire limpede şi plină de căldură ca a ta!…

Poluarea se întoarsepe jumătate spre egipteancă, i-aruncă o privire neutră, de sus, apoi spuse molatec:

— Zeii tăi să te aibă în pază, Elila! Ce mai faci?

Elila nu se opri, însă, din efuziunea ei amicală. Înaintă cu greu printre mese şi bănci, ca printre valuri şi, pe măsură ce trupul său mătăhălos se revărsa spre masa cartaginezului, vocea ei groasă, răguşită, gâlgâia mai departe implorări zeilor de toate naţionalităţile şi sprijin gândurilor sale prietenoase, frumoase, pe care le nutrea tinerei prostituate. Era prea mult pentru o sclavă, ca să nu ia, totuşi, parte la un asemenea elogiu ce i se aducea public, chiar faţă de unul dintre curtezanii ei.

Se ridică de lângă cartaginez şi, venindu-i în întâmpinare egiptencei, îi oferi obrazul drept, pe care soţia patronului depuse Un sărut zgomotos, ca o ventuză.

4. În vreme ce femeile discutau cu aprindere, se sărutau, se întreban de toate cele, cartaginezul da semne de nerăbdare, se impacienta tot mai vizibil. Oroles îl ţinea strâns sub observaţie, nu-l slăbeau din priviri nici cei doi gemeni, iar de dincolo, peste perdeaua ce separa bucătăria de interiorul popinei, îl supravegheau atent Scorineus şi

24 Zeul Soare la egipteni.

Dunaneuis.

De duţia tejgheaua lui, grecul era şi el numai ochi şi urechi. Prefăcându-se a-şi aranja farfuriile, Manasos gândea ceva anume, cu sprâncenele sale groase, cât vrabia, adunate încruntat sub fruntea peste care cădeau şuviţe de păr năclăit de sudoarea ce i se isca sub căldura tot mai înăbuşitoare ce cuprindea, odată cu miezul zilei, şi popina.

Nervii tuturor păreau întinşi la maximum când, deodată, egipteanca se opri din şuvoiul ei clocotitor de cuvinte semiinteligibile, îl privi crunt, supărată brusc pe grec şi, cu mâinile ei cât pulpele unui gladitor, zdravăn proptite în şolduri, răcni la bărbatul care, prostit, o privea lung:

— Nălucă ce eşti! Să nu laşi vrabia să-ţi scape că e prăpăd mare!

Vorbele acestea i le aruncase în egipteană – şi grecul o pricepu îndată.

La pândă mereu, o priceps, după ton, şi Oroles.

— Ochii pe cartaginez! ordonă el celor doi gemeni.

Abia repetară buzele sale acest ordin scurt, că grecul

— Peste larma ce o restârniră cele două femei, şclava samnită şi alexandrina – strigă şi el în dacă:

— Atenţie la uşă! Să nu lăsaţi vrabia din mână, că…

Pârcă muşcat de şarpe, cartaginezul zvâcni de pe bancă; pricepuse şi el punerea în garcâă strigată de grec?! încercă să se strecoare dintre masă şi bancă, dar strădania lui fu târzie şi fără destul istov: concomitent, gemenii azvârliră pumnalele lor scurte, încovoiate, care se înfipfeeră în gâtlejul acestui strănepot al lui Hanibal. Cârlionţatul scoase un strigăt scurt, răguşit… Ceva nedefinit… Apoi se prăbuşi, cu trunchiul rostogolit peste masa mare, solidă, de stejar.

Poluarea se întoarse liniştită spre cei doi tineri daci, le-aruncă ocheade promiţătoare şi, cu un ton ce nu lăsa

posibilitatea vreunei neînţelegeri, spuse:

— Să treceţi pe la mine, băieţi! Ştiu o tunsoare anume pentru voi! Iar masajele – cum numai eu ştiu să le fac – or să vă prindă bine! Să mă căutaţi! Stau peste drum, le\ Nilus Alexandrinul…

Elila se grăbi – numai zâmbet – să-i aşeze manteluţa pe umerii rotunzi, o îmbrăţişă pe tăcute, o sărută, apoi se adresă şi ea băieţilor:

— S-o căutaţi, flăcăi, s-o căutaţi! E o prietenă tare bună, tare bună!…

Poluarea plecă.

Trecu printre Rhoxaneus şi Deceneus, care acopereau, ca o cortină de fier, ieşirea şi/în trecere, îi mângâie uşor cu coapsele.

Oroles se adresă grecului:

— Ce facem, acum, cu omul care îşi tot întinde socotelile pe tăbliţă? şi i-l arătă cu degetul, deja convins că pumnalele celor doi gemeni aveau să mai facă o victimă.

Manasos dădu să răspundă ceva, dar omul – cu *stilul* împungând în direcţia lui Oroles – se ridică şi, în cea mai pură limbă dacă, spuse:

— Eu sunt, dacă lumina ochilor tăi poate să-mi pătrundă sufletul, un dac ca şi tine. Oroles. îmi servesc patria. Numele meu este Volostos, iar pentru romani sunt libertul Alvis Secundus Crasus, negustor de grâne. Vulturul e netemător, el îşi face cuibul pe cele mai înalte creste al e Daciei!

Trăsăturile chipului lui Oroles se destinseră, în vreme ce un fluid cald se stabili dintr-odată între el şi negustorul ce înainta cu mâna întinsă.

Sub privirile mai mult decât uimite ale gemenilor, se îmbrăţişară. Apoi, o vreme, ţinură sfat de taină, negustorul istorisind iară şi iară ce pregătiri de război fac romanii la Danubius, în Moesia, sp Ye a-l trece şi spre a cuceri Dacia.

— Cartaginezul – încheie el, arătând cu mâna locul

unde cârlionţatul mai atârna, cu trupul prăbuşit, peste masă – vine de la Danubius. Ne cunoaşte limba, iar el pe urmele mele se afla! De altfel, în afara vârstei şi faptul că oamenii Cancelariei imperiale de taină sunt pe urmele mele. v au făcut să vii tu, Oroles, şi să dispar eu. Aşa cum, la dispariţia predecesorului, am apărut eu. Astfel că suntem, dacă vrei, una şi aceeaşi persoană: „un dac” care ţine mereu sub priveghere marele nostru inamic ce ne vrea pieirea…

Oroles îl privea încă pe cartaginez.

— Mda – făcu Voiostos-Crasus – dumnealui, cartaginezul, raporta numai Cancelariei de taină a împăratului, care – simt eu şi, de mă înşel cumva, îmi întăresc, totuşi, credinţa datele ce le am – a prins oarece de veste despre lucrarea împotriva-i pe care o facem noi, dacii, aici, la Roma. Domiţian personal a poruncit să fim prinşi şi aruncaţi în anenă, pentru a lupta cu fiarele şi pentru a sfârşi sub ochii şi spre delectarea poporului roman ca nişte ticăloşi.

Tânărul se cutremură.

Tresăriră, de scârbă, şi umerii laţi ai gemenilor.

— E sigur că Domiţian a prins de veste despre lucrarea noastră? întrebă Oroles.

Negustorul de grâne surâse larg:

— Absolut! Mi-a comunicat chiar omul meu pe lângă împărat!

— Există şi aşa ceva?

— Există. Şi încă nu unul singur! Dar ne costă o avere!

Oroles – la rându-i – surâse şi el:

— Pliniu… cel Tânăr!?

Voiostoş-Crasus negă, dând din cap:

— Nu. Deşi… Poate şi el, dar avem: unul şi mai apropiat împăratului, om de încredere şi pentru Domiţian, dar mai ales omul nostru.

— Numele lui?

— Toate la timpul său, tinere Oroles!

— Mă. rog – făcu, vădit nemulţumit, tânărul dac. Pe Plinius Caecillus Secundus Caius, omul dumitale… – omul nostru, nu?… – am avut şi eu prilejul să-l cunosc… Pe celălalt însă…

Volostos-Crasus îl puse la curent pe tânăr cu o sumedenie de probleme „apoi iar îl avertiză de greutatea misiunii sale în Cetatea eternă:

— E bine ca ceea ce ştii tu, să nu mai ştie nimeni… Nici cel mai bun prieten!… Şi – încă ceva: miza luptei tale de aici nu e viaţa ta, ci ceva cumult mai de preţ: libertatea şi neatârnarea Daciei. De aceea, fiule, fii necruţător: mila faţă de duşman înseamnă cruzime faţă de ai tăi, nu uita!

Mai sporovăiră o vreme, apoi Oroles iar aduse vorba despre „omul de încredere de pe lângă împărat:

— Nu cumva – se apropie el de urechea lui Volostos-Crasus – e vorba despre…

Ultimele cuvinte ce i se prefirară foarte încet de pe buze, abia de se mai auziră, ca şi numele rostit de Oroles la urechea negustorului. Dar omul izbucni în râs, înveselit:

— Aşadar ai aflat şi singur!? Sau – spuse el bănuielnic – ţi l-a zis la plecare chiar Rhemaxos, sau, poate, chiar slăvitul nostru rege?!

Oroles săltă indecis din umeri, adăugând:

— N-are importanţă. Ceea ce trebuie ştiut sigur… absolut sigur!… este dacă libertul, sătul poate de cât aur i-am dat noi până acum, nu joacă cumva pe două zaruri: pe împăiat ni-l vinde nouă, iar pe noi – împăratului, când ne-o avea bine în mină?…

— Exclus! se repezi Volostos-Crasus, parcă supărat. De mai bine de un deceniu ne face jocul! Şi apoi, Domiţian nu-şi poate permite să-l plătească cu atât aur cât îi dăm noi…

Tânărul dac începu iar să se preumble prin popina,

destul de agitat. Gemenii – Rhoxaneus şi Deceneus – se distrau aruncând la semn cu pumnalele lor curbe în lemnul mesei, într-o monedă de un sesterţ.

— Şi totuşi, – se opri deodată Oroles în faţa falsului libert – cum de ţi-a dat Varum de urmă?!

— Aceasta poate fi o poveste lungă… O cale ar fi prin omul lor la Sarmizegetusa… Deşi, nu cred: pot afla ei multe acolo, dar numele meu îl ştiu doar Decebal şi cei doi căpitani de taină. Altă cale… ar pfutea fi… chiar

Varum – spuse mai departe, pe gânduri, Volostos – care a fost recrutat de Pegasos, prefectul Romei, încă sub Vespasianus, să lucreze pentru el şi împotriva noastră, a dacilor de la Roma

— Ne ştia şi limba! De unde? se nedumeri Oroles.

— De la Pontes, tabăra de pe malul drept al Danubiului, unde a slujit ca oştean ani în şir. Pontes este principalul punct în Moesia, unde Domiţian îşi concentrează trupele în vederea atacării Daciei!…

Volostos-Crasus îşi plecă privirea.

— Bietul Voloneus! trecu el la altă amintire. A fost dat pradă fiarelor…

— În arenă!?

— În arenă. Abia al doilea urs a reuşit să-l prăvale. Pe primul, în* urletele de admiraţie ale mulţimii, a reuşit să-l doboare el, strângându-l bine de gât şi lovindu-l în ţeastă cu pumnul lui uriaş ca un mai. Al doilea urs însă… l-au şi dat drumul în arenă imediat după prima luptă, fără niciun pic de răgaz: lui, pentru a-şi recăpăta forţele, mulţimii – pentru a cere să fie graţiat… Iar fiara – fiară: l-a răpus…

Gemenii se dădură mai aproape.

— Dar cum de l-au prins? întrebă Rhoxaneus.

— Da, cum de l-au prins? repetă, ca un ecou, şi Deceneus.

Ochii neguţătorului de grâne se înceţoşară. Adunându-şi parcă ultimele forţe, spuse:

— L-au prins la Brindisum, unde urmărea îmbarcarea unei legiuni, despre care se credea… – cel puţin aşa ştiau oştenii!… – că va fi dusă în Iudeea, dar noi aveam veşti… (prin libert, ştii? – se adresă el lui Oroles) că vor fi duşi tot în Moesia, la Pontes…

Grecul făcea curat pe mese absent, de parcă cele povestite de neguţător nu-l priveau defel. Când şi când privirile i se îndreptau spre cadavrul delatorului. Atunci, pe figura sa se putea citi un mare semn de întrebare: ce aveau să facă cu aaest cadavru?

— Voloneus se tot învârtea printre soldaţi, lua parte la chiolhanurile lor din popinele şi tavernele portului, trăgea de limbă pe unul, pe altul, până ce, într-una din zile, a intrat să bea chiar cu unul dintre tribunii legiunii f

— Dar cum de a riscat atât!? se minună Oroles.

Crasus oftă, de gânduri:

— Parcă avea de ales? De la soldaţi n-aflase mare lucru; numai ei, tribunii, dacă ştiau ceva sigur! Până şi cu corăbierii vorbise, dar nici aceştia nu ştiau altceva decât că aveau ordin să iasă în largul mării, s-o apuce, apoi, spre Iudeea sau… – spunea unul dintre ei – încotro s-ar fi cerut printr-un ordin scris, sigilat, pe care l-ar fi avut unul dintre trib*unii oşt*enilor îmbarcaţi… Atât!

Rhoxaneus se aşează lângă neguţător, sorbindu-i vorbele, în vreme ce fratele său, şi el numai ochi şi urechi, se aşează de cealaltă parte. Numai Oroles continua să se plimbe, întunecat, prin încăpere. Mii de gânduri nu-i dădeau pace; îl cunoscuse pe Voloneus: era cel mai bun mesager care?. duc)? a veşti de la Roma. Bătea, de câteva ori pe an, sălbaticele căi ale Dalmaţiei, de unul singur, travestit când în soldat roman, când în hainele sărăcăcioase ale unui sărman ţăran dalmai, când ca războinictrac. Câte nu-i fusese dat să înfrunte – dar răzbise mereu. Odată căzuse în mâinilet unei patrule romane;

fusese scolocit cu de-amănuntul, încarcerat, apoi supus, din ordinul prefectului taberei ce adăpostea cohorta care îl făcuse prizonier, unui îndrăcit interogatoriu. Scăpase… Sosit la Argedava slăbit, abia trăgându-şi sufletul, cerusesă fie ras pe cap – lucru de mare scârbă şi de neispravă pentru un războinic dac. Abia când capul lui luci ca luna plină, văzură de ce anume se supusese, de bunăvoie, unei astfel de ruşini: cu o cerneală anume pregătită „i se desenase pe piele, pe ţeastă, un mesaj; apoi lăsase să-i crească părul şi trecuse – cu mare caznă, dar trecuse! – chiar şi prin mâinile romanilor. Atunci când căpitanul de taină Rholes ceruse ca Voloneus să fie adus la el, de faţă se afla şi Oroles – era în perioada în care se tot pregătea pentru această misiune la Roma. Rholesprivise îndelung mesajul – trimis chiar de acest „neguţător", cu care se întreţine acum în popina grecului – şi abia după o vreme dădu semn că l-a înţeles, descifrându-i-l şi lui. „Aceste cinci suliţe – lămurise căpitanul – înseamnă că cinci cohorte au plecat iar spre Moesia, să asigure provincia împotriva atacurilor noastre şi să se adauge trupelor romane într-o viitoare trecere a Danubiului în Dacia. Soarele ne anunţă – mai traduse el – că s-ar putea ca trecerea marelui fluviu să se petreacă odată cu desprimăvărarea, iar această literă latină A, de *a*lături de capul acesta de leu, va să ne spună că împreună cu aceste cohorte – care au în rândurile lor… uite aceste ciocane!… şi ingineri… – vine chiar vestitul Apollodor din Damasc.

Rholes cugetase, atunci, o vreme; apoi, parcă nevoind să creadă, spusese cu hotărâre totuşi: „Nu, – nu cred eu ca Domiţian să aibă banii trebuitori s-arunce un pod peste Danubiu! Apollodor vine doar aşa… să ne sperie şi, poate, să facă o cercetare mai atentă a locurilor unde

— Ne ameninţă romanii de atât amar de vreme. – vor să – arunce un mare pod…"

Rholes se repezise să-l informeze pe prinţul Diegis

despre aceste importante veşti pentru ca, apoi, împreună, să-l anunţe fie pe rege, fie pe Vezina, mina dreaptă a acestuia. Iar Voloneuscât mai stătuse la Argedava, până să-i crească iarăşi pfârul, umblase cu o căciulă imensă din piele de urs, să nu se facă de râsul alor săi şi de rscârba femeilor.

Iar acum, iată, Voloneus îşi aflase sfârşitul ca cel din urmă sclav – fusese dat pradă fiarelor.

— …Tribunul acela, cu care Voloneus a intrat în popi*na „La* toba cea mare”, s-a dovedit mai abil decât a crezut prietenul nostru şi, după ce i-a promis câte în lună şi-n stele, stabili un loc unde Voloneus să vină să-i aducă aurul juruit.

— Iar acolo…

— …Iar acolo, da, l-au aşteptat pretorienii – termină Volostos-Crasus. Restul îl ştiţi! A, ba nu – îşi aminti el ceva, – ceea ce nu v-am spus e că, deşi supus la cazne, Voloneus nu m-a trădat!…

— Asta am bănuit-o, surâse trist Qroles, altfel acum ji-ai mai fi fost aici!…

Se ridicară. Afară, soarele pălea tot mai mult, grecul părea tot mai agitat; trebuia, într-un fel, să scape de cadavrul cartaginezului.

5. Duraneus şi Scorineus, în costumele lor de sclavi, sărăcăcioase, îşi făcură apariţia cu o ladă uriaşă, în care grecul aducea, adesea, carnea necesară pentru popia A. Desfăcură capacul şi îl înghesuiră acolo pe cartaginez; deasupra cadavrului aruncară apoi lături, resturi de mâncarelegume putrede.

— Aşa nimeni n-o să prindă de veste! Totdeauna, pe înserat, ducem resturile de peste zi la Tibru, să le aruncăm… spuse grecul, mai mult pentru a se linişti pe sine decât pe ceilalţi.

Gemenii urcară lada pe căruţul tras de un măgăruş şi, râzând şi glumind între ei, o apucară spre marginea

Suburrei, spre un loc pustiu, anume ales de ei să poată arunca, la nevoie, şi un asemenea gunoi „de soi”, precum, cel de astăzi.

Căruciorul sălta greu pe pietrele necioplite ale caldarâmului, iar acolo unde urcuşul era mai anevoios, cei doi gemeni mai puneau şi ei umărul.

Curând se văzură la câmp deschis; şi când zăriră albiar putut, abia pe mijloc mângâiată de firul argintiu, firav al apei, răsuflară uşuraţi. Dar ei mai merseră, încă, mult de-a lungul, fluviului, până dădură de un cot unde se afla o bulboană; aici, în groparul adânc, îi legară cartaginezului un pietroi de „gât şi-l aruncară în clocotul apelor spurnegânde. Cadavrul se duse la fund cât ai clipi.

— Pe Rhea-Cibela! spuse Duraneus, apa l-a înghiţit mai repede decât m-aş fi gândit!

— E dus acum, hrană peştilor! spuse şi Scorineus.

Se apucară să arunce şi restul de zoaie, apoi spălară bine lada, lăsând-o să se zvânte la ultimele clipiri ale soarelui, în vânticelul ce adia dinspre munţi.

— Ştii ce m-am gândit eu, frate-meu? spuse, după o vreme, Scorineus.

— Oi şti dacă mi-oi spune, vorbi şi Duraneus.

— Noi doi şi ceilalţi doi… Dacă punem umărul la o treabă, apoi negreşit c-o ducem la capăt, oricât de grea ar fi!

Gemenii izbucniră în râs. Erau tineri, erau bucuroşi că ieşiseră cu bine dintr-o treabă destui de încurcată ca aceea în care îi târâse cârlionţatul de cartaginez.

Dus de un alt gând, Duraneus oftă şi spuse:

— Mda, cămaşa e, cum spui tu. Dar asta la care ne-am înhămat mai ales noi doi… e tare grea: să trăieşti, zi şi noapte, de bunăvoie, ca sclavii… Noi, oameni liberi, fii de tarabostes…

— Nu-i uşor! cugetă, pe gânduri, şi Scorineus. Dar eu cred că această treabă la care, împreună cu Crasus acum

şi cu Oroles, s-au înhămat frăţiorii noştri Rhoxaneus şi Deceneus, e şi mai grea, nu crezi? la închipuie-ţi, clipă de clipă să te prefaci că şi tu eşti roman, că şi tu îi urăşti pe barbari – mai ales pe „teribilii daci”! – că şi *tu* le doreşti aurul şi le vrei pieirea… Ei, ce zici?!

Oftară amândoi. Apoi, ca la o comandă, lacrimi amare le curseră de-a lungul obrajilor.

— Biata mama! oftă iar Duraneus. Cum o fi trăind ea cu dorul de noi?!

— Da, biata de ea! spuse oftând şi Scorineus. Bine că a rămas cu ea Alutina, surioara noastră

Duraneus, cu privirea tristă întoarsă spre soare-răsare, spuse:

— Vai şi de sufleţelul ei sufleţel, frăţioare! Biata Alutina poartă în ea un dor de două ori mai mare: dorul de noi, frăţiorii ei, şi…

— …dorul după Oroles! completă Scorineus.

— Da, după Oroles. Trebuie să-l ocrotim cu nădejde, orice ar fi să fie! Noi suntem patru – unul dintre noi, oricine, o să scape. Pe când el e singur! Iar Alutina…

— Da, Alutina!… oftă şi Scorineus. Alutina…

6. Oroles părăsi piopina „Bufniţa chioară11 seara, târziu. Aşteptase-cu nerăbdare întoarcerea celor doi – Scorineus şi Duraneus – apoi, văzând că totul decursese în linişte şi gemenii se descotorosiseră uşor de cadavrul cartaginezului, Se urcă în trăsurica lui, îi luă şi pe „sclavii” lui – cealaltă pereche de gemeni – şi părăsi Suburra. De peste drum de popina, din uşa bordelului lui Nilus Alexandrinul – unde Poluarea şi câteva surate de-ale ei se aflau la taclale, în aşteptarea clienţilor – Rhoxaneus şi Deceneus primiră iarăşi zâmbete şi ocheadele frumoasei samnite, iar când trăsurica se urni în trapul mărunt al calului, femeia le strigă:

— Nu uitaţi, flăcăi, pe Hercule, care v-o fi zămislit! Faceţi-mi o vizită! Una doar, dar să fiţi amândoi Neapărat

amândoi! şi râse, acompaniată de hohotele celorlalte.

m

1. Colina Palatinului se învăluise, toropită, în mantia neagră a nopţii. Parcurile întinse, grădinile palatului – totul adormise sub un cer ţie care norii se fugăreau iute, minaţi de cerbicia unui vânt ce se încumeta să tulbure până şi odihna augustului stăpân al lumii, împăratul Domitianus.

În pofida norilor şi a vântului, nu se anunţa ploaia; nu aflai pic de răcoare nici măcar sub porticurile joase ale palatelor de pe colină, acum zăvorâte, cu sclavi zăbovind – străji mute – în locuri tăinuite anume, de unde, la nevoie, să-şi poată vesti neîntârziat stăpânii că garda pretoriană, trimisă de la palat, a venit să-i ridice. Era ceva obişnuit ca oameni, la prânz încă strălucite personalităţi ale imperiului, noaptea să fie ridicaţi şi zorii să-i găsească simple cadavre azvârlite prin cine ştie ce ungher de închisoare. Câte astfel de evenimente nu zbuciumau somnul prea înalţilor senatori, ale mult slăviţilor patricieni şi chiar ale unora dintre cei cu funcţii mai mărunte, şi ei loviţi de mânia imperială, care se stârnea din senin sau, mă rog, numai aparent din senin. Era de-ajuns ca cine ştie cine şi cine ştie când să strecoare la urechea lui Domiţian un cuvinţel. împăratul râdea, atunci, în clipa, aceea. Abia mai târziu, revenind asupra celor aflate într-o doară, le diseca, le analiza fir cu fir; ca apoi, într-una din multele nopţi nedormite – o, prea multele sale nopţi albe! – să i se năzare un nou complot împotriva sa pus la cale de cei care, de la o vreme, tot – mai greu îi suportau tirania. Iată de ce, odată cu venirea tenebrelor nopţii, împăratul îşi aducea aminte de toate acestea şi încă de multe altele şi poruncea măsuri grabnice. Pretorienii porneau la vânătoare rapid şi, deşi noaptea ascundea totul, a doua zi auzeai că a fost arestat cutare senator sau patrician de seamă, cutare mărime a imperiului despre care abia în ajun întreaga urbe ar fi putut jura că se află pentru eternitate în graţia

divinului august.

Închis, cu lumini puţine şi numai în locurile de strajă, imensul palat părea că veghează el însuşi, din frica nopţii, la destinele trecătoare... – o, cât de trecătoare! – ... ale notabililor de care vulgul sau cine ştie care colţ al imperiului tremura doar la auzul numelui lor! O beznă fără de capăt se întindea de la palat – peste imensul pâre, peste oraş, peste imperiu.

Vestitele petreceri deodinioară?! De pe vremea lui Nero, Caligula, Tiberius – într-o vreme? Cine îşi mai amintea de ele! Trecuseră ani şi ani de când Domiţian nu mai poruncise vreun ospăţ, vreo petrecere cu *comoedus* şi *cinaedus*[25] la care să fie invitată protipendada Cetăţii eterne, marii generali, cei mai vestiţi literatori şi filosofi de pe trei continente... Dimpotrivă, mai sumbru decât vreodată, Domiţian – se spunea – îşi rumega în solitudine ura, teama de comploturi, demenţa – îndrăzneau unii să afirme – boală care, spre sfârşitul său dramatic, avea să se accentueze, să-l facă maj sângeros în răzbunările sale. Rămânea tăcut ore în şir sau, uneori, umbla năuc pe coridoarele nesfârşite, imense, se privea tâmp sau furios în oglinzile uriaşe, se oprea, nehotărât, înaintea vreunei santinele ce străjuia – de mult nefolositele! – nymf*eea ale*[26] tric*liniumului/*, până ce, robit de privirea fără istov a împăratului nebun, ostaşul se clătina, simţind că se va prăbuşi dintr-o clipă într-alta. Atunci, râzând sinistru, stăpânul lumii dispărea în vreo sală, cheamă la sine pe unul dintre mai marii pretorienilor, îi înmâna cdictul care trebuia să curme, în sânge, gloria cutăruia sau cutăruia dintre stâlpii marilor familii ale imperiului.

Dar cei mai apropiaţi de persoana împăratului şi conduşi de gânduri mai obiective susţineau că nu se poate

---

25B alerin.

26 Sală cu bazin decorativ.

vorbi de o demenţă a împăratului, ci, mai degrabă – şi cel mult! – de ideea sa obsedantă, care, de la o vreme, nu-i mai da pace cum să pună ordine în afacerile imperiului – vaste, prea vaste pentru mintea unui singur om –, cum să umple iar haznaua, secătuită de războaie, cu dulcele clinchet-al aurului galben, strălucitor, atât de râvnit în lume, fără de care însuşi marele imperiu se sufoca. Da, aurul!… Aurul!… Aurul!…

O bătaie uşoară în uşa masivă, cu canat înalt, îl făcu să tresară; Strigă:

— Intră J Cine este? N

Glasul i se păru nefiresc de subţire – la fel cum i se păru şi secretarului de taină, Gillus, care se strecură, aproape nesimţit, în încăpere şi se plecă adânc înaintea împăratului.

— Divine!…

Domiţian râse; apoi, – revenindu-şi, porunci:

— Veştile!

— Rele, prea-siăvite, începu secretarul, parcă puţin temător. Dacii au trecut iarăşi Danubiul… Cu plute rudimentare, călări… Şi au încălcat din nou Moesia. Pustiu şi jale pe urma lor… Din Pontes ne vine veste că…

Printr-un semn făcut cu dreapta ceru linişte. Întunecat, păru că gândeşte. Apoi:

— Şi? Delatorii din Roma?… Ce veşti sunt de la ei?

Gillus tuşi în pumn, încurcat.

— Mai de nici unele, slăvite. Iar unul dintre ei, cartaginezul de care tocmai vă vorbisem seara trecută că se află pe urmele unor trimişi daci de taină la Roma…

— Ei bine?…

— A dispărut fără urmă.

Domiţian nu răcni, nu se clinti din scaunul uriaş în care se cuibărise. Nu dădu – pentru un neştiutor – niciunul din semnele care i-ar fi putut trăda furia fără de margini care îl cuprinsese; spuse liniştit, dar cu un glas atât de

tărăgănat, încât secretarul de taină, care îl cunoştea ca nimeni altul, păli:

— Cum, adică, a *dispă-rut*?

În clipa următoare împăratul se şi agăţă, parcă în disperare, de şnurul unui clopbţel, de care trase cu putere. Se ivi de îndată un comandant din garda palatului.

— Cerbicius! porunci, calm, împăratul. Ai o noapte întreagă să mi-l găseşti pe caţ-taginezul… Cum ai zis că se numeşte? se întoai se el spre Gillus.

— Varum! Varum, auguste!

— …pe cartaginezul Varum! termină împăratul. Viu sau mort, mâine în zori îl vreau aici, la picioarele mele. Dacă îl descoperi mai devreme, mă trezeşti de îndată! Să mi-l arătaţi şi… în… cuvintele i se transformară, fără veste, într-o bolboroseală fără şir.

Pretorianul nu îndrăzni să ceară alte detalii. Ss retrase, mergând cu spatele şi înclinându-se; secretarul de taină se retrase şi el, mistuindu-se pe una din uşi. În asemenea momente… – mai bine spus după astfel de momente – nu trebuia să se trezească împăratul cu tine în preajmă-i: ar fi putut da, imediat, poruncă să fii aruncat – şi aceasta în cel mai fericit caz – în cine ştie ce hrubă a sinistrei închisori romane, unde puteai fi repede uitat sau, ceea ce se întâmpla tot mai des în ultimii ani, să dispari, fără urmă şi pentru totdeauna!…

2. îmbrăcat în straie bogate, siriene, care ascundeau în cutele lor aurite o sabie de Damasc, Oroles aştepta în umbra porticului. Norii se mai răriseră după o vreme, iar înspre Aventina un cer spuzit de stele îşi arăta lumina, încă puţină, dar curând putea să apară şi luna. Şi atunci…

Pufni nerăbdător: niciodată nu întârziase atât omul acesta!

Amorţise, aşteptând. îşi schimbă greutatea corpului de pe un picior pe altul. Apoi, un scârţâit uşor îi ajunse la

urechi. Privi înainte, scrutând noaptea. Zări umbra mai neagră decât întunericul, a unui ins ce se apropia cu pas de felină. Oroles duse mâna la spadă, gata de apărare în caz de nevoie. Dar umbra, abia ajunsă la cinci paşi de portic, şopti în întuneric.

— „Bufniţa chioară

— „… niciodată nu zboară, răsp*unse Orol*es.

Undeva, de partea cealaltă a uliţei, se zăreau, abia ghicindu-se, umbrele gemenilor, Rhoxaneus şi Deceneus, care vegheau securitatea tânărului.

Crispus – căci el era – se apropie, intrând sub umbra şi mai deasă a porticului, strânse mâna lui Oroles.

— Veşti rele, spuse el, apoi, fără vreo altă introducere. La Domiţian am întârziat! E hotărât să atace Dacia. Vrea să vă dea o lecţie şi să vă transforme în provincie romană.

O tăcere grea se înslăpâni în spaţiul – puţin – de sub portic. Oroles avu impresia că celălalt, libertul, omul de taină al lui Domiţian, i-auzea, de sub stofa grea a pelerinei, ticăitul zbuciumat al inimii. Ce veste! Să auzi şi să nu crezi! Romanii şi-au pus în gând, nici mai mult, nici mai puţin, să-i răpească ţării sale libertatea!

— Este sigură vestea? întrebă.

Simţi surâsul ironic al libertului.

— Din gura împăratului am aflat-o! Ordinul a şi fost dat. Alte două legiuni vor fi blocate de-a lungul Danubiului şi la graniţa dinspre soare-răsare a Dalmaţiei. Pretextul aducerii trupelor va fi o incursiune în nord-est asupra triburilor germanice. Va fi nevoie doar de o scurtă manevră şi… Dacia!

Da, aşa părea să stea situaţia.

O vreme, Oroles tăcu, încercând să-şi adune gândurile: avea nevoie de sânge rece. Apoi se adresălibertului:

— Crispus, de unde nebunia aceasta la Domiţian?

Parcă până mai ieri gândurile sale se îndreptau mai ales spre părţi, spre…

4 – c. 528

— Nu, răspunse libertul repede, te înşeli, prietene! 3 îndurile împăratului nu au plecat niciodată de la Dacia, de la aurul dac. Iar de aur Domiţian are, acum, cel mai mult nevoie. Acum – când războaiele duse pentru a transforma în provincii atâtea teritorii, luxul patricienilor, al curţii… toate acestea au secătuit tezaurul imperial. S-a ajuns acolo că abia mai sunt bani pentru solda ostaşilor, şi ei din ce în ce mai nemulţumiţi!…

Un nor uriaş porni spre apus dezvăluind faţa albă a lunii. O lumină vie, argintie în vadă crugul. Atât de vie, încât, pentru o clipă, Oroles zări siluetele gemenilor trăgându-se repede în spatele unui tufiş. Aici, sub portic, era întuneric, dar pentru Crispus devenea tot mai periculos; trebuia să se retragă neîntârziat. Probabil şi libertul gândi acelaşi lucru, căci spuse:

— Dragă Numa, trebuie să plec. Se luminează tot mai mult şi s-ar putea să mă caute şi augustul meu stăpân… Trebuie să plec! mai spuse.

Îşi strânseră mâinile în tăcere, dar, mai înainte să se despartă, tânărul dac grăi:

— Mergi în pace, Crispus! Şi… nu uita: orice vorbă ai 3-mi spune, la orice oră din zi sau din noapte, trimiţi vestea să fiu chemat la popina grecului, „Bufniţa chioară”, din Suburra. De la el vei primi şi plata strădaniilor tale…

Se despărţiră.

rea cuţitului, încât lovea o monedă de un as de la douăzeci de paşi!

Gândind la toate acestea, pe nesimţite, Oroles uită de zgomotul pe care îl făceau zarurile, apăsat de unul şi acelaşi gând…

Îi ştia pe romani nu numai pentru că, iată, trăia de mai bine de doi ani în Cetatea eternă. Îi cunoscuse şi în

luptă. Atunci când, alături de Decebal şi Diegis, de alţi tineri tarabostes, trecuse Danubiul pe podul de gheaţă zidit de gerul aspru al miezului de iarnă şi atacase în Moesia. Se întorseseră cu pradă îndestulătoare, cu cai şi cu arme romane. Dar numai şiretenia şi vitejia i-ajutaseră, atunci, în luptă! Romanii, luaţi prin surprindere, până să se dezmeticească, să se replieze, fuseseră învinşi.

...Era în anul 839 de la întemeierea Romei, pe[27] vremea bătrânului şi înţeleptului rege Duras-Durpaneus, unchiul lui Decebal şi al lui Diegis. Imperiul, cu privirile lacome aţintite la grânele şi aurul Daciei, desăvârşise aproape încercuirea. Teritoriul de la marea cea mare, al odrişilor, ei[28] a de-acum anexat provinciei Moesia.

La Roma, pe atunci, împărat era tot Domiţian. În Moesia, în fruntea provinciei, se afla Oppius Sabinus.

Bătrânul Duras adunase sfatul înţelepţilor, le-adusese la cunoştinţă câte veşti primise şi el de la Roma, apoi le vorbise că toate acestea nu arătau decât marea lăcomie a împăratului Domiţian.

— Noi, dacii, trebuie să le dăm o dovadă că nu cu mare uşurătate se vor putea înfrupta din trupul şi din avuţia ţării noastre. Vom ataca Moesia!

Înţelepţii aprobaseră cele spuse de Duras. Numai unul dintre ei, ridicându-se de pe scaunul de piatră pe care şezuse, spusese:

— O, tu, Duras! Cuvintele-ţi sunt măreţe, pe potriva faptelor ce ţi-au încununat o viaţă de om. Dar acum anii tăi sunt mulţi, puterile-ţi sunt împuţinate! Cum ne vei conduce, oare, la luptă?

Regele, cu pletele-i albe izvorând de sub coiful de aur, se ridicase şi el şi, îmbrăţişând cu privirea-i senină înalta adunare, grăise:

27’ 85 e.n.

28 Teritoriul, aproximativ, al Dobrogei de astăzi.

— Dacă astăzi apune, ne spui tu, Gârz-cel bătrân, un soare nu înseamnă că se va întinde peste tot veşnicul întuneric. Iată-l – arătase el în spate, unde se afla nepotul său şi fiul lui Scorilo, Decebal – un nou soare răsare! Nepotul meu va conduce lupta. Aveţi încredere în mintea lui, în braţul lui, în inima lui tânără şi vitează!

Şi Decebal condusese lupta.

Traversaseră noaptea, pe beznă, Danubiul îngheţat bocnă deasupra, dar cu apele curgând tumultuos în adâncuri către marea cea mare.

Tiptil, se apropiaseră chiar în aceeaşi noapte de castrul la adăpostul căruia guvernatorul Oppius Sabinus dormea somn fără grijă, păzit de străji viteze, dar neobişnuite cu şfichiurile crivăţului de miazănoapte. Acum aveau să-şi ia singuri ceea ce lăcomitul Domiţian le refuza: subsidia promisă, printr-un tratat, încă de Vespasian împăratul, care crezuse – dovedind înţelepciune! – că este mai bine să şi-i facă prieteni pe daci, decât duşmani. „Dacia – spunea, adesea, Vespasian sfetnicilor săi de taină – poate, prin eroismul ei, prin exemplul său de luptătoare fără preget pentru neatârnarea sa, nu numai să ne ţină mereu pe jăratic, ci şi să însufleţească răscoalele altor popoare de la sud de Danubiu de acum aduse la ascultare în imperiu. Ce nevoie avem să ne-o facem duşman?!”

Castrul dormea sub mantia nopţii, învăluit de viforniţă. Undeva, departe, se-auzea urletul lupilor.

— Semn bun – când lupul iese după pradă, omul se retrage în vizuină… glumise căpitanul Zyfraxes.

Se răspândiseră în lanţ. O grupă se făcuse una cu omătul în faţa porţii celei mari. Alte cete păzeau porţile de taină, pe care le trădase un trac prieten.

Decebal, urmat de Diegis, de Oroles, Asfrates şi de alţi tineri luptători şi de nelipsitul căpitan Zyfraxes, rămăsese lângă poarta cea mare, dar ceva mai la o parte.

Decebal urma să dea semnalul de luptă. Pentru

aceasta, el avea să trimită peste palisada dublă o săgeată cu foc, să incendieze locul unde romanii ţineau caii la adăpost de viscolul care se înteţise. Apoi…

Săgeata pornise din arcul său puternic pe aripile crivăţului, care bătea chiar dinspre poarta cea mare. Fâlfâitul ei, pe care altminteri l-ar fi auzit străjile, era înăbuşit de vuietul furtunii de zăpadă. Săgeata s-a înfipt în acoperişul de şiţă al şopronului, care luase foc. Focul, apoi, se întinsese, stimulat de vânt.

Abia hăt, târziu, zăriseră străjile pălălaia. Potopite de ger şi de viscol s-aciuiseră se vede treaba, care pe unde şi îşi neglijaseră datoria.

Dincolo de palisade, în castru, începuse lupta pentru supravieţuire: trebuia stins focul, altminteri cohorta întreagă şi chiar măritul guvernator Oppius Sabinus aveau să rămână fără adăpost în pustia de gheaţă.

Oroles simţea cum pârjolul îi înfierbânta – acelor unde se afla el trântit în plapuma zăpezii – sângele năvalnic de luptător. Abia aştepta semnalul al doilea, când cetele de daci aveau să sară peste palisadă, să deschidă poarta cea mare a castrului.

Deocamdată, după strigătele ce se auzeau şi după înălţimea flăcărilor, îşi dădeau seama de viermuiala ce domnea în castru… Era momentul, acum *era* momentul!…

I-o spusese şi nepotului şi fiului de rege:

— Acum e clipa, Decebal!

Dar Decebal adăsta. Spusese calm:

— Nu! Nu *încă*! Lasă-i. Mai lasă-i să creadă că singurul pericol care-i pândeşte este focul! Şi viscolul! Şi zăpada!… Apoi le-om aminti noi care-i pericolul cel mai mare!

În sfârşit, Decebal ridicase o mână şi trei luptători escaladaseră, pe frânghji, palisada.

Şi iarăşi aşteptaseră o vreme.

Viscolul urla peste câmpie, zăpada părea un iad alb

care se abătea asupra castrului uitat aici, la marginea imperiului, de zei şi de oameni. Şi deodată…

Dinlăuntrul castrului răsunase un urlet de lup. Jalnic, prelung, de parcă cineva i-ar fi înfipt un pumnal în gâtlej.

Atunci Decebal se ridicase, urmat de ai săi, avântându-se spre poarta cea mare, care se dăduse în lături. Cei trei luptători şi tracul se proiectau, rânjind, pe cumplitul fond roşcat al pârjolului ce cuprinsese castrul.

— Unde-i! striga Decebal tracului. Unde este Oppius Sabinus?

Tracul i-a făcut un semn – „Urmează-mă!” – şi, înarmat cu o lance, i-a deschis calea lui Decebal.

Oroles îl urma; ardea de dorinţa oarbă ca *el* să-l ucidă pe guvernator, *el*! Nu-i păsa de pericol, nu-i păsa de ploaia de lăncii şi săgeţi care-i împroşca.

Se opriseră dinaintea unei clădiri de lemn, cu un portic mărginit de două coloane: intrarea le fusese stăvilită de zece romani, care-şi făcuseră, din scuturile lor înalte, o singură pavăză. Din spatele acestei platoşe, ce părea de netrecut, s-a ridicat, deodată, unul dintre romani, care azvârlise o lance, apoi iar s-a cufundat înapoia zidului de fier. Tracul căzuse fulgerat de fierul lănciei, pe buze încremenindu-i, pentru totdeauna, rânjetul acela, pe care Oroles i-l descoperise la deschiderea porţii, în primul moment al atacării castrului.

Decebal sărise îndărătul unui salcâm bătrân, pe jumătate troienit.

— Smolotes! răcnise el. Ariciul – la mine!

Luptătorul s-a apropiat de prinţ, înmânându-i „ariciul”, apoi îl acoperise pe Decebalus eu un stol de săgeţi din care niciuna nu-şi greşi ţinta, rărind rândurile atât între romanii care apărau intrarea în clădirea de lemn, cât şi între cei care, văzându-şi tovarăşii la mare strâmtoare, încercau să le vină în iijutor.

Ajutaţi de Oroles, prinţii – Decebal şi Diegis – au

aprins micile săgeţi pe care, apoi, le-au înfipt într-o păpuşă mare, din câlţi, aşezată în vârful unei săgeţi cât o suliţă. Numai arcul lui Decebal putea trimite o astfel de săgeată! Şi numai Decebal putea mânui un astfel de arc.

Prinţul înfrunta valul de săgeţi ce se prăvălea asupra lui; romanii mai făcuseră cunoştinţă cu „ariciul" dac! Decebal a încordat arcul, trăgând coarda groasă, din maţ de bour, până ce aceasta a prins să cânte, în viscolul ce nu contenea, ca o nemaivăzută strună. Diegis, cu mâna lui, a potrivit săgeata uriaşă. Iar când Decebal a dat drumul coardei, arcul s-a destins năprasnic, pocnind ca un trăsnet, iar „ariciul", fulgerând noaptea, a străbătut rapid cei treizeci de paşi până la zidul format de romani şi s-a înfipt în scutul din mijloc; puzderie de săgeţi mici, aprinse, zburaseră atunci în toate părţile, propulsate de forţa şocului produs de impactul cu scutul. Iar fiecare dintre ele fu purtătoarea „focului din adâncuri" – câlţi unşi cu dohotul cules de pe lacurile moarte de la Cotul Carpaţilor.

Zidul roman se destrămase într-o clipă. Arşi de focul ce mistuia tot, nu ierta nimic, soldaţii lepădau scuturile ce nu-i mai apărau ci, dimpotrivă, îi sorteau unei morţi chinuitoare şi, descoperiţi – ţinte vii pentru arcurile şi lăncile dace – fugeau care încotro.

Oroles se trezise alergând primul spre uşa cu portic, <? are începuse deja să ardă. Dar Decebal se-avântase, depăşindu-l din fugă, cu umerii săi uriaşi în lemnul uşii, izbind-o de perete. La un pas în spatele său, Oroles, apoi Diegis...

Se pomeniseră într-un fel de triclinium gol. Se opriseră – privirile lor iscodind, înfierbântat, prada căutată: Oppius Sabinus.

Îl descoperise prinţul Diegis: se afla ascuns de una dintre cutele bogatei perdele ce despărţea încăperea în două. Oppius Sabinus Caius, vestitul general pe care Domiţian abia îl numise guvernatorul Moesiei tocmai

pentru a-i ataca şi reduce la tăcere pe daci.

Decebal îl privea nedumerit: „Acesta să fie omul desemnat de împărat să-i răpună pe daci?!”

Sabinus nu arăta cu nimic mai brav decât mulţi alţi romani pe care el, Decebal, îi cunoscuse, pe unii chiar învingându-i în luptă dreaptă. Dar, în sfârşit – asta a fost vrerea împăratului, asta a fost! O fi ştiut el ce şi cum!

Decebal făcuse un pas spre romanul nu prea voinic, cu tâmplele argintii sub un coif de preţ, cu mâna dreaptă ţinând o lance.

— Predă-te, generale! poruncise Decebal.

Un rictus, un fel de rânjet schimonosise chipul romanului – altfel cu trăsături regulate. Dintr-o singură mişcare, lancea lui s-a înclinat, gata să străpungă pe temerarul ce îi făcuse o astfel de propunere. Dar, din nefericire pentru general, Diegis – aflat ceva mai spre uşă – văzuse gestul cu o fracţiune de secundă înaintea celorlalţi; pumnalul său curb – temuta *sicae* dacă – fulgerase prin încăpere înfigându-se în pieptul romanului, în timp ce, în clipa următoare, sabia lui Smolotes îi şi reteza capul.

Decebal îşi lăsase braţele să-i atârne neputincios; nu-l crezuse atât de nesăbuit pe roman, pe cel căruia Domiţian îi încredinţase conducerea unei provincii întregi aflate la frontierele imperiului. Or, poate, aşa îi fusese destinul?!

”. Roma mai are destui generali destoinici!”

Astfel – se spune – ar fi zis cezarul aflând vestea morţii lui Oppius Sabinus. Crispus – de faţă în acel moment – povestea, apoi, că Domiţian făcuse o adevărată criză. Reacţia lui – reacţia adevărată, nu aceea pentru uzul cronicarilor – parvenise la Argedava de la „libertul Crasus”, Volostos, omul special trimis la Roma de regele Durpaneus pentru ca dacii să cunoască cât mai precis gândurile romanilor. Dar replica lui Domiţian dată unuia

dintre senatori pe un ton acru: „Roma mai are destui generali destoinici!”, se transformase apoi într-o amenințare:

— Mai are, da! Dar nu-ți dai seama că sunt puse în cumpănă taberele întărite ale legiunilor noastre?... Că e pusă în cumpănă însăşi stăpânirea romană? Ştiu eu, de mult, că vouă, senatorilor, toate victoriile mele vă stau în gât. Complotați mereu... Mereu complotați şi ați vrea să mă trimiteți direct în iad! Dar până atunci o să vă tot împuținez eu pe voi încât n-o să mai fie cine să se bucure la moartea mea!

Senatorul tăcuse, mulțumindu-se să-i replice în gând: „Ce victorii? Care victorii?! [29]* Şi, deşi tăcuse şi nu îl întrerupse defel, senatorul aşteptase, apoi, vreme îndelungată, noapte de noapte, sosirea preterienilor, care să-i aducă măcar edictul de condamnare la exil. Nu-i fusese adus. Domițian fusese luat de valul altor griji – nenumărate: îşi pregătea plecarea la Danubius. Nu voia să creadă – nu putea crede! – că acest neam de barbari, care îşi avea sălaşurile în văgăunile Carpaților, poate să amenințe marele imperiu! Trebuia să meargă el, acolo, pe malurile Danybiului, să vadă cu proprii-i ochi, să audă cu propriile urechi.

Domițian nu poposise, totuşi, chiar la Danubius; se oprise la Naissus. Tăiase orice poftă de parăzi şi de chiolhanuri. Se retrăsese cu generalii săi şi cu sfetnicii de taină, cu juriştii săi de încredere. Luase, apoi, măsuri – multe şi sigure. Cel puțin astfel le vedea stăpânul lumii. Moesia – prea greu de apărat cu o frontieră spre barbari atât de întinsă şi, de fapt, neapărată de apele marelui fluviu, cum se dovedise şi în iarna 839/840 a. u.c. – avea să fie împărțită în două provincii: Moesia Inferior şi Moesia Superior. La comanda trupelor

29 Oraşul Niş de as'ăzi.

de pe frontul Danubiului fusese adus însuşi prefectul pretoriului, Cornelius Fuscus – dovadă că, uite, Roma mai avea generali, încă şi mai destoinici decât Oppius Sabinus! Spre a-i da o forţă şi mai mare, Domiţian îi acordase puteri nelimitate – militare şi civile – promiţându-i că, dacă va izbăvi imperiul de dacii barbari, va fi primit în mare triumf în Cetatea eternă şi proclamat salvator al patriei.

…În f ren tea unei proaspăt aduse legiuni, Fuscus se aruncase asupra dacilor, îi izgonise din Moesia, i-alungase peste Danubius şi… atât. Pătrunzând pe pământ dacic avu impresia că a nimerit într-un teritoriu pustiu: nicio aşezare, nicio urmă de daci!

— Unde sunt barbarii cei temuţi?! l-a întrebat, răsturnat pe pernele unei lectici luxoase, pe ultimul supravieţuitor din campania lui Oppius Sabinus, un veteran.

Soldatul s-a oprit o clipă locului, l-a privit până în albul ochilor, apoi a arătat spre munţii negri ce se profilau la orizont.

— Acolo! Acolo sunt; ne aşteaptă.

…Un om sosise de la Roma. Părea un sclav grec trimis după afaceri de un stăpân cu stare – ceva grâne de cumpărat, ceva aur… Poposise în cetate pe înserate

— Însoţit de alţi doi. Puterile le erau sleite de-atâta drum, ochii duşi adânc în găvanele negre de oboseală.

Fuseseră primiţi de îndată de căpeteniile de taină Rholes şi Rhemaxos. Nu lipsea nici Oroles – căruia – chiar Decebal îi lăsase poruncă să nu piardă vremea şi niciun prilej şi să se pregătească pentru a pleca să trăiască în inima imperiului, la Roma. Crasus-Volostos în>atrânise, se îmbolnăvise, nu mai avea nervii şi mâna de altă dată.

„Sclavul grec” rostise mesajul pe nerăsuflate:

— Fuscus va ataca în primăvară. Deocamdată adună provizie – grâne şi carne pentru ostaşi, nutreţ pentru cai, haine călduroase. Toate îi vin prin navele romane, care

acostează într-un port improvizat pe Danubius.

El numise legiunile, comandanţii şi tribunii acestora, făcuse – aşa cum îl povăţuise Volostos – elogiul cât mai mare posibil al persoanei generalului Cornelius Fuscus, al vitejiei de care dase dovadă acesta în luptele împotriva triburilor germanice.

— Crasus vă transmite şi locul pe unde vor trece aceste trupe peste Danubius…

Rhemoxes săltase mirat-întrebător sprâncenele.

— …Pe la răsărit de Oescus, apoi în sus, pe Alutus, apoi…

Căpitanul Rholes îi făcuse semn să se oprească: în încăpere intrase un bărbat înalt, spătos, cu un chip inteligent sub care înspica o barbă îngrijită.

Sclavul se lovise cu fruntea de tina podelei, într-o adâncă plecăciune.

— Mărite!…

Decebal zâmbise, poruncindu-i să se ridice.

— Şi cum spuneai? Că în fruntea oştii romane va veni însuşi Fuscus?! Râsese tare, dezgolind – între linia mustăţii şi barbă – un şirag de dinţi puternici, albi; „dinţi de lup”, cum spunea fratele său, Diegis.

— Întocmai, mărite! aprobase, smerit, grecul.

— Mda!… făcuse Decebal. Mda, însuşi Fuscus, biruitorul triburilor germanice în Pannonia!… E tânăr? mai întrebase el.

Sclavul îşi schimbase greutatea corpului de pe un picior pe celălalt:

— Păi, după cum l-am văzut şi noi – şi se întorsese spre cei doi soţi ai săi – nu prea mai este! Să se tot apropie de jumătatea centei!

— L-aţi şi văzut? se minunase Decebal. L-aţi văzut

— Deci aţi fost în tabăra lui, nu-i aşa? Ia, haide, să îmi povestiţi cum arată armele lor de luptă, ce arme au cei din trupele auxiliare barbare chemate în ajutor…

…Veştile de la Volostos-Crasus se adeveriseră. Încă devreme, primăvara, în anul 841 a.u.c., le[30]giunile şi cohortele imperiului trecuseră fluviul pe un pod de vase. Domiţian însuşi, nerăbdător să mai aştepte construirea, de către Apollodor, a unui pod de piatră, ceruse declanşarea atacului, sigur de izbândă şi, mai înainte de orice, supărat foarte pe „obrăznicia barbarului.

Devenit rege, Decebal, care luase pradă destulă din ultima incursiune în Moesia, soldată şi cu moartea lui Oppius Sabinus, „îndrăznise" să-i trimită lui Domiţian, împăratul lumii, o solie, cerând pace.

— Pace fără răzbunare!? pufnise împăratul. Aşa crede el, barbarul?!

La insistenţele lui Cornelius Fuscus Caius – mai abil şi cunoscător al obiceiurilor barbare – împăratul consimţise până la urmă să primească solia.

I se înfăţişaseră nişte barbari nu prea bine îmbrăcaţi, nu prea bine instruiţi. Mai mult, se aplecaseră înaintea augustului numai atât cât să nu se zică – ferească zeii!

că ei nu respectă obiceiurile romane. Se vedea cât de colo că, chiar dacă sunt nobili, nu sunt dintre cei trăitori pe lângă Decebal.

— Să grăiască! poruncise Domiţian, adresându-se lui Fuscus.

Generalul zâmbise, întorcându-se spre soli:

— Vorbiţi, augustul imperator vă ascultă!

Solii se priviseră o clipă netulburaţi, apoi cel mai vârstnic, fără pic de sfială, făcuse un pas înainte şi, punându-şi căciula sa strămoşească pe părul rebel, retezat scurt pe frunte, spusese:

— Măritul nostru rege, Decebal, e doritor de pace. El nu vrea război, vrea numai ca, astfel cum s-a înţeles slăvitul său unchi, Duras-Durpaneus, fostul nostru rege, cu

---

30 841 a.u.c. (de la fondarea Romei) = 87 e.n.

împăratul Vespasian, şi luminatul şi augustul Domiţian să-i trimită, în fiecare an, câte doi oboli de fiece cetăţean al Romei. Altminteri…

Chipul împăratului se congestionase; tresărise – abia stăpânindu-se să rămână în scaun. Apoi, pradă uneia dintre cele mai nestăpânite furii, strigase:

— Altminteri?…

Solul tot nu se tulburase. Zisese:

— …Altminteri, zice slăvitul, tânărul şi viteazul nostru rege, el va declara război augustului Domiţian şi, mai zice el, mari neajunsuri îi va aduce!

…În primăvară, deci, armata romană atacase. Câteva legiuni, între care viteaza legiune V Alaudae, coh «ne de barbari, trupe auxiliare… Triburile germanice din nord nu dăduseră crezare frumoaselor promisiuni ale lui Domiţian: nici cvazii, nici marcomanii nu-i trimiseseră ajutoare şi nici nu atacaseră Dacia.

Soli daci vesteau mereu, la Sarmizegetusa, unde D «cebal îşi stabilise şi el capitala regatului, locurile pe care poposea, etapă după etapă, tăvălugul roman, vorbeau despre mulţimea oştenilor Romei, aminteau bătălii în care o legiune sau alta se acoperise de glorie, descriau ciudatele maşini de război ale năvălitorului., Unii din fere aceşti soli erau primiţi chiar de Decebal, dar şi atunci Oroles era ţinut în preajmă, deşi fusese nevoit, pentru aceasta, să-şi deseneze altfel chipul: o mustaţă a» ai lungă, o barbă bogată, care să-i schimbe cu totul înfăţişarea. Solii erau trimişi, apoi, de căpeteniile Rholes şi Rhemaxos, înapoi, în întâmpinarea oştilor duşmane, după noi veşti.

Decebal nu părea defel tulburat.

Înconjurat de generalii săi – Vezina, Diegis, Necomates – asculta, împărţea porunci, glumea chiar.

Într-o zi, printr-un sol de la Volostos-Crasus, primise în taină mare un mesaj din Roma. În Cetatea eternă se bârfea mult pe seama pregătirilor ce le făcea Domiţian

pentru a-i înfrânge pe daci. Epigramistul Marţial lansase, chiar, un catren care, dacă i-ar fi parvenit împăratului, poetul ar fi împărtăşit – cel puţin

— Soarta marelui său înaintaş, Ovidiu:

„Domiţianus se măsoară *cu* un dac – Elefantul ce pe purice îl bate!

— Dar legiune după legiune toate Nu-i pot veni acestuia de kac… u

— Volostos-Crasus transmite slăvitului Decebalus Rex – mai grăise solul de la Roma – că nobilimea, senatorii, notabilii din capitală îl consideră pe Decebalus priceput în ale războiului, iscusit în faptă, cugetat la năvăliri şi retrageri, meşter neîntrecut în a întinde curse, viteaz în luptă şi diplomat destoinic la vreme de negocieri. Şi tare se mai tem de o victorie a dacilor împotriva armatei imperiale. Numai că…

Decebal îşi încruntase întrebător fruntea:

— Numai că?…

…Crasus socoate că aducerea la Danubius şi a vestitei legiuni V Alaudae…

— Ei bine?

— …Este un mare pericol pentru Dacia.

Vezina surâsese:

— Crezi?

— …Crasus – continuase solul – aşa socoate: experienţa legiunii e mare în luptele cu popoarele pe care romanii le numesc barbare.

Decebal i se adresase lui Vezina:

— Cum a spus că se numeşte legiunea aceasta mai mult decât vitează?

— V Alaudae, precizase Diegis.

Regele se oprise gânditor, parcă memorând denumirea vestitei unităţi romane; apoi, nemaispunând nimic, părăsise sala de taină.

…În vremea aceasta, în lectica sa, Fuscus aştepta,

plictisit, să-i fie vestită, în sfârşit, întâlnirea cu barbarii. Dar curieri după curieri se întreceau în a-i anunţa generalului că dacii… nu apăruseră încă.

Se iviseră, de-acum, munţii.

Înalţi, sălbatici, acoperiţi cu păduri de nepătruns.

Apa Alutusului1 le cobora în cale tot mai vijelioasă, săpându-şi drumul între stânci uriaşe, pe sub care abia de rămânea o potecă pe unde maşinile de război, carele de luptă creau făgaşe adânci. Una singură de s-ar fi răsturnat, drumul le-ar fi fost barat pentru multă vreme.

Un cer mohorât, duşmănos, se oglindea, negru, în apele Alutusului, în vreme ce, sinistru în pustietatea aceasta, vântul vuia hăbăuc prin trecătoare, făcându-l pe Fuscus să se afunde cu mai mult sârg în căldura blănurilor din lectică.

Un ofiţer călare ceruse să-l vadă pe general. Fuscus se arătase de după perdele, pe care le îndepărtase puţin folosind beţişorul de tec, terminat cu minuscule degete omeneşti special izvodite în lemnul scump pentru a sprijini scărpinatul mai lesnicios al spinării ilustrului militar.

— Salve, mărite Fuscus! Aduc veşti de la un prizonier dac: „Decebalus te aşteaptă… atunci când nici nu te vei gândi!”

Scârbit, Fuscus lăsase perdeluţele să cadă: Ce i-o fi trebuind lui Domiţian ţara aceasta atât de vrăjmaşă, cu un conducător atât de în afara oricărei înţelegeri care, habar neavând de tactica şi strategia militară, cu hoardele lui cutează să înfrunte – pe cine?! Pe el, generalul Cornelius Fuscus Caius, prefectul pretoriului, fala armatei romane!! Pe el, omul păzit de Fortuna, omul care, de pe când era simplu *decurion*, n-a cunoscut vreodată înfrângerea!

Apăruse iar de[31] după perdea:

— E departe locul unde se află prizonierul 7 >1

31 Oltul.

întrebase pe ofiţer.

Ofiţerul zâmbise:

— E chiar dinaintea ta, generale! Zicând acestea, ofiţerul descălecase şi adresându-se cuiva, pe care privirea generalului nu-l putea, încă, cuprinde, strigase: Ridică-te, neam de robi!

Abia atunci îl văzuse Fuscus. I se înfăţişa un bărbat nu prea mare de stat, tânăr încă, dar cu o barbă mare, neagră şi cu mustăţi pe potrivă, cu un păr care-i cădea; în plete pe umerii vânjoşi. Ochii, mobili, imprimau chipului său aspru o notă ironică, ce displăcuse imediat romanului.

— Cine eşti? îl întrebase Fuscus.

— Un dac.

— Ce spune?! îl îmboldise generalul pe interpret „nerăbdător.

— Spune că este un dac, slăvite general. Ceea ce poate însemna, în graiul acestor locuri – întregise interpretul – că este şi el un om, acolo… Un om oarecare…

— Sunteţi mulţi? mai întrebase generalul.

Dacul răspunsese iute:

— Destui!

— Câţi anume? insistase romanul.

— Destui, răspunsese iar dacul. Destui ca să vă învăţăm că pe oaspeţi îi ospătăm şi-i dăruim cu ceea ce avem mai bun, iar pe vrăjmaşi îi vrăjmăşim şi-i ucidem dacă nu pleacă de bunăvoie de pe pământurile noastre.

Ofiţerul îl înghiontise cu vârful spadei, poruncindu-i:

— Fii umil, fiu de robi, dacă vrei îndurare!

Fuscus îi făcuse semn să-i dea pace. Îi plăcea dacul.

Era îndrăzneţ, deşi vedea şi singur, desigur, că nu mai avea nicio şansă. îl provocase:

— Spune-mi unde mă aşteaptă Decebalus, regele tău „câţi oameni are, ce arme… tot! îţi voi dărui viaţa, un cal şi o pungă cu aur!

Dacul, îl privise mâhnit şi uimit pe generalul marelui

imperiu.

— Aur?! zisese el. Aur avem şi noi, ce rost are să-ţi iroseşti şi puţinul pe care îl ai. Dacă ai fi avut aur, generale, n-ai fi bătut atâta cale, de la Roma, tu şi oastea ta, ca să veniţi aici, la capătul lumii, să vă daţi viaţa în schimbul lui!... Iar unde te aşteaptă Decebal vei afla şi singur, negreşit! Cât priveşte că-mi vei dărui viaţa... Rămăsese o vreme pe gânduri, apoi continuase: Viaţa? Viaţa n-o poate dărui decât singur Zamolxe!

Fuscus îl privea pe dac cu ochii dilataţi: „Ia te uită!" părea a spune el. „Barbarul are minte, nu glumă!" Dar când vorbise spusese cu totul altceva:

— Vei fi aruncat fiarelor, în arenă, spre a-i distra pe romani. Până atunci... Făcuse un semn ofiţerului care îl adusese.

Ofiţerul se grăbise să apuce prizonierul de legături, să-l prindă iar la oblâncul şeii. În clipa aceea, dacul se aplecase iute, trecuse pe sub braţul ofiţerului, şi, de pe stânca înaltă, se aruncase în bulboana tulbure a apelor Alutusului.

Fuscus tresărise. Ieşind din lectică, privise locul unde dacul se prăvălise în genune.

— Păcat, spusese apoi. Şi urcându-se iar în lectică, poruncise: Să continuăm înaintarea!

...Decebal preferase aşteptarea. De foarte tânăr încă se dovedise meşter neîntrecut în a întinde curse.

Fuscus şi grosul trupelor sale se angajaseră de acum în defileul strâmt, tăiat adânc în stânca dură de apele Alutusului. Cohortele legiunilor se strecurau, cu greu, în şiruri, fără a putea ţine o rânduială cu care se obişnuiseră. Ei, ostaşii disciplinaţi, care călcaseră cu pasul de la un capăt la altul lumea romană; ei, eroii care izbândiseră, în atâtea lupte, asupra atâtor popoare! Ei, care, pe zloată sau viscol, pe arşiţă sau ploaie treceau mereu dintr-o provincie într-alta. Luptau şi mureau pentru a mai cuceri o fâşie de

teritoriu. Luptau şi mureau pentru a mai adăuga o glorie celor străbune, aflându-se când în Iudeea, când în Moesia, în Gallia sau în îndepărtata Lusitanie… Ei nu cunoşteau frica sau oboseala; ei mărşăluiau îmbrăcaţi într-o tunici simplă din lână, cu mânecile scurte, încălţaţi în cizme înalte, cu ţinte, legate sus, pe gambă; deasupra tunicii purtau o cuirasă de piele, solidă, întărită cu adaosuri de metal; un pulpan

— Tot din piele – le apăra, în atac, piciorul drept. Ei mărşăluiau pe orice vreme, în orice ţară. Primiseră un ordin? Ei, şi ce? Era primul?… sau ultimul? Ei vor ataca. Vor învinge, desigur, chiar dacă mulţi dintre ei nu vor mai apuca triumful. Totuşi, chiar şi cei mai hârşiţi în lupte dintre ei, priveau circumspecţi, unii chiar cu teamă, locurile pustii, duşmanul acesta invizibil, dar a cărui prezenţă undeva, înainte, i-apăsa tot timpul.

Mărşăluiau şi coifurile lucitoare, de metal, cu panaş, nu şi le ţineau pe cap, ci pe piept, prinse cu o cureluşă petrecută în jurul gâtului. De un umăr – cel stâng – purtau scutul lung din lemn acoperit cu fier şi blană şi mantaua din lână – o manta care să-i apere de frig şi de ploaie. La şold purtau spada scurtă, dreaptă, cu tăiş dublu şi tot pe partea stângă a corpului, în mână, două suliţe.

Mărşăluiau, încărcaţi de poveri, aruncând priviri ursuze spre pădurea deasă ce cobora pe stânci până deasupra apelor vijelioase şi tulburi ce aţineau cealaltă margine a genunii în care fremăta Alutusul. Un pas neatent şi erai pierdut. Degeaba purtau cu ei parul pentru fortificaţii – abia ţinut în mâna dreaptă – în jurul căruia erau aranjaţi sacii cu bagaje: hrană pentru două săptămâni, pâine, vasele de mâncat, râşniţa pentru grâne. În spate – hârleţul sau barda, un coş şi câţiva ţăruşi pentru fortificaţii sau val. Dar unde, unde se vor opri? Şi – *acolo* – vor putea să se fortifice, oare? Comandanţii, însă, păreau a nu se gândi defel la o întâlnire cu dacii şi liniştea lor se

răspândise şi asupra ostaşilor, care se mai destinseră şi începuseră să glumească între ei.

Când se treziseră din toropeala generală – capcana era întinsă. Şi era – se vede – şi prea târziu ca trupa să se aranjeze în formaţiune de atac. Degeaba sunaseră trâmbiţele semnalul de întoarcere, degeaba – ordinele strigate ale ofiţerilor, care cereau trupei să se adăpostească! Mulţi n-apucaseră nici să-şi pună coifurile. Dar şi peste coifuri şi scuturi – fărâmând laolaltă oameni şi maşini de război – se abătuseră cascade de bolovani, uriaşe rădăcini de copaci, prăvălite din vârfurile munţilor, iar copaci întregi, seculari, se prăbuşiseră ca trăsniţi, strivind totul şi nemailăsând cale liberă nici măcar pentru cei norocoşi, scăpaţi de prima lovitură.

Şi când totul nu mai fusese decât o cumplită învălmăşeală, o viermuială netrebnică, în trecătoare coborâseră – ca nişte slujitori ai infernului – dacii. Erau mulţi, iuţi, fioroşi. Înarmaţi cu *sicae* şi *falces*, scoţând strigătele lor de luptă, dacii se amestecară în debandada ce împărăţea oastea romană, secerând pe de-a rândul, luptându-se cu o furie, o dibăcie şi un curaj nemaiîntâlnite de veteranii romani la niciunul dintre popoarele pe care le călcaseră până atunci.

Vălmăşagul luptei se stinsese, treptat, către seară. Acei – puţini – dintre romani care se salvaseră, se strecuraseră anevoie, hăituiţi, pe nebănuite poteci pe care doar groaza ţi le scoate în cale, înapoi, spre Danubius, de unde veniseră. Unii – şi nu puţini – serviseră de hrană lupilor sau altor fiare ale pădurii.

Înconjurat de generalii săi, Decebal, de pe o stâncă, privea carnagiul – nu fără satisfacţie. Oamenii săi raportau clipă cu clipă situaţia prăzii care creştea, creştea… şi a prizonierilor.

Decebal ceruse să îi fie adus unul dintre ofiţerii luaţi prizonieri.

Romanul se înfăţişase mândru. Cu pieptarul argintiu pătat de sânge, cu chipul răvăşit de viitoarea luptei, ofiţerul nici măcar nu salutase.

— Dezlegaţi-l! poruncise regele.

Îl privise o vreme, apoi îl poftise să se aşeze pe o buturugă.

— Din ce legiune eşti?

Romanul răspunsese cu un aer infatuat:

— Legiunea V Alaudae!

Cu braţele încrucişate, regele îl privea pe ofiţerul roman. Tânăr încă, nobil – desigur. romanul privea şi el, minunându-se, sabia uriaşă ce-i atârna la brâu acestui rege barbar.

— L-ai cunoaşte pe Fuscus? întrebase iar regele.

— Ofiţerul plecase privirea, posomorât.

— Desigur… suspinase el.

— Mergem să-l căutăm împreună?

Ofiţerul nu răspunsese, dar se ridicase.

Se ridicaseră şi generalii daci.

Coborâseră.

Apoi, odată în trecătoare, porniseră mai întâi spre grupul prizonierilor. Erau sute – posomorâţi, mulţi răniţi – cu privirile coborâte în pământ, înfrânţi. Nu mai păreau legendarii soldaţi ai Romei, care purtaseră din triumf în triumf acvilele şi stindardele legiunilor imperiale.

Decebal îi spusese romanului:

— Printre ei, nu e. Ştii, cumva, care i-a fost locul în coloană?

Romanul înclinase aprobator capul. Şi iar o porniseră printre grămezile de soldaţi cu gâturile tăiate de neiertătoarele *jalces* dace, striviţi de grindina de pietre sau, pur şi simplu, de copitele propriilor cai, scăpaţi de sub orice control, înnebuniţi de ucigătoarea ploaie ce se abătuse asupra lor din ceruri.

În sfârşit, lectica prefectului pretoriului fusese aflată.

Era mascată de un zid înalt, format de trupurile ofiţerilor ce căzuseră apărându-şi comandantul. Dăduseră în lături perdelele şi îl văzură pe Fuscus. Marele general al imperiului murise cu un *sicae* în gât. Tânărul luptător dac care, probabil, apucase să arunce temuta armă, zăcea, şi el, doi paşi mai încolo, în pântece cu o sabie romană.

Decebal arătase spre lectică;

— Acesta e Fuscus!?

Ofiţerul îşi scoase grăbit coiful.

— Da. E măritul meu comandant.

Decebal îl privise o vreme pe cel care fusese temutul general al marelui imperiu. Apoi îşi aplecase privirile asupra romanului.

— Îţi dărui viaţa, îi spusese. Mergi şi salută-l din partea mea pe marele Domiţian. Spune-i că nu a stat defel în puterea mea să salvez viaţa generalului său.

Să i se dea un cal şi merindea necesară! se întorsese Decebal către ai săi. Să fie condus până ce nu va mai fi pentru el niciun pericol. Vreau să ajungă neapărat la Domiţian!

…Iar când ofiţerul se îndepărtase, privirile regelui se înseninaseră.

— Cum spunea că se numeşte legiunea aceea de temut… aceea pe care Domiţian a adus-o special să ne sperie? îl întrebase pe Oroles, aflat în preajmă.

— Legiunea V Alaudae, rege!

— Aşa! mai spusese Decebal. Şi, apl ecându-se, descleştase din mâna unui oştean mort un stindard pe care îl întinsese lui Oroles, spunându-i:

— Tu, prietene, le ştii slova, că doar te-ai străduit şi le-ai învăţat-o. Poţi a-mi spune ce scrie pe acest stindard?

Oarecum mirat de curiozitatea regelui său, Oroles tradusese:

— Legio V Alaudae I

— Aşa!… mai făcuse iar Decebal şi în ochii săi, puţin

mijiţi de astă dată, strălucise o luminiţă ciudată.

ce toţi ceilalţi, mai tineri, se veseleau. Am stârnit leul din cuşcă. I-am ucis împăratului doi dintre marii săi generali: pe Caius Oppius Sabinus şi pe Oornelius Fuscus. I-am lovit şi i-am distrus castre ce păreau invincibile, legiuni ce se tot acoperiseră de glorie… Acum

— Tăie el, sec, aerul cu braţu-i vânjos – romanul nu ne mai iartă. Nu poate să ne mai ierte!

Se aşternuse tăcerea. O tăcere grea, a neliniştii. Fără să o dorească, regele spusese prea tare ultimele cuvinte.

Vezina spărsese el acest potop de linişte.

— Ei, or veni, i-om frânge, şi or pleca! spusese el, cu aerul că, pe el unul, romanul nu-l mai sperie. I-am bătut şi o să-i mai batem! Nu-i aşa, Decebal? adăugase repede.

Regele se ridicase. Ridicase uşor şi cornul lui cel mare, de bour, încrustat cu aur, pe care vinul cel roşu îl umplea până la buză. Mâna sa îl aplecase, picurând pe pământul negru câteva mărgele rubinii, apoi, după ce sorbise, grăise:

— Mulţi şi dintre ai noştri au simţit ascuţişul paloşului roman. Sunt luptători dârji, aprigi şi curajoşi romanii. Acum s-au învăţat şi cu felul nostru de a lupta aici, în munţii noştri. Şi sunt mulţi romanii! Şi mai multe sunt popoarele ce-i ascultă şi care le pun într-ajutor ostaşi, şi aur, şi grâne, şi bani. Iar noi nu avem armata lor. Şi nici cetăţile lor. Şi nici maşinile lor de război. Şi nici ajutorul atâtor popoare şi seminţii!… Noi suntem singuri. Cu munţii noştri, cu braţele şi cu mintea noastră, cu aurul nostru. Aici, într-acestea, ne este scăparea şi trebuie ca toată această bogăţie s-o folosim cât mai bine, să ne croim din ea un scut puternic.

Ceilalţi aprobaseră tăcuţi, mişcând bărbile mari, care le acopereau pieptul de luptători.

— …Trebuie, după credinţa ce o am eu în mine, să ştim pas cu pas ce vrea şi ce face Domiţian!… mai spusese

regele, şi Oroles îi prinsese privirea pe care Decebal, cu o singură mişcare a capului, i-o aruncase încărcată de semnificaţii.

Un semn dat de rege şi căpitanul Rhemaxos îi spusese lui Oroles:

— Să mergem, câte unul, în camera de alături.

Rând pe rând plecaseră Rhemoxos, apoi Rholes, Oroles, Vezina.

Decebal sosise ultimul.

— Mărite rege – începuse căpitanul Rholes – Volostos… Crasus al nostru de la Roma… şi oamenii lui, după cum te-ai şi putut încredinţa…

Decebal ceruse linişte. Cuvântase, apoi, el. Repede, cu glas coborât, dar limpede:

— Volostos! El şi-a făcut pe deplin datoria, izbândind acolo unde puţini dintre ai noştri nu numai că poate nu ar fi izbândit, dar nici n-ar fi cutezat să gândească într-o izbândă. Dar Volostos e, acum, bătrân. Şi bolnav, mai cu seamă bolnav! Noi trebuie să trimitem acolo un om tânăr, care să semene mai departe sămânţa aruncată dintru început de Volostos, dar să şi culeagă roadele din sămânţa aruncată de el.

Cum îi era felul, regele tăcuse tot atât de brusc cum ceruse şi cuvântul. Începuse să măsoare încăperea cu pas lung, hotărât; se plimbase astfel, de la un capăt la altul, o vreme, apoi, oprindu-se iar în faţa celor pe care el îi convocase atât de grabnic, spusese:

— Un astfel de om avem – pe Oroles. îi vom da cu el şi patru flăcăi de ispravă şi braţe sigure la apărare. Şi ei, ca şi Oroles, se pregătesc de mult pentru această misiune sacră. Dar îi vom da şi aur. Aur dac, mult, mult 4… Să poată înfrânge cu el nu numai mândria senatorilor romani, ci şi cerbicia celor din preajma împăratului, a oamenilor de taină ai lui Domiţian… Atât de mult aur, încât nicio piedică să nu-i stea în cale…

…Alte şi alte amintiri. Lumina lunii poleieşte crugul, înconjurat de stejari seculari, templul cu acoperişul de şiţă pare învelit cu dinari de aur. Altarul, abia conturat de umbrele nopţii, se bănuie afară, sub cerul spuzit de stele. Sanctuarul cel mare: cinci duzini de altare din andezit, rotunde, aşezate concentric şi la un pas unul de altul, înconjurând potcoava altarelor regale ce au în faţă marele jertfelnic.

În sala cea mare, de la intrare, nu sunt decât câţiva tarabostes, marele preot. Oroles şi patru flăcăi cât munţii, cărora barba de luptători nu le tresaltă, încă, în răsuflarea pieptului.

Marele preot evocă spiritul lui Zamolxe, căruia, zeulzeilor, Gebeleizis, i-a încredinţat pământul, cere îndurarea zeului şi ocrotirea sa pentru tânărul nobil dac Oroles, fiul lui Zyperus.

Vezina tresare uşor – întrerupe şirul invocaţiei; a auzit el ceva.

Peste puţin şi ceilalţi ascultă pasul apăsat, atât de cunoscut; soseşte regele, soseşte Decebal.

Regele păşeşte larg în sala de la intrarea în sanctuar, vine lângă Oroles, îl îmbrăţişează, apoi face un semn lui Vezina.

O mână puternică îl îmboldeşte pe Oroles spre altar. „Mâna lui Decebal!” gândeşte tânărul tarabostes.

Se opreşte la un pas de altarul pe care doi preoţi înteţesc focul sacru. Limbi mari, roşietice se înalţă şi un miros aromitor se răspândeşte. Atunci, glasul marelui preot se înalţă încă o dată spre tăriile de necuprins ale cerului.

— …Şi primeşte, o, Zamolxe, pe Oroles în marile tale câmpii ale celor drepţi de va cădea lovit de pumnal, de sabie, de otravă, de săgeată vrăjmaşă sau de va fi jertfit de vrăjmaş prin şireang, prin crucificare, prin gura spurcată a sălbăticiunilor! Şi izgoneşte-l, o, tu, zeul-zeilor, din

câmpiile celor drepţi dacă îşi va trăda patria sa, şi pe regele său, şi pe ai săi fie sub povara osândei şi caznelor, fie din imboldul păcătos al aurului! Şi fă, Zamolxe, ca nici măcar firul de iarbă să nu-l plângă, nici glas de mamă să-i amintească numele, iar poporul său să şi-l piardă din amintire şi cuget pe vecie!…

Marele preot tace. Prosternat sub altar, el meditează, pornit pe căile de abur ale locului unde sălăşluieşte zeul-zeilor. Apoi Vezina se ridică, se apropie de regele său:

— Mărite rege, săvârşeşte-ţi fapta!

Decebal ia dreapta lui Oroles, i-o strânge la piept, îl îmbrăţişează. Apoi, dăruindu-i un mic pumnal cu mâner de aur, spune:

— Te numesc ochii, urechile şi înţelepciunea Daciei în Cetatea eternă – inima imperiului care ne duşmăneşte şi ne doreşte pieirea. Iar aceşti patru feciori ai Daciei – mai spuse regele, arătând, printr-un gest larg, cu braţul, spre cei patru gemeni, – te vor urma şi vor fi, pe viaţă şi pe moarte, oamenii tăi de credinţă. Şi în tot ceea ce veţi face, să păziţi un singur gând şi o singură faptă: să fie spre folosul patriei voastre, Dacia!

Plecaseră de la sanctuarul cel mare.

Oroles şi cei patru gemeni, încinşi cu sabia de războinic, purtau cununa cu fieri a celor aleşi şi plăcuţi marelui zeu.

Alumina l-aştepta în Poiana Zimbrilor.

Răsărise luna.

Mare, rotundă – crai noi.

Lumina ei aurea poiana, topea zarea.

Departe, în desişul codrilor, mugea bourul, neîmblânzitul împărat al codrilor.

Doi tineri păşesc agale prin poiană. Poate să şi tune… să trăsnească… să se dărâme pământul: gândurile amândurora nu cutreieră, odată cu ei, poiana.

— Vei pleca, totuşi? întreabă fata şi în glasul ei e

tremurul frunzei de mesteacăn.

— Voi pleca, răspunde încet tânărul.

— Şi… nu vrei?… nu poţi să renunţi?!

— Nu!

Fata pune uşor capul pe umărul lui. Două şiruri mari de lacrimi, pe care încearcă zadarnic să le oprească, îi picură pe umărul flăcăului.

— Nu prea te bucuri… găsi cu cale Oroles să-i spună. Doar sunt un luptător, ştiu mânui spada, arcul, lancea sau suliţa ca nimeni altul, nu?

— De ce m-aş bucura?! spune, într-un târziu, fata. Mi te-am salvat o dată de pe calea cea fără de întoarcere a solului lui Zamolxe… s-au mi-am închipuit numai că te-am salvat eu!? În realitate trebuie că…

Sânii îi tresar, ca doi pui de turturică speriaţi, şi Oroles nu se înduplecă, încă, să-i spună cuvinte de îmbărbătare. Fata începe să plângă de-a binelea şi flăcăul o strânge drăgăstos în braţe.

— Mulţi tineri, Alutina, ar da nu ştiu ce să ia parte la marea vânătoare de bouri! Nu înţeleg, fată dragă, de ce acest întreg zbucium!?

— Pentru că… pentru că mi-a fost dat, ca nimănui alteia, să te iubesc ca o zăludă, de-aceea!

Mai stătuse o vreme cu capul la pieptul lui. Apoi, minată, se vede, de zădărnicia rugăminţilor ei, Alutina spusese deodată:

— Mă voi duce la Decebal!… Voi îngenunchea la picioarele lui…

Îl sufoca cu sărutările sale, îi scălda obrajii cu lacrimile-i curgând potop.

— …La Decebal, da!… la el mă voi duce!… Aşa!…

Flăcăul ţâşnise deodată în picioare.

— Tu, fată, trezeşte-te! gemuse el, şi în lumina albă a lunii i se văzu cerbicia irumpându-i în cutele de pe frunte. Dar zărind-o pe Alutina, ce adăsta la picioarele sale, ca o

ciută cerând îndurarea vânătorului, spusese ceva mai potolit: Ce să cauţi, tu, la Decebal?! De asemenea treburi are el vreme?! Şi pe urmă, află, nici nu e vorba despre vreo vânătoare!…

Fata tresărise: zvâcnise în picioare; ochii ei mari» de culoarea ghindei coapte, priveau larg deschişi chipul iubit şi în lumina ce izvora din ei se scălda uimirea:

— Am bănuit şi eu. Deci m-ai… m-ai păcălit!?

— Da…

— Deci… ciripise ea, deodată veselă, nu vei pleca niciunde, da?

— A, asta nu! spusese Oroles hotărât. De plecat tot voi pleca, dar… nu la vânătoare!

Din nou un nor acoperise chipul fetei.

— Atunci… unde?

— Jură-mi pe iubirea noastră că nimănui şi orice s-ar întâmpla nu vei spune ceea ce vei afla de la mine!

Fata nu stătuse pe gânduri: buzele ei murmuraseră trist:

— Jur!

Îi povestise scurt misiunea ce i-o încredinţase regele, sfatul nobililor *tarabostes*, marele preot.

O vreme nu se mai auziră decât suspinele înăbuşite în pieptul feciorelnic al Alutinei şi şoapta hoţească a nopţii. Apoi, eliberată ca de un vis rău, dar împăcată cu sine, fata spusese:

— Şi de pe drumul către Zamolxe, şi tot te-ai mai fi întors, dar de la Roma…

Nu mai plângea. Roua ochilor ei pierise.

— Mă vei uita, acolo, pe meleaguri străine, între străini!… mai spusese ea.

Oroles oftase: ce să-i mai spună, s-o împace?! Abia de putea să-şi ascundă jalea sufletului său.

— Nu-ţi voi uita chipul!… Nu-ţi pot uita inima ce s-a făcut sălaş pentru iubirea mea… îi şoptise el.

— Mă vei uita, Oroles… repeta ea, ca un ecou.

— Îmi vor aminti de tine, mereu, fraţii tăi, Rhoxaneus, Duraneus, Scorineus, Deceneus…

Alutina îşi ridicase mândră chipul în razele de aur ale lunii; un nimb de aur irumpea din părul ei, diafan; avea ochii secaţi, privirea fermă.

— Oroles, dragule, zimbrul meu neîmblânzit şi drag, mă vei uita sau nu… Asta doar soarta şi zbuciumul vieţii pot hotărî şi vor hotărî. Nu uita – şi nu vei putea uită! – clipele noastre de iubire, poiana aceasta mândră, în care de micuţi ne-am jucat, apoi ne-am iubit… Nu vei uita – căci nu vei putea uita! – oglindirea chipurilor noastre, împreună, în cleştarul apelor Ordessosului… Dacă îmi juri – începuse ea, dar se oprise; pădurea se înfiorase tainic, fremătând dintr-odată ca atinsă de sărutul zefirului. Trupul fetei se încordase – părea o căprioară gata să străbată, într-un salt, luminişul – capul frumos, cu ochii dilataţi şi nările adulmecând crugul păreau, toate, să mistuie timpul şi distanţele în grăbirea unui eveniment iminent.

— Vi… vine cineva! articulase ea, într-un sfârşit.

Oroles o liniştise:

— Oricine ar fi, duşman nu poate fi < Poiana Zimbrilor nu-i locul unde să nimerească cineva prea lesne!

— Jură-mi!… începuse, iar, fata, dar cortina neagră a pădurii se dăduse în lături şi în poiană pătrunseseră, unul după altul, patru războinici. Vai, gemenii! se speriase Alutina.

— Eu i-am chemat! spusese Oroles. Să-şi ia rămas bun aici, în poiană, de la surioara lor, căci vom apuca de îndată drumul Romei.

…Apoi luaseră drumul Romei!…

Câtă cale urmau să străbată!

Lăsaseră mult în urmă locurile natale. Se-abătuseră din drum să ia aur şi ultimele instrucţiuni de la căpitanul de taină Rholes. Iuţiseră caii pe cărări necunoscute, prin

locuri pustii, – unde doar sălbăticiunile pădurilor îşi aflau bun sălaş. Caii alergau într-un trap uşor. Când şi când, fornăiau, simţind, prin apropiere, vreo sălbăticiune.

Când o apucaseră spre Naissus, îngropaseră, într-o vâlcea departe de drum, tot ceea ce ar fi putut aminti că sunt daci. Rhoxaneus îşi păstrase însă, vestitul pumnal curbat, *sicae*.

— O să zic – se scuzase – că l-am cumpărat în Dada.

Zărind şi în ochii lui Deceneus aceeaşi dorinţă arzătoare ca şi la fratele său, Oroles ordonase scurt:

— Poţi să-l opreşti şi tu, băiete! Vei spune, curioşilor, aceeaşi legendă, ca şi Rhoxaneus.

Dar, când încercaseră şi ceilalţi doi gemeni să-şi oprească pumnalele, Oroles se împotrivise:

— Nu e bine. Nu vă daţi seama? Ar bate la ochi! E de-ajuns pentru ei doi!…

Intraseră în oraş pe înserate. Amurgea, şi peste case parcă se juca cineva cu bănuţi de aramă.

Garda porţii îi oprise, cercetându-i:

— De unde veniţi? întrebase un bătrân decurion.

— Din Dacia, răspunsese Oroles.

— Din Dacia!? exclamase romanul. Pe Proserpina, mama Furiilor şi soţia lui Pluto! Tocmai de acolo?!

— De-acolo!

— Dar ce-aţi căutat, oameni buni? După ce anume v-aţi dus?

— După grâne, râsese, prietenaş, Oroles. Sunt ieftine şi bune, merită riscul!… Iar Roma are atâta nevoie de ele! …

Îi aruncase decurionului un dinar, acesta îi salutase, aplecându-se până la pământ, semn că îşi pot continua în voie calea în oraş.

…Naissus nu era un oraş mare. Când le spusese – mai în glumă, mai în serios – că e „ceva mai mare decât un castru şi ceva mai mic decât o cetate”, decurionul nu

greşise. Totuşi, nu aflaseră o încăpere în care să înnopteze, cu tot aurul promis. Hangiul, stăpânul primului han întâlnit, o mutră roşcată, cu privirea ruginie, şireată, se înduplecase spunându-le că, dacă se grăbesc, la grecul Strabos, zaraf cunoscut, vor putea afla o găzduire mai acătării, dar – adăugase el, frecând grăitor degetul mare de arătător – o să cam coste!

Oroles zâmbise, adăugându-i hangiului o monedă la semnul amical ce i-l făcu. Se reîntoarseră în uliţa mare, să înşeueze iar.

Aplecându-se sub burta calului, să strângă chinga mai bine, Rhoxaneus văzuse cum din han ieşea, tiptil-tiptil, un sclav cocârjat, slăbănog. I-l arătase şi lui Deceneus şi, amândoi, i-l arătaseră, din priviri, lui Oroles.

Îl urmăriseră o vreme, cu privirea, cum mergea tupilat pe sub garduri, apoi sclavul se făcuse nevăzut pe o ulicioară.

— Li anunţă lui Strabos sosirea noastră, a spus Oroles. Să fie, adică, fiertura gata de cum i-om trece pragul!

Au încălecat şi au pornit. Oraşul părea mort, pustiu. Ici, colo câte o arătare traversa ferit uliţa, dispărând grăbit în câte o clădire. Mai târziu au aflat că nu trecuse lima de când *marcomanii* făcuseră o „vizită”, trecând oraşul prin spadă şi moarte.

Mai mult pe dibuite, au ajuns în locul unde, din copaci doborâţi, grecul-zaraf ridicase o căsoaie cu un cât. O scară de lemn, îngustă, sub cerul liber, care urca la catul de sus, şi un mic grajd în ocolul curţii erau singurele semne că proprietatea lui Strabos putea servi şi ca han.

Proprietarul i-aştepta în prag, cu o feştilă în mână, cu faţa unsuroasă numai zâmbet.

— Fii binevenit, *domine*! Fii binevenit! s-a aplecat el înaintea lui Oroles.

Se înţeleseseră la preţ şi Oroles ceruse şi ceva de-ale

gurii.

— Orice, domine! Orice, la Strabos găseşti orice, după dorinţă! Şi, pe Apollo, de nu vă veţi simţi mihunat la Strabos, n-o să vă simţiţi mai bine nici la cea mai vestită popina din Cetatea celor şapte coline!

Făcuse repede un semn şi o sclavă tracă se apucase să trebăluiască lângă plita încinsă, pe care fierbeau deja bucate felurite.

— Dar aici, la tine, o, Strabos – i-a gâdilat amorul propriu Oroles – e un adevărat han. Mai ai şi alţi muşterii!?

Grecul i-a surâs larg:

— De unde, domine, de unde atâţia muşterii Dar dacă o să pice vreunul... ştii?... s-avem totul pregătit! Viaţa e grea astăzi, e tare grea şi un ban în plus, pentru zile şi mai negre, nu strică!

Urcaseră sus, să se odihnească.

— Toţi cinci într-o încăpere, domine?! s-a minunat grecul. Nu se poate! Pentru tinerii însoţitori aş avea o altă cameră. E şi mai ieftină!...

Oroles ghicise că patronul tăinuia ceva sub privirea voit prietenoasă, unsuroasă, dar strădania avea să-i fie zadarnică: nici el, vulpoiul pe care grecul îl voia în capcana sa, nu era născut de ieri, de alaltăieri. De aceea, abordând o mină mulţumită, i-a spus:

— În regulă, fie precum spui!

Şi se cuibărise în patul din camera ce-i fu dată, aflată la capătul de sus al scării de lemn.

Ceilalţi patru au fost conduşi de grec în altă. Încăpere – într-un ungher ascuns al catului de sus, departe de scară şi, deci, şi de camera lui Oroles. Grecul le urasenoapte bună:

— Să dormiţi bine, flăcăi, ca să fiţi odihniţi mâine! le-a spus, apoi, cu un glas onctuos.

Gemenii l-au salutat toţi patru în acelaşi timp, apoi s-au prefăcut a-şi orândui pentru noapte, până ce paşii

hangiului de ocazie făcuseră să scârţâie treptele scării de lemn. Atunci, Rhoxaneus încingându-şi la loc brâul de piele, de care era prinsă sicoe a sa, le-a spus în şoaptă celorlalţi:

— Mă reped pân-la Oroles. Mi se pare ceva în neregulă în toate câte grecul le-a pus la cale. Dacă nu mă întorc şi-auziţi scâncetul vulpii, daţi iama după mine 1

Rhoxaneus a pornit cu pas pisicesc; dar, sub greutatea sa, scândurile podelei scârţâiau, gemeau. S-a oprit: ce să facă? Un gând bun i-a venit: începuse să calce aproape de îmbucarea podelelor cu zidul şi rezultatul fusese mulţumitor, deşi mai puţin comod mersul.

A ciocănit uşor şi Oroles i-a deschis precaut.

— Cine este? a şoptit el.

— Eu, Rhoxaneus…

— Intră!

S-a aşezat pe patul lui Oroles.

— Am zis că… Ştii, grecul mi s-a părut prea…

— Bine-ai făcut că ai venit, a spus Oroles repede. Ia lădiţa cu aur şi du-o în camera voastră. Dar întoarce-te iute cu Deceneus. Luaţi-vă săbiile şi veniţi aici, o să dormiţi cu mine. Dar – a adăugat Oroles când Rhoxaneus dăduse să plece – vezi, la întoarcere să nu vă simtă nici vântul, nici pământul şi nici… – mai cu seamă! – … hoţomanul de grec.

5. Cum scăpase de oaspeţi, Strabos se repezise cu ocările asupra sclavei:

— Ce-ai tăiat găina cea mai grasă, otrăvito?! O să te vând la prima ocazie, trândavo!

— Dar, stăpâne, am văzut că era vorba de un nobil şi…

Grecul o plesnise peste fese cu o lingură mare de lemn:

— Piei, blestemato! Dacă nu piei, pe Apollo, îţi crăp capul!…

Sclava i se ferise din cale. Se retrăsese – dar nu prea

speriată – în colţul său, unde începuse să spele străchini, lălăind un cântecel de prin locurile unde văzuse lumina zilei.

Strabos a mai ocărit-o ce a mai ocărit-o, apoi a venit lângă ea, ciupind-o binevoitor de obrajii dolofani şi tineri. Se chinui chiar să-i zâmbească:

— Vatrava, a spus el în sfârşit, cu glasul numai miere. N-ai vrea şi tu, noaptea asta, să-ţi vezi iubitul?

Fata a plecat sfioasă ochii.

— Hai, lasă, ştiu că ai un iubit. Şi mai ştiu şi cum arată: e tot un sclav trac de la curtea nobilului Severus Qintilianus, nu-i aşa?

Râdea gros, vulgar. A întins mâinile puhave, murdare, să-i pipăie sânii plini prin borangicul cămăşii.

— He-he! a spus el iar. Ce mai năbădăi o să bagi în tracul tău noaptea aceasta!… Hai, du-te!

Sclava a mulţumit stăpânului, şi-a desfăcut şorţul de la brâu şi, în drum spre uşă a mai aruncat o privire bucatelor puse la foc, dar grecul a zorit-o:

— Hai, hai! Du-te, nu te-ngriji tu de ele! Rămân în seama mea. Iar de ospătat, o să-i ospăteze Strabos pe străini, de-o mai pica vreunul! a râs el iar, gros, cu o schimă a feţei care o sperie pe tracă şi o făcu să se împiedice de prag.

Rămas singur, a privit tavanul sălii cu ochii săi bulbucaţi, într-un fel anume şi a ieşit în uşa bucătăriei.

Cerul era întunecat, mohorât, prea negru la această oră a serii ca să nu vestească o noapte crâncenă, cu furtună. Poate chiar o ploaie d-alea!… aşa cum numai prin părţile acestea se poate abate!

Dinspre munţii Dalmaţi goneau pe cer nori de catran, uriaşi, fantomatici purtaţi de un vânt ce se înteţea clipa de clipă.

Strabos s-a ghemuit pe pragul bucătăriei. A dus mâinile pumn la gură, scoţând uşor un strigăt de buhă.

Apoi încă de două ori, la rând, şi iarăşi o dată.

A ascultat atent.»

Sus, în înalturi, acolo unde doar Zeus cunoaşte firea şi vrerea câtor se află pe lume, a bubuit surd tunetul. „Ei, da, va ploua, în mod sigur!” a surâs grecul, satisfăcut. „Pe-o noapte furtunoasă, nicio patrulă nu-i formată din nebuni, care să bântuie uliţele!…”

De deasupra grajdului, din colţul dinspre pădure al ogrăzii, s-a auzit, de trei ori în şir, strigătul de pradă al buhei.

„Aşa!…”, şi-a frecat, grecul, mâinile, mulţumit „M-au auzit, m-au înţeles şi, curând-curând or să pice încoace!”

A dereticat prin bucătărie, a aşezat pe masă cinci ceaune din lemn, apoi a pus, alături, pocale mari, tot din lemn, cu brâie roşii. Pentru vin.

6. Oroles fusese poftit să coboare, cu stăruitoare bătăi în uşa de după care, nu peste mult timp, răzbătuse şi vorba prefăcută a grecului:

— Coboară, domine, bucate alese te aşteaptă jos! Coboară la cină, rogu-te! Tot eu o să-i chem şi pe însoţitorii slăvitului dominus!…

Paşii grei i se auziseră călcând podeaua scârţâitoare a coridorului. Urmaseră bătăi îndelungi în uşa gemenilor şi cuvântul mieros al hangiului:

— La masă, domnii mei tineri şi frumoşi! Vă aşteaptă bucate alese! La cină, rogu-vă!…

În cameră, Oroles aşteptase ca pasul greu al hoţomanului să treacă de uşa sa, să bocăne pe treptele scării coborind. Abia apoi, pregătindu-se şi el să coboare, poruncise celor doi:

— Veniţi jos odată cu ceilalţi, îndată după mine! Şi… nu uitaţi: ascundeţi sub tunică pumnalele!

Oroles s-a aşezat la masa simplă, dar din lemn proaspăt geluit, mirosind a răşină.

— Nu-i, prea veche casa ta, cinstite Strabos, nu-i aşa?

Hangiul a râs măgulit:

— Ei, nu e, nu e! Şi nici n-am făcut-o cu gând s-o transform în han. Nici nu ştie stăpânirea că, din când în când, mai ospătează şi Strabos câte un prieten-doi la masa sa…

— A, aşa stau lucrurile!? a surâs dacul. Păi, bine că ne spuseşi. Acu-acu te poţi trezi cu un trimis al vigililor şi ce te făceai de-aş fi declarat că suntem nişte străini, care n-au găsit loc la han?!

Patronul a sosit cu găina rumenită împărţită frăţeşte în cinci, cu bob fiert alături, pisat mărunt cu usturoi.

— Păi, mărite *domine*, de ce să n-o spun p-a dreaptă I Când am zis „stăpânirea”, n-am zis că nu ştie şi slăvitul Andronicus, mai marele cetăţii! Am zis aşa… că, adică, nu plătesc darea de hangiu, n-am firmă şi toate celelalte, dar partea mea, lună de lună, negreşit ajunge în mâinile slăvitului. guvernator.

Ca la un semnal, gemenii au apucat toţi odată bucăţile de pasăre şi au început să înfulece hulpav. Erau înfometaţi, drumul le sleise ce bruma acumulaseră din merindea – puţină – luată cu ei de acasă.

Grecul îi tot îndemna, deşi – privind plita mare, dar fără oale pe ea – oaspeţii îşi dădeau seama că pe mare lucru nu se mai putea sprijini osârdia lor în a da gata bucatele puse dinainte. Iar în tot acest răstimp, gazda le turna vinul chihlimbariu în pocalele mari, cu o uimire neascunsă pe chipu-i smead: unde se ducea atâta licoare, el nu putea înţelege! „Păcătoasele pântece ale acestor gemeni, pe Iuno Lucina *, parcă ar fi butoiul danaidelor!

…Şi acest dominus, primi-l-ar cât mai curând Hades în gazdă!, mă tot întreabă, mă tot sâcâie!…”

Într-adevăr, Oroles nu-i da pace o clipă, provocându-l la discuţie, dându-i ghes la vorbă, încât bietului Strabos îi venea să lase totul baltă.

Îşi amintise, totuşi, că nu numai darul lunar aştepta

de la el vechiul său protector şi concetăţean Andronicus, ci şi ceva veşti dintr-acelea de taină, pe care comandantul cetăţii le-aşternea de îndată pe-un papirus şi le repezea la Roma prin curieri speciali.

— Păi, domine, oftase grecul într-un târziu, cred că ai dat numai de bine pe unde vei fi umblat!?

— De bine, de bine!... a răspuns Oroles.

— Ai încheiat afaceri bune, cu câştig!?

— Cu câştig mare, bun! s-a băgat şi Rhoxaneus în vorbă. Dominus a tocmit cinci corăbii, la Tomis, să-i aducă, la Roma, cerealele cumpărate pe nimicuţa de la daci!

Spusese totul dintr-o răsuflare, repezit şi amuţise brusc întâlnind privirea supărată a tânărului nobil.

— ...Dar am dat o groază de bani pe chiria corăbiilor, pe tot felul de vămi întâlnite în cale, pe carele cu care am dus grânele până-n prot!... Continuase, cu jumătate voce, Rhoxaneus.

„Mda, o drege!" a râs grecul în sinea lui, bucurându-se că înţelege privirea pe care Oroles o aruncase necoptului său însoţitor. „Or fi având la aur cu ei!..."

— Dar dacii, aşa, ca oameni... cum sunt?

Oroles a surâs:

— A, păi, cinstite *caupo*[32]... ţi-om povesti cu plăcere, dar mai adu-ne ceva de îmbucat şi o butelcă-două de vin din acesta de Chios, dres bine cu miere, ca pentru un sfârşit de masă bună!... Şi-apoi, om sta şi-om băsni până în crucea nopţii.

Strabos a repezit un „îndată, domine!" şi a coborât, cu o iuţeală ce nu i se bănuia văzându-l cum se mişcase alene până atunci, treptele pivniţei de sub bucătărie.

— Barem o gură din spurcăciunea asta de vin s-apucăm, Oroles! Nu mai pot de sete! se căina Deceneus îndată ce grecul a dispărut în pivniţă.

---

32 Circiumar (lat.).

— Şi-apoi – adăugase şi Rhoxaneus – nici că mai avem unde arunca vinul din pocale – s-a făcut o băltoacă sub masă!…

— Crezi? a surâs maliţios Oroles. Nu-ţi mai fă atâtea griji! Iar de vin a devenit el serios – să nu vă atingeţi! Sigur că e dres cu ceva, fie să ne trimită pe-ailaltă lume, fie să ne trimită, pentru o vreme, fără de nicio strădanie, în mirifica lume a somnului!

Tăcuseră presimţind ceva. Fusese tocmai la vreme să vadă iţindu-se în gura pivniţei ochii bulbucaţi ai grecului care, cu părul năpădindu-i, slinos, fruntea şi cu barba câlţoasă tresăltându-i pe pieptul de bivol, urca scara, cu ulcelele de vin poruncite.

— L-am dres cu miere de brad! Am cumpărat-o tot de la nişte neguţători ce veneau din Dacia… Cred c-o să vă placă, zău aşa, pe capul lui Poseidon cel neadormit!

A turnat iar în pocale, şi-a turnat şi sieşi; şi abia când Oroles îl văzuse pe grec dând pocalul pe gât, le făcuse semn gemenilor că pot bea. Iar gemenii se-apucaseră de lucru cu o poftă care stârni grecului o spaimă cum nu mai trăise: „Aceşti nepoţi ai lui Bachus, gemuse el, or să-mi sece toate chiupurile şi amforele din beci!…”

— Mă întrebaseşi, cinstite caupo, a reînnodat Oroles firul discuţiei – ce fel de oameni sunt dacii ăştia. Apoi, e tare greu să-i descrii! La chip nu-i prea mare deosebirea de mine sau de însoţitorii mei, ori de alţi romani. Portul îi deosebeşte, obiceiurile le sunt, desigur, altele şi felul lor de viaţă! Dar ceea ce se cuvine a le recunoaşte, sunt furia, ambiţia şi vitejia cu care se luptă!

— I-auzi, i-auzi! s-a minunat, îndatoritor, grecul. Dar, barem, arme au? Da’ luptători… războinici?

Înveselit de naivitatea ticăloasă a gazdei sale, Oroles a râs:

— Au arme câte le trebuie… Le-am văzut făurăriile! Şi, toate-s numai din fier, pe care, după ce îl înroşesc în foc

şi îl bat bine, îl ascut şi iar îl pun la foc! Şi, uite aşa, când iar e roşu ca para, îl cufundă brusc în sângele zimbrului, de-l călesc că poţi tăia cu spada şi cremenea!…

De curiozitate, Strabos îşi bulbucase şi mai tare ochii. Dar ca să arate oaspetelui că nici el, gazda, nu e de colo, a zis:

— Chestia asta, domine, cu sângele… am auzit-o şi de la sirieni. „Vestitele lor săbii de Damasc cică tot astfel ar fi călite!?

— Se poate, a aprobat Oroles, se poate, cinstită gazdă, dar sirienii nu prea au de unde lua sânge de zimbru. Zimbrii ăştia trăiesc doar pe întinderile Daciei, în munţi sau mai în jos, la deal!…

Grecul asculta, numai ochi şi urechi. Ei, da, acum o să aibă ce spune lui Andronicus, să-i astupe gura şi să-i ostoiască mânia când o afla, pe urmă, încolo!, că cinci dintre străinii intraţi în cetate pe poarta cea mare au dispărut înghiţiţi de împărăţia lui Hades…

— Iar ca bărbaţi, viteji fără de seamăn, sunt atât de mulţi!… a continuat Oroles.

— I-aţi văzut în luptă! s-a minunat Strabos.

— Şi în luptă, da, i-am văzut! Pe undeva, spre miazănoapte, unde merseserăm după niscaiva vite mari şi năvălise o ceată de marcomani.

— Ce prăpăd a mai fost! a clătinat, tânguitor, capul şi Duraneus. Când am plecat noi, lupta încetase… Trupurile germanicilor stăteau grămezi-grămezi, iar dacii îngrămădeau peste ele butuci de brad, să le ardă. Atât de mulţi uciseseră!

— Adică – a întrebat, pe gânduri, Strabos – marcomanii nu ţin cu dadi!?

— Da’ de unde, cinstite caupo! a spus Oroles. Ba, dimpotrivă! mai ales de când regele acestora a refuzat să-şi dea fata după Decebalus!

Scorineus crezuse că e cazul să i se audă şi lui glasul.

În vreme ce da de duşcă un pocal de vin făcu semn cu mâna că să vezi ce-a auzit el!

— Spunea un mare şef dac – începuse el, atrăgând dintr-odată atenţia grecului – că exact din aceeaşi pridnă a intrat zâzanie şi între cvazi şi dad, pentru că marele şef marcoman a promis-o pe fie-sa regelui cvad!

— Ia te uită, ia te uită! se minuna, salivând de mulţumire pentru cele auzite, grecul.

Oroles sorbea pe îndelete licoarea cu adevărat divină şi – cum o spusese, de astă dată pe bună dreptate, grecul – dreasă cu miere din nepătrunşii codri ai înălţimilor carpatine. Apoi a pus din nou pocalul sub chiupul grecului, povestind mai departe:

— La noi, la romani, este dat să lupte în arenă, cu fiarele, numai celor pe care legea nu-i mai îngăduie pe faţa pământului şi, decât să se strice pe ei fie un capăt de frânghie, fie o săgeată sau atâta caznă ca să-l crucifice, mai bine îi lasă să piară în arenă, spre desfătarea poporului. Aşa-i?

— Aşa-i, aşa-i! făcu grecul.

— Ei bine, dacii n-au arene de piatră aşa, ca în marile noastre cetăţi... Nici n-au auzit de aşa ceva! Dar ei aleg câţiva dintre ai lor – dintre cei mai viteji, care singuri se oferă! – şi, într-un ţarc, o îngrăditură de pari după care se îmbulzeşte norodul, omul se întâlneşte, singur şi nesilit de nimeni, cu fiara!

— Aşa, cu braţele goale!? nu se dumirea grecul.

— Eli, nici chiar aşa 1 a râs Oroles de prostia gazdei. Depinde şi arma de ce fiară e să fie! De este ursoaica cea neagră de Carpaţi, omul are voie să aibă cu sine un pumnal; iar de este împăratul munţilor, zimbrul, are o sabie. Dar atât! reteză el, scurt, aerul cu braţul, subliniind astfel că de altă armă de ajutorinţă nici nu poate încape discuţie.

Strabos clătina capul, aiurit de-a binelea de câte îi

era dat să asculte.

— Şi-aţi văzut multe lupte d-astea!?

— Destule!

— Şi?

— Şi – ce? a întrebat Oroles.

— De câte ori a izbândit omul, de câte ori fiara?

Oroles l-a privit uimit pe *caupo*:

— Cum aşa! Totdeauna a izbândit omul, care a ucis fiara!

Asemenea lucru, însă, grecul nu putea înţelege.

— Chiar aşa? făcu el neîncrezător.

Oroles părea indignat de lipsa de crezământ ce i se arăta. Se ridicase brusc în picioare, roşu, furios.

— Dar cum, cinstită gazdă, pui la îndoială vorbele mele?

Nu prea departe bubuise tunetul, cerul s-a despicat deodată în două şi lumina unui fulger pătrunse până-n bucătărie.

— Vai, domine! s-a speriat grecul. Da’ de unde! Cum să mă îndoiesc măcar o clipită de cele câte, în marea ta bunătate, mi le-ai povestit 1 Pe Afrodita cea fără prihană! Nicidecum!… Numai că – avea acum un glas plângăreţ – a fost dat urechilor mele să audă ceea ce nu numai că n-am mai auzit vreodată, dar nici nu m-am gândit că ar putea fi asemenea lume şi asemenea lucruri pe pământ. Iartă vorbele-mi cele fără cuviinţă, spuse fără ca limba mea cea spurcaţii să aibă şi îndemnul minţii mele!…

Oroles s-a îmbunat, l-a bătut prieteneşte pe spate cu mâna sa puternică, încât grecului cât p-ad să-i scape chiupul în care mai era un pocal de vin de Chios.

— Toarnă-l şi pe-acesta, caupo! a poruncit tânărul. Şi, întorcându-se spre ai săi, le-a spus: N-ar trebui să mai şi dormim în noaptea asta? Să nu mai spun că v-aţi cam întrecut cu băutul!… Ha-ha-ha-ha!

„În sfârşit, bine c-ai observat şi tu!” gândea *caupo*,

dar se grăbise să rostească alte cuvinte:

— O, domine! se ruga ticălosul. Mai stai şi mai povesteşte. nu pleca atât de curând, că noaptea-i mare şi de dormit o fi vreme destulă! Nu vei pierde niirtfe, în schimb, când vei ajunge-la Roma, între prieteni, vei avea mai orânduite în amintire aceste nemaiauzite întâmplări!

Cu o mână tremurândă de hapsân, umpluse iar, din al doilea chiup adus din beci odată cu primul, pocalele celor când.

— …Şi să ştii, a adăugat repede, vinul de pe urmă, licoarea asta a zeilor, nu numai că îl servesc doar celor mai cinstiţi oaspeţi, ca domniile voastre, dar nici n-o să vi-l pun la socoteală! Deşi – a încheiat el, moale – după cum bag de seamă nu prea vă calidţi la un ban, acolo, domine, zeii să vă dea belşug şi sănătate!

Tirada grecului îi veselise pe cei cinci, ridicaseră pocalele, dar nu băură până ce caupo cel dintâi nu zvârli conţinutul pocalului său pe gâtul lung, cu piei atârnânde, pe care juca, convulsiv, ori de câte ori bea, mărul lui Adam.

— Cât priveşte banul, ai observat cu înţelepciune, cinstite Strabos, a zis tânărul. Am câştigat atâta cât să nu mă mai calicesc la un bănuţ… Iar pe măsură ce vor veni pe mare corăbiile cu grâne, voi câştiga tot mai mult. La Roma, am auzit – a coborât el glasul – e foame mare de grâne şi preţul lor sporeşte de la o zi la alta.

— Aşa e, slăvite domine, a întărit omul. Da’ şi pericolele pe care a trebuit să le-nfrunţi!… căută el să readucă vorba de-acolo de unde o uitaseră.

— Pericole?!

— Păi, da, prin Dacia!… Dacii nu-i duşmănesc pe romani?

— A, aşa!… făcu Oroles. Armata romană, da, o duşmănesc, dacă se poate spune astfel. Adică sunt pregătiţi s-o întâmpine cu izbândă, zic ei, ori de câte ori le

va trece hotarul. Pe neguţători, însă…

— Dar oameni au? Au soldaţi destui!? nu se lăsa Strabos.

— Cine, dacii?

— Da.

— Au. Şi, din păcate, sunt mulţi, blestemaţii, cită frunză în codru şi iarbă în câmpie! Şi, când ameninţă ţara o primejdie mare, la ei se ridică întreg norodul!

Strabos a dat iar să-i umple pocalul, dar Oroles a pus, deasupra, palma capac.

7. Înainte de a-i lăsa pe Duraneus şi Scorineus să meargă în camera lor, Oroles a pufnit în râs şi, făcându-le ştrengăreşte cu ochiul, le-a spus:

— *Mater Deum*[33]! Dar ştiu că o să aibă Strabos ce să-i transmită ocrotitorului său Andronicus!…

Gemenii au râs şi ei înfundat.

— …Dar – atenţie! îi mai reţinuse o clipă pe cei doi. Chiar şi când veţi rămâne singuri, tot latineşte să vorbiţi! De-acum încolo, până şi-n vis, tot latineşte să vorbiţi! Sunteţi romani, chiar dacă nu la Roma născuţi, şi chiar dacă accentul vostru – din această pricină, desigur! – nu este prea fericit. Dar, ca şi voi, astfel vorbesc milioanele de romani născuţi te miri în ce parte a imperiului. Şi, încă o dată – a mai adăugat el – somnul uşor şi armele la-ndemână! Simt eu că hoţomanul ăsta de Strabos… Şi acum, vale, l*e ur*ă[34] Oroles.

— *Vaiete*[35], domine! au răspuns şoptit Duraneus şi Scorineus. Şi s-au retras.

Afară, furtuna se „dezlănţuise în voia ei. Bubuia înspăimântător, iar pe şiţa acoperişului ropotul ploii bătea sacadat, îndemnând la somn. Valuri-valuri de apă se

---

33 Mama zeilor !

34 Salut (lat.).

35 Vă salutăm (lat.).

abăteau din belşug asupra casei lui Strabos.

— Pe-o noapte ca asta, spuse Oroles, Strabos poate aduce peste noi, fără s-o simţim, o cohortă întreagă!

Rhoxaneus glunjj:

— O cohortă poate n-o să aducă, dar vreo câţiva *columnarius*[36] tot o s-adune, să ne despoaie de veşminte şi să sfeterisească şi lădiţa cu aur!

Despicată de un trăsnet, noaptea s-a cutremurat, iar undeva, poate chiar în spatele casei, în pădure, s-a auzit cum cade copacul lovit.

— Parcă tot mai bine-i aici, sub acoperişul pungaşului de grec, decât pe-o noapte ca asta, sub un copac, pe drum, spuse Deceneus.

— Te cred şi eu, îi răspunse frate-său, te cred şi eu că parcă tot mai bine-i aici, sub acoperişul pungaşului de grec…

Oroles trebuise să-i înghiontească, spre a-i face să tacă. Auzise ceva?

Cei doi încremeniră.

Stătuseră – astfel – o vreme; cât – cine ar fi putut spune! Dar simţul acela, de om crescut sub poate de codru, pe care Oroles nu-l pierduse încă, îi spunea că pericolul se află undeva pe aproape, tot mai aproape, poate chiar în faţa uşii lor.

Se înşelase oare? Furtuna îi juca feste, încordarea – de asemenea. N-ar fi mai bine să se lase pradă somnului? Dacă grecul nu pusese nimic în vinul ce li-l servise înaintea miedului, iar tot interesul lui fusese doar săi. tragă de limbă!?

Fel şi fel, gândurile îi hălăduiau liber prin cap – capul omului obosit. Înclina când să-l creadă pe grec o jigodie oarecare, când un hoţ şi-o gazdă de hoţi… Parcă la ce te puteai aştepta de la un vulpoi şiret şi uns cu toate alifiile,

---

36" Vagabond, hoţ mărunt, „găinar".

ca Strabos, şi zaraf pe deasupra?! Nu irosea el bunătate de vin, pe care ar fi luat, de bună seamă, bani bunicei, doar aşa, pentru o toană să le-asculte lor poveştile sau, mă rog, doar să aibă se raporta în ziua următoare mai marelui său, Andronicus. Un zaraf nu dă de pomană nici în ceasul morţii. Văzuse o sumedenie pe când se dusese, cam tot într-o astfel de călătorie, la Tomis, şi mai toţi erau greci. Erau şi câţiva romani, dar puţini! Pentru un sesterţ, erau în stare să-ţi ia înapoi, chiar şi cu de-a sila, de erau nevoiţi, un dinar.

Un zgomot surd, greu, care nu putea fi al ploii, a străbătut prin ropotul vântoasei şi al apei. Umflat de apă, lemnul scării nu mai scârţâia, desigur, dar, iată, cineva

— Poate mai mulţi inşi chiar – urcă treptele nu îndeajuns de ferit.

Gemenii simţiseră şi ei ceva, căci. mâinile li se încleştaseră pe pumnale.

Prin semne, Oroles le-a ordonat să se aşeze fiecare la postul său. Deceneus s-a fixat în dreapta uşii, iar Rhoxaneus, în stânga ei. Astfel că, oricine ar fi deschis-o, pe el oricum nu l-ar fi dibuit Numai Oroles a rămas pe pat, chipurile dormind, dar cu mâna încleştată pe paloş.

Nu aşteptaseră prea mult şi dincolo de uşă s-au auzit şoapte, zgomotul făcut de mai mulţi oameni care călcau podeaua deloc ferit şi vorba grecului, care ar fi trezit şi-un mort.

— Nu vă speriaţi, copilaşi, îndemna el, dorm duşi cel puţin până pe la ceasurile patru ale zilei! Intraţi fără zăbavă, şi fără teamă. Tu, Rolobates – spunea Strabos, – îl despoi de haine de nobil, îi iei şi ce brumă de înscrisuri o avea la el. Tu, Lomater, îi iei armele şi îl legi de pat cu frânghia asta!… Eu o să iau lădiţa ceea cu bănuţi, gâfâia grecul.

O clipă s-a făcut linişte, încât se-auzea apa şiroind de pe hainele lor pe duşumea. Apoi, cineva încercă să ridice

zăvorul de fier cu o lamă de cuţit. Dar fără prea mult istov, căci grecul, care până atunci îi îndemnase pe toţi să nu se grăbească şi să nu se teamă, se enervă:

— Ei, pe capul lui Pluto, mai marele Infernului! mai cu temei, băiete, ce tot te scarpini atât! Ia, dă-mi să-ncerc eu, că sunt de-ai casei…

Cât ai număra până la zece, Strabos a săltat bara de bronz masiv, care închidea uşa şi, cu pasul sigur al omului care ştie că n-are de ce să se teamă, a intrat în încăpere. Dar abia ajuns în mijlocul camerei, şi-a amintit ceva şi s-a-ntors spre cei doi:

— Şi nu uitaţi, copii, după toate cele să mă legaţi şi pe mine, binişor, de hornul cel mare. Aşa, ca să nu se spună că n-aş fi suferit şi eu vreo pagubă… a râs el.

— Da’ cu trupurile? a întrebat o voce.

— Care trupuri!?

— Cu… cadavrele!

— Ce, ai înnebunit?! Doar v-am spus – nu vreau crime în casa mea!… E de-ajuns că o să le luăm tot: şi haine, şi bani, şi cai!… Oricum vor fi ca şi morţi! Ha-ha-ha-ha!… N

Grecul s-a aplecat asupra lui Oroles, vârându-i mâna sub căpătâi. Gâfâind, a scotocit, o vreme, acolo, şi când a dat să se îndrepte, s-a simţit înşfăcat de piept. O forţă mai puternică decât el îl trăgea în jos fără speranţă de scăpare, încât, de nu l-ar fi sprijinit tot acea forţă misterioasă, grecul s-ar fi prăbuşit.

De uimire, Strabos îşi pierduse răsuflarea.

Ceilalţi doi lotri au aşteptat vreme de câteva minute, apoi, au intrat, bâiguind:

— Hei, mai stai mult?

— geai de gând, a scrâşnit Lomater, să ne-apuce ziua!?

— Bî… ăăă!… gââi… a îngăimat Strabos, simţind, de-acum, că vârful unei spade îl înţepa, prin pătura puturoasă, în pântec.

— Şi-a prins vulpea coada-n capcană! a râs Lomater. Hai, cumetre, mai cu istov! îl îndemnă el. Şi fă-mi loc, odată, să-l despoi de haine! mai spuse lotrul.

Rolobates a gâlgâit un râset sinistru şi şi-a petrecut degetul cel mare cu tăbăcitura pielii peste ascuţişul pumnalului.

— Nu era rău de le-am fi lăsat şi niţel sânge… a rânjit el în întuneric.

În aceeaşi clipă, de sub Strabos, a urlat cineva:

— Dies Sanguinis[37]!

Era semnalul luptei.

Ca fulgerele lui Jupiter şi cu pasul râsului de pădure, cei doi gemeni s-au mişcat. Nici Rolobates, nici Lomater nu simţiseră vreun alt pericol decât strigătul acela ciudat ce izvodise, parcă, din pântecul blestematului de grec! Până ce se treziră cu vârful pumnalelor ciupindu-le – cât un purice – pielea grumazelor, lotrii nu ştiuseră că în preajniă-le mai viermuie careva.

— *Eceres*[38]! a înjurat Rolobates, dând drumul pe podea armei sale.

— *Ecastor*: *1*! a înjurat şi Lomater, scăpând şi el pumnalul din mână.

Cu spada sprijinind mereu pântecul grecului, a coborât din pat şi Oroles. L-a împins la perete, lângă ceilalţi doi, a fluierat scurt – mai mult ca şuieratul şarpelui, apoi a spus râzând:

— O clipă, viteji şi bravi prieteni ai gazdei noastre, cinstitul caupo Strabos, şi-o să facem cunoştinţă! Doar o clipă!

Duraneus şi Scorineus apăruseră atunci cu două feştile şi ţinând, fiecare în dreapta sa, spada.

Se făcuse lumină.

37* Ziua singelui ; aici — în sensul : Să fie sînge ! Să luptăm !

38 Pe Ceres ! (lat.).

Grecul părea gata să-şi dea duhul.

Cei doi columnarius, de uimire şi spaimă, nu mai răsuflau, iar Deceneus şi Rhoxaneus râdeau cu gurile până la urechi, nu atât de mutrele celor trei pungaşi, cât – mai ales – ca să se destindă după momentele de încordare de până atunci.

Privindu-i, nici Oroles nu-şi putea opri hohotele.

— Ei, dar unde vă e curajul de-adineauri!? îi întrebă el. Spune tu, bătrâne *miles glonosus*[39] *1*

Strabos privea holbat. Neînstare să cuvinte, cu lungi şiruri de bale scurgându-i-se pe la colţurile gurii, grecul părea în pragul prăbuşirii.

— Se-aude? a mai întrebat Rhoxaneus, împingând, numai un pic, vârful *sicaei* în grumazul lui Lomater.

— Pe Isis, cea care ne luminează nopţile! a bâlbâit acesta. Bine i-aţi mai zis, tinere şi distinse domine, catârului ăstuia bătrân: „miles glonosus”! Ne-a ameţit cu vorbe dulci despre ce pradă uşoară ne aşteaptă în hărăbaia sa şi, când colo, iată!… a pufnit insul.

Rolobates a scând şi el.

— Aşa e, domine! Noi suntem oameni cumsecade şi el… Strabos… care…

Gemenii izbucniseră într-un râs răsunător: figura lui Rolobates era atât de evident a hoţului de drumul mare, încât era imposibil să nu stârnească râsul pomenind asemenea cuvinte ca cele pronunţate numai cu o clipă în urmă!

Strabos îşi recăpătase, în sfârşit, graiul, se vede, din moment ce, bulbucându-şi ochii tot privind când la Oroles, când la hoţi, când la gemeni, spuse pe nerăsuflate:

— Nu-i crede, o, domine! Ei sunt cei care m-au obligat să-i ajut să vă prade!

— Ia te uită! se minună Oroles. Şi vinul tot ei l-au

---

39 Soldat fanfaron (în comediile populare antice).

„dres”!?

— Ce dres? Care dres?! se lamenta caupb. Păi, dacă îl „dregea” Strabos cum ştie el, mai eraţi acum aici, cu spadele în mâini?!

Rhoxaneus i-a arătat pumnalul într-un gest grăitor, spunfriid

— Ne vezi cu spada în mină pentru că nu l-am băut, *bestia*[40]!

Zărind, însă, privirea lui Oroles încărcată de reproş, băiatul nu mai continuase.

— Veţi fi crucificaţi! a tunat Oroles către lotri. V-am prins asupra faptului şi chiar onoratul tău protector, Andronicus, n-o să-ţi mai poată fi de vreun folos. Rhoxaneus! porunci el. Dă fuga şi adu aici o patrulă şi un decanus.

Ca la o comandă, cei trei hoţi se prăbuşiseră în genunchi.

— Domine, ai milă! implora Strabos.

— Ai milă, domine! îşi urla rugămintea şi Lomater. Sunt dezertor, pe mine mă vor crucifica negreşit!…

— Milă, domine! şoptise, sfârşit, şi Rolobates.

— Dacă ne ierţi, domine… încercase iar Strabos o rugăminte.

Oroles însă l-a oprit:

— Tandem vipera sibilare desisti2! *i-a aruncat el în faţă*.

Hangiul-hoţ a plecat capul, tăcând.

Oroles a început să se preumble prin încăpere, cu aerul că îl macină întrebarea „ce să fac eu, adică, cu voi!?” Apoi, părându-i-se că i-a fiert îndeajuns pe cei trei în suc propriu, s-a oprit şi a spus iar, scurt:

— Bine, vă vom ucide noi, cu mâinile noastre, şi-apoi vom da foc casei. O să se spună că aţi pierit sub trăsnetele

40 Animalule ! (lat.).
In sfîrşit, şarpe, ai încetat să mai şuieri! (lat.).

marelui Jupiter. Aşa, cel puţin, vă vom salva onoarea, nu?

Le pierise graiul.

— Dar, domine… a încercat Strabos.

— Pfui, a făcut Lomater, ce să facem noi cu onoarea, dacă o să fim morţi-red?! Parq (a de onoare ne pasă nouă, domine?

— Mai bine viu şi… a mormăit şi Rolobates.

Deceneus a intervenit şi el:

— Să-i iertăm, domine!

— Aşa, aşa, tinere! suspinaseră, într-un glas, lotrii.

— …Să-i iertăm şi să le tăiem doar nasul şi câte-o mână, a terminat Deceneus. De ce să le luăm bieţilor oameni viaţa?

Hoţii amuţiseră din nou.

— R-Sau, poate, a spus şi Scorineus, le scoatem ochii şi-i luăm cu noi, ca sclavi de povară. Catârii, oricum, cer nutreţ mult, îngrijire…

— Nu, nu! Nu e bine! a zis şi Rhoxaneus. Trei sclavi fără ochi… Nu sunt de prea mare ajutor! mai bine…; (în privirile celor trei răzbătuse o rază de speranţă) … Mai bine, tot aşa, să-i predăm autorităţilor, să-i crucifice sau să-i dea pradă fiarelor, în arenă…

Pentru Strabos era, totuşi, prea mult. Se prăbuşise ca un sac peste proprii-i genunchi, în vreme ce Rolobates şi Lomater gemeau, gata să-i urmeze exemplul.

Într-un răstimp de tăcere au realizat că furtuna se mai potolise. Atunci, Oroles l-a lovit peste obraji pe Strabos, apoi, după ce l-a văzut că îşi revine, a grăit;

— Gata, aşa vom face: pe ăştia doi îi ucidem şi-i aruncăm pe drum. Mişună destui tâlhari ca ei, pe aici, prin împrejurimi, ca să se creadă că le-au căzut pradă.

— Aşa, aşa stăpâne!… cerşeau iertare, aprobându-l, ochii lui Strabos.

— Iar pe Strabos, care-i mai vârstnic, şi mai neajutorat…

— Aşa, aşa stăpâne!… cerşea, mai departe, îndurare grecul.

— …îl lăsăm în viaţă dac»…

— Orice! Accept orice, domine! scâncise grecul.

— …dacă ne dă un înscris, la mână, precum că ne datorează 2000 de dinari…

— Dar e o avere, stăpâne, o avere! gemea sufletul de zaraf, avar, din grec.

Oroles a făcut un semn. Deceneus şi-a înfipt rapid pumnalul în gâtlejul lui Lomater

— Bine, bine, domine, accept, accept!… a spus, pierit, Strabos.

Oroles din nou a făcut un semn. Scorineus a împins pumnalul în gâtlejul lui Rolobates. Apoi, amândoi gemenii şi-au luat scârbavnica povară la spinare şi au ieşit cu ea.

Întinzându-i o mină, Oroles l-a ajutat pe grec să se ridice. L-a sprijinit pe scară, conducându-l în bucătăria enormă de la parter.

— Acum, scrie, Strabos! a poruncit el, când grecul a luat o pană şi o bucată de pţapirus pe care i le întinsese tânărul.

Rhoxaneus a coborât în beci şi a revenit cu un chiup de mied. I-a turnat grecului un pocal, pe care bătrânul tâlhar l-a băut pe nerăsuflate; obrajii puhavi i se coloraseră, mâna îi devenise mai sigură.

— Scrie, scrie!… îi dădea ghes Oroles.

— Scriu, domine, gemea grecul, scriu…

Plimbându-se prin cuhnie, tânărul îi dicta:

— „Eu, Strabos, fiul lui…”

— Corodus… a spus Strabos.

— Corodus, născut în cetatea…”

— Chios, a şoptit, iar, grecul.

— „… Chios, în prezent cetăţean roman, locuitor at cetăţii Naissus, am primit de la nobilul Numa…”

— Numa, a bolborosit grecul.

— „… suma de 2000 de dinari, plată pentru unele informaţii privind cetatea Naissus…”

— Domine! Mă nenoroceşti! a urlat gros, scos din minţi, Strabos.

— Sci le, năpârcă! a poruncit, necruţător, Oroles, în vreme ce pumnalul lui Rhoxaneus ciupea puţin din pielea de pe grumaz a hangiului de ocazie.

Şi grecul a scris…

Au plecat în zori. Cerul se înseninase şi vestea o zi frumoasă, deşi erau abia calendele lui noiembrie.

Strabos le-a adus caii gata înşeuaţi.

Cu plecăciuni adânci le-a urat celor cinci drum bun şi zile uşoare până în Cetatea eternă.

— Vezi de nu uita, Strabos! i-a şoptit Oroles. Toţi cei care îţi vor arăta o pană de vultur, vor fi oaspeţii tăi dragi şi le vei da ascultare şi oblăduire – lor şi înso ţitorilor lor!

— Aşa voi face, domine!

— …Şi să nu cumva să-ţi treacă prin cap să fugi vreun cotlon al imperiului!… Mâna mea e lungă, te va găsi oriunde şi te va pedepsi!

— N-o să-mi treacă, stăpâne!… a gemut grecul, înânspăimântat de moarte.

Când îl văzuse încălecând şi pe Oroles, Strabos râs*, false uşurat. Dar tânărul a oprit brusc calul şi întorci –, – du-se a mai sphis:

— Nu uita! Dacă vreunul dintre cei ce-ţi vor arăta pana de vultur nu-ţi vor plăti înainte, şi încă dublu, sej. viciile „eşti liber să-l ucizi! Dar ce zic eu liber! Eşy dator să-l ucizi! Ai înţeles?

A pornit calul, în timp ce grecul rămăsese cu finn, tea în ţărână.

Iar când cei cinci călăreţi au ieşit pe poartă, s-a ridicat şi el. Privirea îi sticlea bucuroasă, bună afacere mai cuse! Zeus îl ajutase, şi slăvită Athena!! Scăpase cei doi

tâlhari, de a căror credinţă şi aşa nu mai era sigur, ba îl mai şi extorcau de bani, şantajându-l că y vor da crimele în vileag. Apoi, scăpase cu viaţă! Negnţătorul – suflet nobil, totuşi! – îl dăruise cu o sută de dinari, iar de la toţi cei ce-i vor călca pragul în nu, mele lui, va primi plată dublă. Dacă sta şi se gândea bine, apăi nici de tâlhării n-avea de ce să se mai ţiracum, la bătrâneţe; se va mulţumi, poate, cu puţin.

Poate…

O, Zeus, mare ţi-i puterea!…

IV

1. Între două rânduri semeţe de munţi golaşi drumul urca pieptiş. Sus de tot se roteau vulturi uriaşi, pllanâiuşor pe deasupra cutezătorilor pierduţi pe aceste me leaguri.

— Piatră şi iar piatră! a oftat Deceneus. Aici pieri de foame dacă n-ai în traistă.

Călărea doar la un pas de prăpastia adâncă ce se căsca în dreapta drumeagului. Jos, la peste o sută de picioare, un pârâu îşi zdrumica printre stânci apa de cleştar. Dar tânărul, se pare, nu privise încă, în prăpastie. Căci, urmărind privirea lui Oroles care tocmai spre el, călăreţul temerar, era îndreptată, Deceneus a surâs palid, abia acum înţelegând cât de neatent fusese:

— Şi cal şi călăreţ ajung jos mii-fărâme, dacă faci un pas greşit!…

Dar Scorineus, se vede, la altele îşi lăsa frâu liber şoimului gândurilor.

— Valea aceasta, aprecie el, o aperi doar cu o mână de voinici chiar de-ar fi să stăvileşti calea unei armate întregi!

Rhoxaneus izbucni în râs:

— Ia te uită unde-mi era marele strateg! Şi o dată chiui puternic, sălbatic de vuiră munţii.

Munţii au vuit – dar vuietul jos a devenit tunet* când se porni avalanşa. Oroles zări prima piatră – mică, sărind

sprinţar dintr-un colţ de stânca într-altul, nevinovat joc, alunecând devale, poznaşă. El intui primejdia de îndată şi, arătând, la câţiva paşi mai încolo, peretele unei stânci enorme, uşor aplecată deasupra cărării, a poruncit:

— Cu cai cu tot, repede sub stânca aceea!

Cascada de pietre şi bolovăniş a pornit năprasnic; mai întâi, ca un riuşor de pietriş şi ierburi; apoi zgomotul s-a înteţit, o ceaţă prăfoasă s-a lăsat ca un văl peste întreaga vale, pământul începu să geamă, să se cutremure bezmetic, să fiarbă şi, vijelioasă, avalanşa începu să curgă ca un tăvălug uriaş, măturând în cale, ca pe nişte ierburi, copaci seculari, stânci pe care nicio pereche de boi nu le-ar fi urnit.

— Zamolxe ţi-a dat gândul cel bun, de ne-ai îndemnat la adăpost aici, sub stânca aceasta oblăduitoare! a murmurat Rhoxaneus când vuietul nebun, clocotitor al avalanşei conteni.

Nu i se auzea decât glasul, înăbuşit, ca de subun vălătuc de lână.

Şi nu-i răspunse nimeni.

O linişte înspăimântătoare se statornicise. Până şi caii încetaseră să mai fornăie sau să bată din copite.

Apoi curentul văii îndepărtă norul de praf. Ca după o furtună, soarele s-a ivit roşietic, ca un ban de aramă mai întins; iar când zarea s-a luminat, potopul său de raze căzu deodată, pieziş, peste peisajul apocaliptic ce înfăţişa valea: avalanşa secerase nemilos tot ceea ce nu se făcuse una cu stânca.

Abia atunci s-a auzit calm, dar ferm, glasul lui Oroles:

— Ei?! Savurează-ţi, tinere fără de minte, opera! Cum ţi se pare? De ce ai stârnit muntele?! În pustietatea sta ar fi fost o adevărată catastrofă de n-am fi găsit imediat adăpost sub acest stei.

Băiatul, trist că el se aflase la originea blestematei de avalanşe, a dat drumul nărilor calului, pe care, p înă

atunci, abia îl strunise să n-o ia la fugă prin infernul dezlănţuit.

Priveau, cu toţii, imensul perete cenuşiu din care, ca un abur, praful se mai ridica încă, dezvelind trunchiuri de brad, brane de granit, pletele rădăcinilor smulse de avalanşă, ce păreau braţele unor naufragiaţi deznădăjduiţi implorând ajutor.

În dreapta, prăpastia se căsca ameţitoare, cu un zid aproape drept, pe care n-ar fi cutezat să coboare nici măcar ciuta pe urmele căreia aleargă lupul.

— Pe acolo! a arătat Oroles o potecă, abia vizibilă, unduind între stânci şi coborând în adâncuri. O s-o luăm pe firul apei… Orice râu se varsă într-altul, mai mare, acesta, la rândul său, într-altul… Şi uite-aşa, până ce ajunge la marea cea mare. Ori, la marea cea mare şi noi dorim să ajungem, nu

2. Tot mai îngust şi mai adânc, râul se lupta cu muntele. Crea repezişuri, se strecura – vuind – între colţii stâncilor, urnea bolovani cât casă, construia azvârlişuri peste praguri de cremene, se învolbura – dar trecea peste toate, triumfător, semeţ, limpede. Mai greu era pentru oameni şi pentru cai.

Caii nu mai puteau fi încălecaţi – trebuiau duşi de dârlogi. Iar în unelp locuri, peste ochi le aşezau zăbranic, pentru ca genunile să nu-i înspăimânte şi să-i atragă în hău.

Păşind anevoie, uzi, cu mădularele îngheţate, oameni şi animale abia se strecurau. Arareori, doar, se mai opreau să tragă, din burdufuri, câte-o gură din vinul de Chios, îmbălsămat de mied cu care – într-o clipă de generozitate – Strabos. îl dăruise pe fiecare în parte.

Aptoi – asaltul reîncepea.

Trebuiau trecuţi, cu pasul, uriaşi ai pădurii, pe jumătate doborâţi de ape, pe sub care n-aveai loc să te strecori, iar pe deasupra era peste poate de trecut bidiviii.

Locul de popas pentru noapte, pe care îl stabiliseră încă de la plecarea din Naissus, nu mai putea fi luat în seamă. Se abătuseră atâta d; r\ drum, încât nici nu ştiau prea bine pe unde se aflau.

Râul se despâârţise de mult de drumeagul pe care-i surprinsese avalanşa.

Mai merseseră o vreme; oboseala da târcoale tot mai strâns mai ales dobitoacelor, încercate greu şi de trecerea lor printr-o zonă în care sălbăticiunile se simţeau la tot pasul.

Între timp – amurgul învineţea de-acum pădurea şi zarea – se lăţise uşor nu numai albia râului, care îşi purta apele mai puţin clocotind spre locul de vărsare; malurile – deşi, încă, foarte înalte – păreau tot mai plate, populate tot mai mult, până deasupra apei, de păduri prin care piciorul omului nu prea pătrunsese.

— E-eh! Aici să te retragi cu-o mândră! a suspinat deodată Deceneus. Tu, ea, pădurea şi râul! Şi-o colibă, încolo – zile fericite să-ţi dea marele Zamol… în… marele Jupiter!

Oroles a râs mânzeşte în barbă.

— Dar de-ale gurii? a întrebat el.

— De-ale gurii? s-a repezit Deceneus. Destule, bădicule! Vânat în pădurile astea… doar să-ntinzi mâna! Peşte – cât vrei, în râu. Ciuperci şi fructe, iarăşi, să tot culegi!…

Puşi pe şagă, au râs cu toţii.

Deasupra, cerul care, multă vreme, îi însoţise numai ca o fâşie îngustă, o cureluşă albastră, abia zărită, se lăţise şi el acum, dându-le speranţă. Şi bărbăţie.

Deşi sporeau ceasurile înserării, cerul se arăta limpede, vestitor de noapte frumoasă, iar cel puţin aici, în valea râului, nicio pală de vânt nu se făcea simţită.

— Vom înnopta sus, pe unul din maluri, sub poală de codru, a spus Oroles. Ia uitaţi-vă, poate zăriţi vreo umbră

de cărare pe care să urcăm şi caii, a mai poruncit el.

Luxuriantă, vegetaţia cobora, în horbote, până la oglinda apelor; tufişuri cu frunza încă verde mângâiau, în trecerea lor, apele cristaline bolborosind în toance, susurând lin la coturi cu undă adâncă, dar limpede.

O cărăruie, pe care o ghiceai mai mult după rariştea frunzişului, se iţise între stânci; probabil, drumul sălbăticiunilor la adăpat. Urca, şerpuind, spre malul stâng. O văzuseră cu toţii în acelaşi timp.

— E cam abruptă… a bombănit Scorineus. Cum o să facem dobitoacele s-o urce?

— N-avem de-ales, a grăit Oroles. Cine poate şti Unde. – şi dacă – ne vom mai întâlni – cu un asemenea noroc! La cărăruie, deci, copii!

Caii urcau greu, se mai poticneau, fornăiau speriaţi, dar urcau. Uneori, îi purtau câte unul; Rhoxaneus, în frunte, îl ducea de dirlogi, iar ceilalţi trei gemeni împingeau animalul de crupă, râzând. Ca să nu se sperie le prinseseră iarăşi la ochi zăbranice…

După o vreme, au ajuns sus, pe mal; apele râului curgeau, acum, în împăcarea serii, la 50 de picioare sub ei. Şi, cum umbrele sure ale unui asfinţit ce se grăbea, le vesteau noaptea, nu se avântară prea departe de capătul cărăruii pe care abia urcaseră.

— E de ajuns – a spus sfătos Oroles – ca să nu stăm în cale dobitoacelor ce se vor duce la adăpat.

Din cetină şi crengi au pregătit două colibe alăturate, cu spatele spre malul râpos, de neurcat al râului, cu intrarea spre pădurea în care tenebrele nopţii, curând, aveau să împărăţească.

— Voi pregăti eu focul. Iar voi – s-a întors Oroles spre Deceneus şi Rhoxaneus – coborâţi la râu să aduceţi apă şi, după priceperea voastră – râse el – şi un peştişor-doi acolo… În pădure, tot după câte ceva de-ale gurii, ciuperci sau poate ceva vânat i-a trimis pe Scorineus şi pe

Duraneus.

Curând, Oroles se găsi singur pe tăpşanul unde, în afară de el, mai vegheau doar cele două colibe. Şi caii, care, împiedicaţi, păşteau acum liniştiţi.

3. Duraneus păşea primul prin lăstărişul pădurii. Icicolo îi zgâriau obrajii, agăţându-i hainele, crengi tinere de alun sau tufe de – zmeură, care tremurau uşor sub răcoarea ce se înstăpânea. Mesteceni cu coama plângătoare, dar graţioasă, luminau pădurea, iar arţarii, teii cu frunza lată îşi împleteau ramurile sus, în înălţimi, într-un acoperiş întunecos, fremătător, parcă fără sfârşit, care se întindea spre soarele în asfinţit, până la orizontul negru, de nepătruns.

Scorineus îi călca pe urme. Arcul lui era pregătit să trimită o săgeată, bine ţintită, sălbăticiunii care, nechibzuită, li s-ar fi arătat în cale. Datorită marilor furtuni ce bântuiau, fireşte, aceste locuri, sau cine ştie cărui alt capriciu al naturii, uneori răsărea – rătăcit în codrul uriaş – ochiul de lumină al câte unei poieniţe. Era totodată grandios şi înspăimântător tabloul acestei mări de verdeaţă. Nu, aici nu era pădurea de brazi în care crescuseră gemenii de mici copii. Nici codrul de foioase de pe colinele dulci pe care se ridica Argedava. Codrii aceştia aveau în ei ceva straniu tocmai prin amalgamul de plante care îi formau, prin sălbăticia lor şi prin liniştea ce nu-i tulbura. Nicio pasăre nu cânta, nicio vieţuitoare nu făcea să clocotească desişul. Unde erau sălbăticiunile dădurii?

Şi deodată, luminişul – uite-l, la doi paşi! – se animase brusc: un urecheat se opri, atent, proţăpit pe picioarele din urmă, cu urechile zvâcnind, înălţate, să prindă cel mai mic şopot al vântului, mustăcind de zor într-o adulmecare neîncetată a duşmanului. Stătea drept, ca un prâsnel, în mijlocul luminişului, în iarba înaltă din care abia îi răzbătea boticul.

— Să trag!? a întrebat Duraneus.

— Nu, mai stai, a răspuns Scorineus, parcă vrăjit de mica vietate – un duh al pădurii – iţită în calea lor din ascunzişurile codrului.

Adăstară o vreme, apoi iepurele dispăru.

— Păcat, ar fi fost bun pentru cină, se căină, râzând, Scorineus.

Frate-său 11 mângâie:

— Ai răbdare, mai stai o clipită, poate ne pică…

Tufişurile din cealaltă latură a luminişului fremătară.

Adulmecând, prin iarbă păşi, după câteva clipe, cu un mers graţios de domniţă ieşită să culeagă flori în seara de Sânziene, o căprioară.

Spectacol fascinant. Pironiţi, gemenii urmăreau vietatea care abia tulbura liniştea serii alunecând printre ierburi. Arcul lui Scorineus se destinse, dar săgeata nu fu slobozită, paloşul lui Duraneus fu coborât, dar el nu izbi tija gâtului de ciută.

Domniţa pădurii colindă, parcă plutind, luminişul, smulse o gură de iarbă, mugi înăbuşit şi tânguitor. Apoi încremeni într-o mută aşteptare. Umbrele serii colorau încet, cu funigei surii, pădurea. Şi iată, când părea că, iarăşi, nimic nu va mai tulbura crugul, tufişurile din locul pe unde se întrupase şi dorinţa aşteptărilor clocotiră năvalnic şi, în plin elan, dintre ele ţâşni măria sa căpriorul. Ochii îi luceau tainic, ca două chemări, nările-i fremătau stins, pasul – maiestuos – îl ducea, sigur, spre tânăra domniţă. Ajuns lângă ea, amuşină botul umed, o ocoli, uşor, dansând. Smulse apoi o gură de iarbă fragedă; tandru, o oferi căprioarei. Ea o primi cu un geamăt surd; rumegă îndelung, cu privirea vie, recunoscătoare, domolind flăcările ce tresăltau în ochii superbului iubit.

— E… vru Scorineus să şoptească ceva. Dar mâna fratelui îl îmboldi la tăcere: dacă s-ar fi destrămat vraja?!

În luminiş minunile codrului începură dansul rutului. Mugind încet, şoptind parcă o chemare, căpriorul şi-

aţingea botul umed de urechea domniţei; îmbătată de fiorul tainic, doar de ea perceput, căprioara întorcea capul spre gâtul iubitului, depănându-i, la ureche, cântecul mut al iubirii, se dezmierda de catifeaua grumazului bărbătuşului.

…Coborâse înserarea. Cu tolba goală, de n-ar fi fost cei câţiva hribi culeşi în cale, cei doi tineri abia de mai găsiră locul de tabără.

Rhoxaneus coborâse primul la râu. Cum ajunsese, se postase cu un picior proptit zdravăn pe-o stâncă, iar cu celălalt pe un pietroi din mijlocul apei. Înarmat cu lancea, începu să ţintească în cârdurile de păstrăvi în trecere pe sub el, în lipani şi mrene. Dar mulţimea vânatului îl deruta şi, de cele mai multe ori, nimerea pe-alături.

Râzând de nepriceperea fratelui, Deceneus sta pe pânndişul râului şi, între două glume pe seama lui Rhoxaneus, striga în sus, către mal, unde rămăsese Oroles:

— Încă nimic!… Să vezi ce ciorbă o să facem din… nimic!…

Furios mai mult pe neisprava ce îl pândea decât pe frate-său, Rhoxaneus se răsti:

— Mai bine-ai încerca şi tu, decât să râzi de truda altuia…

Dar pas de te înţelege cu Deceneus. Râdea, şi râdea, iar pe măsură ce furia lui frate-său sporea, sporea şi pofta sa de veselie.

Sus, pe mal, acolo unde se afla statornicită tabăra, lumina zilei mai licărea, încă, în culori vii; aici, însă, pe râu, primul dintre vălurile nopţii se aşternuse pe nebănuite.

— Hei, strigă Rhoxaneus, câţi am prins?

— Patru! explodă iar de veselie Deceneus. Tu o să priveşti la noi, ceilalţi, când o să ne ospătăm.

— Aşa?! spuse Rhoxaneus. Bravo, frate-meu! Deci cine a trudit n-o să aibă parte, da?

Pe furiş, Rhoxaneus se strecură prin spatele lui Deceneus, care se tăvălea de-atâta râs, înşfăcă peştii – mărişori – şi pe-aci ţi-i drumul, băiete, în sus, pe cărăruia ce-l duse pe mal.

T & t râzând, Deceneus luă burduful cu apă – atunci umplut. Apoi, dintr-un lăstăriş de răchită, trase la iveală, înşiraţi pe-o nuieluşă, unsprezece păstrăvi argintii şi dolofani, răcoriţi încă de iarba în care-i ascunsese năstruşnicul.

Focul se înălţa vesel, aruncând licăriri şi ilmbre ciudate pe chipurile tinere din juru-i. Pacea şi liniştea nopţii erau atât de dense, încât, în clipele în care spbrovăiala obişnuită sau înfulecatul gurilor flămânde încetau, se auzeau păscând caii şi apele şopotind tainic în bulboane.

Deceneus căscă zgomotos: îi era somn şi tare s-ar fi grăbit spre colibă. îl descumpăni glasul lui Oroles, care îl întoarse din cale.

— Cine-o să rămână de veghe?

Nu le-aşteptă răspunsul; frânse o nuieluşă în mai multe bucăţele, le făcu mănunchi.

— Hai, trageţi câte-un beţişor! Al cui o fi mai lung, va face ultimul schimb, cel din zori.

Traseră, pe rând, câte-un beţişor. Le măsurară apoi. Protestând somnoros, Deceneus trebui să recunoască: lui îi căzuse prima gardă! apoi veneau la rând Scorineus, Rhoxaneus, Oroles şi în sfârşit, Duraneus.

...S-au strecurat în colibe. Numai Deceneus, după ce şi-a spălat faţa cu apă rece, s-alunge somnul, şi după ce a înteţit focul, pentru ca să îndepărteze gândul unui atac din capul oricărui fiu al pădurii, a rămas în conul de umbră care-l ferea de vreo privire iscoditoare – fie ea a omului sau a vreunui animal.

4. Puţin după crucea nopţii, Rhoxaneus l-a trezit pe Oroles. Luna se plimba, acum, undeva pe bolta cu stele,

doar – doar s-o întâlni cu iubitul ei, Luceafărul.

— Ceva sau cineva ne tot dă târcoale, i-a atras tânărul atenţia.

— Ai auzit ceva desluşit, sau numai ţi se pare? l-a întrebat Oroles, abia trezit din îmbrăţişarea somnului.

— Am auzit, fireşte! Dar fornăie, neliniştiţi, şi caii…

Oroles a căscat, nehotărât.

— Bine, o să văd. Trebuie să fie vreo sălbăticiune! Dar ce-ar putea fi? Ursul, lupul?!

Rhoxaneus l-a lăsat fără răspuns. S-a vârât în aşternutul cald adormind de îndată.

După ce a mai aruncat un butuc pe foc, Oroles s-a furişat spfre locul unde, de un trunchi gros, parcă anume trântit acolo de furtună, se aflau legaţi caii. S-a strecurat între ei, le-a mângâiat crupele calde, liniştindu-i. Dar nimic nu mai mişcă în împrejurimi, aşa că se retrase în cotul umbros făcut de cele două colibe. Aici era un loc bun de veghe: vedeai totul fără a fi văzut din pricina cortinei de lumină a focului. Din prevedere îşi luă nu numai lancea, ci şi spada sa romană, cu două tăişuri, făurită din oţel de Damasc şi cu mâner aurit.

S-a învelit cât mai bine în pătura de lână şi s-a culcat în iarba, care-l ascundea pe jumătate. Dinspre râu urcau fantasme ude, reci. Păreau spiritele ieşite din albia râului şi mistuindu-se, în razele lunii, în întunecimea codrului.

A lipit urechea de pământ; a distins apăsarea ierburilor sub un pas ascuns, dar greu. Caii fornăiau speriaţi.

„E-o sălbăticiune mare”, şi-a spus Oroles. „Să fie ursul?! Ursul nu se-ascunde când vrea să dea iama. Nu-i felul său! El vine ca un bezmetic Lupul, numai iarna şi hămesit de foame, şi doar în haităse-ncumetă să atace o tabără…”

A ascultat iar. De data aceasta a înţeles dincotro venea pericolul: a zărit o pereche de ochi lucind, galben, în

tufişul cel mai apropiat de locul în care se aflau, legaţi, caii. L-a străfulgerat un gând care îl făcu să se cutremure, înspăimântat: numai unul dintre cai de-ar fi rănit, şi-ar trebui să întârzie cine ştie cât pe aceste sălbatice locuri dalmate!

S-a târât până lângă foc. A luat o creangă răşinoasă de brad, a aprins-o, a tăvălit-o prin iarbă până ce din capătul ce fusese în flăcări nu rămase decât un tăciune mocnind. Furişându-se prin iarba înaltă, s-a apropiat cât putu de locul unde zărise lucind, pofticios, ochii sălbăticiunii. Tufişul nu mai fremăta însă. Nu se mai zăreau nici ochii pofticioşi de pradă uşoară. Şi nici caii nu mai fornăiau neliniştiţi. „A plecat” – şi-a spus, uşurat, Oroles, cu gândul să stingă de tot şi tăciunele din capul ramurii de brad. Dar chiar atunci, frunzişul se mişcă, strivit parcă de un vânticel de dimineaţă, şi iar luciră, la pândă, ochii fiarei.

Oroles s-a mai rostogolit câţiva paşi prin iarbă. A suflat puternic spre tăciunele din vârf şi creanga s-a aprins ca o torţă. Apoi, o dată a azvârlit-o cu toată puterea în tufişul în care se ascundea fiara.

Un răcnet înfiorător a răscolit noaptea, cutremurând pădurea, şi din tufiş a ţâşnit, uriaş – cum se profila pe orizontul luminat de lună – un animal cum – „Pe Zamolxe!”, jurase Oroles, uitând de cele ce îi povăţuise pe gemeni – nu mai văzuse.

Rămăsese stupefiat în iarbă, privind fiara care, stârnită, speriată, dar gata să se apere, încremenise şi ea, ridicată pe picioarele din spate ca un armăsar cabrat, cu labele din care ieşeau gheare imense pregătite de luptă, cu botul căscat din care ţâşneau răgetele ce îi treziseră şi pe gemeni. Ieşiţi din colibe, cu spadele în mâini, ei priveau, buimăciţi arătarea, incapabili să scoată o vorbă sau să facă un gest.

Oroles s-a dezmeticit primul.

— Atenţie, la cai! a strigat el, în dacă. Apoi, repede, în latină: Caii! Păziţi caii!…

Fiara s-a răsucit brusc. Era înaltă de şase-şapte picioare, ochii aceia galbeni sticleau acum şi mai sălbatic în lumina lunii. Dar răsucindu-se, fiara îşi descoperise pieptul, iar Oroles, zvâcnind în picioare, şi-a încordat braţul şi lancea a ţâşnit, ca dintr-un arc, spre ea.

O nimerise!?

Răgetul ce i-a răspuns îi arăta că, da, o nimerise. Dar ce folos? Prăbuşindu-se peste lance, al cărei lemn se frânse, sălbăticiunea se pregătea să sară.

Oroles luptase cu ursul, luptase cu zimbrul furios – acum însă…

Într-o clipă se hotărâse: propti minerul spadei în cele două mâini şi aşteptă saltul dihaniei. Şi sălbăticiunea sări. Ca o pisică gigantică străbătu aerul, destinsă, cu labele din faţă pregătite să-şi înşface prada. Dar pierduse sânge şi puterile i se împuţinaseră. Căzu numai la un pas de ţinta şa, horcăind într-un răget ce s-ar fi vrut fioros. Se zvârcoli, se întoarse pe spate, sfâşiind aerul cu toate cele patru labe; rămase, astfel, împietrită, cum împietrit, în iarbă, rămăsese şi tânărul adăstând, încă, primejdia cu spada ridicată, cu braţele dureros încordate, cu picioarele răşchirate bine înfipte în sol, spre a primi năprasnicul asalt.

Lângă cai, în faţa cărora «făcuseră zid, gemenii priveau, robiţi de întâmplare, ultima zvârcolire a fiarei. Abia când Oroles – revenindu-şi – s-a destins, ştergându-şi cu mâna sudoarea ce-i năpădise fruntea, Rhoxaneus a alergat spre prietenul său, ocolind sălbăticiunea cu labe de leu, cu gheare enorme, cu blană de tigru şi cu mustăţi şi ochi ca de râs. S-a apropiat şi Duraneus cu o torţă în mână, îngenunchind curios lângă uriaşa felină.

— E un ghepard! l-a recunoscut, în sfârşit, Oroles. Nu cred să mai fie mulţi pe-aici. Uf, m-au trecut sudorile

morţii! a surâs el uşurat.

Duraneus s-a aplecat şi mai mult. Apucând vârful de lance a tras puternic de el. Într-o ultimă zvâcnire, ghepardul sfâşie, cu labele din urmă, umărul drept al băiatului care. cuprins ca de-un spasm, s-a prăbuşit peste trupul fiarei în aşa fel, încât nimic nu l-ar mai fi putut salva din ghearele acesteia dacă sălbăticiunea nu şi-ar fi dat ultima suflare.

L-au ridicat pe braţe şi l-au dus în colibă. Nu era adâncă rana, dar ghearele de oţel tot pătrunseseră, prin manta şi tunică, şi sângele curgea, acum, abundent.

— Rhoxaneus, a poruncit Oroles, ia o făclie şi adu-mi, din primul mesteacăn, câteva crengi crude, mustoase. Voi doi – a arătat el spre ceilalţi gemeni – pregătiţi o faşă din tunica aceasta de in

I-au spălat rana, apoi, înainte să-i pună feşa, Oroles a uns-o cu suc de mesteacăn, care opri sângele şi-i alină rănitului durerea ascuţită ce o resimţea. L-au legat strâns cu feşa şi l-au întins pe aşternutul de cetină.

— Se mai poate dormi încă, a spus Oroles. Iar de veghe ne-o sta somnul uşor. Unde a călcat o sălbăticiune şi şi-a pierdut viaţa, alta nu mai atacă. Somn bun, flăcăi!…

5. Spre prânz se aflau la vărsarea râului. În faţa lor, marea – întinsă, albastră, contopită cu cerul. Un soare cald împărţea aici generos, lumină şi căldură, iar iarba bogată, verde le vestea că alt climat domnea pe aceste meleaguri.

S-au oprit o clipă, cercetând zările cu privirea.

La mai mult de trei mile distanţă, spre dreapta, se ridica o cetate – întărită, cu trei *septizonium*[41] de pază, crenelându-se clar pe zarea limpede.

— Trebuie să fie un port destul de mare, şi-a dat Oroles cu părerea. Spre el ne vom şi îndrepta.

A privit pachetul de pe crupa bidiviului lui Rhoxaneus

41 Turn de pază cu şapte caturi.

– pielea ghepardului. Da, acum nu-i mai părea rău că îngăduise băiatului să-i jupoaie sălbăticiunii blana; va fi o bună dovadă pentru modul în care se rănise Duraneus, care şi vădea semne îngrijorătoare şi trebuia dus la lin doftor.

6. Lumea portului i-a întâmpinat colorată şi cu vacarmul obişnuit. Nu era, desigur, Tomisul – pe care Oroles îl văzuse în copilărie –, dar era, totuşi, un port. Dacă nu prin altceva, atunci prin mulţimea popinelor şi tavernelor, care se înşirau lanţ, într-un arc larg, îmbrăţişând golful albastru pe care fluturau – unele într-o ultimă unduire de rămas bun – pânzele a nenumărate corăbii.

„La galera de aur: avură parte tot de un grec.

— Arhivaros ai spus?! l-a chestionat Oroles.

— Arhivaros, tinere nobil. E-un nume la fel de urit sau la fel de frumos ca multe altele. Tata era din Ahâia şi mai mult, decât acest nume n-a avut ce avere să-mi lase moştenire. Şi-apoi, mai toate *tavernele* şi *popinele* din mările Romei sunt ţinute tot de greci, aşa că…

Au lăsat caii în grija unui sclav, grăbind înăuntrul *popinei* chiar când, pe uşa largă, era azvârlit ca un căţeluş o namilă de maur cu şalvarii ferfeniţă, cu o barbă încâlcită şi năclăită de murdărie, beat ca o capră care a mâncat prea multă boască la povarnă.

— Aleasă clientelă! a şuierat Duraneus.

S-au aşezat la masa lungă, negeluită, şi patronul şi-a făcut îndată apariţia. N-avea un ochi, iar pe celălalt se-aştemuse o pânză alburie; dar, după cât se vedea, aceasta nu-l stingherea defel în îndeletnicirea sa.

— Cu ce vă servim, *domine*?… s-a adresat el lui Oroles.

Acesta l-a mai privit o dată scurt, cântărindu-l, apoi i-a spus:

— Cu tot ce poţi mai bun.

— Şi… vin?

— Desigur. Hai, la treabă, jupâne Arhivaros, la treabă! a poruncit el, aşa cum stătea bine unui roman avut care colindă lumea.

Arhivaros a dispărut îndărătul unei uşi după care se ghicea uşor bucătăria, iar când a apărut, călătorilor – care îl pierduseră din vedere numai câteva clipe – nu le veni să-şi creadă ochilor: pe o tipsie mare aburea un but de berbec, bine aşezat pe un pat de legume fierte şi date prin diferite săruri aromate. Iar pe urmele sale, doi sclavi aduceau un chiup cu vin de Rhodos.

Grecul servea cu o dexteritate uimitoare. Apoi le-a urat poftă bună, i-a îmbrâncit pe sclavi să plece de-acolo şi a dispărut şi el.

O vreme, celor cinci tineri nu li s-a auzit decât mestecatul grăbit, de care se ocupau cu osârdie, şi scrâşnetul pumnalelor când loveau tipsia măcelărind o bucată bună de friptură. Din când în când – dar destul de des – vinul de Rhodos, uleios, parfumat le stingea setea şi parcă ar fi câştigat şi mai mult în aromă băut după picantul sos – specialitatea *popinei*, sos pe care Arhivaros, mărturisise, învăţase a-l pregăti pe când mai trăia pe ţărmurile sărace ale Egeyosului natal.

— Eu zic – a rupt Duraneus harnica tăcere – că ne-o fi de-ajuns! Mă dor fălcile de cât am tot mestecat şi nici puterile nu mă mai ţin. Mai punem şi capul jos, pentru odihnă?

Rhoxaneus l-a privit îngrijorat:

— Te mai doare!?

— Ce?

— Rana aia…

— Ei, parcă de rană e vorba?! Pur şi simplu mi-e somn!

— Aşa e; şi mie mi-e somn! i se-alie Scorineus. N-o avea grecul vreo cameră mai ca lumea, nepopulată de

cimices et pulices[42]?

Oroles o apucase deja spre *abacus*[43], unde Arhivaros îşi făcea de lucru.

— Hei, caupo!

Arhivaros a ridicat privirile:

— Domine!?

— Parcă spuneai că la tine în popina o să ne şi putem odihni?!

— O, desigur, domine! „Galera” mea are destule camere, bune, şi pentru dominus, şi pentru însoţitorii săi. Dacă dominus doreşte!... făcu el un gest larg, invitându-l să-l urmeze.

7. Duraneus şi Scorineus au rămas să se odihnească. Oricât ar fi bravat, Duraneus purta la umărul drept o amintire – încă dureroasă – de la ghepardul a cărui blană o luaseră ca trofeu.

Oroles şi cealaltă pereche de gemeni au pornit-o haihui prin oraş. Mergeau agale, privind cu mult interes o lume pe care n-o cunoscuseră încă şi care îi surprindea într-o asemenea măsură, încât cu greu reuşeau să-şi ascundă uimirea.

Într-o piaţă, cu marea drep* fundal, pe o scenă improvizată, o *caterva*[44] ambulantă oferea, celor doritori un spectacol comic. Un *histrion* făcea tot soiul de tumbe şi giumbuşlucuri, iar după aceea, un *adulescenes* şi un senex15 interpretară scena despărţirii dintre vin tânăr luptător grec şi bătrânul său tată. Când tânărul îl îmbrăţişă pe bătrân, îi subtiliză punga, pe care-o aruncă, abil, ţiitoarei sale, ascunsă în culise şi cu care avea de gând să petreacă, şi nicidecum să plece la luptă.

Lumea aplauda, aruncând fiecare, după stare, câte

---

42 Ploşniţe şi purici (lat.).

43 Tejghea sub care, la îndemînă, se aflau amforele şi chiupurile cu vin.

44 Trupă de actori.

un as sau doi în capela celui însărcinat să-i strângă. Doar un bătrân decanus necăjit foarte şi scârbit, îi scuipă actorului peste bani, în loc să-i arunce vreo monedă.

— După ce că-nvăţaţi tinerir să urască armata, să vă mai dau şi parale?! urlă el. Apoi, adresându-se publicului: Luaţi-i, mai bine, la bătaie pe histrionii ăştia!…

Lumea râdea însă, iar histrionii aproape că nici nu-l băgară în seamă.

Oroles trânti repede câţiva *aşi* în cutia pusă special de *dominus-gregis*[45] pentru cei grăbiţi, dar nu într-atât, încât să uite să mulţumească pentru spectacol şi în acest fel. Se îndepărtară apoi în grabă.

Au mai hoinărit o vreme. Oroles părea nehotărât.

Apoi s-au oprit lângă taraba unui vânzător de smochine şi alune de pădure şi, prefăcându-se a alege marfă, Oroles le-a şoptit celor doi tineri însoţitori ai săi:

— Băieţi, ochii mari! În faţa noastră se află portul militar, le-arătă el un şir de nave, mult prea ordonat acostate la chei pentru a nu se vedea imediat că sunt nave de război. Le numărară – erau şapte. Pe una dintre ele flutura, pe cei mai înalt catarg, flamura romană.

— Aceea este nava care ne interesează. Noi trebuie să vorbim, neapărat, cu un marinar sau cu mai mulţi de pe această navă. E clar, băieţi?

Gemenii s-au privit cu tâlc.

— Păi, e… clar, a murmurat Deceneus.

În apropiere se afla o tavernă mizeră, mohorâtă, cu o firmă – din pânză – pe care nu se mai putea citi nimic. Cine ştie câte furtuni aici, în Adriatica, o loviseră, cine ştie în câte rânduri patronul ei n-o folosise şi pentru alte trebuinţe.

— Uite, cam într-acolo se îndreaptă mai toţi cei ce coboară de pe galere, a spus Rhoxaneus, arătând, cu

45 Stăpînul trupei (actorii fiind, de obicei, sclavi).

privirea, intrarea tavernei.

8. Au intrat; mirosul – duhoarea – de nesuportat exala pretutindeni în taverna, deşi mesele nu păreau asaltate de prea mulţi muşterii. Câţiva sclavi şi patronul, un individ robust, cu părul ca de cârlţi, roşcat şi acoperit pe scăfârlie cu un fel de cipilică, cu chipul rozaliu, abia pridideau să-i mulţumească, totuşi, pe clienţii gălăgioşi şi veşnic însetaţi. Mai puţini erau cei care porunceau şi câte o gustărică.

Vinul – roşu deschis – cu un puternic iz de acru curgea în valuri.

S-au aşezat într-un colţ mai puţin luminat, unde se aflau doi corăbieri în uniforma marinei imperiale. Păreau a fi bătrâni lupi ai mărilor. Cel blond, cu un ochi privind, parcă, dintr-o altă lume, le-aruncă o căutătură. piezişă. Dar Oroles se prefăcu a nu o fi zărit; în schimb, ghici de îndată că setea bătrânilor corăbieri fusese mult mai mare decât le era punga. De aceea ceru voie să se aşeze la masa lor şi mai ceru voie să le ofere şi un chiup cu vin din cel mai bun.

— Aşa, tinere dominus! l-a aprobat de îndată cel care îl primise neprietenos.

— Unor slujitori credincioşi ai flotei imperiale – a strigat şi Oroles – li se cuvine cel mai bun vin.

— Aşa, aşa, tinere dominus! a aprobat şi celălalt.

— Şi ceva de-mbucat! a poruncit, cu harţag, şaşiul. Că plăteşte dominus!

Li s-a adus vinul. Li s-a adus şi brânză de capră, dalmată, puţin iuţită, dar care, cu pâiniţele de secară, mergea grozav însoţită de vin.

Şaşiul şi-a pierdut repede capul şi a început să îndruge o melodie; nu după mult, tovarăşul său l-a apucat pe după umeri şi îi ţinu isonul:

„… Un şoricel cu blană, mic.
S-a luat de un cotoi voinic Pe când cotoiul, *somnoros*.
Pusese capul, un pic, jos…”

Oroles îi încuraja, spre neliniştea celor doi gemeni,

cărora le tot pica somnul pe gene:

— Daţi-i înainte, pe Neptun! N-am mai auzit de multă vreme voci ca ale voastre!…

Auzindu-i vorbele, gemenii au izbucnit în râs: prietenul lor prea se-ntrecea cu gluma! Cei doi marinari mai mult răgeau decât cântau, de parcă un urs ar fi speriat o turmă de catiri. Dar îndemnul lui Oroles prinsese, se vede, căci vocile celor doi mugiră mai departe:

„… L-o *tra*s de coadă şoricelul.

Pân’ce cotoiu-nnebunit S-a hotărât să-i facă felul şi de-un picior *l-o* hărtănit…”

Ajunşi cu cântecul la acest punct, cei doi s-au oprit, au mai tras pe gât câte-un pocal de vin, apoi şaşiul a început să cânte singur mai departe:

„… E şi-o morală, nobil domn:

Să nu trezeşti omul din somn Sau de-i *la* vin să-l zgândăreşti Căci… o păţeşti!…”

Râse scălâmb, îi arse o scatoalcă pe umăr, prieteneşte, lui Oroles, iar tânărul le turnă iar în pocalele mari şi băură. Pleoapele celor doi se mai ţineau neînchise numai în urma unui efort turbat stimulat de un singur gând: să nu cumva mâna să greşească direcţia spre pocal!

— Şi de unde zici că vii? îl întrebă şaşiul pe Oroles.

— Din Dacia)… De dincolo de Danubius!…

Omul se holbă neîncrezător:

— Nnu creddd!… făcu el, bălăngănindu-şi capul de-a surda.

— Aşa e, se amestecă în vorbă şi Rhoxaneus. De-acolo venim: am fost după grâne.

— I-auzi! se minună romanul. Şi noi… (sughiţă) … Şi noi tot într-acolo o să mergem… O să-ntărim flota de pe Danubius! (Scoase pumnalul de la brâu, închipui cu vârful lui, pe luciul murdarei mese, o hartă, apoi arătă cu degetul): O să ocolim toată peninsula… aşaaa!… apoi o să pătrundem, prin Bosphorus Traciae… ieşim în Pontus

Euxinus şi… gata: ne strecurăm pe gurile Danubiului!

Iar băură.

— Dar de noi – adăugă celălalt marinar, ogoindu-şi singur neliniştea – o să fie mai bine, n-o să ne aflăm, ca voi, singuri printre barbari… Sunt mulţi? a întrebat el, deodată speriat.

Oroles a clătinat din cap, gânditor:

— Mulţi!… şi sălbatici şi cruuuzi!…

— I-auzi, i-auzi! s-a minunat romanul. Chiar aşa?…

— Aşa, aşa! a întărit Deceneus. Beau sânge de om şi…

— Dar taci o dată! s-a răstit Oroles la el. Vrei să-i «perii pe vitejii aceştia?!

Marinarii s-au privit între ei, parcă brusc treziţi din aeţie.

— Pe noi?! spuseră ei, într-un glas. Păi noi… noi…

— Continuă şaşiul – suntem mulţi… suntem… ăăă… şapte corăbii!… Şi cu câte mai sunt pe Danubius… flota flaviană!…

Oroles râse:

— Ei, aşa da! O să băgaţi groaza-n barbari!…

— Chisăliţă! O să-i facem chisăliţă! se grozăvi şaşiul. Bucăţele-bucăţele! Şi-o să construim şi pod-ul… ăăă… peste Da… peste Da…

— …nubius! îl completă confratele.

Apoi amândoi au căzut cu capul pe masă.

Dar Oroles aflase ceea ce dorise.

Şi au plecat.

V

1. Marea aveau s-o străbată pe corabia unuia Varuscăpitanul, spre Brindissum. Făceau un ocol spre Roma, e adevărat, dar marea!… marea era atât de frumoasă!…

Valurile sale, de un albastru oţeliu, uşoare, de spumă, minate de un vânt hoinar abia simţit, întâmpinaseră nava

de îndată ce ieşiseră în larg. Străluminate blând de soarele ce se strecura, jucăuş, între ele, valurile veneau de se spărgeau, clipocind, de bordul navei, spoindu-l cu o spumă alb-sidefie, fină şi sporind mirosul sărat al mării…

În răstimpuri, prin pânza velelor se isca un vuiet molatec, învăluitor, ca un geamăt; apoi vergile trosneau sec în odgoane, speriind cântecul spumegării lunecoase a siajului şi clipocitul surd al apei ce picura de pe zecile de vâsle. Scârţâitul prelung al acestora în furcheţii neunşi bine şi plescăitul lor când loveau luciul mării în care se înfigeau pieziş, să-i taie rezistenţa, aveau vin ritm sacadat, adormitor, iar seara ce cobora lin împrăştia o atmosferă senină, aromitoare.

Albastrul intens al mării fremăta neostoit sub ultima mângâiere a soarelui, îngrămădind val după val sub copastia navei.

Departe, în zare se ivise o linie întunecată: pământul teagăn al Cetăţii eterne, leagăn al imperiului, Italia. Crestele Apeninilor, albe deja, vesteau venirea iernii; numai soarele, un soare strălucitor, cald se încăpăţâna să dogoare peste întinderile marine; acest soare de miazăzi, despre care nu puţini călători vorbeau şi în Dacia. Fără să-l fi văzut, Oroles îi intuise, îi asemuise cu soarele câmpiei Danubiului în zile de zăduf, când cal şi călăreţ păreau cufundaţi într-o mare de ceţuri, când, oropsit de atâta lipsă de apă, aveau vedenii, năzărindu-i-se, la «rizont, aşezări înverzite, ape reci curgând molcom, câmpuri smălţate de flori.

Trecuseră câteva zile.

Vremea continua să-i însoţească frumoasă. Mai mult, pe măsură ce se apropiau de portul unde urmau să poposească, se făcea tot mai cald, ziua părea şi ea parcă mai lungă.

Scorineus şi Duraneus îşi mai omorau timpul jucând

morra[46] şi *patasse*[47], pe ultimul încropindu-l chiar pe partea netedă a pielii de ghepard, folosind boabe de grâu şi de negară. Nu arareori joaca lor se transforma în gâlceavă, ceea ce impunea intervenţia lui Oroles.

2. Apoi acostaseră la Brindissum într-o seară caldă, dar cu cer întunecat. Intraseră în port sub măiastra comandă a căpitanului, îndeajuns de treaz ca să poată sta, cu picioarele răşchirate, bine înfipte în punte, la comandă. Corabia se cabră scurt, ca un bidiviu nărăvaş; stopând forţa pe care vântul o vuia în vele, lopeţile se înfipseră altfel în pânza albastră a mării, invers, împingând, acţionând ca o frână: trebuia cedată trecerea unei nave mari, militare, din flota imperială. Abia apoi începuse manevra de pilotare, prudentă, fără prea mare pericol, printre zecile şi zecile de luntre, cutere şi veliere pescăreşti, tartane şi vase de transport de tot felul, ancorate pretutindeni sau plutind agale spre ieşirea din port.

Odată ajunşi pe mal, i-auziseră pe marinari, în port, prevestind – sigur – ploaia.

— Va fi o seară nu tocmai plăcută pentru călătorii spre Roma, strecurase Rhoxaneus celorlalţi trei gemeni, înnegurat şi parcă ascunzând ceva.

Duraneus îi prinsese privirea:

— Ploaia ce va să vină ţi-a şters lumina din priviri 1?

Rhoxaneus schiţase un zâmbet:

— A, nu!... spusese moale. Mă gândesc la biata Alutina...

Dar fraţii i-au făcut semn să tacă – se apropiau de prima patrulă, o patrulă a prefectului flotei[48], care îi

46 Joc străvechi, ce consta in cerinţa ca ambii jucători, la un semnal convenit, să deschidă, din pumnul mîinii drepte, acelaşi număr de degete.

47 Joc oriental, un fel de ţintar.

48 Comandantul marinei de război romane.

cerceta pe călători.

— Tinerii? De unde vin tinerii călători? i-au oprit cuvintele, destul de amabile, ale unui *decanus*[49]. Unde se petrec tinerii?

Oroles s-a apropiat mult de subofiţerul care comanda patrula, şopotind cu el, apoi, strecurându-i ceva în palmă, i-a spus:

— Venim din Iberia şi ne îndreptăm spre Roma.

— Numele tău, tinere nobil? a mai întrebat decanus, manevrând o tăbliţă cerată pe care tot nota câte ceva.

— Numa Marcus Secundus! a spus Oroles cu mândrie. Şi arătând înapoia sa: Şi însoţitorii mei!

— În regulă! *În optima forma*![50] a strigat decanus, în vreme ce *tironul* schimbându-şi *pilumul*[51] dintr-o mână într-alta, a săltat bariera, lăsându-le cale liberă spre inima imperiului.

Şi au trecut.

3. Drumul şerpuia de-a lungul mării, de care îl separau păduri de *ilex* şi *tamărisc* ce coborau până spre plaja de aur sau, dimpotrivă, se opreau, brusc, la marginea falezelor înalte, sub care bubuia clocotul valurilor.

Oroles călărea singur, înaintea grupului gemenilor. El imprima ritmul călătoriei. Şi se ghida numai după trapul mărunt sau mai agitat al unui *manipul* [52]roman, care le pornise pe urme de cum ieşiseră din port. Aveau o campanie sigură pe acest nesigur şi pustiu drum al mării.

Aerul era cald, umed; uneori stropi firavi de apă – timizi soli ai zbuciumului mării – le răcoreau frunţile încinse de gânduri.

Mantia întunericului cădea tot mai grea, ca un

---

49 Subofiţer, comandant de grupă.

50 Formele sînt in regulă ! (lat.).

51 Suliţă scurtă, de aruncat.

52 Subunitate romană ; (circa 160—200 oameni).

zăbranic trist şi greu, vestind, alături de tunete, îndepărtate încă, o noapte neagră, cu ploaie.

Curând, din urmă le-a ajuns la ureche tropotul unui cal şi, când omul a poposit lângă Oroles, au văzut că era un *contubemalis*[53] trimis de comandantul manipulului. Le-a urat seara bună, le-a mai spus că străini fiind de aceste locuri, n-aveau de unde şti, dar el este dator să le-o spună: i-aşteaptă o noapte grea, cu furtună şi, dacă tânărul nobil o doreşte, comandantul îl invită, pe «1 şi pe soţii săi, să-şi petreacă noaptea în bivuacul pe care, curând de tot, ostaşii aveau să-l pregătească acolo, sub codru chiar.

Oroles a mulţumit, iar ofiţerul s-a întors să-şi vestească superiorul că va avea oaspeţi.

Rhoxaneus, dând pinteni calului, l-a ajuns repede pe Oroles.

— De ce ai primit? a fulgerat el întrebarea.

Oroles l-a privit lung, suveran!

— Trebuia să-l fi refuzat!?

— Desigur! N-o să înnoptăm lângă vrăjmaşi!

— Dar că vom fi nevoiţi să înnoptăm… şi să trăim de-acum încolo numai între vrăjmaşi, te-ai gândit?…

Dând pinteni calului, a pornit-o, zălud, spre dunga neagră a codrului.

4. Corturile pe care le întinseseră soldaţii aveau să îi apere de ploaie.

Marc Sextus Applius, comandantul *manipulului*, îi poftise pe oaspeţi la cină şi îl orânduise pe Oroles să doarmă în cortul său.

Cinaseră frugal, dar se lăsaseră multă vreme în braţele dulci ale lui Bachus.

De câteva ceasuri se pornise ploaia; măruntă, rece. Venea dinspre munţi. Pătrundea până la oase santinelele cărora Sextus Applius le poruncise să vegheze.

---

53 Ofiţer de legătură, ofiţer aghiotant.

…Undeva, mai la marginea taberei, comandantul hotărâse să fie ridicat un cort pentru gemeni. îi admirase îndelung la cină, se minunase, jurase că, până atunci, nu mai văzuse cvad*rupli, ap*oi îi întrebase de unde sunt de loc.

— A, Iberia! exclamase el pe gânduri. Se zice că se trăieşte admirabil de uşor pe-acolo!… Că acolo se nasc marile averi peste noapte!…

Oroles surâsese:

— Cam aşa, onorabile Sextus Applius, cam aşa!… Dar cu adevărat bine se trăieşte numai la Roma, sub oblăduirea măritului nostru împărat Domitianus!

Comandantul surâsese şi el – dar cu arţag:

— Oare?

— Păi, cum! se minunase Oroles. Păi, cum? Nu-i aici inima şi mintea imperiului?!

Ofiţerul întinsese pocalul său auriu unui *option* *, să-i mai toarne din vinul de Falern.

— Noi venim din Iudeea, spusese el apoi. A auzit nobilul Numa Marcus Secundus de Iudeea?

Oroles înclinase capul, în semn că da, a auzit de acel îndepărtat ţinut al imperiului.

— …E ţara în care s-a născut zeul cel nou, Iisus, pe care noi l-am lăsat să fie crucificat laolaltă cu tâlharii şi care, iată, vezi?… a întemeiat o nouă religie. Ea vrea să schimbe faţa lumii… să-i unească pe toţi oamenii, să uzurpe locul marilor noştri zei şi tronul împăraţilor. Ea are ca precept „să dăm Caesarului ce este al Caesarului”, propovăduind egalitatea între oameni, fie vorba de sclav, fie vorba de nobil, simplu ostaş sau negustor!…

În noapte, năprasnic, bubuise tunetul. Prin despărţitura perdelei ce acoperea intrarea, lumina cerului risipise semiîntunericul din cort şi Oroles se cutremurase. Numai ofiţerului părea că puţin îi pasă.

— Acum, continuase el netulburat, mi se spune că vom fi aruncaţi la altă margine de imperiu, în Moesia. Cică,

să ne luptăm contra dacilor, alt neam de barbari… Dar o să le arătăm noi lor!

Băuse până la fund.

Băuse şi Oroles.

Apoi, tânărul option le umpluse iar pocalele…

5. Noaptea ieşise din codri mai neagră decât oricând. Numai fulgerele lui Jupiter spintecau mantia-i de smoală pentru o clipită, spăimând caii şi santinelele; rămase în întuneric, învelite doar de ceea ce – în râs – ostaşii denumeau palliolum1, dar care, în realitate, era o manta solid îmbibată cu suc de *iarba soldatului*, una din buruienile ce creşteau din belşug pe câmpia Latiumului, santinelele vegheau.

Tabăra dormea sub bicele ploii şi fulgerele nopţii. Numai la intervalele orelor se auzea glasul trudit, înăbuşit de ploaie, al santinelelor: „Bineee!… Nimic de semnalat!… Bineee!…”

În cortul comandantului – unde fusese găzduit – Oroles tocmai se întinsese în culcuşul ce i se pregătise. Cu mâinile sub cap, nu-l prindea somnul, gândindu-se că de acum vor trăi numai între romani, *ca romani* doar!

PARI EA A DOUA

I

1. Realiză cu adevărat ce însemna să trăieşti la Roma, ca roman, la prima sa vizită în vila de la Laurentum a lui Plinius Caecillus Secundus Caius, fiul adoptiv al lui Plinius cel Bătrân, bogatul ofiţer imperial care accedase la toate înaltele funcţii ce le oferea Roma vitejilor săi fii: locţiitor al prefectului Iudeei, procurator în Gallia Narbonensis, Africa, Hispania Tarraconensis, Gallia Belgica, prefect al flotei de Misenum. Şi, totodată, un mare istoric şi savant al timpului său.

— …Iubite şi notabile prieten – îşi luă amfitrionul de braţ oaspetele – părintele meu, nobilul Plinius Secundus Caius, ar mai fi trăit şi astăzi de n-ar fi avut parte de o

nefastă zi a anului 79 când, zeul Vulcan, supărat pe romani, a făcut să-i izbucnească mânia prin craterul Vesuviului. Părintele meu a murit salvând – ce se mai putea salva! – victimele acestei mânii la Pompei, lângă Neapolis, oraş care a şi dispărut înghiţit de lavă.

În clipa aceea, Plinius cel Tânăr – cum i se mai spunea, spre a-l deosebi de marele său înaintaş – îşi zări învăţătorul.

— Oh, să mă ierte ilustrul meu oaspete, dar iată, îmi face semn chiar mentorul meu, Quintilianus Marius Fabius, mare orator.

Făcu câţi va paşi în întâmpinarea bătrânului, dar se răzgândi repede şi, întorcându-se, prinse mâna tânărului, şoptindu-i:

— Dar amândoi sunteţi din Hispania! Vino să i te prezint!

Qintilian îl primi cu cuvinte măgulitoare pe tânărul

— Şi deja bogatul – negustor de grâne Numa Marcus Secundus.

— Prietenul prietenului meu îmi este prieten! spuse el, cu gesturi largi, studiate, dar care îl aranjau atât de bine. Iar faptul că amândoi ne tragem de pe pământul Hispaniei, adaugă – de se mai poate adăuga! – o livră de căldură amiciţiei ce am să ţi-o port. Vii, acum, din Hispania!? încercă el să ghicească.

Oroles surâse:

— O, nu, nobile Qintilian! Din Hispania am plecat demult, copil fiind… Şi – cuteză el, mai înainte ca învăţatul să devină prea curios – obârşia mea este o cetăţuie pierdută în munţii cei săraci dinspre Lusitania, la multe zile distanţă de Calagurris, unde înţelepciunea ta a descoperit mai întâi lumina cea dăruită de Joc M Acum, însă, mândria mea de a fi… – şi de a mă lăuda cu aceasta! … – de pe acelaşi pământ cu veneratul orator al Romei, cel căruia şi împăraţii îi sunt recunoscători pentru a le fi

acordat prietenia…

Înţeleptul orator surâse; nu s-ar putea spune că nu se simţea plăcut impresionat de latina tânărului hispan. Iar Plinius, încântat de cuvintele alese cu care proaspătul său oaspete îi preamărea învăţătorul, spuse:

— După cum văd, Hispania dă fiilor săi, odată cu lacrima de azur a apelor sale, şi graiul fără de seamăn al marilor oratori!…

Departe – şi nu prea – marea îşi petrecea, tăcută şi unduitoare, sub razele soarelui cald, de toamnă lungă.

Qintilian, abordat neîncetat când de un oaspete, când de altul, îşi părăsi amfitrionul şi pe Numa, concetăţeanul său, şi se pierdu, treptat, în horbota colorată a togilor celorlalţi musafiri.

— Nobile Plinius, cinstea ce mi-ai făcut, invitându-mă la această masă unde Roma a trimis tot ceea ce are mai înţelept între cetăţenii ei de vază…

Gazda îl opri cu un gest simplu şi, plin de modestie, ţinu să sublinieze:

— Dragul meu oaspete, nu am făcut decât să te prezint prietenilor mei. Cine sunt ei şi ce ştiu ei, singur vei descoperi. Dar ţin să te pun în gardă: curiozitatea lor este dincolo de limitele cunoscute de aceea a neguţătorilor, chiar şi de cea a celor de seama ta, nobile Numa. Iar când vor afla că abia te-ai întors de la o margine a imperiului… de dincolo de Danubius chiar!… nu te voi putea nicicum ocroti de curiozitatea lor. Deci – apără-te singur!

Cu o uşoară înclinare a capului, dispăru, minat de îndatoririle sale de gazdă.

Pe uşile larg deschise spre grădină răzbătea parfumul, încă proaspăt, al ultimilor trandafiri înfloriţi, plutind pe aripa abia clintită a zefirului sărat al mării ce se strecura, discret, în marele triclinium. Acelaşi zefir pe unda căruia călătoreau, până la urechile nesăţioase ale oaspetelui, numele celebre ale mai de curând sosiţilor

oaspeţi: Vergilius, Tacitus, Juvenal, Frontinus, Marţial.

„Marţial! gândi Oroles. Dar, bine, şi acest fiu al Romei e tot hispanian, ca şi Qintilian. În gardă, deci!” hotărî el şi, mai înainte ca cineva să-i prezinte, se apropie de poet, căruia îi atinse, uşor, cotul drept, şoptindu-i:

„*Din* Bilbilis la Roma de-ai sosit şi-n Palatinus oaspete de eşti De împărat regeşte *fiind primit Tu* Marţial-poetul te numeşti”.

Poetul se întoarse cu un aer uşor uimit. Părea plăcut surprins să afle că acest tânăr îi cunoştea pe de rost până şi epigramele-i ce luau în zeflemea propria-i persoană.

— Domine?! făcu el ironic-umilit.

Oroles râse:

— Sunt – diică domnia ta îmi permite să mă numesc astfel – cel dintâi admirator – după împărat, vezi bine!

— Al versurilor tale: Numa Marcus Secundus, neguţător născut în munţii Hispaniei, ca şi domnia ta, şi trăitor la Roma.

Marţial surâse blând, dar Oroles desluşi în surâsul său şi o notă de neîncredere. „Accentul, desigur!” îşi spuse. Dar nu-i dădu voie poetului să-şi rumege bănuiala.

— „*Eu* prinţ al Romei de aş fi şi tot în versuri aş *făndi*.

Dar nefiind de neam regesc.

Să fiu poet *mă* mulţumesc”…

Marţial fu cucerit. Mulţi îi ştiau versurile, chiar şi împăratul, dar acest tânăr avea un dar de a le spune, un fel al lui de a pronunţa cuvintele latine!… Nu, nu în felul repezit al hispaniolilor, deşi parcă graiul său aducea mult cu al acestora, ci mai degrabă…

N-avu timp să-şi termine gândul. Mai bine zis nu-i permise oaspetele, tânărul oaspete al lui Plinius.

— Nu sunt, la Roma, mulţi poeţi ca tine, o, nobile Marţial! Şi nici în alte părţi ale imperiului n-am întâlnit. Vin din Dacia şi…

— Ai fost şi la Tomis!? se grăbi poetul cu o întrebare la care – i se putea citi acest gând în felul cu care o rostise – tare mult ar fi dorit un răspuns afirmativ.

Oroles surâse trist:

— Nu, acolo n-am ajuns, deşi mi-am dorit-o.

Chipul lui Marţial se înnegură:

— Păcat, spuse, cu adevărat mâhnit poetul. Ai fi putut vedea locurile în care şi-a tânguit iubirea şi dorul de ţară marele nostru Ovidius…

— Aşa este. Treburile şi, mai cu seamă, nesiguranţa drumului printre barbarii ce hălăduiesc în câmpia Danubiusului nu mi-au fost favorabile. Iar ca să mă fi abătut prin Moesia… timpul nu mi-ar fi permis.

Marţial uită figura ce o făcuse mai tot timpul până în urmă cu câteva clipe: veselă, surâzătoare, uşor ironică. Se mohorâse. Spuse întristat:

— De mult îmi doresc să fac lungul drum la Tomis, pe malurile cele singuratice ale Pontus Euxinului. Trebuie să calc pe urmele marelui Ovidius… Şi, poate – cine ştie?! –, să mai culeg, de vor fi rămas, ceva din manuscrisele nemuritoarelor sale versuri…

Oroles prinse privirea ochilor luminaţi de o tulburare adâncă a poetului:

— Chiar de te încearcă astfel de gânduri, onorabile Marţial, bine ar fi să le dai uitării. Se călătoreşte – şi, mai ales, se trăieşte – tare greu pe acele tărâmuri barbare, unde noi, romanii, nu suntem doriţi şi nu suntem iubiţi. Orice călătorie spre acele meleaguri poate fi fără întoarcere…

— Şi totuşi, domnia ta… – l-auzeam pe Plinius. te-ai întors. Şi încă înfăloşat de a fi adus un câştig nu dintre cele mai de lepădat! spuse Marţial.

— *Da – replică, trist, tânărul – da, dar „Cu* aurul ce-l câştigaţi! Adesea că şi lăudaţi / Deşi, o ştie orişicine, / Aurul mult nu-i o ruşine… / El este, totuşi, slăbiciune / De

nu-l aduni cu-nţelepciune…”

Marţial părea tot mai câştigat de acest tânăr atât de inteligent şi de îndrăzneţ şi – iată! – şi atât de înţelept. Crezu că îl măguleşte:

— „De-mi recunoşti fiece versa – *spuse* – „Eu, iată, nu am de ales: / Îţi spun aşa cum se cuvine / *Prietene*, ai s-o duci bine *şi îl bătu cu intimitate pe umăr*. *Iar dacă gazda noastră*…

— Ei, ce îndatorire i se mai cuvine gazdei şi ea nu o ştie?! se auzi glasul. mirat al lui Plinius.

— …ne-o va permite – continuă, cu un zâmbet larg poetul –, eu aş dori ca, la masă, să fim aşezaţi unul lângă pelălalt.

— Dar se înţelege, se înţelege poetul meu drag! se învoi gazda. Dar ce-i cu dumneata, tinere prieten? se întoarse Plinius spre Oroles.

— ET o cinste care, iată, m-a făcut să pălesc, spuse el, copleşit de modestie. Ziua aceasta este, pentru mine, un dar deosebit al Fortunei: pe lângă cinstea de a fi oaspetele marelui Plinius, mă văd copleşit şi de onoarea, neaşteptată, de a sta alături de Marţial, prieten şi oaspete de fiece clipă al sacrelor odăi imperiale!…

— Mă rog, mă rog!… căută poetul să curme asemenea laude, (pe care le bănuia pe neplăcul gazdei, ce – se ştia – complota împotriva lui Domitianus) în gura neguţătorului. Dar, discret.

Plinus se retrăsese; el, oricum, trebuia să fie mereu în alt loc, mereu lângă alt oaspete.

Se aşezară pe pernele moi, din brocart de aur pe catifea damaschină roşie, la masa ce urma să fie supraîncărcată de bunătăţi.

Cu gândul la minunile bucătarilor lui Plinius – râvnite chiar şi la Palat – Marţial aproape uitase de tânărul negustor. Acesta îl făcu atent şi, deschizând repede a. gentuţă din piele, ce fusese ascunsă până atunci în cutele

largi ale togii sale, trase un papirus pe care, desfăcându-l, îl înfăţişă ochilor poetului. Marţial simţi că înmărmureşte.

— N-nu!… nu se poate!… şoptiră buzele sale, acum livide.

— Oroles râse, înveselit.

— Ba, se poate! Şi, dacă Marţial îmi dă voie…

— O, e prea mult!… Nemăsurat de mult!… şoptiră, iar, buzele sale, intuind gestul tânărului.

— …Acest dar să amintească, încă mulţi ani, onoarea ce mi-a făcut-o de a mă aşeza de-a dreapta prieteniei sale…

Luă papirusul vechi, cu marginile prea zdrenţuite, şi îl puse în mâinile noului său prieten, uluit încă de ceea ce vedea şi total străin de tumultul ce anima mulţimea oaspeţilor.

— E… e… este… – gemu el – scris chiar de… de mâna marelui vrăjitor al cuvintelor, Ovidius!?

— Aşa e, încuviinţă Oroles.

— Bine, dar au trecut aproape şapte decenii de la moartea sa!… Cum de mai…

Oroles îi luă vorba:

— …de mai pot fi găsite?! Ei bine, ilustre Marţial, l-am cumpărat de la un cetăţean din Dionyssopolis şi este…

— Una dintre *Epistulae ex Ponto* pe care nefericitul de la Sulmo, probabil, n-a mai apucat s-o trimită. Ei bine, Marţial, îţi dărui acest papirus…

Dar poetul mai auzise, el, oare, ultimele cuvinte? Sau gândurile sale cutreierau, departe, plajele Pontului, în speranţa – deşartă – că, pe nisipul uneia dintre ele, urma paşilor marelui roman mai dăinuie?”

— O, Numa, prietene! se jelui Marţial. Dar acest poem, deşi scris cu litere latine, pare a fi într-o altă limbă!? De n-aş fi recunoscut slova mâinii sale, aş zice că ţi-ai bătut joc de mine… E, oare, scris de Ovidius poemul?

Oroles luă papirusul.

— Dacă maestrul Marţial îmi permite, îi voi spune că poemul e scris de Ovidius în limba dacă. Pot să încerc o traducere?

Marţial se entuziasmă:

— Ei, bine, auzisem de această ispravă a lui Publius Ovidius Naso. Dar prea puţini credem în ea. Încearcă, deci, prietene, încearcă! mai adăugă el.

— Cutează, prietene! auzi Oroles şi îndemnul lui Qintilian. M-am născut prea târziu să-l fi cunoscut, dar, spre marea noastră fericire, cât este de aprig Domitianus, uneori, cu poeţii, pe Ovidius, astăzi, tot îl putem asculta…

Crezu că e bine să le dea, mai întâi, câteva lămuriri:

— E scris poemul în dacă, spuneam, dar nu numai atât: şi structura e dacă. Versurile la acest neam de barbari, nespus de frumoase, au o particularitate: rimează întâiul vers cu al patrulea, al doilea, cu al cincilea şi al treilea cu al şaselea, astfel că muzicalitatea, pe care eu, un umil slujitor al lui Hermes, şi nu al muzelor, nu o voi putea reda şi în latină…

Marţial şi Qintilian îşi exprimară nerăbdarea:

— Dar începe o dată, prietene!…

Oroles îşi stăpâni cu greu un fior care-i săgetă inima: avea să se despartă şi de acest scump odor luat din sanctuarele marelui preot Vezina. Încă o amintire din patrie de care era nevoit să se despartă!

Îşi umezi buzele cu puţin vin şi, emoţionat, începu:

— „*O* frunză de laur purtată de val.

Amintire-miraj a patriei mele.

Aduse cu dânsa în *Tonusul* trist.

Ca visul de-o noapte ce, pal.

Regretele-mi negre, gemete grele Uitate în cuget strivit de artist…

E luna pe cale să lumine noaptea Pe drumu-i de aurăncins şi doru-mi destramă păcatu-mi pustiu Pecetea ce pusu-mi-a moartea Pe sufletu-mi foc de nestins în ceasul de

veghe târziu.

În Tomisul barbar, lumina de iarnă Absoarbe-n zăpezile grele…”

Marţial, în culmea fericirii, nu mai ştia – îndatorat – cum să-i răsplătească tânărului şi proaspătului său prieten dărnicia. Găsi că este de datoria sa să-i prezinte, descriindu-i puţin maliţios, cum îi era firea, pe nobilii oaspeţi ai lui Plinius.

— Priveşte-l pe tipul acela mohorât, pe figura căruia cască plictisul! Ei bine, e Tacit. La 40 de ani nu ştie ce-i sărăcia, promite mereu că va scrie – pentru posteritate, vezi bine! – o istorie. Dar… amână întruna, poate până la calendele greceşti. E ginerele lui Agricola, ţinteşte la mari demnităţi, pe care încă nu se grăbeşte nimeni să i le acorde…

— Dar cel de lângă el? Cel din stânga să?…

Marţial chicoti răutăcios:

— Oh, acela este mărginitul de Frontinus, proconsulul. A luptat sub Agricola, conducând legiunile în Britania… O duce bine, e deosebit de talentat într-un domeniu ce se bucură de multă trecere la împărat…

— Armata!? se încumetă tânărul să ghicească.

— Da’ de unde! E la fel de strateg ca şi mine!… El e maestru în… linguşeală! În scrierea sa – de altfel nu prea reuşită – „Cartea stratage*melor militar*ea avut neobrăzarea să-l numească pe Domiţian „un mare comandant de oşti”… Totuşi – surâse poetul – oricâtă linguşeală a împroşcat el pe hlamida imperială, ea nu-l va putea apăra de unul dintre accesele tot mai dese, de suspiciune şi mizantropie, ale împăratului. De aceea este atât de mohorât şi ei…

Urma, la rând, Quintilian, cu o figură serioasă pe care nu puteai citi, însă, nimic, nici chiar în desenul complicat al multiplelor riduri ce i-o brăzdau, cu un păr tuns scurt, o veritabilă perie de argint. Juvenal cocheta cu un scriitor al vremii. Foarte tânăr, ca şi gazda, predispus să

vadă. totul cu un ochi critic ce vestea de pe acum, în el, un maestru al satirei, cum avea să devină, Juvenal – Decimus Iunius – contempla, acum, îngrijorat, peisajul marin ce se zărea prin uşile largi ale tricliniumului.

— Tânăr sau bătrân – deveni, dintr-odată, serios Marţial – nici unuia viitorul nu-i surâde roz. Măritul nostru stăpân, Domitianus, ne poate chema în fiece clipă să ne scurteze c-un cap. Căci în fiecare… Da, da, în fiecare, nu vă minunaţi!… chiar şi în mine, deşi divinul mă cheamă adesea să-l distrez cu rime!… poate vedea, peste o clipă, un conspirator. Se întrerupe: O, dar iată, ni se serveşte la masă! spuse el încântat. Şi, imediat, cu glas şoptit: Să nu te aştepţi, tinere prieten, la un ospăţ roman adevărat! Plinius iubeşte mai mult bucuria spiritului, decât pe aceea a pântecului!

Sclavii depuneau de acum în faţa oaspeţilor ceea ce, cu cuvinte puţine, Marţial denumise gustări rustice. Pe un platou de argint se înfrăţeau – într-o apetisantă policromie – castraveţi, măsline, cepe împănate… Sclavii bucătari ai lui Plinius se întrecuseră pe ei înşişi! Pe un alt platou, melci răciţi în zăpadă tronau pe verdele crud al frunzelor de lăptucă; apoi, ouă tari, cozi de raci fierte în lapte şi – culmea risipei şi rafinamentului la o astfel de masă – câţiva hârciogi din crescătoria pe care gazda o avea undeva, la ţară, la ferma sa; bine rumeniţi, hârciogii aşteptau, cuminţi, să fie înfulecaţi de cei pe care privirea deja pofticioasă îi învedera robi ai pântecului.

— Nu tu uger de scrofiţă, nu tu stridii, nu tu alte bunătăţi! oftă Marţial, întinzând cupa să i se toarne un vin nu prea nobil, dar foarte înmiresmat, de la moşiile lui Plinius, din Toscana.

Repetă operaţiunea şi cu pocalul lui Oroles, apoi închină pentru sănătatea acestuia. Şi în clipa a; ceea, rătăcind, fericit de răcoarea vinului, cu privirile peste capetele oaspeţilor, tresări, îl făcu atent pe tânărul său

comesean şi, arătându-i un oaspete aşezat ceva mai departe de ei, lângă Plinius, spuse:

— Pe oricare ne-ar scurta Domitianus cu plăcere şi repeziciune de capete, pe unul ca el însă… ar sta îndelung la chibzuială mai înainte de a porunci chiar şi numai exilarea lui!…

Oroles privi îndelung chipul bronzat, luminos însă, al celui vizat de Marţial. Părea un om voinic, nu gras, înalt, sigur pe sine. Ochii mari, albaştri, priceau senin spre ceilalţi oaspeţi, neadumbriţi de vreo grijă ori teamă.

— Cine e? întrebă el. Pare a fi un militar, un nobil!

Marţial înfulecă o pulpiţă de hârciog, mestecă îndelung, luă o gură bună de vin, apoi răspunse:

— E militar şi nu e…

— Cum aşa?! râse tânărul său comesean.

— Uite, aşa: e militar pentru că slujeşte în armată, şi încă având un grad mare! Şi nu este, pentru că, deşi meseria lui sunt armele, nu ca să le mânuiască îl plăteşte Domiţian, ci ca să le făurească, mai bine zis să le izvodească!

O cută tresări uşor pe chipul lui Oroles. Deveni, dintr-odată, foarte atent. Şi, ca să-l stârnească pe poet, spuse:

— Este, adică, un făurar!?

Marţial râse:

— Da’ de unde!… E inginer. Unul care gândeşte, adică, maşinile de luptă… Apoi aşterne pe papirusuri şi pergamente, desenate, gândurile sale, pentru ca, după aceea, meşteri făurari să închipuiască maşinile de război…

— Oh, e prea greu pentru o minte de neguţător!… păru sleit de discuţie Oroles. Mai bine să bem, slăvite slujitor al Muzelor! Şi închină pocalul către poet.

— Să bem, slăvite slujitor al lui Hermes! îi ură şi Marţial, închinând şi el cu plăcere.

Apoi, mijându-şi ochii a zâmbet, recită:

— „Când vinul este-un vin de soi să nu-l *sorbi* singur, ci în doi.

Aroma-i mult mai te îmbie să-l bei *pentru* prietenie!”

2. Oroles luă cupa în mână şi îşi croi vad prin valurile de oaspeţi spre gazdă:

— Dragii mei – tocmai spunea Plinius – cereţi prea mult iubitului nostru Balbus.

Gazda mea are dreptate, se scuză şi cel căruia i se luase apărarea. Nu sunt decât un umil *gromatic* şi atât!

Se vedea, însă, cât de colo că este dornic de laude, iar vorbele sale nu aveau alt scop decât să le stârnească.

În clipa aceea, Plinius îl văzu pe Oroles şi găsi cu cale că, de-l va introduce în acest cerc, ar fi un prilej de a schimba vorba.

— Dar priviţi-l pe tânărul nostru Numa, abia întors dintr-o călătorie tocmai de dincolo de Danubius, în ţinuturile barbare ale Daciei. Pofteşte în mijlocul nostru, prietene! îi făcu el loc lângă sine.

Balbus îi aruncă o privire plină de interes.

— Dacia!? spuse el. Ai fost în Dacia, fericite prieten!?

Se aplecă şi mai mult spre Oroles şi-i întinse mâna, prezentându-se. Neglijându-i vădit pe toţi ceilalţi, grăi noului său interlocutor:

— Povesteşte-mi! Ard de nerăbdare! Le-ai vizitat cetăţile? Ce arme au? Aud că sunt deosebit de viteji, dar nu prea dotaţi cu maşini de război.

Copleşit de întrebări, Oroles nu mai ştia căreia dintre ele să îi dea mai întâi şi mai lesne răspunsul.

— Eu, desigur… începu el.

Dar, se vede, Balbus era mai preocupat să tot întrebe, decât să culeagă şi răspunsuri. Umplu singur cupele, închinară, apoi, tot el spuse:

— Ştii, Domitianus mi-a poruncit să construiesc nişte maşini de război tocmai bune să sfarme cetăţile dacice. Iată de ce…

Oroles se despărţi de Plinius cel Tânăr noaptea, târziu.

II

1. Da – nu era uşor de trăit la Roma. Foarte curând

— Poate chiar mai curând decât îşi închipuise – greutăţilor de tot felul Oroles trebui să le adauge şi vigilenţa autorităţilor.

Într-o seară, numai de Rhoxaneus însoţit, Oroles se îndreptă spre locuinţa unui patrician de vază, să cineze.

Vremea era frumoasă, cerul Romei vestea o noapte senină şi fără vânt.

O porniră pe jos.

Ultimele adieri ale unui vântuleţ de seară, abia simţit, le înfiorau plăcut togile uşoare, viu colorate. Rhoxaneus

— Astfel cum se gătise – părea mai curând un tânăr cetăţean al Romei, decât pur şi simplu un însoţitor al neguţătorului Numa Marcus Secundus.

Palatul patricianului răsări, măreţ şi luminat ca un curcubeu, înaintea privirilor celor doi.

Chiar de la intrare, după ce trecură pe sub porticul cu coloane subţiri corintice, Rhoxaneus începu să privească nu fără oarecare mirare, luxul în care se desfătau romanii şi, fără să vrea, compară acest palat de basm al unui oarecare patrician roman cu cel în care, în Dacia, era adăpostit slăvitul Decebal – primul între nobilii ţării, regele. Păşind, acum, peste mozaicuri închipuind peisaje campestre sau rătăcindu-şi privirile pe carnea albă, cu rotunjimi calde, a statuilor de marmură, multe dintre ele aduse din zonele orientale ale imperiului sau din Elada, Rhoxaneus se întorcea iar, pe calea lesne de ales a gândurilor, în Dacia: *acolo* puţine lucruri erau străine; *acolo* şi ceea ce poposea de pe alte meleaguri erau lucruri primite în schimbul vinului, sau al grânelor, ori al aurului dac. Aici, iată, acest soclu roşu de marmură sprijină statuia

lui Apollo, dar a unui Apollo adus din Grecia. Jilţurile acestea, măsuţele cu picioare din asemenea lemn că pare a fi trestia de la gurile Danubiusului, dar a cărei culoare de abanos o arată a fi de prin alte foarte îndepărtate ţinuturi, sunt şi ele croite pentru desfătarea oaspeţilor. Şi câţi mai sunt!

Simţi în apropiere răcoarea vaporoasă a apei şi se întoarse: în dreapta, în mijlocul unui bazin, un delfin din marmură roz, viu parcă, surprins de mâna sculptorului în momentul zbaterii sale aeriene, ţâşnind din valuri ademenit de o gâză, de un avânt, amintea de marea cea întinsă, albastră, pe care, nu de mult, o străbătuseră în drumul lor, parcă fără de sfârşit, spre Cetatea eternă.

Îl pierdu din ochi, o vreme, pe Oroles. Apoi, îl zări înconjurat de o mulţime de oaspeţi. Se apropie. Pe câţiva îi recunoscu – îi ştia încă de la vizitele ce le făcuseră lui Plinius cel Tânăr, la vila acestuia. Uite, acela nu poate fi decât poetul zănatec, bunul Marţial, care una-două ţi-azvârle slovele împerecheate în rime de1 nu-ţi vine să crezi că el le-a făcut, şi încă atunci, pe loc. „Adoratul muzelor11 era numai ochi şi urechi la cele povestite de Oroles. Numai când simţea cupa goală în mână, şi-aducea aminte de sclava bălaie, tinerică, ce-i sta alături şi căreia îi întindea pocalul să i-l umple dintr-o amforă aurie, purtată cu atâta aleasă ţinută de o altă fată – şi ea sclavă, şi ea adusă la Roma de triumful cine ştie cărei cotropiri.

„Prea s-au întins romanii ăştia!” se trezi Rhoxaneus gândind cu duşmănie. „Au cuprins lumea şi acum, iată, vor ca talpa lor mârşavă să calce ca stăpân şi pământurile sfinte ale Daciei!”

Se încrâncenă uşor, dar îşi aminti de sfaturile lui Oroles – „Zâmbeşte, zâmbeşte întruna şi tuturor! Bea, mănâncă, dar vezi de nu uita: observă cu atenţie orice privire de iscoadă ce mi-ar putea sta prin preajmă!”

„Uşor, nimic de zis!” îi veni să râdă băiatului. „Dacă

iscoada ar fi urs sau râs, sau băznatecul acela de ghepard, să-l vezi de cum ai pus ochii pe el!…”

Se mulţumi să zâmbească, însă. În clipa aceea, sclava bălaie îi înmână şi lui o cupă de argint, în care îi turnă vin auriu. Avea o privire curată, ochi puţin migdalaţi, sprâncene bine desenate, adunate parcă mai mult decât ar fi trebuit, dar tocmai acesta era farmecul ei.

„Câţi ani să aibă?” gândi Rhoxaneus. Şi nemaistând pe gânduri:

— Câţi ani ai?

Fata zâmbi, dezvelind un şirag de dinţi albi, mărunţei.

— Optsprezece.

— Să trăieşti! îi ură Rhoxaneus, nemaiştiind ce să-i spună.

— Să trăieşti şi tu, stăpâne! îi mulţumi fata, iar căutătura ochilor ei rosti şi ea mulţumirea cu un licăr uşor.

— Eşti… din Italia? o chestiona băiatul.

— Nu, din Tracia. Sunt tracă. Sclavă.

— Bine… însăilă fără noimă băiatul. Uite, îţi face semn nobilul acela…

— Tânărul nobil care povesteşte!? spuse ea, prinzând gust de vorbă. Se zice că ar fi neguţător de grâne abia întors din Dacia… şi povesteşte!… Peripeţiile lui, adică, pe-acele îndepărtate pământuri… mai adause ea. Şi luată de un gând: Poate că paşii săi or fi călcat, în drum spre Roma, şi câmpiile şi munţii ţării mele… Dar nobilul acela, cu toga gri-argintie… Cutele-i cad ca aranjate clipă de clipă!… i-l arătă ea. Abia a venit, nici nu s-a atins încă de bucate… Ei bine, nobilul acela zice că tânărul şi frumosul neguţător… are o vorbire aleasă, dar accentul îl trădează că nu-i roman adevărat. Cică – surâse ea neîncrezătoare – ar fi… dac!

Îşi luă grăbită amfora şi dispăru printre oaspeţi, lăsându-l pe băiat pradă neliniştii şi unor vizibile eforturi de a se stăpâni „Trebuie să-l fac atent pe Oroles,

neapărat!” fu primul său gând, dar apoi se reculese şi hotărî că ar fi mult mai bine să-l supravegheze îndeaproape pe prea atentul străin. îi păru rău că n-a întrebat-o pe fată cărui oaspete îi împărtăşise străinul părerea sa că Oroles ar avea accentul unui dac.

O căută pe fată prin imensa încăpere, dar privirile sale n-o mai aflară.

Se apropie de grupul a cărui atenţie o captaseră povestirile lui Oroles.

— …Dincolo de Danubius – tocmai povestea acesta – grânele cresc cât un stat de om. Când dau în pârg, ele par, sub lumina unui soare bezmetic, o mare unduitoare de aur…

Omul cu toga gri-argintie se dezbrăcă, rămase numai într-o tunică ce cădea, de asemenea, elegant pe el, dar care te făcea şi mai mult să te gândeşti că alura sa amintea ţinuta unui militar sau, măcar, a unuia care şi-a închinat tinereţea armelor. Privirile sale – foarte mobile – fixau acum chipul lui Oroles cu o atenţie mai mult decât obişnuită; prea multă atenţie chiar la un om a cărui preocupare ar fi fost – să zicem – aceea de a depista, după accent, care de pe unde ar fi de baştină…

Rhoxaneus se amestecă în grupul ascultătorilor, căutând să ajungă cât mai aproape de necunoscut. Adăstă o vreme, apoi se hotărî brusc: avea să-l provoace.

— Interesant ceea ce povesteşte! se adresează el străinului.

Omul îi întoarse o privire mirată, chiar contrariată, împreună sprâncenele a întrebare şi spuse grăbit:

— Eşti… dac!?

Rhoxaneus ricană:

— Ei, aş! Sunt iberian, nobile domn.

„Nobilul dt>mn” surâse blând.

— Eu credeam că… După cum vorbeşti…

În clipa aceea „poetul zănatec” îl întrerupse pe

Oroles.

— Mă voi ruga de Domitianus să mă ia cu el în

Dacia!… Sunt, pur şi simplu, fascinat de un asemenea tărâm ca cel despre care ne-ai tot povestit, iubite prieten.

Sunt, efectiv, fascinat! Aşa că, peste puţin, când Domitianus va părăsi Roma în fruntea trupelor, plecând spre Dacia…

— Pleacă în Dacia!? nu-şi putu reţine emoţia tânărul.

Marţial surâse insinuant:

— Ei, deocamdată doar în Dalmaţia, după aceea în Panonia şi abia apoi în…

Se opri şi strivi ci te va cuvinte la ureche lui Oroles. După care, râseră amândoi în hohote. Liniştindu-se primul, Marţial spuse:

— Dar fetele!… Fetele – spui – sunt frumoase!?

Continuă să râdă, Oroles şi-apropie buzele de urechea poetului; şi din nou izbucniră amândoi în hohote de râs, cu lacrimile şiroind pe obraji de atâta veselie.

Necunoscutul îl îmbrânci pe Rhoxaneus pentru a-şi găsi un loc cât mai aproape de poet.

2. La Roma masa de seară era cea mai copioasă. *Vespema* – cum îi spuneau cei vechi, iar mai apoi *cena*, – aduna în jurul mesei nu numai familia, ci şi prietenii, cunoscuţii. În seara în care Oroles şi Rhoxaneus îl vizitară pe bogatul patrician, acesta se întrecuse pe sine, organizând o masă cum – vorba lui Marţial – nici împăratul nu şi-ar fi permis, fie doar şi pentru costul alimentelor pregătite de maestrul bucătar grec, pe care gazda îl cumpărase cu bani grei. Li se servise *caseus mollis* şi *caseus frumosus*, *olivae* în must fiert, *uvae*, *melopepo*, adus din regiunile cele mai răsăritene ale imperiului, *mulsum* şi *aqua mulsă*, rarele *nux Pontica*, *nux Graeca*[54]… La masă împărţeau gali*nae pastare, înseres şi* colu*mba, ia*r

54 Caş proaspăt de oaie şi caş afumat, măsline, struguri, pepene galben, vin îndulcit şi apă indulcită, alune de Pont, migdale.

pentru a da o notă şi mai de preţ celor servite, fusese adus şi un pavo*, în*dopat, cu penajul bogat colorat adumbrind rumeneala cărnii şi înconjurat – pe uriaşa tavă de argint – de patru phas*ianus, de* asemenea gătiţi cu propriul lor penaj. Tot acest păsăret era bine udat de un sos grecesc în care abunda aliu*m Puni*c*um, ca*ul*is bra*ssica, untdelemn de măsline, suc de *la pathus şi* cucu*mis. Da*[55]r Marţial îi obligase aproape să mănânce cu el carne de ied şi atât Oroles cât şi Rhoxaneus, trebuiră să recunoască: o mâncaseră cu multă plăcere. Numai vinurile nu le plăcuseră; prea erau dulcege! în Dacia doar femeile, de sărbători, apreciau un vin îndulcit... Ei, unde erau vinurile aspre, bărbăteşti, din dealurile de sub munte!...

De toate acestea îşi amintea Oroles, păşind agale spre casă, când fu trezit din reverii de un semn discret pe care i-l făcu Rhoxaneus, care îi şi şopti:

— Suntem urmăriţi.

Privind atent în jur, Oroles trecu în gardă, şi, curând, da, observă cum un necunoscut, nu încăpea vreo îndoială, n-avea ochi şi urechi decât pentru ei doi.

I-o spuse şi mai tânărului său prieten.

— Suntem, într-adevăr urmăriţi. Dar cine ar putea fi individul?

Mergeau alături, ca doi romani care n-au de ce să se teamă, sporovăind.

— Cred că ştiu cine poate fi, spuse Rhoxaneus. Şi-o să regrete!... scrâşni el.

Oroles, însă ordonă scurt:

— Compos sui! Aqe quod *agis*![56]

Continuară să meargă, în vreme ce Rhoxaneus îi povestea ce şi câte mai păţise în casa patricianului datorită

---

55 Găini îndopate, gîşte şi porumbei, păun, fazani, usturoi cartaginez, varză, măcriş şi castravete.

56S tăpineşte-te ! Fii atent ce faci! (lat.).

„necunoscutului prea curios, cum a trebuit să oprească cu propriul său trup înaintarea plină de izbândă a acestuia în chiar preajma poetului şi a lui Oroles. <3 înd ajunse cu povestitul la momentul în care ciudatul oaspete afirmase că Oroles, după grai, ar putea fi dac, tânărul deveni atent şi, îngrijorat deodată, spuse:

— O fi de la Cancelaria de taină a lui Domitianus?

— Tare mă tem că s-ar putea să ai dreptate! îi întări bănuiala Rhoxaneus şi, ducând repede dreapta la pumnal, continuă: De aceea spuneam că… şi făcu gestul semnificativ care l-ar fi petrecut pe străinul personaj în lumea cea tăcută a lui Hades.

— Nu, în niciun caz! îl potoli Oroles. Trebuie bine chibzuit cum să ieşim cu faţa curată… – cura*tă, am* spus!… – din beleaua aceasta.

— Da, desigur, se burzului Rhoxaneus, dar şi cu pielea… întreagă, nu? Şi-apoi, ce, eu îl pun să se ţină aţă după noi?

— Nu tu, dar…

— Atunci? Poate că omului i-a venit aşa, deodată, o *taediumvitaie* şi-atunci, nu trebuie ajutat? spuse el, ducând, iarăşi, semnificativ, mâna la pumnal.

Şi din nou Oroles îl potoli.

Merseră iar o vreme.

Un răvăşel îi ardea palma lui Oroles. Îl ţinea strâns, nu cumva să-i scape. Îl primise – iată, să tot fie un sfert de ceas – de la Marţial. N-apucase să ia cunoştinţă de ceea ce se afla scris în el, dar era sigur: cuvintele aşternute pe bucăţica aceea de papirus nu erau sortite altor priviri şi urechi decât ale sale. Doar dacă… Dar, nu – Marţial nu părea o fire uşuratică, un caracter schimbător precum tremurul apei după voia vântului!… Iar talanţii de aur ce-i împrumutase – fără vreo dobândă – de la Oroles erau, totuşi, şi ei o garanţie că răvaşul nu putea fi o simplă provocare din partea poetului.

— Ştii cum o să facem? îşi întrebă Oroles companionul într-un târziu.

— Cum?

— Uite, aşa…

3. O apucară firqşc pe o ulicioară ce cobora, lin, spre Tibru. Pustie la acel ceas de noapte, întunecoasă, ulicioara părea numai bună pentru ceea ce plănuiseră.

În urma lor, cu pas grăbit, pe caldarâmul denivelat răsunară sandalele celui care le stricase seara. Iar zgomotul lor le spuse celor doi că nici pe ulicioara pustie, în gustă, care aluneca spre fluviu printre zidurile negre ale unor curţi, necunoscutul vigil nu le da pace.

— *Abeat în mala peste*! înjură Oroles.

— Îl hăcuim!? întrebă Rhoxaneus.

— Nţ! şopti Oroles. *Nondu hora est !*[57]

Îşi dezbrăcă repede toga, o prinse de teaca spadei lui Rhoxaneus, transformată în umeraş, iar el, Oroles, se topi în spatele unui ieşind, un contrafort de piatră, unde se făcu una cu zidul.

Băiatul îşi continuă drumul cu acelaşi pas neşovăitor şi nepăsător, iar în întunericul tot mai des, nălucirile strălucitoare ale cretei ce albise toga prietenului său îi arătau urmăritorului, când şi când, că „cei doiu nu bănuiau nimic; de aceea, sandaua vigilului călca mai departe fără de sfială. Când, ca fulgerul, minerul pumnalului dac se abătu peste căpăţâna urmăritorului, impactul fu sec, scurt: romanul căzu ca un sac. Oroles aşteptă o clipă, apoi se aplecă şi el; mâinile sale cotrobăiră înfrigurate cutele togii intrusului, scotociră sub tunica acestuia, căutară în gentuţa de piele ascunsă sub tunică. Nu găsiră decât câţiva sesterţi, un briceag mic, de bronz, o amuletă… Dădu să se ridice, mânios pe neputinţa sa, când capul necunoscutului se aplecă neaşteptat spre stânga şi ceva

57 N-a sositincă ora ! (lat.).

metalic căzu pe caldarâm: era un medalion.

— Ai găsit vreun semn? întrebă Rhoxaneus, care se apropiase între timp de prietenul său.

— Găsit, rosti Oroles triumfător. Dă-ncoace „bila”! Rhoxaneus scoase ceva dintre cutele togii sale şi i-l întinse lui Oroles care, prinzând bila de ceară între palmele sale puternice, începu s-o frământe rapid, înmuind-o. Şi, cum răsufletul tot mai sesizabil al omului de sub el vădea că puţine mai erau clipele în care acesta avea să scape din braţele lui Morfeu, apăsă. ceara pe medalionul necunoscutului.

— Să mergem, spuse el apoi, ridicându-se.

Îşi aranjă grăbit toga şi o porniră; dar nu în josul ulicioarei, ci înapoi, pe strada cea mare, care avea să-i ducă, peste puţin, la vila lor.

4. Vila lui Oroles se afla undeva, pe versantul de răsărit al unei coline. Marmura de Tivoli luase forma unor coloane dorice – după arhitectura greacă – pe care se căţărau ghirlande de roze, ele însele izvodite din carnea cu vinişoare colorate a pietrei. Coloanele împărţeau tricliniumul în două: partea cea mai lungă fiind dăruită ospeţelor mari, cealaltă – meselor frugale sau de familie. Un mozaic complicat – se spunea că fidela sa copie zăcea undeva, la Pompei, sub un strat gros de lavă – împodobea podeaua cu un dezlănţuit dans al nimfelor, într-un peisaj de pădure, cu arbori dezinvolţi de după care pândeau, ascunşi, satiri şi fauni puşi pe şagă. În sala cea mică, Oroles şi cei doi gemeni – Rhoxaneus şi Deceneus – întinşi fiecare pe un pat înalt, din bronz, matlasat cu saltea de puf şi acoperit cu purpură, luau masa.

— Am vaga impresie. – spuse Oroles – că tiparul de pe medalion pe care l-am luat cu ceară de albine e perfect.

Rhoxaneus savură îndelung vinul rubiniu, apoi ceru şi el ceara. O privi atent, surâse.

— Când te gândeşti că pentru prăpădita asta de

ceară…

— …era cât pe-aci să ucid un om!… continuă Oroles ideea băiatului. Mda!… Sau să ne putrezească, zile ia şir, cadavrele pe treptele Gemoniei.[58]

— Dar, trebuie să fii de acord, fără această mărturie nici nu am fi ştiut dacă pe urmele noastre se afla, un om al Cancelariei de taină sau, pur şi simplu, unul din cohortele de poliţai obişnuiţi ai urbei…

Luminări care coborau până deasupra mesei, pe lanţuri grele de aur, luminau viu încăperea, iar flama lor arunca pe pereţi un joc de umbre care dădeau viaţă picturilor murale. Măreţul palat aparţinea unui nobil patrician plecat în ţinuturile din Orient ca guvernator. Prin Juvenal şi Marţial, Oroles reuşise să-l înduplece pe libertul Graccas să i-l închirieze.

Aroma răspândită de mirodeniile ce ardeau în candelele lumânărilor umplea încăperea, plutea printre florile pe care, încă în zori, o sclavă le aranja pretutindeni în triclinium.

Deceneus întrebă, rupând tăcerea ce îndemna la meditaţie a celorlalţi doi care îşi tot împrumutau unul altuia ceara, contemplând-o:

— Dacă nu e un mare secret doar pentru voi doi, spuse el, cam ce scrie pe medalionul prea curiosului cetăţean roman?

Oroles i-aruncă o privire poznaşă:

— Parcă ai fi femeie!

— N-ar fi rău! glumi şi Deceneus. Dar… n-ar fi bine «să ştiu şi eu?

— Bine, făcu Oroles, şi citi: *„Decurion Lucillus Sporos Carro-Cancelaria imperială de taină”*. Deci nu este un simplu funcţionar al edilului urban poliţienesc!… sublinie Oroles. Este un serviciu pe lângă „Ab E*pistulisa*

58 Trepte săpate în coasta abruptă a colinei Capitoliului, pe care se expuneau cadavrele celor executaţi, de obicei criminali.

— Serviciul de rezolvare a corespondenţei imperiale, şi el serviciu de taină…

Cel de-al doilea geamăn, Rhoxaneus, reflectă:

— Adică… să fi primit împăratul o scrisoare de undeva, din imperiu… că noi?…

— Sau, poate, chiar din Dacia! se grăbi Deceneus.

— Mda! făcu şi Oroles. Dar acest lucru, băieţi, încurcă rău lucrurile! Nu credeţi? mai spuse el.

După cum îi era felul începu să se plimbe prin lungul *triclinium*, muşcând, gânditor, dintr-un cârnat.

Deci?… îi întrerupse reflecţia Rhoxaneus.

— Deci… să punem mâna pe preacuriosul Lucillus! hotărî Deceneus.

Oroles îi privi ţintă pe-amândoi.

— Oare?!

— Altfel-cum? întrebară cei doi în cor.

— Altfel… Dar, nu – e mai bună soluţia propusă de Deceneus!… Deşi: mai întâi…

— Mai întâi?… încruntă Deceneus sprâncenele-i stufoase a întrebare.

Oroles, după ce se gândi puţin, începu:

— Aşadar, acestea ar fi faptele: venerabilul patrician a ştiut că suntem urmăriţi. Mai mult, i-a facilitat decurionului Lucillus Sporos Carro acţiunea, permiţându-i să vină la petrecere. Apoi, Carro ştie… – sau bănuie doar! …

— Că aş fi dac… Şi pe tine Rhoxaneus, te bănuise! Buuun!… Acum, după ce a fost atacat, o să bănuiască uşor că noi am făcut-o… Şi aceasta nu mai e bine!

Rhoxaneus se ridică şi el de pe patul de bronz.

— Şi ce să facem?! întrebă. Nu mai putem repara absolut nimic!

Oroles replică:

— Ba, ceva tot o să mai reparăm…

Mai neştiutor decât ceilalţi doi, Deceneus deveni şi el

curios. Veni lângă Oroles şi, numai ochi şi urechi, începu să asculte.

— Tu, Rhoxaneus, te vei înfăţişa edilului Romei. Chiar acum te vei duce! Zicând acestea, Oroles se repezi la băiat şi, mai înainte să se dumirească acesta, îi şi sfâşie o parte a togii. Apoi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, continuă: Te vei duce şi te vei plânge că aseară… pe uliţa cutare… pe când veneai de la palatul nobilului cutare… unde ai fost oaspete, câţiva necunoscuţi te-au atacat, maltratat şi jefuit de – să zicem – 400 de sesterţi!…

Rhoxaneus îl privea aiurit: nu mai înţelegea nimic.

— Bine, dar în afara togii sfâşiate n-am nimic, n-am nicio urmă, nicio…

— …lovitură!? completă Oroles. Atunci – spuse el – poftim, vei avea una! Şi dintr-un pumn, băiatul se prăvăli peste unul dintre paturile de ospăţ din triclinium. Dădu – ameţit – să se ridice; dar abia se săltă pe jumătate şi Oroles iar îl lovi, în acelaşi loc, încât, pentru o vreme, Rhoxaneus rămase acolo, ciucit, năucit, nemaiştiind nici unde se află şi nici ce se petrece cu el.

Deceneus râdea cu gura până la urechi.

— Mde, tu ai vrut-o, c-ai spus că n-ai şi tu acolo…

O vânătaie ceva, că…

Oroles întinse mâna, îl ajută să se ridice pe cel căzut.

— Iartă-mă, spuse el. Dar era absolută nevoie!!

Pipăi locul unde-l lovise pe băiat: se tumefiase, şi o vânătaie de toată frumuseţea se lăţea văzând cu ochii.

— Hai, spuse Oroles, surâzându-i, acum dă fuga la edil!

Însoţit de frate-său, Rhoxaneus poposi, peste puţin, în biroul edilului.

Un funcţionar i-ascultă plângerea, notă ceva într-un registru, îl pofti să aştepte puţin, apoi ieşi.

Deceneus rămase la uşă.

Aşezat pe o bancă, Rhoxaneus simţea zvâcnindu-i

ochiul lovit de Oroles. Dăduse, se vede, cu întreaga lui forţă, căci ochiul se umflase, iar carnea, în jur, zdrobită, se învineţea şi se înnegrea clipă de clipă. Ce mai: îl durea atât de rău, încât, dacă Oroles s-ar fi aflat atunci acolo, în biroul edilului, ar fi păţit-o, desigur.

Funcţionarul se reîntoarse curând – deşi tânărului i se păruse a fi lipsit o veşnicie. El îl anunţă şi pe edil, iar acesta, păşind grav, intră în birou însoţit de… Lucillus Sporos Carro!

Lui Rhoxaneus durerea îi trecu pe dată: nu se aşteptase, desigur, să-l întâlnească acolo pe… spion!

— Aţi fost victima unei tâlhării, aseară!? întrebă Lucillus Sporos Carro. În ce loc? Şi la ce oră?

Rhoxaneus povesti, i-am inti spionului, cu detalii, cum părăsise palatul unde petrecuse împreună cu prietenul său, Numa Marcus Secundus, negustor cunoscut de grâne, cum au apucat-o spre casă şi au vrut să meargă pe un drum mai scurt, care cobora spre Tibru şi cum, deodată, nici nu ştie cine, nici nu ştie cum, cineva l-a izbit puternic.

— …Am leşinat şi… gata – aşii, sesterţii şi dinarii ce-i aveam într-o pungă au dispărut.

— Fantastic! rosti Lucillus către edil. Întocmai cum m-au operat şi pe mine! Iubite prietene – se întoarse el spre Rhoxaneus, apucându-i mâna amical – întoarce-te liniştit acasă. *Edilul* va lua măsurile trebuitoare şi-i va prinde pe tâlhari, o să vezi! N-o să treacă mult şi-or să zacă, crucificaţi, cu ochii smulşi de vulturii cei lacomi, pe câmpul Sessorium…

(I se păru, sau în ochii spionului lucea, tainic, un fulger ameninţător? Să fi bănuit ceva?…)

Se îmbrăţişară – ca oamenii ce se ogoiesc reciproc pentru aceeaşi suferinţă – şi, pe pragul uşii, Lucilluş nu se putu abţine să constate, adresându-se mai ales edilului:

— Şi totuşi, parcă l-a atins mai cu temei decât pe

mine!

Rhoxaneus plecă mulţumit, dar, după nicio clipă, Deceneus l-ajunse de pe urmă. Cu un glas încărcat de emoţie, spuse:

— Lucilluş ăsta e un mare vulpoi!

Frate-său zâmbi neîncrezător:

— Şi ce te face să crezi aceasta?

— Ştii ce-a mai spus edilului de îndată ce ai plecat?

— Ce?

— „Lasă-l să creadă că m-a păcălit, poate este mai bine aşa!…” Ei, ce spui?

nu prea i-ar fi fost la – îndemână să se aplece şi să-l culeagă, ea îl rugă pe tânăr, mai mult din priviri, se ajute.

Roşu tot la chip, Rhoxaneus îi ridică pacheţlul şi o ajută să-l aşeze într-un coş prea greu pentru mâinile frumoasei femei.

…Peste trei zile, Rhoxaneus, după ce îşi ostoseră focul dragostei, îi mărturisi că tatăl său – un bgat senator şi un om destul de dur, care îi acordase emanciparea de fapt, nedorind nicicum să i-o acorde ş. pe cea de drept, fusese informat de „oameni răia despre prea desele incursiuni ale fiului într-un asemenea abect cartier ca acela în care locuia liberta. Ochii lui ascundeau cu greu perlele argintii ale lacrimilor.

— Şi?… oftase, disperată, liberta.

— Păi… – făcu, complet dezarmat şi pierdut flăcăul

— Nu văd vreo ieşire…

Ciliciana se prăbuşi, şi ea pierdută, între pernele grele de pe pat; privindu-i trupul plin, dar armonios croit, cu formele atât de perfecte, Rhoxaneus blestemă, în gând, ceasul cel rău care hotărâse ca el să fie cel ales de zei să chinuie sufletul acestei veritabile nimfel…

— Dar… – îngăimă liberta – nu se poate?…

— Adică?… răsuflă speranţa printre buzele tânărului.

— Să zicem… să… Am ceva bani puşi deoparte…

— A, nu! refuză Rhoxaneus. Bani am şi eu – chiar mai mulţi decât îmi fac trebuinţă!…

Dintr-odată, chipul femeii căpătă culoare, ochii i se deschiseră luminând:

— Atunci, iubitule…

— Da?…

— Dacă spui că ai bani…

— Dar chiar am, nu numai că spun!…

— …înseamnă că sunt liberă!… Că pot fi liberă!…

— Adică?

— Luăm o casă undeva… într-un cartier mai… Poate unde locuieşti tu?!

Rhoxaneus îşi continuă rolul, prefăcut:

— Vrei?! explodă glasul lui de fericire.

— Mă mai întrebi, carissime? izbucni ea în lacrimi de bucurie.

Un nor intră – negru, urit – pe fereastră.

Dar, ştii?… începu, timid, ciliciana.

7,;

— …mai este… ăăă…

— Ai pe cineva!?

— Da…

— Îl cunosc?

— Nu.

Rhoxaneus se bosumflă.

— Îl las, dar…

— Dar ce? îngăimă el, uimit.

— E… e omul îrhpărăţiei…

— Şi?

— Crezi că va renunţa uşor!?

— Îl voi ucide! puse el mâna pe spadă.

— Oh, nu! se repezi ea. E om ai împărăţiei, nu ţi-am spus!?

— Ce dacă!… Spada va intra cu atât mai vârtos în el!

Ciliciana se ridică – goală – din aşternut.

— Nu-l cunoşti, iubitule, nu-ţi dai seama ce-ar putea face cu noi!…

— Nu-mi pasă! continuă Rhoxaneus. îl voi ucide şi…

Îl cuprinse în braţele ei moi, îl răstigni peste formele-i de Diană.

— Nu-i bună furia, dragule! Să chibzuim!… *

— Bine, căzu Rhoxaneus de acord. Să chibzuim…

Chibzuiră. Şi hotărâră: tânărul avea să închirieze o casă în cartierul Carinae. Dar până atunci…

— Va trebui să-l inviţi într-o seară pe Lucilluş al tău şi să-l reţii până târziu, în noapte!

— De ce „al meu”!? protestă liberta.

— N-a fost. amantul tău?

— A fost, dar… gata! S-a terminat!… 1

— Ar fi bine! juca Rhoxaneus rolul îndrăgostitului gelos. Ar fi bine, Faronia, draga mea!… mai spuse el, cu mâna pe minerul pumnalului, femeia –, însă, pe jumătate înspăimântată, era fericită că a putut stârni o dragoste atât de furtunoasă unui tânăr atât de nobil şi de… – ei, bine! – … de bogat. Că doar nu se trăieşte pe lume doar cu sărutări şi îmbrăţişări, iar negustorii, în Velabrum, te salută nu atât pe potriva frumuseţii tale, cât pe cea a numărului sesterţilor sau dinarilor ce-i bănuie în pungă!

— O să-l chem… promise ea, moale.

Generos, abordând o mină tristă şi resemnată, Rhoxaneus scoase, o pungă măricică şi o aşeză pe masă, iar când fata îl privi întrebător, spuse:

— Asta… pentru orice împrejurare, s-o* ai de ajutorinţă!

?;

— …Dacă mi se întâmplă ceva, vezi bine!…

Faronia râse, brusc înveselită.

— Ce să ţi se întâmple, dragule?! Doar n-o să te cobori la a-l ucide chiar tu, cu mâna ta!? La Roma sunt1

sute dintre acei gata, pentru câţiva dinari, să-i facă de petrecanie.

— Totuşi, insistă el, e bine să-i ai, nu?

— Mda, se prefăcu, ea indiferentă, e bine, la nevoie, să ai un ban deoparte… Şi zicând astfel, aruncă punga într-o lădiţă, după care veni de i se aşeză în braţe.

6… O lună şuie se găsise să lumineze, zăbăucă, oraşul etern. Spre nemulţumirea gemenilor şi a lui Oroles, care aşteptau ieşirea zelosului slujitor imperial din casa Faroniei. Era şi timpul: trecuse de miezul nopţii şi – ceea ce nu era defel rău – trecuse şi patrula urbană.

Deceneus, aşezat pe creasta unui zid de piatră, n-aştepta decât să audă, sub el, pasul vigilului, pentru a-i sări în cârcă şi a-i propti, de îndată, cuţitul în gât. Amorţise, chiar, cocoţat acolo ca un motan când, Oroles se apropie de el.

— Cred că trebuie să cobori, spuse tânărul.

De ce?

— S-a schimbat… Schimbăm planul! Cine ştie de ce, omul nostru n-a mai dorit să plece spre casa lui…

Şi?”

— Şi… o să-l aranjăm în casa Faroniei.

Sări uşor ca un fulg şi se alătură tânărului său prieten şi şef; curând sosiră, la semnalul lui Oroles, şi ceilalţi trei gemeni.

— Eu o să merg primul, hotărî singur Rhoxaneus. Cunosc casa!… mai adăugă el.

Ca o glugă, un norişor acoperi, atunci, faţa lunii. În umbra deasă a nopţii, tinerii se simţiră mai la largul lor.

Iar când Rhoxaneus, ajutat de pumnal, deschise uşa, se strecurară fără zgomot în casă. „Spre stânga!…” îi îndemnă braţul lui Rhoxaneus, arătându-le uşa de la iatacul „iubitei11.

Lucilluş dormea dus, dar Faronia – nu.

— Tu eşti, iubitule?! şopti ea.

— Da, eu! spuse Deceneus, îndreptându-se spre patul din care auzise şoapta.

Faronia nu mai avu când să se mire sau măcar să scoată vreun oftat: izbită de minerul pumnalului, îşi pierdu repede cunoştinţa. Apoi Deceneus, bătându-l uşor pe obraz, îl trezi pe Lucilluş. Omul voi să sară în picioare, dar zărind patru. umt>re de câte doi stânjeni fiecare, căzu înapoi, între perne. Abia după câteva clipe îşi regăsi graiul:

— Aţi ucis-a!? arătă el spre femeia care rămânea inertă alături, în aşternut.

— Încearcă să răspunzi doar la ceea ce vei fi întrebat! porunci, cu o voce voalată; Oroles. În vreme ce vârful pumnalului, rece, ascuţit îi înţepa gâtul.

Omul vru să mai îngaime ceva, dar ciupitura, uşoară însă dureroasă, de sub bărbie îi dovedi că nepoftiţii vizitatori nocturni n-aveau chef de glumă.

— Eşti Lucilluş Sporos Carro!? întrebă Oroles.

— Da…

— Slujitor de taină al împăratului f?

— Da…

— Ei bine, acum câteva zile… – mai precis – acum trei săptămâni, ai urmărit…

Omul râse alb:

— După voce, cred că pe tine te-am urmărit, dacule! în clipa aceea Oroles apăsă puţin pumnalul şi râsul nesăbuit al prizonierului se transformă în geamăt.

— Vei muri, romanule! spuse Oroles apăsând pe cuvinte.

— Ştiu! spuse Lucillus.

— Şi o să-mi pară rău de tine!…

Prizonierul fâse:

— Asta-i „bună!

— …Pentru că eşti un ofh deştept şi mie nuni place să ucid – dar n-am încotro.

Omul râse iar:

— Aşa spune şi lupul, când înşfacă miaua!…

Dar Oroles nu-i luă în seamă zeflemeaua. Spuse mai departe:

— Sunt dispus să-ţi fac, însă, un hatâr: spuje-mi numele celui care lucrează pentru tine în Dacia şi…

Lungi într-adins ultimele silabe, făcând apoi o pauză pentru a-i stârni interesul.

— Şi?… întrebă, vădit neliniştit, dar cu speranţă, romanul.

Undeva, în noapte, o pasăre îşi strigă numele, cârâit, sinistru.

— …Şi – reînnoadă vorbele Oroles – vei muri fără caznă!

Fără să vrea, Lucillus lăsă să-i scape un oftat de resemnare.

— Ei? făcu Oroles.

— Eu zic: ar mai fi şi-o altă cale…

— Zău!?

— Da

— Şi care-ar fi aceea?

— Să-mi dai drumul viu şi nevătămat, să-mi mai dai pe deasupra şi ceva parale, şi rămânând viu şi nevătămat…

Gemenii, uimiţi de întorsătura lucrurilor, se-apropiară de pat, cu gurile căscate, cu răsuflarea oprită.

— …să lucrez aici, *pe*ntru voi!

Oroles rămase o vreme fără răspuns. Dar privindu-i ochii lucind, în întuneric, ca ai unei feline adăstând prada, Deceneus pricepu că începea să-i surâdă soluţia propusă de roman. Cert este că tânărul îşi retrase pumnalul de sub beregata lui Carro şi-l vârî înapoi în teacă. Se-aşeză. pe marginea patului…

— Şi… cam ce sumă ceri, carissime? surâse Oroles.

Romanul pregetă puţin, apoi spuse:

— Dacă mă gândesc că Faroniei i-ai dăruit o sută de

dinari numai să mă atragă în cursă…

Rhoxaneus scăpă, fără voie, un fel de muget, dar Deceneus îl înghionti rapid şi tânărul îşi înghiţi uimirea.

— …atunci – continuă Lucilluş – mie, cred, mi s-ar cuveni cam o mie pe an!…

Pe faţa lui Oroles se citi uimire.

— Deci, ceea ce bănuiam s-a adeverit: Faronia nu numai că te iubeşte, dar mai şi lucrează pentru tine!?

— Cam aşa… spuse omul de taină al împăratului.

Oroles se încrunia, copleşit de sumedenia gândurilor ce-i brăzdau mintea.

— Garanţia sincerei mele lucrări pentru voi – spuse romanul, parcă intuind gândul tânărului dac – să fie faptul că, uite, mă dau pe mâna voastră mărturisind numele omului nostru de taină la Sarmizegetusa!

Luna nebună de-afară, scăpată de sub obrocul norilor, strecura iar, prin ferestre, o lumină galbenă, bogată, ce nălucea umbre mişcătoare şi poleia fotul într-o aură nemeritată.

— Ar fi ceva! făcu, într-un târziu, tânărul dac. Dar…

— Nu-i de-ajuns!? şuieră neliniştit romanul.

— Cam aşa… spuse Oroles, apoi se întoarse spre gemeni: S-ar putea trezi dintr-o clipă într-alta, arătă el spre femeia întinsă lângă Lucilluş. E mai bine să ne înţelegem sau s-o sfârşim înainte de a-şi da seama şi ea despre ceea ce se petrece. Altfel, va trebui s-o ucidem şi pe ea!

Se întoarse din nou spre roman:

— Mai adaugi la garanţia ta… – începu el – încă două lucruri: medalionul ce-l porţi la gât şi…

— Şi? făcu, vădit înspăimântat, acesta.

— Şf femeia de lângă tine, care va muri – te asigur

— La cea mai mică umbră de trădare.

O tăcere grea se-aşternu în odaie.

Cu mâna încleştată pe pumnale, gemenii aşteptau, încordaţi.

— Bine!… gemu mai mult decât vorbi rorravul. Bine, mă învoiesc.

Şi se ridică pe jumătate, scoţând de la gât ledâlionul ce adeverea că e unul dintre oamenii de taini ai împăratului.

În clipa aceea, Faronia gemu încet şi se liimântă în aşternut.

— Repede! şuieră porunca Oroles. Numele nemernicului!

— Vasatos-Xer, libertul! şopti Lucillus.

7. Trecuseră câteva zile. Într-o seară, un on se lovi de Scorineus în piaţa de alimente.

— Heil eşti chior!? îl provocă băiatul.

— Iertare! spuse omul, un tţenţăros, într-afevăr fără un ochi. L-am pierdut îjj luptă, la porţile ludei!…

Scorineus tresări.

— Bine, bine… spuse el. Vrei să câştigi câţiva aşi?!

— Bineînţeles, dacă-i muncă cinstită… se oferi omul.

— Atunci – strigă băiatul – apucă de sacul acesta cu varză şi hai să-l fezdrucăm în cotiga aceea!…

El apucă de un colţ, omul cel trenţăros, de celălalt; şi când săltară sacul pe marginea cotigii, străinul îi şopti:

— 1 Vasatos-Xer a murit.

Un zâmbet se lăţi pe chipul ud de sudoare al băiatului.

— S-a dus la o vânătoare şi-a dat ursul peste el… mai adăugă omul, întinzând palma să-şi primească plata…

m

1. Popina grecului nu fusese niciodată mai prosperă. Aurul pe care, prin interpuşi, îl investise Oroles, l-ajutase pe Manasos să iasă din necazuri, să scape de faliment. Acum popina aducea şi câştig – câştig serios –, care, e drept, părea o nimica toată pe lângă cel adus de comerţul

cu grâne. Nesăţioasă, Roma înghiţea tot ceea ce i se oferea. Iar de la Tomis, pe căi grele şi încâlcite, lui Oroles îi soseau mereu corăbii cu grâne, cu gănele atât de râvnite la Roma, cu grânele care se transformau, o dată sosite în porturile italice, în săculeţi cu aur, cu metalul acela orbitor de sclipitor, ce ameţea şi minţile venerabililor senatori, şi ale oamenilor de taină ai împăratului, şi ale marilor comandanţi!

La „Bufniţa chioară" Oroles se întâlnea cu drojdia Romei şi cu militari de rang mic – care n-aveau acces în popinele discrete, luxoase, scumpe, o dată, pentru că n-aveau cu ce plăti, şi, apoi, pentru că nu erau obişnuiţi să cheltuie prea mult cu mâncăruri şi distracţii sofisticate. La „Bufniţa chioarăw a lui Manasos se mânca bine şi se bea la fel, şi nu era nevoie nici de cine ştie ce cheltuială; iar pe un prânz bun puteai avea farmecele oricăreia dintre femeile ce se fâţâiau printre mesele cu cheflii.

Cei doi gemeni – „sclavii[59]* lui Manasos, în realitate stăpânii acestuia, pentru că, în numele lui Oroles, ei administrau totul la popină, dând, totuşi, grecului şi soţiei sale. Elila-egipteanca, deplină libertate de mişcare – serveau din zori până noaptea târziu, trăgeau de limbă pe soldaţii beţi, culegeau informaţii, le triau, le aduceau la cunoştinţă lui Oroles. Iar Oroles – pe căi numai de el ştiute – făcea ca aceste nepreţuite veşti să învingă distanţele şi să ajungă la cunoştinţa căpitanilor de taină ai lui Decebal: Rholes şi Rhemaxos. Căpitanii de la care primise, în nenumărate rânduri, cuvinte de mulţumire: da, veştile ce le trimiteau ei de la Roma, din însăşi inima marelui vrăjmaş ce bătea cu sabia la porţile Daciei, erau bune, erau nepreţuite, erau arme de temut. ele îi ajutau pe daci să ştie cu cine au de-a face, care este organizarea armatei romane, care-i sunt armele şi maşinile de război, ce

59 Vomită pentru ca să mănince şi să mănInce pentru ca să vomite (lat.).

generali sunt mai periculoşi şi cât de tare le este credinţa faţă de împăratul Domitianus.

…Manasos prindea cheag. Prospera zi de zi. Iar când, câteva din corăbiile care aduseră grâne purtară în pântecul lor şi uriaşe amfore cu vinuri de pe meleagurile dace, special comandate de Oroles, grecul mulţumi marelui Zeus, dar îşi lărgi şi popina, construind un salon pentru oameni mai subţiri. Sfatul i-l dăduse Oroles.

Iar. oamenii „mai subţiri" nu întârziară să se arate, încât muşteriii obişnuiţi – oameni simpli din Suburra şi soldaţi; – se văzură nevoiţi să-şi caute un pahar de vin şi pe la alte popine şi taverne: la „Bufniţa chioară" nu pl ca mai era loc pentru ei; afluau cetăţeni mai de vază ai Romei, dornici să guste din parfumatul vin al Moesiei pontice, cu arome neîntâlnite la vinurile toscane sau la celelalte vinuri italice. – 2. Într-o seară, Manasos fu avertizat de gemeni că, în cel mult o oră, în crâşma lui avea să primească pe poetul Marţial şi pe libertul Crispus – om de taină al lui Domitianus.

Elila începu să-şi clatine şoldurile, agitată, zorită să descânte, pe un foc straşnic, tingirile ei de aramă, pregătind bucate alese.

— Ce faci, mai trebălui mult?! o certa când şi când grecul. Acuşi vin şi sunt feţe de seamă, nu suburreni de pe-aici!…

Elila îl înfrunta ursuză:

— Ei, iaca! C-o veni împăratul!

— Nu-i împăratul, da's slujitori de-ai lui! bufnea şi Manasos.

În zorul pregătirilor nu uită să-şi pună la îndemână trei chiupuri cu vin de Pontus Euxinus. Vinuri alese nu la voia întâmplării, ci potrivit cu bucatele grăsanei sale soţii: fudulii şi rinichi de berbec egiptean cu mazăre cornoasă, raci de mare fierţi şi năpădiţi de un sos cu usturoi punic, păsări îndopate şi uger de scroafă abia înţărcată, iepure

rumenit în frigare peste care picura grăsime de mistreţ şi vin de Falern, curmale aduse din Mesopotamia, pulpă de viţel fiartă cu foi de laur, plăcinte şi câte alte bunătăţi, încât iluştrii oaspeţi n-aveau decât să *vomunt ut edant*, *edunt ut vomant* *, precum le era voia!

Grecul era cu atât mai bucuros, cu cât Oroles – deşi afacerile toate ale lui Manasos fuseseră unse cu banii daţi de el – îi şopti că întreaga petrecere se va face pe alţi *sesterţi*, mulţi, pe care tot el, dacul cel darnic, avea să-i deşerte în palma nesăţios deschisă a levantinului.

Abătându-se pe la Poluarea – acea *constrix* la Casa de toleranţă mai mult sau mai puţin legală a lui *leno* 1 Nilus Alexandrinul, vecinul grecului – Duraneus o convocă pentru seara petrecerii şi pe frumoasa samnită. „Crispus o va aprecia cum trebuie”. râsese Manasos; dar atât Duraneus cât şi fratele său, Scorineus, pufniră pe nări, supăraţi, ca doi zimbri din munţii natali.

Elila se întrecea pe sine, bucuroasă nevoie mare de prosperitatea la care ajunseseră ea şi bărbatu-său datorită dacului… La un moment dat, în dârdora pregătirilor, strigă la grec:

— Hei, tu, trântor de Ellada! Ia fă-te-ncoa cu-o butelcă de vin din ăl mai bun!…

Ordinele ei nici măcar nu erau, încă, înţelese bine de grec când picioarele şi mâinile acestuia şi începeau, cu osârdie, să le îndeplinească. Ştia Manasos ce ştia şi ştia şi. Elila ce-ştia; cert este că o iotă din cele poruncite de ea nu rămânea neîmplinită de atentul ei soţ.

Când Manasos aduse vinul, Elila îi porunci să-i trimită la ea pe gemeni.

— Ia, luaţi din bliduri, luaţi şi vinişor! îi tot îmbia ea, iar când Manasos întinse mâna să ciugulească şi el o bucăţică, linguroiul cel mare, din lemn, al nevestei îl pocni neostoit peste degete:

— Aşteaptă, grecoteiule, să ia mai întâi stăpânii,

slugă necredincioasă! se răţoi ea.

Grecul îşi retrase sfios mâna, îşi linse degetele – pentru o pricină destul de neclară: fie pentru a-şi le mângâia niţeluş după lovitura primită, fie pentru a savura, totuşi, sosul în care, o clipă doan mai devreme, se-afundaseră copios, apoi turnă în pocalele celor doi.

— Luaţi, luaţi firişoare din lumina marelui Ra! îi tot îndemna egipteanca, mângâindu-le creştetele şi nemaiştiind cum să-i ademenească. Şi nu fiţi supăraţi pe bătrâna Elila – susură ea – netrebnică şi uitucă: în zorul treburilor vă mai mustru, deşi aşa mai şi este nevoie, să creadă urechile străine că ne sunteţi sclavi, dar mai şi uitiP, ce-i drept este drept, că ea mănâncă o pâine datorită bunăvoinţei marelui şi bogatului vostru unchi…

3. Marţial, care zăcuse toată după-amiaza la palat, în încăperile lui Domiţian, căutând – în zadar – să-i descreţească fruntea cu epigramele sale, sosi la popina „Bufniţa chioarău într-o lectică. Lectica era purtată de şase sclavi şi un înainte-mergător, un negru spătos, mic şi îndesat, sub a cărui piele de abanos plesneau muşchi uriaşi; la fiecare zece clipe el despica aerul cu şfichiuirea biciului său cu nouă cozi şi alice de plumb înnodate la capetele curelelor. Sclavii alergau destul de repede şi poetul îşi permise să se abată şi prin Carinaeunde – neştiind că toanele împăratului aveau să-l reţină atâta

— Aranjase o întâlnire amoroasă cu Lesbia, o iberiană focoasă, cunoştinţă recentă şi care i se dăruia fără multe fasoane, cu o îndrăcită plăcere de a-l vedea cât mai repede secătuit de vlagă.

Lucrând, în legănatul lecticii, cu stilul pe-o tăbliţă.

Marţial surâdea şiret, şlefuindu-şi poezeaua, gândind că, iată, astfel avea s-o împace pe Lesbia cea cu năbădăi, dăruindu-i nu un ceas de plăceri – pe care nu-l mai avea, de grăbit ce era – ci numai aceste versuri pe care, în surdină, le repetă sacadat:

— „*Tu*, Lesbia, dezmăţul nu vrei *să* ţi-l fereşti:
— Cu uşile deschise îţi place să iubeşti.
Doreşti să fii văzută, nu-ţi tăinuieşti amonil;
Mai mult decât amantul, t: – neîntă privitorul.
Nici târfa din Submoenium 2 mai deşănţată nu e.
Ea lasă jos perdeaua *şi* uşa o încuie3…”

…Scăpat de reproşurile Lesbiei, Marţial se urcă în lectică şi, în sfârşit, după multe ocoluri, ajunse la popina. Coborî, îşi aranjă cutele frumoasei sale togi” albe, dădu liber sclavilor şi puse piciorul pe prima treaptă a scării ce ducea la popina. Dar atunci se trezi strigat pe nume şi, când se întoarse, îl zări pe Crispus. Ştia că libertul avea să-i fie comesean în acea seară; o aflase chiar de la gazdă – de la Numa. Astfel că nu se arătă uimit ci, dimpotrivă, arborând cuceritorul său surâs de zile mari, desfăcu braţele prieteneşte.

— O, Crispus! şoptiră buzele sale, de parcă libertul ar fi fost o cunoştinţă demult nemaiîntâlnită; dar ei doi abia se despărţiseră!

— Iubite Marţial!… îl salută şi libertul, îmbrăţişându-l. Cum l-ai lăsat pe împărat? mai întrebă el:

Poetul se posomorî:

— M-a dat afară…

— Şi bine-a făcut! râse libertul.

Aşa e. A făcut iar una din crizele sale de temut. Tocmai îi recitam o epigramă despre senatorul Rufus…

O ştii? îşi întrerupse el şirul vorbelor cu o întrebare.

Libertul săltă din umeri.

— Ei, bine, iat-o – ai s-o apreciezi! se grăbi poetul şi scoase, dintr-o cută a togii sale, un petec de papirus:

— „Rufus cel mare, seducător.

Are – un succes nebun *la* femei Uitând, adesea, ca senator /

Că *nicio* iubire n-are temei…”

Libertul îşi pocni pulpele, zgomotos. Râsul său sparse liniştea amurgului.

— R Ţi-a plăcut!? făcu Marţial încântat.

— Enorm!… aprobă Crispus. Şi?

— Ei, păi asta este: „Şi?” împăratul s-a posomorât dintr-odată, m-a privit ursuz, mi-a dat înconjur ca un câine vânatului, apoi, holbându-se la mine, a strigat: „Aşa! Îţi râzi de mine?!”

— Şi, şi?

— Ei, „şi”! M-am ridicat, continuă poetul, şi am mimat uimirea: „Slăvite Caesar, eu?… despre sacra persoană a împăratului meu?…”

— Şi, şi? explodă, parcă, nerăbdarea din Crispus.

Marţial se întunecă la chip.

— N-am mai spus o vorbă – ce să mai fi spus?! desfăcu el palmele, pentru a sublinia-momentul de grea încercare prin care abia trecuse. Apoi Domitianus a tras de-un şnur, a venit un *cubicularius* căruia i-a cerut să mă dea afară!…

Libertul nu mai ostenea să râdă.

— Aşa e el… spuse.

— …Am ieşit – continuă poetul – şi, pe aleea cea mare, m-am trezit cu una dintre cele mai frumoase lectici imperiale care venea după mine. Înainte-mergătorul Oraşus m-a informat cu aerul cel mai firesc din lume, că are poruncă chiar de la prae*positus sacri cubiculi* – să mă poarte lectica unde voi vrea… De altfel, adăugă epigramistul, era chiar ordinul împăratului!

— Asta înseamnă că, totuşi, nu i-ai ieşit din graţii! îl consolă „Crispus.

— Aşa pare… oftă cu îndoială poetul.

— Da’ ce-o să ne facem când, o dată şi o dată, Domiţian n-o să ne mai vrea deloc şi fie o să ne alunge, fie

o să ne uite prin cotloanele *mamertine*[60], fie o să poruncească să fim scurtaţi de cap…

Cei doi călcară repede lespezile treptelor care-i cobora în *popina*.

4.

— Salve! Salve, prietene Marcus Secundus Numa!, strigă vesel Marţial, spre Oroles este, în picioare, lângă *tibacusul* grecului, inspecta modul în care poruncile îi fuseseră îndeplinite.

— Salve! spuse şi libertul, dând ocol, cu privirile, mesei regeşti pe care Manasos, în osârdia lui de a ieşi totul cum i se poruncise, o potrivise aşa cum – pe vremea când hălăduise în îndepărtatul şi frumosul Tomis, pe ţărmurile furtunosului Pontus Euxinus – văzuse mesele bogaţilor neguţători greci la care slujise.

Oroles făcu un semn discret Elilei, să nu care cumva să se arate şi să-l facă, astfel, pe libert să se gândească la vreo răutăcioasă aluzie la originea sa egipteană. Frumosul Adonis de pe mâlurile Nilului devenea mai susceptibil decât însuşi Domiţian – Oroles o ştia – şi numai de se pomenea, sau se lăsa să se înţeleagă, că se ştie despre adevărata sa origine, egipteană. Ciudatul oriental, cu tenul palid, mat, cu părul auriu, cu statura sa bine clădită, omul care, cu un cuvânt, putea alunga un gând al împăratului lumii, putea îndrepta graţia acestuia asupra unui senator erigeneral sau, dimpotrivă, antipatia Caesarului, el – * favoritul norocos, de ani, mereu în preajma împăratului – devenea fiară dacă i se arunca în obraz obârşia sa obscură, oricum neromani. Iar cel care ar fi îndrăznit să-i mai şi amintească faptul – deopotrivă legendar şi real – că, înainte de a fi venit la Roma, fusese un umil sclav… un oarecare sclav din Canope, acela şi-ar fi pierdut, desigur, nu numai onoarea, ci şi viaţa. Mulţi îşi încercaseră soarta –

60’ Închisoare la Roma.

şi pierduseră.

Oroles îşi măsură în tihnă, dar discret, oaspetele cu privirea: da, aveau dreptate cei ce îl socoteau o forţă din umbră a imperiului, o forţă ce, enţanând dintr-un trup armonios, numai nervi, exprima cruzime, o cruzime nelăsată din frâu, dar care – o spunea chipul său aci imobil, aci umbrit de bănuieli – putea fi slobozită imprevizibil. „Deci, atenţie, băiete!” îşi spuse el, îndreptându-se în grabă spre oaspeţii săi.

— Fii binevenit, Crispus! îi ură lui, cel dintâi, Oroles, pentru că astfel 11 povăţuise chiar poetul. Fii binevenit, Marţial! adause el.

Se îmbrăţişară.

Apoi, într-un colţ, retrasă, Crispus o văzu pe Poluarea, samnita cu priviri fermecătoare.

— Ei, dar aici se află şi o zeiţă! izbucni el. Nu mă prezinţi, iubite prietene?! se adresă, nerăbdător, lui Oroles.

Marţial o privi şi el pe tânăra femeie. „Mda, – spuneau gândurile ce-i irumpeau pe faţă – pare a fi o zeiţă! …”

Oroles îşi luă de braţ cei doi oaspeţi şi îi conduse la samnită.

— Poluarea, o prezentă el, frumoasa mea prietenă…

Crispus. – maestrul, magul voluptăţilor, cel denumele căruia matroanele nobile romane îşi aninau cele mai nesăbuite visuri erotice – se fâstâci. Strânse mâna tinerei femei, încâlcind uzanţele, transpiră, se schimbă de pe un picior pe celălalt, căută să îndrepte discuţiile pe un cu totul alt făgaş. Dar Poluarea se ridică şi-i veni alături. Era înaltă, zveltă, ochii negri, arzători luminând suav un chip alb adumbrit de zulufii pletelor negre.

Oroles îl luă iarăşi de braţ pe Crispus – de pe acum încântat de cea ce, cel puţin din câte vedeau ochii, i se punea la calc pântecului pău; pentru că, nu mai încăpea vorbă, acest ospăţ lui îi era închinat, nu fanfaronului ce i

se nimerise tovarăş şi pe care nici împăratul, se părea, ehu prea mai dădea mulţi bani.

— Nobile Crispus!… se înclină, înainte-i, Marţial, parcă ghicind gândurile ce se zbăteau în colivia frunţii libertului. Şi printr-un gest larg, adăugat îndemnurilor gazdei lor, poetul îl invită pe favorit să se aşeze, după datină, pe locul de cinste.

Abia după ce luă loc pe banca de lemn, ce atât de x măiestrit fusese lucrată încât închipuia un pat de bronz, matlasat pe potrivă, fostul sclav se trezi aşezat la o distanţă bunicică de frumoasa samnită.

Oroles, aşezat de cealaltă parte a mesei, îi dădu de înţeles că totul va fi în ordine şi în ceea ce o priveşte pe bruneta constrix, dar, evident, după ospăţ…

Privirile egipteanului scormoneau totul; iar rezultatul acestor priviri i se putea citi pe chip, unde i se zugrăveau, sub forma tot atâtor întrebări strigate de rictusul feţei: ce lux, ce risipă, cât va fi costat tot acest belşug de bunătăţi!? …

— …Nu va fi ca la Palatium, spuse gazda, dar de vom strădui şi noi. Ba – mai adăugă el, bătând o dată din palme – cu voia fericitului Crispus vom avea şi muzică. E drept, nu prea obişnuită, dar…

Gemenii – Durarteus şi Scorineus – în proaspăt spălate costume de sclav, îşi făcură apariţia. Se înclinară adânc, apoi, la un semn al gazdei, traseră de la brâu un instrument mic, parcă meşterit dintr-o nuia. Ochii lui Crispus se rotunjiră: instrumentul… ei, bine, mai văzuse pe undeva instrumentul acesta, undeva prin peregrinările lui… Dar unde?! În Tracia, desigur! surâse amuzat, dar se prefăcu a-l vedea pentru întâia oară.

Un nou semn şi gemenii duseră instrumentele la buze: sala *popinei* se prefăcu, de îndată, într-o pajişte însorită de munte, smălţuită cu flori, puzderie de flori de cele mai felurite culori, ninse peste covorul gros şi verde,

al ierbii… Mioare, multe mioare zburătăceau printre razele jucăuşe, de soare, în dansul lor neuitând ca, fie ici, fie colo, să smulgă o gură de iarbă… Fermecaţi ei mai întâi, gemenii se întreceau pe sine; iar oaspeţii… oaspeţilor nu le trebui prea mult şi se transportară şi ei în poiana dăruită de zeii de pe meleagurile de unde veneau aceşti doi sclavi…

Din chilioara ei, Elila asculta şi ea melodia ce izvora din fluierele băieţilor şi lacrimi mari, noduroase, slinoase i se prelingeau pe obrajii buhăiţi, roşii sub dogoarea plitei, topind ceva acolo, în adâncul bulgărelui acela uriaş, de seu. Nu, nu mai auzise această melodie şi nici asemenea sunete, dar frânturile melopeice, presărate, adesea. cu nebănuite izbucniri, ca izvoarele ce – ţâşnesc negândit de sub crusta pământului, i-am inteau dintr-odată de *2*\ săi, de valea mănoasă. şi primitoare a Nilului drag şi sfânt, de lotcile cu prova ridicată, şlunecând, parcă de milenii, pe apa neîncreţită de vreun Val; iar de sus, de sus de tot, ochiul cel viu al marelui Ra aurea crugul, cocea grânele, da viaţă.

O vreme furat şi el de fluieraşii ce doineau, Oroles îşi uită de îndatoririle de gazdă. Dar apoi, se reculese şi, ridicând o cupă grea, din argint, de pe care rânjea un cap de mort, spuse, înclinându-se spre Crispus:

— *Bene tibi*, *bene*te, *felix*, *nivas*! şi sorbi dintr-odată licoarea aurie şi binefăcătoare.

Libertul se ridică şi el pe jumătate, închină cupa, pe care o fecioară goală îşi etala farmecele, apoi bău.

Poetul îi imită, dar închinarea lui *o* făcu spre samnită, care îşi plecă privirile, roşind. Încurajat, \tarţial declamă: – „O, *nobile Crispus cu noi* a? i *de faţă*.

Priveşte-mă bine şi-nvaţă:
Nu-nchin pentru viaţă şi nici pentru vin.
Pentru femeia – Femeie închin!”

Samnita îşi arătă şiragul de perle al dinţilor într-un

zâmbet deschis, care îi dezvălui şi mai mult trăsăturile frumoase, acum iluminate de un tainic fior. Ceilalţi aplaudară şi, în acest răstimp, ochii femeii, ocolind privirile stârnite ale poetului, se opriră pe chipul de Adonis, puţin adumbrit de multele-i gânduri ce îi horboteau mintea, al lui Crispus. Şi dintr-odată, libertul se simţi sigur de fată. Fruntea i se însenină, frumosul său păr parcă iradiind lumină. Ridică iar cupa şi spuse:

— Eu beau pentru meleagul acestor frumoşi sclavi, pe care sandaua legionarilor Romei va păşi, triumfătoare, în curând.

Un nerv tresări uşor pe obrazul lui Oroles. Se înfrână, însă, şi zâmbind ridică cupa:

— Precum nemuritorul şi alesul de muze. Horaţiu ne îndeamnă, *ab ovousque mala*![61]

— *Fiat*! [62]–, grăi şi fostul sclav.

— *Fiat*!… spuse şi poetul.

Cetatea eternă se obişnuise, mai cu seamă în epoca principatului, cu bucătăriile tuturor pământurilor cunoscute atunci. Manasos şi Elila însă reprezentau, în gândirea şi practica lor culinară, o simbioză a tuturor acestor bucătării. Ei doi cutreieraseră – desigur, până a se fi cunoscut! – toate cotloanele imperiului şi chiar şi locuri pe care abia acum măritul imperator. Domitianus cuteza să le cucerească sau abia plănuia aceasta! De pildă, tradiţional, la Roma orice cină (aceasta fiind masa principală la tot romanul!) începea cu ceea ce îndeobşte se numea *gustatio* – un adevărat cocktail de feluri de mâncare uşoare şi pregătite cu grijă – şi artă! – pentru a provoca nu saţietatea ci, dimpotrivă, apetitul. Apoi venea

— Evident, la mesele celor bogaţi – *csna* ” propriu-

---

61 „De la ou, la mere!“ (urare-îndemn care însemna „să parcurgem cu bine toată cina !“).

62 Să fie aşa, să se împlinească ! (lat.).

zisă şi care, şi ea, avea mai multe părţi: *prima cena*, *altera cena*, *tertia cena*[63]… După punga şi priceperea stăpânului ori a bucătarului. Prilejuri pentru a se transforma ea însăşi într-o nouă petrecere: comi*ssatio.*

Ca să se păstreze în bună tradiţie romană, Oroles propusese lui Crispus să fie *magister libendi*[64] şi, arătându-i-l pe Manasos, travestit în această seară în hainele lui Dionysos, spuse:

— Porunceşte câtă apă şi cât vin să se toarne în cupele acestei mese!

Crispus porunci cele de cuviinţă, apoi – pe măsura obiceiului său – privirile îi scociorâră iarăşi totul iar mintea sa calculă piramida de sesterţi pe care o plătise gazda pe o asemenea – masă, s-a abia avea să i-o plătească patronului popinei pentru toate aceste mult prea multe dintre minunile culinareale lumii. Întâlni, chiar în mijlocul mesei, un struţ african din aluat, bine rumenit, pe-spinarea căruia atârnau două coşuleţe de rafie încărcate: unul cu măsline verzi, celălalt cu măsline negre, lucind de uleiul sărat din care abia fuseseră scoase; erau măsline mari, cu pulpa fragedă, de Ellada. Urmau, apoi, aduse pe frigărui, rotogoale de cârnaţi calzi, fripţi, abia desprinşi de pe mangalul-tăciuni; hârciogi aromiţi, deasupra unui jar bine încins, cu miere şi vin şi, pentru a le da şi mai puternic senzaţia de crocanţi, tăvăliţi prin mac; ouă de păun în coajă de aluat; mazăre teci; vită tânără în sos de Carthagena, care frăgezea, înroşea şi aromea bine carnea; fudulii de taur tânăr şi rinichi de porc; smochine de Africa; uger de scroafă fiert în lapte şi aromit într-o tingire fierbinte – cu ierburi de pe coclaurile cele mai de răsărit ale întinsului imperiu; gâşte, turte cu brânză; păsări

---

63 P rima cină, a doua… (lat.). – i

64 Cel care avea să conducă cheful; i se mai spunea şi rex libendi (regele băutorilor).

felurite îndopate; peşti în sosuri picante şi burtă de crăpcean cu sos de sare; curmale uscate de Babilon şi curmale proaspete; viţel fiert; pometuri de pe trei continente… Dar ceea ce i se păru lui Crispus a nu fi băut nici măcar în preajma lui Domitianus, era vinul – vinul acesta ca o licoare uitată în cupa unui zeu, auriu de parcă ar fi adunat în el tot soarele acelor meleaguri – căci, în mod sigur, de pe însorite pământuri era venit.

— Din Ellada!? făcu el, ridicând cupa…

Oroles zâmbi, tăcut.

— Ba, de pe malurile războinice ale Rhinului!?… încercă Marţial să ghicească.

Gazda făcu semn lui Dionysos să se apropie.

— De unde ai adus această iubită licoare, o tu, Dionysos? întrebă el în greceşte.

— De pe malurile Danubiului, nobile Numa. Din însorita Moesia Inferior. Şi, mai precis, de la un negustor, grec ca şi mine, din Tomis, cetatea de la Pontus Euxinus…

„Moesia!” părea a şopti, cu interes, şi Marţial.

— Moesia Inferior! spuse Crispus. Va face parte, desigur, din marea provincie Dacia, pe care o vom cuceri toată!

Privirile lui, lăbărţate de îngâmfare, cotropiră chipul de sidef al samnitei…

„Oroles îşi spuse: *Acum* se poate discuta despre Dacia”. Zise liniştit:

— Să nu uităm, o, Crispus, că şi dacii îşi au cohortele lor de luptători.

Crispus râse.

— …Şi să nu uităm – adăugă şi poetul – că în atâtea rânduri ne-au arătat dacii că ştiu*, şi* cum *şti*u ei, să lupte! Mărturisesc zeci. de veterani, care le-au simţit tăişul spadei lor încovoiate!…

Crispus râse din nou.

— Mărturisiri sunt multe, Marţial. Şi mai multe decât

cunoşti tu, cunosc eu, tot stând şi îngrijind de sacra persoană a împăratului. Dar eu mai ştiu şi ceea ce, *voi*, nu ştiţi încă: puhoaiele oştirii romane ce se vor abate, curând, peste fruntariile Daciei! Armele de temut – nemaivăzute, încă, îţi alte războaie – pe care Domitianus Le-a poruncit anume pentru războiul cu Dada! Şi mai ştiu…

La fiecare semn al lui Oroles – numai de ei doi ştiut – grecul se-apropia cu chiupul de lut în care zăcuse vreme îndelungată auriul vin de pe malurile Danubiului… Şi licoarea zeilor acelora păgâni, ce vor fi împărăţind pe acele meleaguri, umplea pocalul lui Crispus, cel veşnic ahtiat după feluritele şi aromatele bucate ce i se înfăţişau din belşug.

Într-o vreme, samnita veni de îi turnă chiar ea în pocal. Apoi – îşi mai amintea – fata îi sorbi licoarea de pe-buzele sale nesăţioase de dragoste. Apoi… Apoi… Egipteanul nu-şi mai amintea. Nu-şi mai putea aminti. Erau departe, departe acele clipe, iar el, mai mult decât ameţit, se lăsă legănat pe pernele moi ale lecticii, în vreme ce buzele poetului – le auzea, era sigur! – psalmodiau gângav:

— „*Nu* zeii sunt de vină *că* licoarea Ce picură nectar-pe buze Ne-aduce-n graţie la muze şi-n amintire, lin, uitarea…”

5.

— O rândunică?!

— Nţ!… E prea mică pentru un zbor atât de lung…

— Poate, totuşi, un porumbel?! insistă Rhoxaneus.

Oroles privi lung la gemeni, apoi continuă să măsoare lungul încăperii, cufundat în gânduri.

Abia într-un târziu se opri, sorbi cu nesaţ dintr-un pocal cu*pi omulsium*[65], apoi merse lângă: cei doi, le apucă umărul cu câte-o mână şi spuse:

---

65 Vin care se servea înainte de masă.

— Vom face astfel: voi doi vă veţi îmbarca, în secret, pe *trirema* lui Panaiotis-cipriotul şi, fie prin *Dionyisia*[66], fie prin *Calattis*[67], străbătând Moesia, vă veţi întoarce în Dacia!

Îi privi în ochi, pe rând, iar ei, la rându-le, citiră în ochii lui Oroles nu numai hotărârea acestuia, şi importanţa clipei, dar şi o infinită îngrijorare…

— Trebuie, neapărat, ca unul dintre voi să ducă mesajul căpitanului de taină Rhemaxos, care să i-l înmâneze slăvitului rege Decebalus!

Gemenii se ridicară.

— Şi… începu Deceneus.

— Şi, când pleacă trirema? i-o luă înainte Rhoxaneus.

Oroles spuse simplu:

— Peste două ore…

PARTEA A TREIA

I

1. Vezina era ocupat – un sol intra, altul ieşea; oamenii de taină ai căpitanilor Rhemaxos şi Rholes nu pierdeau vremea – se străduiau din răsputeri să aducă în Dacia informaţii din Atena, din îndepărtatele ţinuturi asiatice, din Armenia Minor şi de la seleucizi…

— Fiţi bineveniţi, eroilor! îi întâmpină primul între daci după Decebal, văzându-i pe cei doi gemeni.

— Închinare, mare Vezina! spuseră amândoi gemenii şi deopotrivă, se plecară înainte celui ce întruchipa în persoana sa pe marele preot al Daciei.

rihemaxos înaintă câţiva paşi şi dalele mari, de piatră, răsunară surd sub povara trunchiului său de viteaz. El înmână lui Vezina mesajul descifrat adus de cei doi.

Afară – Deceneus privea printr-una din ferestrele strâmt dăltuite în zidurile groase – soarele Daciei, blând,

66 Port în Tracia.

67 Mangalia de astăzi.

răspândea o lumină galben-aurie, ca mierea, peste copacii ce se găteau în haina arămie a toamnei. Undeva, nu prea departe, răsună prelung gâlgâitul vesel al unui prunc, apoi râsul fericit al mamei. „Sărmană Alutina!…” se pomeni tânărul gândind la sora sa. Cât de mult îşi dorise, sărmana, un răvaş de la Oroles şi, iată, când o întâlniseră, n-avură a-i da decât bineţea lor şi cuvintele de mângâiere de la Oroles. „Are, acolo, o romană!?” răsunase, stins, întrebarea rostită trist de glasul Alutinei. Gemenii

— Fraţii ei – clătinaseră uşor din cap: „Nu a. „Atunci?! mai gemuse ea, şi în ochi i se ivise izvorul cald al lacrimilor.

Dar gemenii nu ştiură a-i spune şi altceva.

„M-a uitat?…” întrebase iar, şoptit, fata. „O, nu se repezi Deceneus. „Cum să te uite?!”, spusese imediat şi Rhoxaneus. „Adesea vorbim de tine… despre tine şi despre Dacia…” „Despre mine şi despre… Dacia!?”, susurase plângând. „Şi ce anume vorbiţi?…”

— „Ei bine, răsună, deodată, glasul lui Vezina, ne vom război, dacă asta e voia marelui Domitianus.

Gemenii tresăriră.

Ridicară privirea.

O întâlniră pe aceea grea, de nepătruns a marelui Vezina, cel care între tarabostes venea primul, cel pe care, la fel ca şi pe umerii lui Decebal, se sprijinea ţara.

Privea către ei comandantul oştirii, nu marele preot. Ochii lui, de un cenuşiu ca lama spadei, ţinteau dincolo de fereastra privirii gemenilor.

— În Marele consiliu, însă, va trebui să fiţi prezenţi şi voi, tinerii mei viteji! Voi şi cel care vă poartă de grijă, căpitanul Rhemaxos!

Făcu un gest.

Cei trei se înclinară. Se întoarseră… Plecară.

În sala întinsă paşii lor curgeau ca un râu năvalnic pe lespezile reci. Pământul dac trepida de acum: războiul

bătea la uşă.

2. Întunericul învălui dintr-odată Sarmizegetusa.

Căzu greu, apăsător.

Parcă presimţind, nicio vietate nu mai tulbura liniştea caldă, pufoasă ca o blană.

Pe turnurile cetăţii, sus, străjile privegheau şi ele înfiorate de bezna nopţii şi tăcerea rău-prevestitoare a pădurii. De mult nu mai fusese o astfel de linişte.

Într-una din încăperile palatului, nu prea mare, la lumina puţină a unui sfeşnic în care ardeau, înmiresmate, lumini izvodite din ceara albinelor, salvitul rege Decebalus, în barba căruia nu înfloriseră, încă, mugurii vârstei de aur, murmură ca pentru sine, aplecat asupra pergamentului pe care o mână de artist aşternuse, în linii şi puncte» harta Daciei:

— Aici, între munţi – şi îşi înfipse arătătorul mare, puternic, în pergament – îi voi opri pe romani!

Vezina privi peste umerii largi ai marelui rege:

— La Tapae!?

— Da. Aici, între munţi! Nu-şi vor putea desfăşura defel îngâmfata forţă!…

Vezina îşi schimbă neliniştit locul.

— Dar sunt mulţi, Decebalus! Sunt mulţi!

— Or fi! gemu regele. Dar tocmai de aceea!… Prin strâmtoare nu vor putea trece decât atât cât să poată da de lucru tăişului săbiilor mânuite de viteji ca tine, Vezina!

Prin fereaştra deschisă, odată cu boarea rece a nopţii pătrunse şi strigătul îndepărtat, de pradă, al unui lup singuratic.

— Semn bun, Vezina! râse Decebal. Semn bun, prietene! Lupul ne dă semn bun! Dacă ar fi fost buha…

Vezina râse şi el.

— Crezi, slăvite?

— O, sunt sigur. De altfel, ia-n-auzi!

Traseră amândoi cu urechea. Şi deodată, de jur-

împrejurul cetăţii răbufniră bubuiturile nicovalelor izbite.

— Auzi?! se bucură regele. Făurarii mei au şi început să pregătească cele de cuviinţă pentru, a-l întâmpina cum trebuie pe Domitianus. Nu te-nfăţişezi împăratului lumii aşa… oricum!…

3; Sfatul de taină-al Marelui consiliu: pe bănci de piatră, cei mai de vază dintre nobilii ţării luau parte la sfat. Doar doi-trei dintre tarabostes – gâlcevitori şi nesiguri în sinceritatea lor – lipseau, regele poruncind sub un pretext sau altul să nu fie vestiţi să vină la acest sfat de taină.

Atunci când, printr-o uşă chenăruită cu flori izvodite în piatră – precum alesăturile pe cămăşile femeilor – cu brâie măiestrit cioplite, îşi făcură intrarea regele, Vezina – locţiitorul său – şi Rhemaxos, murmurul ce tulburase până atunci liniştea încăperii încetă.

Era o sală cuprinzătoare, dreptunghiulară. În trei dintre pereţi, ferestre înalte, înguste lăsau, ziua, să se strecoare aerul proaspăt, lumina – puţină, ce-i drept – şi zvonul cetăţii. Acum, acoperite de obloane grele, de stejar, ferestrele nu mai prezentau vreun pericol. Gemenii, aşezaţi pe câte-o margine de bancă, copleşiţi de cinstea de a se fi înfăţişat nobilei adunări, se ridicară şi ei, odată cu cele două duzini de tarabostes, şi îl salutară astfel pe rege.

Decebal luă loc într-un jilţ comod, la masa mare, grea, din lemn negru, lustruit, aşezată lângă singurul zid în care meşterii constructori nu lăsaseră loc de fereastră şi în care, în schimb, tăiaseră uşa scundă prin care sala se lega de palat.

Sfeşnice grele, din bronz, cu multe braţe, luminau încăperea, jocul flăcărilor aruncând e pereţii cenuşii umbre tremurânde, iar în cotloanele cele mai ascunse făcând întunericul şi mai de nepătruns. Deceneus observă – şi-i atrase atenţia şi lui frate-său – că fuseseră îndemnaţi de Rhemaxos să se aşeze într-un loc unde lumina puţină a lumânărilor nu numai că le ascundea chipurile, dar îi lăsa,

totodată, să privească în voie măreaţa adunare.

— Nobili daci, părinţilor! răsună vocea puternică, dar caldă a regelui. Un mare pericol, ce tocmai ne-a fost vestit astăzi, în zori, ne ameninţă pe noi, ţara şi avuţiile ei. împăratul Romei, Domitianus, pregăteşte…

— A pregătit de-acum! – … cotropirea Daciei: Prietenul meu – şi al vostru –, Vezina, vă va pune în cunoştinţă cu pregătirile făcute de secularul nostru duşman, Roma.

Marele preot se ridică, se înclină către adunare şi începu să vorbească. Astfel cum era luminată, de jos, figura lui părea aceea a unui zeu. Barba lungă, neagră, îi tremura ritmic pe piept şi, pe măsură ce vorbea, cuvintele sale căpătau tonalităţi dramatice, zguduind sufletele celor prezenţi.

— …Pericolul e mare! mai mare decât a fost vreodată! Dar nu e de nestăvilit. Unirea noastră, a dacilor, face puterea ce o putem opune romanilor de neînvins. Avem, de pe acum, un plan de bătaie. Avem mânasigură ce poate face din forţa noastră pavăză de neînvins! – şi braţele sale îl desemnară, într-un gest larg, pe Decebal. Şi mai avem – braţul său drept străpunse aerul în direcţia gemenilor – oameni de înaltă cinste la Roma, ai căror mesageri, iată-i, tocmai ne-au adus vestea de care v-a pomenit slăvitul rege. Ştim câţi romani, ce legiuni şi cohorte şi câte şi ce fel de maşini de război vom avea” de înfruntat. Iar prin – aceşti viteji şi prin alţii ca ei, vom şti, pas cu pas, orice mişcare a duşmanului…

— Mărite Vezina! se auzi, deodată, în liniştea ce se-asternuse, glasul slab al unui bătrân nobil. Dacă nu ţi-e cu supărare, iacă, am a-ţi face o rugăminte.

— S-auzim, nobile Zyperus, s-auzim! îl pofti Vezina.

— Ei bine, iată cum socotesc eu: Domitianus acesta, căruia nu o dată i-am înfrânt, noi, generalii şi i-am făcut de oacră, ar vrea, acum, să-şi spele ruşinea, Aşa-i, ori ba?!

— Aşa, nobile Zyperus, aşa! încuviinţă Vezina, iar regele zâmbi şi el îngăduitor.

— Apoi, dacă-i aşa, iată rugămintea mea: noi suntem tari. Chiar şi eu, la vârsta mea, nu mă voi da în lături de la mânuirea, în luptă, a sabiei dace, nu! Dar bine ar fi – şi cuminte! – să trimitem solii şi popoarelor vecine. Aceasta mi-i rugămintea. Şi sunt sigur de ajutorul lor. Căci de nu ne-o mai fi bine nouă, apăi lor le-o fi şi mai rău. Căci noi i-am omenit şi i-am corcolit, dar o dată ce se vor face vecini cu marele imperiu, gata, s-a dus neatârnarea lor. Iacă, asta mi-i rugămintea, mai spuse bătrânul Zyperus şi se aşează.

Vezina se-aplecă la urechea lui Decebal, căruia îi spuse ceva; primind încuviinţarea acestuia, marele preot şopti ceva şi căpitanului Rhemaxos şi se aşează apoi. Rhemaxos, în schimb, se ridică vijelios, iar statura sa atletică acoperi, dintr-odată, cadrul uşii prin care, nu mult înainte, regele, Vezina şi el, căpitanul de tainã, îşi făcuseră intrarea.

— Nobile Zyperus şi unchi al meu dinspre mamă t grăi căpitanul. Vârsta, poate, nu mi-ar îngădui să-ţi stau deopotrivă cu vorba. Dar cele câte ştiu şi slujba pe care slăvitul rege mi-a încredinţat-o îmi stau mărturie că, de o fac, o fac numai din dragostea ce o port ţării mele şi respectului ce îl datorez vârstei şi marilor tale merite. De aceea, zic: să trimitem solie popoarelor vecine!? La ce bun? Ar afla şi Domiţian şi, astfel, şi-ar da seama că ştim ce urzeşte el în mare taină împotriva noastră. Pe vecinii noştri oricum ne putem bizui la vreme de nevoie. Nu o dată, alături de noi, şi-au încercat şi ei tăişul spadei contra romanilor.

— Aşa este!…

— Drept grăieşte!… Aşa este!… rostiră mai multe voci.

— …iată de ce – continuă, mai calm şi mai sigur de sine, Rhemaxos – e bine să ne facem că nimic nu ştim. Să

ne pregătim în ascuns, să avem braţe de luptători cât mai multe şi cât mai viteze. Şi asta, nobili daci, de noi singuri depinde!…

Sfatul se termină în zori.

4.

— Mărite Decebal!… începu Vezina, parcă ascunzând, abia, o tânguire în glas.

Regele însă îl opri cu un gest scurt.

— Ştih, ştiu, Vezina, ce vrei să-mi Spui. Poate ai dori, chiar, să mă şi cerţi?! Poate ai mai dori…

— Slăvite! îl întrerupse bărbatul în odăjdiile marelui preot. El era, poate, singurul în regat care avea

acest drept – să-l întrerupă din vorbire pe rege, dar

— O ştia, foarte bine, şi Decebal – rareori se întâmpla ca marele preot şi comandant de oşti să uzeze de acest drept. De aceea, Decebal, tulburat de întrerupere – semn că ceea ce avea de spus nu suferă amânare, aşteptă să continue.

— …Slăvite! reluă Vezina, care băgase de seamă tresărirea regelui. Trebuie să faci un gest!… Un gest care să-l liniştească pe Domiţian în ceea ce ne priveşte pe noi, dacii!… Care să-i spună că vrem pace şi că, fără să i ne închinăm, ne supunem, poate, la poruncile sale!…

Încăperea în care se aflau era rece, întunecoasă, chipurile lor părând străluminate mai mult de focul gândurilor din ei decât de lumina puţină a lumânărilor ce pâlpâiau slab.

Decebal se ridică din jilţul în care stătuse până atunci. Figura sa, pe care lumina venea acum de jos, arăta trăsături aspre.

— Suntem părtaşi, Vezina, la bine şi la rău. De nu ţi-aş cunoaşte cugetul şi de n-aş fi încredinţat… – deplin încredinţat! – … de marea dragoste ce mi-o nutreşti şi mie, dar mai ales Daciei… Eşti singurul, Vezina, căruia îi voi trece cu vederea un asemenea „sfat”. Dar şi ţie – numai de

această dată! Şi ştii de ce? Pentru că acelaşi clopoţel al sufletului, care ţi-a vestit ţie marele pericol ce ameninţă însăşi fiinţa neamului nostru, mi-a vestit şi mie acelaşi gând; da, e mult prea mare pentru forţele noastre puhoiul ce va să vină… Dar ce zic eu puhoi?! Tăvălugul de nestrunit al armatelor romane. Trebuie, însă, ca şi tu, la fel cu mine, s-o ştii foarte bine: nu avem de ales. Nu se mai află la vrerea noastră să alegem paloşul sau ramura de măslin. Nu mai avem de ales decât paloşul! Şi te mai întreb pe tine: ştii de ce! Pentru că Roma nu vrea liniştirea noast*ră, ci inj*i*ingerea*, înc*hinarea,* – pi*eirea neam*ului nostru! Cină vreme noi, dacii, vom rămâne neatârnaţi aici, la marginea marelui imperiu. Roma nu va avea decât nopţi albe.

Vezina se ridicase şi el, dintr-odată răscolit de vorbele lui Decebal mai puternic decât de vestea adusă de la Oroles. Avea dreptate viteazul, înţeleptul Decebal! Avea dreptate!…

Îşi aminti de „limba” prinsă de străji – un roman care se dăduse drept dezertor din trupele abia sosite în

— Moesia; dar care voise să stârnească zâzanie şi pizmă între nobilii tarabostes cei mai de vază: azi o vorbă, mâine alta… Că de ar dispărea Decebal imperiul n-ar mai avea niciun ochi rău îndreptat spre Dacia, căreia i-ar acorda nu numai pacea, ci şi onoruri, şi bani, şi arhitecţi, şi… Vorba cea vicleană se lăţise, oameni de încredere o vestiseră căpitanilor de taină, iar aceştia i-o încredinţaseră lui Vezina. El o dusese mai departe, îngrijorat, lui Decebal, iar înţeleptul rege îl întrebase:

— Dar tu ce crezi, Vezina, îndepărtarea mea i-ar cuminţi pe romani?

Vezina se cutremurase sub privirea ironic-melancolică a regelui. Murmurase:

— Cum să-ţi închipui aşa ceva, slăvite?!…

Dar în sine se mai cutremurase o dată: da, gândise şi

el astfel, că romanii *doar* pe Decebal îl vor şi, poate, nu pământul mult-dăruit al Daciei. Şi gândise astfel. mai ales atunci, când nobilul Zoltes-înneguratul, în dorinţa de-a şi-l atrage pe comandantul oştii, îl încercase cu vorbe măiestrit alese:

— Nu-i vorba, o tu, Vezina, să-l ucidem pe Decebal, nu!... Ci – să spunem – doar să-l „pierdemu o vreme... Un an, doi!... Să meargă, de-o pildă, să se ascundă, un timp, chiar la roxolani... Cine ce ar şti la Roma?! Iar după ce lucrurile s-ar linişti... şi ne-am mai întări... l-am aduce iar, şi ne-am bate atunci cu furie, dar şi cu nădejdea că, iată, chiar prin romani ne-am făurit şi noi arme şi cetăţi ca ale lor... Ei, ce zici?

Zoltes-înneguratul rămăsese numai speranţă, cu privirea lui cea grea aninată de chipul lui Vezina.

— ...Să nu-ţi mai amintesc şi faptul că Decebal nu păzeşte cu prea multă sfinţenie nici credinţa strămoşilor săi... – se crezuse el dator să mai adauge.

Vezina îl privise neutru.

— Şi?... până atunci?... până îl vom rechema pe Decebal... cine să ne conducă? întrebase marele preot.

— „Ei, cine!...” se zburlise un pic înneguratul, nemulţumit că lui Vezina nu i se năzărise gândul cel bun: tu vei rămâne mai departe conducătorul armatei şi locţiitorul meu... Căci, iată, ţi-o spun curat – reluase el repede – eu voi fi acela care, pentru bucata aceasta de vreme, cât va... lipsi Decebal... m-am gândit să ţin frâiele regatului!...”

„Frâiele regatului!?” repetase, în sine, Vezina „de parcă regatul ar fi un bidiviu, acolo... tt

— Şi, desigur – continuă Zoltes – când s-o înturna Decebal, o să-i reîncredinţez grijile regatului...

— Decebal!... Lui Decebal i-ai spus gândurile tale? mai întrebase Vezina.

— Dar ce crezi! se zburlise, cum îi era într-adevăr

felul, înneguratul. Cum o să fie el de acord cu un asemenea gând?! Nu-l ştii cât îi de ţeapăn în mărirea lui? I-ar fi teamă că-i iau tronul!…

— Când colo, departe de tine asemenea gând, nu?! spusese Vezina, mijind ochii ironic.

Dar Zoltes ori că nu-i zărise privirea ce i-o aruncase marele preot, ori că i se păruse necesar a face mai departe pe naivul, spusese:

— Da, departe de mine asemenea gând! Eu, doar…

Discuţia se încheiase atunci şi undeva, departe, se auzise mugetul unui cerb care, sub clar de lună, îşi chema dragostea.

Vezina – deşi trecuse mult peste miezul ropţii – îl trezise din somn pe rege. Îi povestise totul, pe de-a rândul şi pe-ndelete.

…Dimineaţa, Zoltes-înneguratul părea numai negură când fusese adus în faţa regelui, de-a dreapta căruia îl găsi, şezând, pe Vezina.

Fusese adus, curând, şi dezertorul roman şi alţi câţiva tarabostes care se făcuseră părtaşi vicleanului gând semănat de romani.

Judecata – dreaptă, cum o poruncise Decebal – durase puţin.

— Recunoşti, Zoltes, ticăloasa menire, pentru poporul tău, ce ţi-o hărăziră romanii?

— Recunosc, slăvite!… gemuse înneguratul, şi ochii săi negri, ca nişte viezuri, începuseră să alerge în orbite: Am greşit. mai adăugase el cu umilinţă.

— Pedeapsa ta – rostise calm Decebal – fi-va aceea de a te duce *tu* la carpi, la costoboci şi la roxolani fără nimic alta decât ceea ce ai pe tine… Şi, în cerşetoria ta la vatra verilor noştri, să n-ai alta povesti decât trădarea ta. Iar de s-or uimi şi te vor asculta pentru a învăţa şi mai slabii lor de fire, aidoma cu tine, s-or îndura şi te-or hrăni. Ai şapte zile să treci dincolo de hotarele regatului dac!

Vezina se cutremurase:

— Aspră pedeapsă! mai bine i-ai fi luat viaţa, slăvite!

— Nu, Vezina, viaţa luată unui trădător înseamnă uitarea poporului său. Pe când viaţa lăsată astfel, va fi veşnică pomenire a trădării sale în amintirea semenilor săi, iar pilda va rămâne ca un avertisment pentru toţi cei care, mânaţi de gânduri viclene şi pofte ascunse, şi-ar dori să-i vândă pe ai lor…

Vezina, furat de gânduri, tresări când Decebal îl cuprinse pe după umeri, frăţeşte:

— Nu fi mâhnit, viteazule! O să facem astfel ca Domiţian să dorească singur pacea, pentru că nu-i vom arăta slăbiciunea noastră, ci doar tăria. Avem şanse însutite de când Oroles ne-a trimis veştile ce ni le aduseră gemenii. Să ştim numai – şi marele zeu Zamolxe să ne-ajute! – a le folosi!

n

1… „Şi mai află, slăvite, că la comanda trupelor împăratului – dar nu după mintea sa, ci la îndemnul împărătesei Domitia Longina – se află un byn şi curajos comandant, – Tettius Iulianus. Şi, deşi marele şi slăvitul împărat Demitianus s-a împotrivit, Tettius Iulianus a schimbat direcţia atacului dinspre Lederata1 şi Ratiaria, po[68]runcind-o să fie dinspre Panonia”.[69]

— Mda! făcu Decebal, îngândurat. Tot Oroles, tot el, sărmanul, înstrăinatul, dar nesătulul de patrie!…

— Ne-a trimis mesajul printr-un porumbel care, iată-l – i-l arătă Vezina –, a murit de îndată ce şi-a atins ţinta!…

2. Romanii veneau, veneau… Puternic tăvălug căruia, puţinele cete dace – pe care, din tactică, Decebal le opusese invadatorului – fuseseră strivite. Fără prea mult efort. Degeaba fusese şi atacul pe care oştiri dace, dar mai

---

68* , 2 Cetăţi romane la Danubius.

69 Prin Banatul de nord de astăzi.

ales roxolane şi cârpe, îl dăduseră în Moesia Inferior…

Nu în zadar privirile lui Domiţian se opriseră asupra şiretului şi deloc aprigului general Tettius Iulianus. Experienţa tragică a credulului Fuscus – „cu trei legiuni zdrobesc Dacia şi nu se va maauzi de ea un mileniu!” – îl învăţase multe: între altele şi tactica aceasta, de a înainta încet, dar sigur şi – mai ales – de a ataca acolo unde dacii se aşteptau mai puţin, dezvoltându-şi ofensiva pe drumul cel mai scurt spre Sarmizegetusa.

3. În cortul marelui comandant, negustorul Numa Marcus Secundus şi prietenul său, Martialis Marcus Valerius, aşteptară ca Tettius Iulianus să-şi termine discuţia cu comandanţii de legiuni şi cu cei ai cohortelor barbare de sprijin.

Arătând spre legătura cea mare pe care gemenii abia de o puteau purta, Marţial surâse:

— „E şi *pentru noi pocalul plin*.

Sau doar pentru stăpânul nostru drag?!

Ne-om ospăta şi-apoi vom bea din vin Sau vom privi ospăţul doar din prag?!”

Negustorul arboră un surâs, care prevestea vorbele ce se pregătea să le rostească. Spuse:

— Eşti nemaipomenit, prietene Marţial! îţi iroseşti slovele şi îţi oboseşti muzele până şi pentru a-mi pune o întrebare prietenească?!

— Pot vorbi în slove potrivite ore în şir! – spuse poetul. Nu numai că nu-mi voi irosi slovele alese, şi nici nu-mi voi obosi muzele; dar, dimpotrivă: slovele-mi vor fi tot mai alese, viersul tot mai sprinţar, iar muzele mele nu vor avea decât să se bucure. O, ce văd!? – schimbă el vorba. Pari a te pricepe de minune, tinere concetăţean, să mă-ndepărtezi de răspunsul ce mi-l datorezi de la întrebarea ce ţi-am pus-o fie şi numai în nişte versuri destul de şchioape!…

Un ofiţer roman pătrunse în cort, se-apropie de masa

pe care Tettius Iulianus îşi desfăşurase hărţile, salută şi raportă scurt:

— Suntem din nou în contact cu dacii: cete răzleţe, ce par a nu se fi înţeles între ele…

Tettius înclină capul, binevoitor.

— Din ce anume aţi dedus că nu există nicio corelare între ele? întrebă el, blând. Părea un profesor care îşi întreba, pur şi simplu, elevul, cum de unu plus unu fac doi.

— De câte ori le urmărim, se răzleţesc şi apucă, în munţi, căi diferite. De cele mai multe ori, cărări complet netrecute pe hărţile noastre.

— Mda, făcu generalul, surâzând ironic. Nu le mai urmăriţi!… Izbiţi-le brusc când – şi cât timp – atacă, apoi lăsaţi-le. Altfel… feriţi-vă! Aceasta e tactica lui Decebal: să atragă unitate cu unitate şi «să le zdrobească pe fiecare în parte!

Ofiţerul salută şi se întoarse spre ieşire. Dar când ajunse lângă poet, glasul cald al generalului îl opri:

— Spune comandantului legiunii că acesta este un ordin, de a nu mai urmări cetele de călăreţi ale dacilor!…

Privirea generalului se opri asupra amicului său – poetul – şi a tânărului neguţător, şi în ochi îi izvorî o mare lumină.

— Maestru al cuvintelor frumoase ca nişte flori!… ca nişte roze, mai degrabă, căci şi înţeapă!, zâmbi el. Apropie-te, favorit al muzelor şi al împăratului nostru! mai rosti ei.

Poetul dichisi mai întâi o cută rebelă a togii sale, apoi împingându-l uşor înainte pe Numa, înaintă şi el spre centrul cortului.

— Celui mai mare general al imperiului – începu poetul – salve!…

Şi, în vreme ce Tettius Iulianus îl aştepta cu braţele întinse, poetul, mai făcând doi paşi, sublinie: Desigur, după slăvitul nostru Domitianus!…

Se îmbrăţişară.

Apoi, Marţial, arătându-i-l pe negustor, ceru voie să i-l prezinte.

— El este, mărite Tettius Iulianus”, un general – poate la fel de mare ca şi tine şi la fel de trebuitor imperiului –, un general al negoţului! Mii şi mii de.ro – mani se hrănesc, zilnic, cu pâmea cea dătătoare de viaţă datorită sârguinţei sale în negoţul cu grâne. Iar multe, foarte multe nave cu grâne îi sunt trimise, prin oameni interpuşi, din chiar această viitoare provincie romană – prin graţia şi străduinţele tale şi a curajului ostaşilor ce îi comanzi! – care se mai numeşte, încă, Dacia şi, pe care prietenul şi concetăţeanul meu, Marcus Secundus Numa o cunoaşte ca nimeni altul, vieţuind între daci mai bine de doi ani…

Când poetul îşi termină tirada, generalul răsuflă uşurat şi râse. Apoi se întoarse complet spre neguţător, pe care îl privi cu interes. îi strânse mâna şi, găsind o clipă de răgaz în lungul şuvoi al vorbelor rostite de poet, îl asigură:

— Tânărul prieten al bunului meu prieten Marţial este şi prietenul meu! în vreme ce vorbea, generalul îşi roti privirea jur-împrejur la toţi ofiţerii de stat-major prezenţi. De altfel, cred… sper!… adăugă el, şiret – că tânărul Numa a fost prezentat şi împăratului!?

Marţial surâse: pricepuse manevra generalului. Şiret, extrem de şiret, Tettius voia să nu aibă în preajma sa pe cineva care, într-un fel sau altul, să fi fost rău privit la curte, ori – ferească zeii! – de către împărat. De aceea, Marţial îl asigură – dar nu mai înainte de a-şi fi permis să se „joace puţin cu nelinişstea pe care parcă-parcă o zărise în ochii vicleanului general:

— Venim amândoi pe acelaşi drum pe care l-a parcurs Domiţian din Cetatea eternă spre Naissus. Acolo, slăvitul împărat a avut bunăvoinţa să-mi primească prietenul… – dar nu. pentru prima oară!, Numa fiind un obişnuit al Palatului! – … şi chiar să guste din nectarul ales de zei la

petrecerile lor… Prietenului meu – adăugă repede Marţial – i-au mai rămas destule amfore cu acest nectar, încât să i se facă cinstea de către Domitianus – să ducă, cu el, câteva, şi pe plaiurile Panoniei iar câteva dintre ele să poată fi sacrificate şi aici, la porţile Daciei, pentru ilustrul nostru prieten şi protector, generalul Tettius Iulianus!

Zicând acestea, Marţial arătă spre legătura gemenilor, în vreme ce Numa, pocnind uşor din palme, le vesti acestora că se pot apropia.

4. Seara coborâse ursuză, duşmănoasă peste tabăra aciuită într-un cot al râului, în apropiere de locul unde, nu mulţi ani după aceea, aşezarea dacică avea să devină municipiul roman Tibiscum.

Cu Tettius, la cină, în luxosul său cort de comandant, încăpător, nu mai rămăseseră decât doi ofiţeri şi oaspeţii – poetul Marţial şi negustorul Numa Marcus Secundus. Masa – destul de frugală, generalul se voia un perpetuu suplu – era prelungită acum cu îndelunga degustare a licoarei de aur ce fusese turnată din amfora cea mare, pe care Tettius le făcuse cinstea de a o fi primit „doar pentru că şi slăvitul Domitianus a primit de la un cetăţean al imperiului”.

Întrezărea avantajele de a avea cu el pe unul dintre marii neguţători ai Romei, din al cărui câştig avea să se înfrupte şi el de două ori: o dată ca general, cel care a adus victoria şi a asigurat, astfel, şi pâinea Romei, iar a doua oară ca… mă rog: ca omul căruia neguţătorul avea să-i fie… trebuia *să-i fi*e!… – recunoscător cu daruri şi bani… De bani ducea lipsă şi imperiul al cărui soldat credincios era: Domiţian secătuise vistieria prin domnia lui risipitoare; secătuire ce sta şi la baza actualului război – aurul dacic, de secole râvnit de Roma, trebuia să umple marile goluri ale tezaurului imperial! Iată, aşadar, tot atâtea argumente să se lase captivat nu numai de sporovăială celor doi, dar şi de prietenia lor.

— ...Cunosc prudenţa rpăritului general Tettius la l lianus – începu Numa să aducă discuţia spre ceea ce îl interesa –, încă de pe vremea când era guvernator în Numidia şi deţinea înalta demnitate de cons*ul suffect: Pr*udenţă care, îmi place să sper – surâse neguţătorul – nu l-a părăsit pe general nici de puţina vreme de când este guvernator al Moesiei Superior...?

Tettius Iulianus surâse, aşteptând să vadă unde vreai să ajungă tânărul neguţător.

— ...De aceea aş dori să-l întreb: oare este bine ca ultimele mele provizii din licoarea zeilor să le păstrez aici, în această tabără, atât de aproape de ochii prădalnici ai cetelor de barbari daci?...

Da, acum pricepuse generalul. Râse vesel, din inimă:

— D & ci, tânărului meu prieten îi este teamă!... O, nu, înţeleg, nu pentru sine, pentru viaţa sa pe care

— Arătă spre sabia ce o purta la brâu – ar fi în stare s-o apere şi singur, ci pentru vinul cel de viaţă lungă!

— Exact! întări negustorul.

— Nicio teamă, prietene! spuse generalul, făcând semn uneia dintre sclavele sale să-i mai umple un pocal din acea licoare. Dacii sunt, în continuare, puşi pe fugă. Ne mai hărţuiesc, dar trupele mele înaintează sigur. Pot să vă spun, de pe acum, că marea bătălie – pe care, fireşte, o vom câştiga! – se va da aici! – arătă el pe un colţ al hărţii, pe care o despături puţin, tocmai pentru a se face înţeles:

Zărind locul, neguţătorul tresări. „În valea aceasta! ...”

— ...îi vom prinde pe daci, aici, ca într-un cleşte! De altfel şi ei cred că aici, la Tapae, se află zăvorul porţii de la Sarmizegetusa.

Undeva, departe, în zidul negru al pădurii răsună strigătul unei păsări de noapte.

răzită eşecului: patrulele, vigilente cum numai romanii ştiau fi când le era în joc viaţa, vegheau, foind de-a

lungul redutelor şi al gardurilor de apărare.

— Este imposibil de trecut, Oroles! ripostă, înciudat, Rhoxaneus.

— …Imposibil! repetă, la fel de cătrănit, şi Deceneus.

(Jroles îi privi cum îşi muşcau, cu ciudă făţişă, buza de jos, cum ochii lor mari, albaştri izgoneau lumina din priviri.

— Mda, spuse, într-un târziu, ridicându-se, Oroles. Şi totuşi, *trebuie* să-i trimitem veste lui Decebal!

Rhoxaneus, rumegând un gând doar de el ştiut, grăi:

— Dar poate nu-i atât de grabnică veâtea aceasta?!…

Uimit, Oroles îi aruncă o privire cercetătoare:

— Crezi?

Băiatul se frământă pe scaunul cu spătar înalt, drept.

— Am auzit o discuţie între *questorul* cercetaş Glitius şi câţiva ofiţeri. Ai noştri par a-şi fi adunat o oaste pe potriva celei romane a lui Tettius Iulianus…

Oroles surâse blând.

— Ca număr, poate!

— Ei, da! se grăbi Rhoxaneus. Glitius are ştiri de la o anume iscoadă… un grec!… aflat la Sarmizegetusa… că lui Decebal i-au sosit oşti într-ajutor trimise de toate triburile: de la tribul ordessenses de pe vijeliosul Ordessos de la tribul potulatenseşilor, de la buri[70]davenses şi saldense[71]s „… Chiar şi de la albocenses, pe teritoriul [72]cărora ne aflăm şi de pe care – cum se minuna şi Tettius – a dispărut complet sămânţa bărbătească, de la biephie şi, dacă am înţeles eu bine, chiar de la tinzi şi crobyzi, din Moesia

---

70 Din actuala Cîmpie a Olteniei.

71 De sub Carpaţii Meridionali.

72 De la locul de tabără la Tâpae — o fugă de cal. Dar calul trebuia să treacă prin cele două linii ale oştilor ce se înfruntau : cum ?
Ideea aceasta îl măcina cumplit pe Oroles. Dar nu-i venea în gînd şi soluţia salvatoare. O încercare a celor doi gemeni de a se strecura în afara taberei fusese hă-

Inferior… Roxolanii, carpianii, bastarnii, costobocii şi tyrageţii *, din îndepărtatul Răsărit, au venit şi ei odată cu luptătorii triburilor din Podiş…[73]

— Dar, oare, numai curajul e de ajuns, Rhoxaneus!? suspină Oroles. Avem, noi, armele romane? Şcoala lor de luptă? Maşinile lor de război? Unitatea comandamentului? La noi, toate triburile ce le amintişi – ba, ce – zic eu toate!, doar parte dintre ele!… – abia au intrat sub o mână, aceea a lui Decebalus. Burebista ne-a învăţat ce-i unirea, Scorilo, asemenea; dar abia Decebalus a reuşit să facă din triburile noastre – o ţară, din cetele noastre – o armată!

Geamănul se foi pe scaun.

— N-avem!… Aşa este! N-avem nici maşinile lor de război, nici armata şi generalii lor…

— Iată de ce este atât de mare pericolul pentru noi. Iată de ce trebuie înştiinţat degrabă Decebal! Un rău cunoscut dinainte e mai puţin rău, parcă!…

Deceneus căutând privirea lui Oroles, spuse:

— O să încerc singur. Chiar de-o fi să mor…

Rhoxaneus şi ţâşni în picioare.

— Merg cu tine! Nu se poate!… Nu te las singur!…

Oroles zâmbi:

— Staţi jos! ordonă el, apoi, sec. De murit – de va trebui! – o să avem vreme destulă. Altul este rostul vieţilor noastre.

6. Soarele privea bănuitor de peste munte. Tabăra romană forfotea, zumzăind ca un stbp. Se curăţa o nouă postaţă de teren, se deschideau porţile spre nord-vest.

O trâmbiţă – abia auzit – semnala prezenţa unei armate.

— Vine Avelius Murătur! strigau soldaţii. Vine din Panonia. A trecut Marisul şi ne vine în ajutor! Sculaţi! Faceţi loc!…

---

73 Din Podişul Transilvaniei : batacenscs, predauenses, cavcoen- ses, ansamenses. appuli...

Tettius Iulianus în persoană, cu întregul său stat-major, în toga de *suffect*, aştepta sosirea legiunii.

Urmat de gemeni – escortă tăcută, cu privirile cătând pământul şi cu dreapta încleştată pe mânerul spadelor – Oroles se-apropie de marele comandant, care râdea zgomotos de una din epigramele ce tocmai le rostise Marţial.

Se salutară, apoi tânărul negustor se-adresă generalului:

— Slăvite Tettius Iulianus, am a-ţi cere o favoare de care, rogu-te, tare mi-i că mă vei-refuza.

Generalul deveni atent.

— S-o auzim, totuşi! spuse el neangajant.

— Aş dori ca cei doi însoţitori ai mei să primească încuviinţarea ta şi să părăsească, pentru puţină vreme, tabăra. Chezăşuiesc cu capul meu că se vor întoarce până în seară cu câştig pentru armata romană şi – de ce să nu recunosc, plecă el, modest, fruntea, şi pentru mine.

Tettius Iulianus privi o clipă chipul negustorului, dădu să spună ceva, dar Marţial se plecă la urechea sa şi-i spuse:

— Încuviinţează, slăvite general! Sunt treburile lor de negustori. Ştii, sub teama asediului unei cetăţi, ca şi sub ameninţarea ocupării iminente a unui teritoriu, preţurile scad… Ei bine, diferenţele – mari, desigur – intră în punga negustorului. Or, Numa Marcus Secundus astfel şi-a clădit nemăsuratele-i avuţii!…

Ochii lui Tettius străluciră neîncrezători:

— Nemăsurate!?…

— Întocmai, slăvite, nemăsurate… Din care, o parte –, s-ar rătăci, poate, şi prin lăzile măritului slujitor cu spada al imperiului…

— Aşaaa!… făcură buzele generalului şi mirarea i se aşternu pe chip. Apoi plecă uşor ochii, ca şi cum ar fi vrut să încuviinţeze, dar ridicând brusc privirile, spuse net: îmi

pare rău, prietene, omul din mine era să cedeze, prudenţa militarului m-a îndemnat, însă, să n-o fac. Astfel că…

Sunetele trâmbiţei se apropiau tot mai mult.

Tettius, făcut atent de un ofiţer, se întoarse să primească parada trupelor ce intrau în tabără.

— Mda, nu-i chip… spuse Oroles, cu privirea întunecată, adresându-se gemenilor. Şi totuşi, de trecut trebuie trecut, chiar şi cu preţul vieţii unuia dintre noi!

Se priviră o vreme în tăcere; apoi, Oroles prinse a zâmbi înseninându-şi chipul.

Îl bătu prieteneşte pe umăr pe Rhoxaneus şi-l împinse să privească, printr-o fisură în pânza cortului, afară.

— Ei? Ce vezi? întrebă el.

Rhoxaneus privi atent. Nu i se păru a vedea ceva deosebit.

— Ni… mic… răspunse el indecis. Doar dacă…

O trâmbiţă răsună undeva în tabără, apoi o tobă bătu cadenţa unui marş; în trap mărunt, o cohortă tracică trecu prin faţa cortului lor, plecând să ocupe poziţia indicată de comandantul suprem, marele general Tettius Iulianus.

Oroles îl întoarse pe tânăr cu faţa spre el.

— Ei, Rhoxaneus?

Băiatul plecă privirile.

— Deci… nimic, da?

— Da…

Oroles râse, zărind tulburătoarea nelinişte ce i se zugrăvise pe chip.

— Vom face noi *doi* – punctă el – în aşa fel încât să păcălim patrulele romane.

Ultimul dintre călăreţii traci traversa în goană aleea, către poarta dintre parcane.

Urmărindu-l cu privirea, Oroles se lăsă pradă gândurilor sale fără de număr şi fără de astâmpăr. „Trebuie să ne grăbim! Iar pe Deceneus îl voi ţine pentru a

doua încercare… de va fi nevoie!…”

— Ho! Ho, murgule, îl dojeni el, prieteââeşte, şi, rupând o mână de iarbă, ademeni animalul.

Celălalt soldat din patrulă, rămas la cincizeci de paşi, îşi făcea de lucru, strunindu-şi arcul. Pe jumătate întors, nu vedea defel ce îndeletniciri paşnice încerca tovarăşul său. Se întoarse doar când, tresărind, i se păru a fi auzit icnetul scurt al unei lovituri, sau, poate, al unei păsări de pradă ce-şi înşfăca victima. Apoi…

Bidiviul, nebun, alergaiar, ca vântul, sfărâmând câmpia sub copitele ce izbeau aprig pământul. În gardă, nedumerit cum de îi dispăruse camaradul atât de repede, oşteanul rămase cu mâna pe spadă, neştiind dacă să oprească animalul ce năvălea, parcă, asupra lui său, mai bine, să-şi caute tovarăşul de arme. Dar, la fel de ciudat cum se oprise, câteva clipe, înaintea celuilalt ostaş, calul se opri şi de această dată.

— Ei, ei, ce e cu tine!… se apropie, cu gând să-l mângâie şi, oprindu-se doar la un pas, privirea îi căzu pe şaua bogată, ce părea să fi costat o avere. „Dacă n-ai stăpân, căluţule – gândi repede oşteanul, uitând de dispariţia ortacului său – apoi eu îţi sunt stăpânul!” Întinse mâna, să-i mângâie crupa, dar ceva ca o săgeată i se înfipse în ochiul drept şi, urlând, oşteanul se-ntoaise cu spatele, apoi orbit de durere şi de sângele ce-i şiroia pe chip, se prăbuşi în iarbă, urlând de vui câmpia.

Nu-l mai interesa nimic decât marea sa durere. Armele îi zăceau părăsite, iar bidiviul cel necurat îşi reluase alergarea nebună.

Dar de şi-ar fi înfrânt, pentru o clipă doar, durerea, oşteanul ar fi putut auzi un şuierat uşor şi ar fi zărit o pasăre care, cu ciocul înroşit de sânge, îşi luă zborul de lângă el şi se lăsă, ascultătoare, pe şaua care-i furase atenţia cu strălucirea sa măiastră.

Era un şoim.

Iar acum de ar fi privit şi mai atent, ar fi văzut cum o mână, apărând din cealaltă parte a calului, prinse uşor pasărea de un lănţug, apoi, rapid, în spinarea bidiviului se azdrucă şi stăpânul mâinii: Rhoxaneus.

8. Rhoxaneus ajunse către seară în tabăra dacă. îl primi Rhemaxos, uimit de îndrăzneala tânărului.

— Mi se pare că Oroles n-a respectat regula cea mai de preţ: să precupeţească viaţa voastră! Apoi, ceva mai îmbunat: Ce zor te-a mânat să treci prin linia romană?

— Viteze căpitan, Oroles m-a trimis să-ţi spun fără răgaz că generalul Tettius vine asupră-ne cu un puhoi de oşteni.

Rhemaxos surâse:

— Atât doar?

— Oh, nu! Oroles l-a auzit pe marele comandant dând ordin ofiţerilor să nu mai urmărească cetele de daci care atacă, ci să se mulţumească doar a le respinge. „Feriţi-vă de tactica barbarului – [74]iertată fie-mi vorba!

— A spus el. „Decebalus vă atrage într-adins sus, în munte, să vă poată dovedi pe rând! u

Rhemaxos îşi aşternu pe faţă o lumină întunecată: „Da, nu e prost deloc Tettius!”

— Aceasta e bine s-o ştim, tinere prieten! spuse căpitanul. E bine s-o ştim, mai repetă el ca pentru sine.

— Şi a mai spus Oroles… (Ochii tânărului căutară cu fereală împrejur, iscodind fiecare colţişor).

— Ei? făcu căpitanul. E ceva de taină, desigur! şi îi făcu semn să se îndepărteze de uşa în spatele căreia, Europe – sclavul grec – aştepta porunca stăpânului.

Şuşotiră o vreme, apoi, dându-i liber solului lui Oroles, Rhemaxos îşi chemă sclavul:

— Europe, spuse el cu un glas în care nu se simţea nicio undă de nelinişte. În seara asta vreau să mănânc la

74U n ochi indiscret ar fi descoperit în îndrăzneţul vî- nător ce se încumeta spre inima codrului pe sclavul Eu-

cină labă de urs.

repe. Iar un ochi şi mai atent ar fi citit pe chipul vânătorului dovada unui curaj puţin obişnuit. Pentru că puţin obişnuită era şi purtarea sa: să plece la vânătoare de urs singur-singurel şi înarmat numai cu o lance.

Europe mai merse o vreme, apoi, descălecând, îşi priponi calul, slăbind legătura, de un alun tinerel: de-o da iama ursul, să poată fugi trăpaşul.

O porni singur, plecându-şi trupul pe sub crengi, adulmecând parcă urma fiarei”.

Se strecura prin tufişuri atât de prins de îndeletnicirea sa, încât nu bănuia defel că un alt bărbat îi călca, neauzit, pe urme. Era un om spătos, cu o barbă mare, neagră, neţesălată. Fiecare mişcare a sa lăsa să i se vadă tresărind, sub piele, muşchii puternici, bolovănoşi. De altfel nu purta pe el decât un cojocel din blănuri de veveriţă, iar în mâna dreaptă, o toporişcă dintr-acelea folosite de oamenii pădurilor la curăţat copacii doborâţi.

Europe urmărea fiara – ursul cel negru. Stăpânul său, căpitanul Rhemaxos, îi poruncise labă de urs pentru cină; iar el, vrednicul sclav Europe, credincios, nu putea să nu îndeplinească voia stăpânului.

Un stei cât trei straturi de om i se ivi în cale.

La poale, aluniş des, ca peria. Umbra steiului însă cobora strâns pe aluniş şi în locul acela părea a se bolti sub piatră o scorbură.

— Aici ţi-o fi culcuşul?! rânji vânătorul. Aici ţi-a fi şi culcuşul cel de veci! mai spuse el şi, aplecându-se să ia o prăjină de uscătură, se-ntoarse pe jumătate.

În clipa aceea, uriaşul său urmăritor zvârli năprasnica secure, care i se înfipse în piept. Europe n-avu timp nici măcar să strige: se prăvăli pe covorul moale de frunză.

O vreme, urmăritorul rămase una cu trunchiul unui stejar secular. Urechile sale, ciulite, cătaH să prindă

zvonul pădurii.

Dar codrul tăcea. Doar crengile sale ciupeau, uşor, nevăzute strune, stârnind, când şi când, cântecul amurgului.

La marginea taberei, un huhurez îşi aruncă serii strigătul său neplăcut. Căpitanul Rhemaxos îşi făcu drum tocmai într-acolo unde răsunase strigătul păsării. Dădu în lături, ca pe o cortină, tufişul şi se trezi faţă în faţă cu uriaşul bărbos.

— Gata, Velacos?!

— Gata, stăpâne! rânji, bucuros parcă, bărbosul.

— Pare a fi ucis de urs, da?

— De urs, stăpâne, mai rânji uriaşul. Velacos nu lucrează decât după ordinul tău, stăpâne. Poţi trimite oamenii să-l caute, acum…

La lumina slabă, tremurătoare a focului, căpitanul îl mai îmbrăţişă o dată pe Rhoxaneus.

— …Şi mai spune-i lui Oroles – şopti el – că trădătorul Europe, omul de taină al Romei, a murit ucis de

— Urs… Asta – surâse el – ca să nu cadă vreo bănuială… Ou bine, şoimule! mai spuse el. Şi vezi cum te strecori înapoi, în tabăra romană.

În

1. În bordeiul din pădure, căpitanul de taină Rhemaxos aştepta de trei zile veşti de la Oroles. Era nerăbdător.

Decebalus îi trimitea lui, sol după sol, doar – doar i se va trimite vreo ştire din tabăra romană.

Velacos, dacul vânjos, numai muşchi, cu o cicatrice ce-i vrâsta chipul – urma labei unui ursan – înteţea focul pe care, o clipă abia înainte, pusese o halcă de cerb la frigare.

Rhemaxos fremăta. Nerăbdător măsura luminişul cu paşi mari, de parcă în felul acesta ar fi grăbit timpul. L-ar fi forţat să sloboade clipa în care, iată, de la cel aşteptat, i-ar fi sosit mult râvnitele veşti prin cine ştie ce minune a lui

Zamolxe.

Şi deodată minunea se petrecu: strigătul de pradă al cucuvelei răsună undeva, în codri. Dar atât de fidel, încât numai un om al pădurii l-ar fi desluşit de cel scos, într-adevăr, de o pasăre.

— Velacos! strigă căpitanul.

Uriaşul se înfăţişă degrabă.

— Poruncă!

— Fuga, la locul de pândă al lui Corases!

— Să nu se ardă bunătatea de cerb, stăpâne!

— Arză-se! Fuga la Corases şi cu el, degrabă, încoace, dacă are, cumva, veşti!

Uriaşul dispăru, nesimţit, înghiţit de codru.

Rhemaxos se-aşează pe trunchiul unui brad prăbuşit de furtună: era obosit, barba îi atârna pleoştită, ochii, cercănaţi, priveau stins.

Deasupra lui, codrul se clătina, ritmic, tainic, prin frunzişul des zburătăcind vântul de dimineaţă stârnit şi el de întâiul zâmbet al soarelui.

Obosit dar cu urechea la pândă, simţi pas de voinic apropiindu-se. Duse mâna la spadă, dar glasul tineresc al lui Corases îi opri gestul.

— Veşti!… De la ai noştri!… strigă tânărul, încă înainte de a se iţi din tufişuri. Dar ce or fi însemnând…

— Dădu din mână – nu pot şi-i!

Întinse o palmă în care Rhemaxos zări câteva pietricele străvezii, de râu:

— Acesta să fie mesajul?! nu se dumirea el.

Rhemaxos numără pietricelele:

— Cinci măricele, trei mai mici şi… mai închise la culoare!… Cum le-ai primit?

Tânărul se-aşează, ostenit de alergătura prin codru, pe trunchiul de brad.

— În… burta unui peşte! grăi el.

Căpitanul zâmbi.

— În burta unui peşte!?

— Da… Stăteam pe malul râului şi nu-i pierdeam defel unda din ochi. Când, deodată, văd plutind la vale, cu burta în sus, un peştişor. Apoi încă unul, şi încă unul!… Am luat o creangă cu crăcană şi am tras la mal următorul peşte – un păstrăv. Iar în burta lui – cinci legiuni şi trei cohorte!… râse căpitanul.

— Cum? – nu înţelese tânărul oştean.

Dar Rhemaxos se mulţumi doar să clatine din cap.

— Spune mai departe! ordonă el repede.

— Atât. A venit apoi Velacos şi… şi eu am plecat şi l-am lăsat pe el, acolo, pe malul pârâului…

Ochii căpitanului luceau iar limpezi, verzi-albaştri Din nou razele – cele dintâi – ale soarelui îi potopiră cu undele sale de căldură, sufletul: Izbândise Oroles, izbândise! Iată, mesajul său ajunsese, deşi nu trecuseră trei zile de când, prin Rhoxaneus, îi ordonase această misiune.

— Oho! strigă bucuros oşteanul cel tânăr. Vine şi Velacos!

Uriaşul se-arătă, râzând, s\ib geana pădurii. Ţinea, într-o mână, doi păstrăvi argintii, morţi.

— Velacos?! îl întâmpină căpitanul.

Drept răspuns, uriaşul trase din burta unuia dintre păstrăvi un-petec de piele de viţel.

Avid, Rhemaxos întinse mâna, îl luă, îl cercetă.

— Şi altceva? întrebă el nerăbdător.

— Altceva… – făcu, încurcat, uriaşul – „altceva* cred că s-a pierdut în apă. Căci în acest al doilea peştişor, n-am mai găsit decât… asta… – şi-i întinse căpitanului o crăcană mică de alun, priponită în măruntaiele păstrăvului. Dacă aceasta îţi spune ceva, căpitane… – rosti, gros şi tărăgănat, uriaşul, ros de remuşcări că, iată, n-a prea făcut mare ispravă acolo unde fusese trimis – atunci e bine!…

Dar Rhemaxos, chiuind, şi sărise în şa.

2. Vezina aştepta şi el cu un amestec de teamă şi speranţă zugrăvit pe chip. Nu dormise de trei nopţi la rând decât pe apucate, năpădit de grijile şi treburile de tot felul.

Când Rhemaxos pătrunse în cortul său de comandant, Vezina i se ridică în întâmpinare.

— Veşti mari, luminate! vorbi repede căpitanul. Avem veşti de la Oroles.

Bune? mai întrebă Vezina.

— Defel! spuse oşteanul. Dar… veşti! A, şti înseamnă a prevedea! Iar a prevedea, de multe ori poate însemna a învinge!, spune o zicală grecească.

Întinse, pe o masă, cele găsite în măruntaiele peştilor apoi, zărind nedumerirea ivindu-se pe chipul comandantului, lămuri:

— Aceste pietricele… astea mai mari!… vor să spună că generalul Tettius Iulianus atacă în fruntea a cinci legiuni şi a trei cohorte barbare de sprijin… În pergament ni se arată clar că locul bătăliei aici îl vor da, la Porţile de Fier ce zăgăzuiesc calea spre Sarmizegetusă.

Chipul lui Vezina împrumută din culoarea proaspătă a zilei; pricepuse; erau mulţi romanii, o, cât de mulţi! Dar numărul lor era, acum, desluşit. Dacii vor şti cu câţi aveau să se lupte.

— Şi… crenguţa aceasta?… mai întrebă marele bărbat.

Rhemaxos surâse:

Păi, ia, o crăcană, acolo… De ea, însă, sunt prinse două noduri din iţe de maţ de berbec.

— Şi?

— …Aceasta vrea să ne spună că de două ori sunt romanii pregătiţi să atace. Iar de nu vor avea sorţi de izbândă în aste două atacuri, se vor retrage!…

3. Soldaţii romani părăsiră taberele.

Cele două legiuni în fruntea cărora venea însuşi marele strateg, ales comandant suprem de împărat, Tettius

Iulianus, guvernatorul Moesiei Superioare şi *consul suffect*, înaintară, o vreme pe două fire, de-a lungul văii unui râu. Apoi tăiară codrul de-a curmezişul şi pătrunseră în defileul ce se tot strâmta până la locul numit Tapae, unde două stânci uriaşe zăgăzuiau valea ca două fortăreţe.

Cete rebele de daci, călări sau pedeştri, atacau, mai ales pe înserate, legiunile; luptau drăceşte, dar tocmai când romanii disperau, oştenii lui Decebal, năluci, se topeau în întunericul de smoală, părăsind morţii şi neluând cu ei decât armele acestora.

— Decebal e şiret 1 surâdea, ironic, Tettius Iulianus. Dar cât e el de şiret a dat straşnică poruncă să se ia morţilor armele. Duce lipsă de arme, barbarul.

Oroles asculta, surâdea şi el ironic, dar din alte prin – cini, apoi se-apropia de marele general şi-i cânta în strună:

— Îi cunosc, slăvite! Eu îi cunosc! Dacă au ajuns să culeagă armele morţilor cu preţul altor vieţi, sunt greu la ananghie cu armele. Cât priveşte maşinile de război!…

— Ha-ha-ha-ha!… izbucni în hohote Tettius Iulianus. Barbarii şi maşini de război!… Arcul şi săgeţile, şi suliţele, şi topoarele… Şi spadele astea ale lor, încovoiate ca în joacă de mâna lui Hades, să le poată cosi sufletele mai repede!… şuieră el cu ură. Tare mai taie săbiile astea ale lor! Or fi având fier? se-ntoarse el, iar, spre Oroles.

Oroles păru a cădea pe gânduri. Apoi:

— Au, slăvite. Au în munţii din Apus, unde au şi. bogate mine de aur…

— Oh, aurul acesta dacic! exclamă Marţial. O fi chiar atât de mult pe cât a fost lăsat să creadă Domitianus?

Privirile generalului şi ale poetului se opririi întrebătoare asupra lui Oroles.

— Eu – începu acesta – am avut prilejul să mă conving cu propriii mei ochi: au aur cât să sature două imperii ca ale nemuritorului imperator Domitianus!

Ochii generalului păreau gata să iasă din orbite:

— Glumeşti!?

— Defel, slăvite! Amforele de la curtea lui Decebalus sunt din aur… din aur masiv! Dar la vreme de război, socot, îl ascund în peşteri doar de ei ştiute.

Tettius Iulianus râse sfidător:

— Ei, numai de ei ştiute!… De le ştiu ei, *le*-or şti şi alţi*i, ce* z*ic*i?!

— De, slăvite! Dacă avem ceva iscoade pe lângă Decebalus!…

Tettius iarăşi surâse superior:

— Om avea…

Unul dintre ofiţeri se-aplecă la urechea altuia:

— De trei zile nu mai avem nicio veste de la Toricos-grecul. Să-l fi prins dacii că umblă cu două limbi?!

— De l-au prins – râse, încet, celălalt ofiţer – i-au scos, desigur, şi celălalt ochi!…

În clipa aceea gemenii îşi făcură apariţia târând cu ei un prizonier. îl aruncară, legat fedeleş, la picioarele generaltilui.

— Dădea târcoale taberei. Şi ce ne-am gândit: să-l prindem şi să vi-l aducem!

Tettius întoarse prizonierul cu o lovitură de picior: era un dac nu prea vânjos, cu barba năclăită de sânge, cu o rană mare la piept, din care sângele gâlgâia când şi când.

— L-aţi cam lovit! spuse generalul. Ia, luaţi-l de-aici şi să mi-l grijiţi bine. Când l-oţi face să vorbească, aduceţi-mi-l şi mie de îndată.

Doi soldaţi ridicară prizonierul.

Generalul frecă de iarbă talpa sandalei pătată de sângele dacului.

— Sânge de barbar, prea roşu! spuse el.

Soarele cobora tot mai muli spre asfinţit, când lui Tettius Iulianus îi fu înfăţişat prizonierul. Părea mai rumen

acum în obrajii supţi, iar rana de la piept, înfăşată, nu mai sângera.

— ÎI voi interoga chiar eu – spuse Tettius. Dezlegaţi-l! Şi-aşa nu poate face nimic…

Îl dezlegarăm! 1 proptiră de stâlpul cortului.

— Cum te numeşti? îl întrebă generalul.

Dacul păru a nu fi înţeles întrebarea. Şi nici pe romanul care se străduia să vorbească limba prizonierului.

— Dacă-mi dai voie, slăvite… – se oferi Oroles – aş încerca eu. Vorbesc destul de bine limba aceasta barbară!

Cu un gest rapid, generalul îngădui.

— Cum te numeşti, prietene? îl întrebă repede Oroles în dacă.

— Durpaneus, fiul lui Cocles, din tribul costobocilor, din Podiş.

Oroles traduse.

— Întreabă-l – porunci generalul – câţi oameni are Decebalus?

— Are aţâţi câţi îi trebuie! şopti, istovit, dacul, deşi şi-ar fi dorit vorbele săgeţi îndreptate împotriva semeţului acesta de general. Dar forţele îl părăseau treptat. Astăzi, în zori, i-au sosit oşti din îndepărtatele stepe dintre Pyretus şi Tyras[75]. Pe-nserat şi la noapte, vor sosi şi alte oşti în ajutor chiar şi de la tevrişci şi iazygi[76]…

Generalul se săltă din scaun, furios.

— *Tevrişă* şi *iazygi*, da! Dacă nemernicii de marcomani i-ar fi atacat, cum promise-eră împăratului!… Dar ei au atacat ostile noastre. Acum, însă, în Panonia, sub flamura lui Domitianus, romanii îi trec prin vârful săbiilor lor!…

Dacul făcea eforturi disparate să nu se prăbuşească. Sângele mult – ce i se scursese din trup – îi zugrăvise pe

---

75 Nistru.

76 Triburi din nord-vestul Daciei.

chip paloarea morţii care-l cuprindea.

— Unde e Decebalus? mai întrebă generalul.

Dacul, însă, tăcea.

— Ia-i tradus? se supără Tettius.

— Desigur, spuse Oroles, dar tace…

Un ofiţer îl înghionti cu vârful spadei.

— N-auzi? repetă Oroles întrebarea, văzând că prizonierul dă iar semne că e viu. Unde e regele Decebal?

— N-nu… Nu spun!… abia şopti el. Dar când Oroles traduse, vârful spadei ofiţerului, care-l trezise în urmă cu o clipă, iar îl animă. Tresări, privi năuc la cei de faţă, apoi, părând a realiza unde se află, surâse:

— E plecat din cetatea de scaun… E la Potaissa, să aleagă un ginere pentru fiică-sa…

Tettius rămase perplex.

— E nebun!? strigă el, arătând spre prizonier.

— Nu, e numai un muribund, slăvite! spuse Oroles. În muribunzii spun adevărul

— Dar e incredibil!! strigă iar generalul. Cea mai puternică oaste a lumii se află la fruntariile ţării sale, iar regele pleacă în peţit!?

Sărutându-şi fiica pe frunte, o încredinţa mătuşii sale, Dochia, sora regelui.

— Ia-o, Dochie, şi-o du la loc de pază până o trece primejdia. Vegheaz-o aşa cum te vegheam eu pe tine când, copilă fiind, te păzeam să nu cazi pradă celor ce ne călcau, cu gând duşmănos, vatra.

Privirile regelui căutau zarea întunecată. Se făcea a ploaie, a furtună şi soarele pierise dincolo de zăbranicul munţilor. Nori mari, grei, negri se învârtejeau pe cer şi regele vedea, parcă, în urgia de sus, năprasna ce bătea la fruntariile ţării.

— Ah, gemu el, dacă bunul Durpaneus ar reuşi să-l înşele pe netrebnicul de roman!

— O zi! O zi, îmi mai este de trebuinţă să-i

zăgădudesc romanului trecerea.

O umbră se strecură în camera stăpânită de tenebre, pe pereţii căreia, dimpotrivă ferestrelor, se-alergau fulgerele ce luminau noaptea.

— Ce este, Durhanes? întrebă regele.

— Căpitanul Rholes, slăvitese înfăţişează cu o treabă ce nu suferă amânare…

— Să intre!

Căpitanul se strecură în încăpere. Se plecă uşor, dar mâna regelui îl împiedică:

— Ridică-te, Rholes! porunci Decebal. Ce veşti ne-aduci din defileu?

— Rele, mărite rege. Oroles ne dă de ştire numărul legiunilor…

— Le-am aflat deja, căpitane, mi-a trimis un sol viteazul Vezina, mâna mea cea dreaptă.

— …şi ne mai dă de ştire că avem în cetate, chiar între noi, aici, un ochi rău, care vede pentru vrăjmaş.

Decebalus se plimbă în lungul încăperii.

— Numele lui, căpitane?

— Toricos-grecul! Cu trebuinţe şi pe lângă cancelaria măriei tale… şi care ne mai învaţă câte ceva şcoală copiii…

— Cel fără de un ochi!?

— Întocmai, mărite!…

Regele îşi reluă plimbarea cea fără de hodină, cu pas larg, potolit.

— Adu-l aici, căpitane! Şi, văzând că ofiţerul se precipită spre ufă: O clipă: mai are în cetate… între ai noştri… vreun cirac?

— A… mai avut, slăvite…

— Pe cine?

— Pe Europe, sclavul, şi el grec, şi el cu unele trebuinţe pe la curte…

— Să fie adus şi el! porunci iar regele.

— Din locul unde a fost trimis, slăvite, nu mai e drum

de întoarcere…

— Aha! făcu tare Decebal. Am înţeles că i-aţi şi dat răsplata cuvenită. Buuun! Atunci, să fie adus Toricos!

Rholes bătu o dată din palme şi doi ostaşi îl împinseră în încăpere pe grec.

— Făclii! porunci regele.

Când se făcu lumină, grecul, prăvălit la picioarele regelui, gemea stins.

— Ridică-te, Toricos! ceru Decebal. Vorbea cu glasul lui obişnuit, cunoscut de toţi, fără răutate şi fără a prevesti necazul ce-l năpădise.

Grecul se târî mai aproape.

— Ridică-te! porunci iar regele. Fii bărbat, curaj!

Toricos se ridică. Greoi, deşi nu era nici prea vârstnic şi nici prea bine clădit la trup.

— Aud că romanii te-au plătit – cât, nu ştiu! –, iar ochiul tău a privit ceea ce noi am crezut de cuviinţă că trebuie făcut fără a afla vrăjmaşul, iar urechile tale au auzit numai în folosul romanilor tot ceea ce noi, fără ascunziş de tine, am vorbit.

— Iertare, stăpâne şi slăvite rege! Iertare!

— De mă loveai pe mine, mişelule, te-aş fi iertat. Dar ai lovit întreg acest popor care te-a primit, te-a omenit, te-a rugat să-i fii oaspe şi, mai mult, să le înveţi copiii. Iar tu?

Buzele – vinete – ale grecului tremurau, ar fi vrut să spună ceva, dar spaima cumplită îi secătuise gura.

— Pedeapsa să-i fie – se întoarse regele spre Rholes – pe potriva nelegiuirii: ne-a vândut romanilor, cu preţul vieţii sale acum o să ni-i vândă nouă pe romani.

Luaţi-l!

5. Când îl treziră pe Tettius Iulianus (generalul abia aţipise după o cină lungă, udată aprig cu licoarea zeilor din amforele neguţătorului) şi-i aduseră vestea că Toricos-grecul a fost găsit pe valul de apărare al taberei, pe care a urcat cu ultimile-i puteri, rănit grav fiind, aproape întreaga

tabără de mii de oşteni viermuia de acum fără istov:

Ofiţerul-aghiotant al guvernatorului Moesiei Superior îndeplini îndată ordinul şi cadavrul lui Toricos fu înfăţişat generalului.

— Are vreun mesaj? întrebă generalul.

— L-am scotocit, slăvite: niciunul!

— Niciunul?! ce mânie Tettius. Pentru cât aur i-am dat…

— I-am *promis*, slăvite! surâse ofiţerul-aghiotant: TCumai i-am *promis*!

— Mă rog, mă rog!… făcu, nervos, guvernatorul. Dezbrăcati-l! mai porunci el, deodată străfulgerat de un gând.

Când îi îndepărtară cămaşa, pe pieptul lui Toricos, cu litere roşii – „sânge de bour”!, strigă un sclav trac – se afla scris, în elenă: „O sută de mii de daci aşteaptă la capătul defileului. Decebal îi conduce”.

— Pe Hadps! înjură generalul, după ce i se traduse mesajul. Opriţi atacul de mâine!!! Pe Hades!…

Şi plecă să se culce.

IV

1. Decebal câştigase, astfel, o zi.

— Cât de mulţi sunt, mărite! şopti un tânăr dac, privind, de sus de pe stâncă, valea pe care tălăzuiau soldar ţii romani.

— Şi cât de puternici, Ziraxes, glăsui şi Vezina, marele comandant.

— Oh, n-am vrut, unchiule!… Eu… Doar sunt mulţi, nu?! se supără el pe sine însuşi.

— Da, băiete, sunt mulţi, aprefbă Vezina. Şi ce maşini de luptă au! Şi ce cavalerie!…

Tânărul îl privi pe jumătate uimit.

— Îţi râzi de mine, unchiule?

— Ba, defel! Aceasta este realitatea.

— Atunci…?

— Atunci – te întrebi – cum o să-i învingem?! Ei bine, n-o să-i învingem. Dar nici uşor n-o să le fie. Iar de-or trece de noi… Când or *trece!… Or* să fi*e* atât de zdrobiţi, de înfricoşaţi şi de obosiţi, încât, când vor da piept cu oastea condusă de rege… De mintea şi de mâna lui Decebal!… abia atunci vor fi zdrobiţi!

Ziraxes privi lung luminile tainice din ochii unchiului său, marele preot şi comandant Vezina: vorbea, oare, serios unchiul?

— Da, da, nepoate! mai glăsui Vezina, apucând-o agale, în jos, pe potecă. Aşa va fi! Aşa *trebuie* să fie!

2. Legiunile lui Tettius înaintau. Greu, dar înaintau. Cărarea de-a lungul firului văii nu permitea dezlănţuirea în rânduri largi a oştirii. Maşinile de război – catapultele, turnurile de asalt, podurile – se răsturnau mereu, se înţepeneau pe drumeagul îngust dintre stânci, trase numai cu greu de boulenii jăpcuiţi de la populaţia autohtonă sau culeşi de trupe, în marşul lor cel lung, din Moesia şi Panonia.

Se înainta greu, încet. De cum cădea seara, dacii atacau pe tăcute şi, până ce apărarea romană se înfiripa, ucideau pe cine apucau, apoi dispăreau în întunecimile codrilor.

„Decebal aplică vechea sa tactică”, înţelese Oroles. „O să-i lase aşa… pe romani… să tot înainteze, şi când i-o veni bine, şi unde i-o veni bine, harşt!, va ataca fulgerător”.

…Când se arătară cele două stânci, gigantice, ca două gurguie ale Infernului, Tettius le privi şi spuse:

— Scylla şi Caribda! Dacă trecem de ele…

În sfârşit, porunci atacul, pe care, indus în eroare de „mesajul” grecului, îl întârziase o zi.

Sunară trâmbiţele. Cohortele se orânduiră de luptă. Cavaleria se pregătea să pornească, de va fi cazul, în urmărirea fugarilor.

Justinus Zorra, mauritanul, comandantul Cohortei I, abia ţinându-şi în buiestru murgul de sub el, strigă de se clătinară munţii:

— Pentru slava Romei şi a soldaţilor ei, pentru Domitianus, înainte!

Ecoul prelungi ultimul sunet, care hăui o vreme peste vale, până ce tropotul răsmiilor de oameni şi cai îl înghiţi. Munţii se înfiorară, codrul începu să freamăte. Un nor mare, negru, acoperi soarele şi cel dintâi val de năvălitori fu izbit de o ploaie de grindină: cădea piatra, o piatră mare, cât nuca.

— Semn rău, slăvite? îl întrebă pe Tettius un *tribun*.

— Semn bun, băiete! îi strigă generalul aţâţat de iureşul de luptă. Semn că, fie ce-o fi, oastea romană nu poate fi înfrântă!

De partea cealaltă răspunse liniştea.

O linişte adâncă, grea, neclintită. Ca şi cele două stânci care Vegheau trecerea.

— Or fi fugit!? spuse, intrigat, Tettius.

— Îi vom vedea curând, slăvite, răspunse tribunul. I-am mai văzut pe daci în luptă. Şi atunci venerabilul Fuscus…

Generalul i-aruncă o privire care îi cetlui gura: nu, în toiul luptei, Tettius Iulianus n-avea de gând să discute despre cei duşi de mult şi care, ca şi dânsul, cutezaseră să pătrundă spre inima acestei necunoscute şi ciudate Dacii.

J Tropotul cohortelor se îndepărta. Înconjurat de ofiţerii săi, Tettius opri al doilea val: nu era, încă, timpul său; să mai aştepte!

Un şir firav de daci se ridică în înfruntarea romanilor abia când primele cohorte se aflară sub stânci: oastea Romei trecu prin ei ca prin paie. Abia când se găsiră în umbra giganticelor gurguie de piatră, asupra lor se prăvăli, puhoi, o avalanşă de bolovani.

De la distanţă, învălmăşeala ce se născu i se păru

generalului vălmăşagul luptei. În realitate nu erau decât romanii – singuri – năpădiţi de bolovani şi trunchiuri de copaci ce li se prăvăleau din înălţimi de parcă însuşi Jupiter, în supărarea sa, îi năprăsnuia…

Un curier călare se-nfăţişă guvernatorului Moesiei:

— …Suntem pierduţi, slăvite general. Înseşi Furi*ile s-a*u abătut asupră-ne!… Cad stânci, copacii se prăvălesc peste noi!… Şi de parcă n-ar fi de ajuns, nori de săgeţi înnegresc crugul. Iar de te atinge vreuna… numai să te atingă!… atunci…

Tettius Iulianus se albi la obraz:

— Sunt… otrăvite!?

— Întocmai, slăvite!… Prej*ectus Aug*ustus Libellus tocmai de-o astfel de zgârietură a căzut, fulgerat, din şa. Lega*tus legi*onis *Mar*is Vellus-Vittelius, care s-a aplecat asupră-i, să îl ajute, a păţit-o la fel. Acum se află în drum spre apa Stixului, iar chinurile zbaterii sale nu se vor opri decât la porţile imperiului lui Hades…

Generalul-guvernator se ridică în şa. Câţiva tribuni aflaţi în preajmă-i îi urmară exemplul.

— Pentru slava imperiului şi a lui Domitianus, înainte! strigă el.

Cohortele de pretorieni se puseră rapid în mişcare; valea păru învăluită de un nor uriaş; apoi, ca şi cum însuşi tunetul lui Jupiter Olimpianul s-ar fi prăbuşit din ceruri, tropotul cavaleriei umplu crugul, pământul se cutremură sub greutatea cailor şi a cavalerilor în armuri, aflaţi în şa.

3. Şi ce uşoară păruse lupta abia ieri…

Iar acum…

Sufla un vânt puternic. Dinspre frontul dac. Valul de praf înecăcios, de piatră, se abătea asupra oştirii romane – cald, lipicios, ca răsuflarea tulbure a unui balaur. Praful gri-argintiu se-aşeza în gât, în nas – se cimentuia acolo, împiedicând răsuflarea oamenilor şi a animalelor, sufocându-i.

În zori încă, Tettius Iulianus dăduse ultimele ordine de luptă. Comandantului balearilor îi ordonase să-şi aşeze oamenii – prăştierii – împreună cu altă oaste uşor armată în linia dintâi. Călăreţilor gali şi spanioli le ordonase să se aşeze în pâlcuri de izbire chiar în faţa aripii stingi a armatei dace. Pe numizi îi orânduise în aşa fel încât să împiedice trecerea râului de către aripa cea dreaptă a dacilor. Romanii propriu-zişi marcau spatele frontului cu cavaleria grea, cu care de luptă, făcute după modelul celor siriene tocmai la imboldul generalului Tettius, cu *catapulte*[77] şi *baliste*[78]; tot romană era şi pedestrimea din partea centrală a frontului.

Oroles cunoscuse din timp toată această ordine în luptă a romanilor, pe care o şi transmisese la Sarmizegetusa, de îndată ce fusese sigur că va fi urmată întocmai. În mai multe rânduri descrisese, pentru cei de acasă, şi maşinile de luptă, noile catapulte romane, „carele siriene11 cu secerătorile de la roţi şi cu pintenul metalic de străpungere înfipt în vârful oiştii, balistele mult mai perfecţionate, care împroşcau valul de atacatori – fie călăreţi, fie pedeştri

Nu uitase să trimită acasă şi amănunţite descrieri ale altor arme, ale tacticii pe care o. practica în luptă o anume cohortă sau alta, adunate de la multele noroade supuse de romani.

Acum, puţin mai departe de pretoriu, prefăcându-se absorbit de măreţia priveliştii, Oroles studia din nou – „dacă mi-a scăpat ceva?!” – scuturile spaniole şi gale, mult asemănătoare, în aceeaşi măsură în care li se deosebeau săbiile; cele ale spaniolilor – scurte, uşoare, ascuţite la vârf, numai bune pentru felul lor de a ataca, mai ales împungând decât tăind; cele ale galilor – prelungi, fără

77: I Maşini de luptă pentru aruncat bolovani.

78 Maşini de luptă pentru aruncat fie pietre, fie scurte lăncii.

vârf, cu tăiş ascuţit…

4. Vezina – dincolo de valul de pietre zăgăzuit de parapetul de nuiele – privea, în vale, măcelul.

— I-am cam împuţinat, mărite Vezina! spuse unul dintre căpitani. Dar blestemaţii ăştia vin încă, şi tot vin, şi vin…

— Da, oftă marele preot şi comandant de oaste. Iată de ce s-a şi bucurat regele de acel răgaz de o zi… de o singură zi!… pe care bunul şi înţeleptul nostru Oroles ne-a înlesnit să îl câştigăm. Cu cât îi vom întârzia mai mult, aici, la porţile Transilvaniei, cu atât putem spera dacă nu într-o victorie, atunci într-o pace care să nu fie cea romană…

Căpitanul Rholes oftă şi el.

— Mda, *Pax Romana*! De nu erau Oroles şi ai lui!… Ne costă ceva aur, dar…

Privirile lui Vezina scrutară zarea.

— Nici tot aurul pe care îl avem n-ar mai valora cât o piatră seacă, dacă romanii ne-ar subjuga… Or, sfaturile şi veştile ce ne vin de la Oroles, direct din tabăra romană, oricât ne-ar costa, tot nu ne costă preţul suprem: libertatea noastră şi a pământului nostru…

6. Rholes primi un curier; apoi un altul. Păreau ciobani de prin poienile însorite ale munţilor. În realitate – erau iscoadele sale, care se strecurau printre taberele şi patrulele romane pe cele mai tăinuite poteci, pe care nici pasărea cerului nu le-ar fi putut descoperi.

— Mărite Vezina, cuteză el să-l trezească din privegherea văii. Vin călăreţii gărzilor pretoriene – trupele de elită ale imperiului. În fruntea lor se află însuşi Tettius Iulianus! Vrea să deschidă valea cu ajutorul cavaleriei cuirasate. E ideea lui şi, după câte ne-a dat Oroles de ştire, caută, în acest fel, să evite surpriza neplăcută încercată de predecesorul său, nenorocosul Fuscus…

Vezina se-ntoarse întunecat de griji. Ceru platoşa sa de luptă: o cuirasă din piele luată de pe spinarea unui

zimbru, ce nu putea fi răzbită nici de paloş, nici de săgeată. Coiful său, din fier călit în sânge de bour şi placat cu aur, îl refuză: preferă unul simplu, ostăşesc. Acum, nu mai părea ceea ce fusese o clipă mai înainte: marele preot. Ci exact ceea ce trebuia să fie în astfel de clipe: ostaşul, comandantul, marele strateg dac ce, cu preţul vieţii de va fi nevoie, va zăgăzui aici, la fruntariile Sarmizegetusei, invazia uriaşului imperiu care spera – şi încerca – să cuprindă şi Dacia.

8… Rholes, ceilalţi căpitani, şi ei grăbind spre marea încleştare, priveau vrăjiţi: acesta era Vezina!? îi cunoşteau curajul, bărbăţia, i le văzuseră în viitoarea atâtor lupte. Acum, înainte de a coborî cele trei sute de trepte care despărţeau vârful stâncii de platoul văii, Vezina se opri, ridică mâinile pentru rugă, proslăvind cerul – aici

— Senin, roşietic spre zarea încotro amurgea soarele şi dincotro, mugind că un bour orbit de furie, venea cotropitorul. Şi buzele sale rostiră tare:

— Pământ străbun, apără-ne! Iar de nu vom fi noi mai tari, acoperă-ne cu ţărâna ta sfântă!

În clipa în care piciorul său stâng fu gata să apese întâia dintre cele trei sute de trepte, spre coborâre, parcă. amintindu-şi ceva, vocea sa puternică adăugă:

— Şi tu, mare zeu Zamolxe! Să ne ai în pază!…

9… Dacii părură a se trezi primii. Apucându-i pe galii uriaşi, pe jumătate despu gri, şi pe spaniolii echipaţi ca de paradă, buşiră cu ei râu. Cum căderau, călăreţii, până să se dezmeticească, erau furaţi de valuri. Busculada era totală şi lupta primelor pâlcuri de călărime se transformă, treptat, într-o încleştare ca între pedeştri.

În pofida nereuşitei, Tettius rămânea calm: să fi intuit el toate acestea!?

Făcu semn unui ofiţer, iar acesta trâmbiţă de trei ori. Era semnalul pentru pedestrime.

Pe manipule, pedestraşii se avântară şi ei în apele

vijelioase ale râului; dar nu pătrunseseră încă întâile rânduri, că şi pedestrimea dacă se avântă la atac, de parcă şi pentru ea ar fi răsimat, ca un semnal dinainte ştiut, trâmbiţa romană.

Se ciocniră, repetat, de mai multe ori şi, spre stupefacţia marelui general, de fiecare dată când părţile se retrăgeau pentru o vreme, să-şi refacă rândurile, dacii păreau tot mai mulţi.

— Să fie un miracol!? tună Tettius.

— Ce anume, Înălţimea Ta? întrebă un tânăr ofiţer, ce părea şi el stupefiat de modul în care decurgea lupta.

— Nebunia aceasta!… Faptul că dacii par din ce în ce mai mulţi!?

Ofiţerul surâse trist.

— Par numai, Înălţimea Voastră! În realitate ai noştri sunt cei care rământ tot mai puţini!…

10. Rholes, rămas acolo, pe înălţimea steiului, înconjurat de ajutoarele sale, de iscoadele sale, care se tot perindau cu veşti, privea lupta.

— Nu mai vin ca un tăvălug… grăi el ca pentru sine. Fiecare stânjen şi-l cuceresc cu preţul sângelui. Pas cu pas, moartea îi seceră pe vrăjmaşi.

Când şi când, chiotele de luptă ale dacilor răzbăteau până sus, la el, unde, sub chivără tot mai întunecată a cerului, privirile sale vegheau zarea, iar oamenii săi de legătură duceau veştile la marele Vezina, sau le purtau mai departe, spre inima ţării, unde, cu ultimele rezerve, sta gata să se prăvălească, din munţii săi, asupra năvălitorului, regele Decebal.

Un gând negru răzbătu pe chipul căpitanului când i se aduse vestea că ultimii daci din rezervă intraseră şi ei în luptă:

— Da – şopti încet – da, ultimii. Deci, numai întunericul i-ar mai putea opri, totuşi!

Şi şoapta lui răsună ca o rugă.

Învăluind triunghiul de foc al vrăjmaşului – prea inuinţat acum şi lipsit de călărimea grea, care să-l apere pe margini – dacii nu-i slăbeau defel pe romani: nici „broasca ţestoasă*, făcută din scuturile împreunate, nici alte manevre de zădărnicire nu le dădură peste cap planul şi, curând-curând, forţa izbirilor din flancuri fu atât de mare, încât trupele romane se destrămară. Respinse, primele linii ale cotropitorului se retrăgeau în dezordine, iar rândurile i se răreau vizibil. Dintr-un nou avânt, cavaleria dacilor răzbătu pe urmele fugarilor, goniţi ca de o mare spaimă.

— Mişeii! scrâşni generalul. Cum mai fug! Am să-i decimez pe laşii ăştia!…

Pocni scurt din degete şi grosul trupelor rămas în rezerva sa porni la atac. Tremura câmpia strânsă în chinga munţilor, se-ntuneca zarea de mulţimea călăreţilor.

— A-ha-ha-haaa!… acum să te văd, Decebalus!… răcni, vesel, generalul. Acum să te văd!

Izbindu-se de primul val al călărimii romane – înarmată cu suliţe lungi şi harnaşamente întărite, – cavaleria uşoară dacă se opri ca în faţa unui zid. Apoi, după o scurtă ezitare, întoarse, pornind într-un galop nebun, cu gând să mai treacă o dată râul, înapoi, să se replieze dincolo de apă.

Atunci, generalul, liniştit, aşteptă să se întâmple ceea ce, nu cu mult în urmă, pusese la cale cu comandantul numizilor.

Trâmbiţele romane despicară aerul încins – scămoş parcă – al văii arse de luptă, de trei ori lansându-şi semnalele scurte, două câte două. Se iţi mai întâi un nor de parf, apoi, din locul unde se aciuise, irumpse un pâlc de călăreţi din cavaleria numidă. Înşelătorii oameni ai deşertului îşi ridicaseră caii din câmpie, unde zăcuseră, ca morţii, ore în şir, cu călăreţii aşijderea şi, în trap întins, purtând, pe lângă armamentul obişnuit, săbii mascate sub platoşe, cu scuturile pe spinare, se îndreptau spre cavalerii

daci ca unii ce, sătui de luptă, doreau să se predea. Ordine transmise din om în om despicară pilcul dacilor care, din mers, înconjură pilcul celor vreo şaptezeci de numizi.

Numizii azvârliră suliţele şi scuturile, apoi, „dându-se prinşi", întoarseră caii şi porniră, în pas cu noii lor stăpâni, spre vadul de trecere.

Cavalerii daci n-aveau ochi pentru prinşi, se vede; privirile lor erau numai pentru cavalcada nebună a romanilor ce li se aflau pe urme. În mijlocul apelor înspumate, numizii îşi scoaseră, dintr-odată, spadele de sub platoşe şi, aşezându-se spate în spate, i-atacară pe daci. Luaţi prin surprindere, aceştia căzură cu zecile. De altfel, păreau că nici nu mai ştiau dincotro să se păzească.

Urmărind lupta, Tettius zărea doar luciul săbiilor numide fulgerând în soare şi cavalerii daci ce se prăvăleau, ca seceraţi, în volbura cenuşie a apelor…

— Ei, proverbiala şiretenie numidă! suspină el, comic. Ce zici, Despinos, frumos jocul?!

Tânărul ofiţer schiţă un zâmbet: pe el, unul, scena cu *numizii* îl îngrozise. Dar acest lucru nu îl putea spune comandantului suprem.

— Frumos, Înălţimea Voastră, frumos! răspunse el moale.

12.

— Numai întunericul o să-i oprească!… strigă din goana calului şi Vezina.

Un căpitan ce călărea alături întări şi el:

— Întunericul, da!… Numai întunericul! Dar…

Vălmăşagul luptei îi învălui dintr-odată şi le întrerupse vorba.

Un singur strigăt de luptă se prăvăli din faţă şi de pe cele două laturi asupra puhoiului roman.

Năucite de atac, forţele dace se opriseră brusc; apoi, mai înainte ca primele lor rânduri să o pornească la asalt din nou, munţii se răsturnară şi nori de bolovani şi

trunchiuri de brazi se revărsară asupra atacatorilor romani. Era ca şi cum, într-o clipită, un vulcan se prăvălise cu furia lavei şi stâncilor zvârlite peste poporul de oameni şi cai ce pătrunsese tocmai în gâtul acesta strâmtat al văii.

Când se mai limpezi crugul, nu mai rămaseră decât vaietele de moarte ale celor căzuţi şi nechezatul animalelor ce piereau strivite; dacii, cu paloşul în dreapta, cu sau fără scuturile lor mici, rotunde, se amestecară, într-o luptă crâncenă corp la corp, cu romanii.

V

1. Oroles îl opri pe tribunul Scopias.

— Augurii sunt de partea noastră!? întrebă el.

Tribunul, grăbit să încalece, se opri o clipă cu un picior în scara şeii:

— De partea noastră, dar… jertfele sunt numeroase. Două legiuni, ce-au deschis atacul, sunt mai mult decât decimate: zece trib*uni, do*i pref*ectus şi* un lega*tus leg*i *oni*s *şi*-au pierdut, de-acum, viaţa!…

„E trist, e trist, că nu sunt de două ori, de zece ori mai mulţi cotropitori ucişi!…”

— E trist, e trist, nobile Scopias! spuse Oroles, cu chipul stins de orice lumină, în vreme ce inima sa cânta:

„E trist, e trist, că nu sunt de două ori, de zece ori mai mulţi cotropitori ucişi!…”

2. Mulţumit, la început, de şiretenia numizilor r? i de pierderile grele ce le cauzaseră aceştia dacilor, Tettius Iulianus nu luase cunoştinţă, încă, de drama ce încununase vijeliosul atac al cavaleriei sale cuirasate. De acolo, de unde îşi fixase el punctul de observare, gâtul văii, unde avusese loc tragedia, nu se vedea bine.

Acum, Tettius căuta să-şi ordoneze gândurile, frazele ce avea să le dicteze, după bătălie, sclavului său anume desemnat să noteze, pentru posteritate, faptele sale de vitejie.

„… Puţin distanţate între ele – avea să dicteze pentru

început – cohortele, la rândul lor, îngăduiră fiecărei manipule de asemenea să se distanţeze între ele. Nu era o tactică romană, nu! îndeobşte oştirea se aşeza în cohorte strâns, fiecare cu steagul său în frunte. Acum, anume am poruncit ca rândurile oştirii să se strângă abia în faţa duşmanului.

…Am gândit că duşmanul avea, mai întâi, să descopere numărul uriaş al romanilor, iar cohortele şi subdiviziunile lor astfel aranjate aveau să sporească mărimea oştirii imperiale. Strângându-şi, apoi, rândurile în faţa primelor valuri, oştirea Romei avea să arate dacilor* dintr-odată, şi forţa sa!

…Astfel sau şi petrecut lucrurile.

…Neclintită, neostoită, ca un uriaş tăvălug, oştirea romană prăvăli asupra inamicului greutatea propriei sale mase şi pe aceea a armelor sale. Iar trupele dace, mai mult sprintene, mobile decât puternice, alergau, bezmetic, fără ţintă. Încă la prima ciocnire, lovitura romană fu năprasnică, oastea dacă dădu înapoi…”

3. Soarele abia îşi închidea rana sângerie după mantia serii.

— Dispari, mare ochi al zilei, dispari! gemeau, cu sângele şiroind din răni, dar cu paloşul încă rotindu-se în mâna lor, luptătorii daci.

— Dispari, dispari, zeu al zilei! gemeau, murind sau striviţi de oboseală, ostaşii marelui imperiu.

Cu toţii – atacaţi şi atacatori – doreau să vină mai repede izbăvitorul întuneric al nopţii: pentru odihnă* pentru sfat, pentru ogoirea răniţilor şi strângerea morţilor.

Mai mult temei punea marele general pe spusele tânărului neguţător. Sigur, Numa nu era meşter în meşteşugul armelor, nici nu cunoştea prea bine – poate – potenţele uriaşei maşini, care era armata romană! Dar Numa ştia multe despre daci – doar trăise, o vreme, între aceştia! Iar Numa… Numa îl avertiza tot timpul: „Nu te

încrede în fuga dacilor de dinaintea oştilor tale! Ei se refugiază în codrii lor de nepătruns, dar nu de frică: acolo, aşteaptă momentul prielnic şi, conduşi de luptători dârji, până şi copiii şi moşnegii devin ostaşi”.

— Mda, făcu cu glas tare, Tettius. E ca în povestea cu ursul: paloş am, curaj am, arc am… Dar unde-i ursul??

Se foi în blănurile ce i se aşezaseră în lectică. „Aşa! gemu el de plăcere, când găsi o poziţie de tihnă. Şi, pentru că veni vorba cu ursul: matahala sperie codrul, azvârle – numai prin groaza ce-o răspândeşte – toate jivinile în ascunzători, dar pe urmele sale păşeşte tot timpul un val de fiinţe mai mici ale pădurii: Cine ştie?! Poate cândva, ceva… Şi – gata, ursul le va servi de ospăţ!…”

Se pare că şi împăratul înţelesese destul de repede cât de mare era răspunderea ce i-o încredinţase generalului şi ce hotărâre de năprasnă luase atunci când îşi aruncase ostile împotriva Daciei. Din Panonia, unde Domitianus însuşi crezuse că va face doar o plimbare plăcută, dar germanicii se opuneau cu îndârjire – scrisorile lui vesteau acest lucru, nu zvonuri în jurul focului de tabără, când ostaşii vorbesc vrute şi nevrute!…

— Soseau sfaturi temperatoare: … „Precauţie”, „curaj controlat”, „nu crede într-o victorie uşoară”…

„*Nu crede într-o victorie uşoară*!… surâse generalul unui gând… Dar a nu crede într-o victorie uşoară înseamnă să crezi, totuşi, în victorie!?”

Privi câmpia, apoi munţii vineţii la orizont: „Ce-or fi ascunzând, oare? Cohortele lui Decebalus, venite într-ajutor de la vecini?! Sau ce?”

Un ofiţer de legătură îl trezi din reveriile sale: nicio veste de seamă din adâncul încleştării, deşi chipul cenuşiu al oşteanului nu prevestea ceva bun!

Încet-încet înserarea cuprindea valea aceea neprimitoare…

„Pe Venus cea iscată din spuma mării! îşi spuse

Tettius. Cum să urmăreşti, sute de mile, un duşman care dispare din cale sistematic, după ce distruge totul?! Cum să-l iei de păr şi să-i tai capul cu spada, dacă nu-l vezi? Dacă n-a apărut încă??!”

Şi – iată-l: apăruse. Mult mai curajos, mult mai puternic de cum crezuse el – Tettius Iulianus – de cum crezuseră toţi ofiţerii săi…

5. Marele Vezina se găsi, dintr-odată, împresurat.

Lângă el – doar un luptător, „căpitanul Rhemaxos.

Opt pretorieni, călări, conduşi de un decanus, închiseseră cercul în juru-i. La câţiva paşi, din afara cercului, un *tribunus militum* le da ordine:

— Viu! Prindeţi-l viu! Viu îl vreau! Este un mare…

Rhemaxos slobozi – săgeata din arc şi lungul semn al zeiţei Thetis se înfipse în grumazul tribunului, care, mort, se prăvăli din şa.

Toţi odată, pretorienii se repeziră, cu caii cabraţi, asupra lui Rhemaxos. Dacul fandă, şi paloşul lui – când crezu că e bine – doborî un atacator. Un altul, însă, se prăvăli, cu cal cu tot, peste căpitan, care, lăsând frâul, făcu un salt şi se lipi de pământ, cinci paşi de copitele strivitoare. Se rostogoli, reveni în picioare, zvârli arcul. Dar nu şi săgeţile: una câte una le înfipse, aruncându-le cu stânga, ca pe nişte lăncii, în pretorienii ce se repeziseră asupră-i. Toate erau otrăvite – nu trebuiau decât să zgârie carnea! Unul după altul, cinci pretorieni se prăbuşiră din şa, îmbrăţişând, spasmodic, pământul pe care îl cotropiseră, căutând – cu furie şi speranţă – să-şi smulgă semnul morţii din trupuri.

Alţi şi alţi pretorieni, călări, de asemenea, se adunară să ia parte la încleştarea cu cei doi daci.

— Mărite, zvârlă-te dirf şa şi prefă-te mort!… strigă Rhemaxos către Vezina.

O clipă îi păru a nu fi fost auzit ori, poate, înţeles de marele comandant dac.

Sroindu-şi drum cu paloşul, Rhemaxos se apropia tot mai mult de marele său prieten şi comandant.

— Sări din şa, slăvite!… Prefă-te…

O suliţă romană i se înfipse între omoplaţi. Simţi un val fierbinte cum îi alunecă pe spinare, pe sub cămaşa de lină.

— Slăvi… mai apucă să strige. Apoi braţele îi căzură de-a lungul trupului, căută să-şi mai amintească unde se află, i se păru că în poiana de sub izvor, că un bour uriaş îl apasă cu copita pe piept, că Zenania, soţia sa cu cosiţe bălaie, care-i dăruise trei prunci, cântă alături, culegând flori…

fi. Se-ntunecase. Căzuse greu întunericul şi dintr-odată soarele – parcă furat de mâna unui uriaş – alunecase, pe negândite, dincolo de coama munţilor.

Iar odată cu întunericul se potoli şi încleştarea.

Dacii pieriră ca nişte stafii.

Chiar şi morţii lor dispărură…

Cercul lor de foc se despresură şi romanii răsuflară, deodată, uşuraţi: iată, liniştea se înstăpânea, rece şi duşmănoasă, plină de umbre vrăjmaşe ce dau ocol; dar e, totuşi, linişte.

Ostaşii se prăvăliră în iarba udă de sânge. Ah, ce bine era acum! De n-ar fi fost vaietele acestea ale muribunzilor! …

Mergând printre morţi, printre răniţi, printre manipule căzute într-un somn ca în nefiinţă, Tettius începea să înţeleagă că greul abia avea să vină şi că, poate, nu va fi nicio victorie romană – nici uşoară, nici grea…

Undeva, pe malul râului – pe malul drept, ocupat de romani –, între două maşini de război distruse, zări hoitul unui cal. Căzuse, se vede, în prima oră a luptei şi zăcuse mult sub soarele neîndurător: cu picioarele în sus, umflat, avea o burtă uriaşă. Câţiva paşi mai încolo se aflau un

armăsar roib, splendid, şi o iapă. Rănită la şold – primise lovitura unei lănci – iapa necheza tânguitor, prelung. Ca şi cum ar fi dorit să se contopească cu durerea ei, lipit de ea, roibul îi lingea rana când şi când, nechezând şi el încetişor, parcă a încurajare.

— Luaţi animalele de aici! porunci generalul unuia dintre ofiţerii-aghiotanţi. Iapa să primească neîntârziat îngrijirile necesare!…

Mai departe, în acel gât al văii, care scăpase, în vremea atacului, privirii sale, Tettius găsi, prinşi sub stânci şi sub copacii ce se prăbuşiseră peste ei, mulţi dintre cavalerii cuirasaţi ai Romei; atinşi de aripa morţii, ei mai implorau ajutor, cu glasuri arse de neostoita sete de dinaintea ultimului suspin. Câte un cal, cu picioarele strivite sau cu suliţele mici, dace, frigându-i măruntaiele, necheza spăimatec; alţii, atinşi de săgeţi, se chinuiau, cutremuraţi de spasmele durerii; otrava, prea puţină să-i omoare, îndestulă să-i paralizeze, oricum îi scosese din luptă…

7. Vezina se trăsese cu greu de sub movila de cadavre. Cuirasa din piele de bour îl salvase de spadele romane. Năucit încă de vuietul bătăliei, cu forţele sleite, gândul i se îndreptă, totuşi, spre viteazul Rhemaxos. Nu, n-avea să-l lase acolo, între pretorienii pe care chiar el îi trimisese în lumea de umbre a lui Hades.

Culese roua de pe frunze, îşi umezi buzele. Parcă primi apa cea vie! Simţi că prinde puteri. Nu-l mai chinuia cercul de fier din jurul frunţii. Se răcorea treptat – dar, pe el, noaptea rece nu-l înfrigura: straiele, hărtănite de luptă, îl apărau totuşi. Dar şi de nu l-ar fi apărat, ştia rostul codrului-frate. În el dacul găseşte umbră pe arşiţă, şi căldură la nevoie, şi foc de-i place să frigă o ciută, şi ciută de-i vreme de ospăţ.

Codrul-frate! Munţii aceştia – cât a mai hălăduit prin ei! Fiece potecă îi este cunoscută, fiece piatră. Aici a

vânat, dincolo – a înnoptat, în ceea parte s-a oprit la Izvorul fecioarelor, de şi-a astâmpărat setea, iar acolo, departe, peste măgura aceea învăluită în noapte, a mers într-o zi cu prinţul Decebal, încă flăcău pe atunci, de a vânat urşi.

Tremură frunza codrului; e vântul de noapte, care înalţă ceaţa prin văi, sperie animalele mici şi trezeşte ursul. Oare pas de om se-aude, ori umblet de animal pe poteci ascunse de frunzişuri? Urechea marelui Vezina stă la pândă, mâna i s-a încleştat pe spadă. Să fie tot romanul acela, ce l-ar fi putut răpune, dar care îi croise cale de fugă?! Cine să fi fost? Şi ce rosturi să-l fi mânat să-l apere pe el, Vezina, în loc să-l fi răpus?

Iarăşi se clatină frunzişul, altfel de cum îl unduieşte vântul nopţii… Vezina trage uşurel spada din teaca de piele. Muşchii ise-ncordează ca un arc: acum, va izbi!

O umbră apare şi se retrage iute un pas înapoi. Spada licăre fulgerător prin întuneric, dar tăişul ei nu prinde, în cale, duşmanul. Luat de iureşul loviturii Vezina se sprijină în minerul fierului ce-a intrat pe jumătate în pământul pădurii. Dă să se ridice, să tragă şi spada, dar fie puterile-i împuţinate, fie pământul de-i prinsese. arma nu-i îngăduie o mişcare lesnicioasă.

…Se trezi cum fierul celuilalt, vrăjmaşul, îl ţintuia între omoplaţi. Rămase stană. O voce răguşită întrebă în latină:

— Gine eşti?!

— Dac! Dac!… grăi Vezina şi vorba lui de răspuns răsună ca o lovitură pe care ar fi dorit s-o dea duşmanului.

Mintea lui căuta o scăpare: doar nu ieşise din infernul acela, de sub mormanul de cadavre, din mâna morţii, ca să sfârşească tot sub spadă romană – dar singur, ca un fugar, în tainiţa codrului.

Vârful spadei romanului slăbi apăsarea.

— Vezina!?

Numele fusese rostit ca o şoaptă, mai mult fusese mirarea din el, decât suflul rostirii lui în dacă.

— Marele Vezina!! repetă, de astă dată destul de tare, romanul.

Vezina întoarse uşor capul.

— Da, Vezina, rosti el. Dar tu?

Romanul retrase spada. Spuse scurt, şoptit:

— Da, eşti marele Vezina. Ia-ţi spada, slăvite, şi să intrăm cât mai adânc în codru. De nu mă recunoşti după glas – vremea ne este potrivnică, uităm repede glasul, şi înfăţişarea, şi ochii celor plecaţi!… – apoi află, mărite, că sunt Oroles cel trimis cu misiune de taină la Roma.

— Oroles! glăsui, uimit, Vezina. Tu!?

Frunzişul greu al pădurii li se tot închidea pe urme, înghiţindu-i. Oroles îl îndemnase pe marele Vezina s-o apuce înainte, pe cărăruie, iar el îl urma, mergând repede, parcă alungaţi de un gând rău.

— Tu m-ai tot ocrotit în luptă!? spuse Vezina într-un târziu.

— Eu, slăvite.

— Ei, băiete, o dată mi-ai fost atât de la-ndemână, că tare ţi-aş fi zburat coiful tău chipeş cu cap cu tot, dar nu ştiu ce mi-a ţinut mâna, m-a oprit să omor, astfel, un fiu al neamului meu, un frate…

Oroles surâse în bezna codrului, dar marele şef n-avea cum să-i vadă chipul. Urmau, amândoi, calea abia licărindă ce le-o indicau putregaiurile fosforescente din marginea potecii; oameni ai pădurii, amândoi, îi ştiau rostul.

Mei merseră, astfel, o vreme. Apoi Vezina se opri brusc, ca la o poruncă numai de el auzită.

— Rhemaxos! şoptiră buzele sale. Trebuie să mă-ntorc, să-l scot pe Rhemaxos de-acolo!… Şi făcu gestul de a se întoarce.

Braţul lui Oroles îl opri însă.

— Nu e nevoie!… Nu mai este nevoie… Pe Rhemaxos l-am scos eu dintre morţi. Trupul lui doarme acum, acoperit de cetină şi lespezi de stâncă. Şi-a aflat locul de veşnică odihnă prin grija mea…

Vezina oftă uşurat parcă de o povară care i se lua direct de pe suflet. Oftă şi Oroles… Apoi marele comandant, alungându-şi neodihna şi umbra cea grea a morţii ce îl mai chinuiau încă, întrebă:

— Te întorci în tabăra alor tăi?… Romană, am vrut să zic…

— Da, trebuie! spuse Oroles. Mi-o porunceşte datoria! mai adăugă el, hotărât. Mi se va simţi lipsa şi…

— Mda…

— Dar mai întâi, slăvite Vezina, trebuie să fac, ca, în chiar această noapte, la Decebal – marele nostru rege – să ajungă vestea că, în pofida acestei bătălii ce o câştigară, romanii sunt slăbiţi, nu mai au forţe să atace, mai departe, cetăţile noastre din munţi. Să-i hărţuie, dară, întruna, să nu le lase timp de odihnă, să-i lovească mereu… Se vor retrage, negreşit se vor retrage! De altfel, din Panonia, le-a sosit vestea că oştile romane s-au împuţinat rău sub loviturile germanicilor. Imperiul nu mai are, deocamdată, aici, în acest colţ de lume, alte forţe proaspete, nu mai are încă! Iar de la Roma soseşte solie după solie ce aduce, în scrisori cu sigiliul împărătesei Domiţia ori al unor senatori credincioşi, nemulţumirea Senatului faţă de insuccesele în luptă şi secătuirea totală a vistieriei…

— Aşa, dară!? exclamă, uimit, Vezina. Fiule, vino să-ţi dau îmbrăţişarea părintelui tău pentru câte mi-ai spus. Veştile tale fac, fiecare, cât o armată ce ne-ar fi sosit într-ajutor.

Îl îmbrăţişă scurt, iar Oroles simţi pe obrajii bărboşi ai marelui comandant dac sarea lacrimilor de mulţămită.

Adăstară iar, câteva clipe, apoi tânărul dac grăi:

— Abia când luna aceasta, ce se născu de trei zile, va

slăbi cât secera de grâne, Decebal să trimită solie de pace romanilor. Să aleagă flăcăi şi comandanţi chipeşi, în costume de mare cinste, şi să ducă marelui comandant al armatei romane daruri măreţe, care să-i fure privirile şi să-i întunece minţile. Iar cel ce va conduce solia să nu fie nici măria sa, regele dacilor, Decebalus, şi nici tu, slăvite Vezina, nici alt mare şef al poporului nostru…

— N-o să se mânie împăratul pe-o astfel de solie? întrebă Vezina.

— Ei, o să se mânie, negreşit că o să se mânie – rânji Oroles –, dar aşa şi trebuie! În acest fel Decebalus o să-l lase pe împărat să creadă că dacii cer pace, c-o vor, pentru a nu-şi mai ucide flăcăii prin lupte, dar că nu ţin cu tot dinadinsul s-o aibă, de n-o vor şi romanii…

— Iar romanii o aşteaptă…

— …precum cerbul cerboaica la miezul de noapte din vremea bocănitului! Nu mai au nici bani, nici oameni, nici cu ce înlocui marile lor maşini de luptă strivite sub sfinţile aruncate, ieri, în încleştare!…

Sus, ca o geană, doi nori se despărţiră şi, între ei, tresări o rază de lună. Luceafărul de dimineaţă îşi iţi şi el, timid, întâia licărire.

— Mă grăbesc, slăvite! mai spuse Oroles. Rosturile mele printre romani încă n-au luat sfârşit. Dar va veni şi vremea aceea! Mă închin înainte-ţi ca în faţa regelui meu, pe care n-am, acum, bucuria să-l văd. Asigură-l, slăvite Vezina, din parte-mi, că voi face totul pentru ca cele ce mi-a încredinţat, când am purces pe lunga cale, cea grea, a Romei, să se împlinească întocmai…

— Du-te, fiule I grăi Vezina. Şi bucură-te! Cele ce mi-ai spus fac mai mult decât tot aurul ce ni-l râvneşte cu atâta sârg cotropitorul!

Întunericul se strânse şi mai tare împrejurul comandantului oştii dace când Oroles dispăru, mistuit şi el de codru, pe drumul său de întoarcere în lagărul roman…

8. În cortul său, Tettius încerca să adoarmă. Gânduri mii i se năzăreau sub frunte, nu-i dădeau pace, îi măcinau nervii. Duse cupa cu vin, acru, oţetit, prost, la buze şi, oftând, zise:

— Oh, de-ar fi ţinut ziua aceasta cât două ţ Dar noaptea?… noaptea, ce poţi face?!

— Poţi găsi un sfat bun într-o noapte bună! îi răspunse un glas aspru, bărbătesc, un glas cunoscut.

Marele general tresări; cutele perdelei de la intrarea cortului se mişcară şi înăuntru, cu hainele mânjite de sânge, pătrunse un oştean.

— *Ecastor*! înjură, ca un sclav, generalul. Dar e chiar Numa Marcus Secundus!!! în came şi oase!

Tânărul râse, se înclină, apoi, parcă nedorind să-şi creadă privirilor, îşi îndulci glasul, întrebând uimit:

— Dar ce-mi văd ochii!? În cupa aceea se află vin?!

Tettius Iulianus aruncă scirbit conţinutul cupei pe jos.

— Vin e… Dar e acru ca scuipatul lui Hades!…

— O, şi eu care credeam că am pus să mi se care zadarnic, pe urme, un chiup zdravăn cu ceva din licoarea zeilor ce a plăcut atât de mult iubitului nostru comandant, slăvitul Tettius Iulianus!

Bătu din palme şi ofiţerul de gardă trase în lături draperia-uşă: un sclav cât un zdrahon păşi în cort, se înclină şi apoi depuse lângă Oroles chiupul cu vin. După care, se retrase în aceeaşi tăcere evlavioasă ce îi guvernase şi apariţia.

— E chiar dintr-acela!? nu-i venea lui Tettius să creadă.

— Pe gustate, slăvite! susură Oroles. Dar pentru că astfel e obiceiul – şi este bine să fie astfel –, acordă umilului tău servitor favoarea să-şi înmoaie el cel dintâi buzele în licoarea zeilor. Nu de alta, dar ce s-ar face mâine, în zori, armata imperiului fără slăvitul său comandant: cum

ar mai urmări ea pe blestemaţii de barbari daci?!

Turnă în cupa lui Tettius, apoi bău zdravăn.

— Încet, zănatecul meu prieten! se lamentă comandantul. Altfel, mie n-o să-mi mai rămână o picătură!

Oroles, zâmbind plin de sine, bătu cu palma carnea de pământ a chiupului.

— E îndeajuns; adăugă el.

Tettius cinsti pentru împărat, apoi goli cupa dintr-odată.

— Ei, da, adevărat licoarea zeilor! tună, mulţumit, romanul. Te saltă şi dintre morţi, blestematul ăsta de vin. O fi mult pe-aceste meleaguri?!

— Mult, mult de tot!… răspunse Oroles.

— Eh, de-aş putea ocupa ţara aceasta mănoasă a barbarului!… oftară buzele, roşii de-acum, ale lui Tettius.

— A ta va fi mâine, slăvite!

— Glumeşti! râse Tettius. Abia mi-au mai rămas oameni să păzesc ce bruma de teritoriu am ocupat!

— Da, dar nici lui Decebalus nu i-o fi moale, molfăi, parcă, Oroles, cumintele.

— Crezi? Barbarul are forţe destule… Cel puţin aşa mă fac ofiţerii mei să înţeleg.

— Dar de unde, slăvite! Doar dacă le-or fi venit ceva ajutoare!

— Crezi? repetă generalul.

— Un luptător dac, înainte să-i fi uşurat ieşirea sufletului, a mai apucat să-mi spună că le vin şi le tot vin ajutoare…

Tettius părăsi jilţul, în care se cufundase, ca împins de un resort.

— Da, le vin ajutoare! Lor le vin ajutoare, pe când mie, împăratul îmi trimite doar ordine: „ocupă, fă, desfă”! … Auzi – răbufni el – mi-a dat dispoziţii cum să organizez trimiterea aurului dac la Roma!!! Ca şi cum, de-acuma, gata, aurul dac se şi află în mâinile noastre!

— Vine şi asta, slăvite! Dacii au atâta aur cât să le rămână şi lor, după ce vor da Romei partea leului!

Ochii lui Tettius luciră:

— Crezi?

— Ei, doar l-am văzut!: „Şi ce-am văzut eu?! Doar vistieria regelui nu se deschide pentru fiece străin care li-i oaspete!…

Generalul, vădit înfierbântat, începu să măsoare cortul cu paşi mari.

Oroles ridică chiupul umplu, – pentru a cita oară?

— Pocalul lui Tettius Iulianus care, de fiece dată, i-l întindea ascultător.

— Mda, zise el, continuându-şi, gânditor, preumblarea. Au aur mult. Cu acest aur i-or fi năimit şi pe germanici… pe cvazi şi marcomani… de ne-au stat dimpotrivă!

Râse scurt.

— Şi totuşi – continuă după o vreme – e afurisi rău Decebalus ăsta, de-a pus el la cale revolta cvaalor şi marcomanilor… Tare aş fi vrut să fiu de faţă cinci marele împărat, stăpânul lumii, Domitianus, a fugit când pământul din faţa barbarilor germanici…

VI

1. Sunaseră trâmbiţele? Poate… Cine şi-ar mai fi tut da seama? Vacarmul din tabără – în acest revărsat de zori – trăda nu numai zorul cu care, oameni şi anU male, se pregăteau de luptă, ci şi faptul că răsmii de oameni n-aveau, la această oră, decât un singur gând; să ucid*ă, da*r *să* s*ca*p*e! Gâ*ndul acesta nu le dase pace toată noaptea.

Puţin mai târziu, toată valea vui. Tabără după tabără îşi zvârlea afară călărimea, pedestrimea, maşinile de război. Astfel încât, în nicio jumătate de ceas, sub ordinele ofiţerilor, armata romană se orânduia, se încolona, pornea sub boarea zorilor de zi spre locul de cu seară hotărât. Peste poiene, prin păduri, tăvălugul războiului se prăvălea

răscolea crugul. Fugeau ciutele – ciopor –, vuia codruţ de tropotul animalelor mari. Fugeau, parcă, şi păsările cerului.

…Curând, valea se mai lăţi: o câmpie, verde încă, ti. cea, pe malul drept, râul. Pe covorul ei o apucă armata. Se mergea mai uşor, călărimea iar se încolonase, nu mai tropotea în fir, dar şi duşmanul vedea acum lesne sporm de oameni şi animale de luptă care* îl ataca. Departe, acolo unde valea iar se închidea cu stânci, ca nişte porţi, şi pe unde – spuneau cercetaşii – şi apele râului abia se strecoară, trebuie că veghea duşmanul.

În mod sigur, dacii îi văzuseră pe romani. În mod sigur şi pândaşii lor vesteau puhoiul care se rostogolea acum, ca un uriaş potop – armata romană. „Îi vom; n vinge!” gândeau romanii. „Imperiul… Marele imperiu nu poate să simtă la nesfârşit, în coasta sa jungherul dac i.

Râul îşi purta vijelios şi nepăsător apele la vale… „îi vom opri!” scrâşneau vorbele între măsele dacii. „Vor simţi ce înseamnă să ne atace la noi acasă! Vor simţi forţa şi fierul dreptăţii noastre!” Şi val după val râul repeta această ameninţare…

Marele general, singur în lectica sa, rumega şi el doar un gând: „Îi vom învinge, oare?”

Sus, pe meterezele naturale ale munţilor, marele rege dac gândea şi el: „Desigur, trebuie să-i oprim!… Dar îi vom opri, oare?”

Câte o unitate, întârziată din cine ştie ce pricină, venea în trap săltat să se alăture marii armate.

Fiecare îşi ştia locul, ştia ce avea a împlini, şi totuşi, câte un ofiţer de legătură alerga, pe calul în spume, spre lectica marelui comandant, să ceară ordine noi, să afle, să spună, să-ntrebe, să capete curaj.

Sub soarele ce abia cobora de pe munte, se înălţau, poleite cu argint, patrulaterele puternice de lăncii ale cavaleriei grele: ea avea să izbească prima!

Urma cavaleria uşoară, de urmărire, formată mai cu seamă din supuşi africani ai imperiului; venea, oarecum, în dezordine, parcă de nimeni ascultând, parcă plecată doar într-o plimbare alene. Dar cine ar fi privit cu atenţie, i-ar fi văzut puterea, i-ar fi aflat tăria – în caii sprinteni, uşori, în săbiile late, numai bune de despicat în două duşmanul urmărit din apriga goană a calului.

În spate, în lungi dreptunghiuri, venea pedestrimea: umăr lângă umăr, pavăză lângă pavăză. În rândurile dinţii, purtătorii de lăncii lungi, cu care putea fi stăvilit atacul cavaleriei duşmane – de va fi; apoi, mânuitorii spadelor drepte, al căror meşteşug nu îl ştia nimeni la fel de bine ca oştirea romană.

Şi iar răsunară trâmbiţele de tot felul, şi iar crugul se uimi de zbuciumul şi vânzoleala unităţilor romane.

Numai sus, sus, în capul văii, acolo dincotro cobora, parcă, soarele, liniştea împărăţea singură peste toate.

Şi totuşi, mici cât nişte jucării, se iviră primii daci. Tot călări şi tot într-o ordine desăvârşită. Şi ei zăriseră marea armată ce le venea dimpotrivă.

2. Un călăreţ purtând o *lucerna* se apropie în goam calului de lectica generalului. Se opri brusc, cabrându-s murgul, părând că va da peste înaltul personagiu pe care îl deranjase, apoi, îndepărtând cu vârful spadei lungi ş. Încovoiate perdelele care-l ascundeau privirii contraria:? a lui Tettius Iulianus, spuse scurt:

— *Par* teeum![79]

Supărat vizibil de acest brutal şi nepoftit musafir, Tettius se săltă mânios între perne:

— Cine a...? începu el. Dar, zărind rictusul feţei măslinii a străinului, se potoli tot atât de brusc. Schiţă chiaun zâmbet. Fii binevenit! Fii binevenit! glăsui el, derindu-şi o vorbire cât mai dulce. Sper că vei fi primii

79 Pace ţie \ salut intrat In limba latină din vorbirea oamenilor deşerturilor, de la evreii nomazi, prin intermediul primilor creştini.

care să-şi îndemne vitejii la atac împotriva barbarilo* daci?!

— *Habet*![80] rânji măsliniul. Decebalus, Hades să-l aibă în pază, îşi poate comanda un *hipogeumi*…

— *Propudor*[81], continuă Tettius, cât p-aci să nu te recunosc, viteaz fiu al numizilor!

Măsliniul rânji iar. Îl privea pe general, cu aerul că îi face o favoare dacă el, şiretul şi curajosul fiu al deşertului, îşi pleacă luminile ochilor pe figura acestuia. Iar în tot acest timp vârful spadei sale încovoiate, de Damasc, cu minerul bătut în pietre scumpe, sta ţinând la o parte perdeaua, dar poate că, tot atât de bine, şi ţintind pieptul nevrednic al marelui comandant de oşti. Tettius, însă, se prefăcu a nu observa nimica. Ştia el de ce este în stare sălbaticul de *numid*, dar în bătălia ce urma, crâncenă. cavâferii africanului îi erau de mare ajutor.

— După luptă, marele Tettius se va cobori să mă onoreze cu o vizită sub *velariumul* meu?

— După luptă?… tărăgăna Tettius răspunsul.

— …Voi pune pe luptătorii mei să cânte ceea ce voi, romanii, numiţi un epin*icium, ma*[82]i spuse numidul, fiind, de acum sigur că răspunsul nu putea fi decât afirmativ. Ridicându-şi de pe cap pile*olusul lac*emei, el descoperi un chip tăiat aspru în abanosul feţei, cu o barbă neagră neagră, creaţă, încadrându-i. – ca şi păru-i sârmos – figura.

— Salve! spuse el deodată şi, dând pinteni calului, care iarăşi se cabră ameninţător pentru o clipă, pe picioarele de dinapoi, dispăru în iureşul oştii, care trecea, şi trecea, şi trecea…

3. Dacii se-apropiau şi ei de câmpul de bătaie. Scoteau nişte sunete care, amplificate de ecoul văii,

---

80 Aşa este ! (lat.).

81 S pre ruşinea mea… (lat.).

82 Cîntec de slavă, de victorie.

păreau ceva asemănător cu strigătul lupului pornit după pradă.

— Strigătele astea?... – spuse generalul. Ce-or fi vrând cu ele?

Un ofiţer veteran surâse strâmb, apoi îşi dădu cu părerea:

— Slăvite general, aşa ne par nouă, dar pentru ei... vedeţi... or fi având vreo semnificaţie: poate curaj şi îndemn?!

Şi, într-adevăr, rândurilt* dacilor se strângeau, pasul li se făcea mai dârz.

Dacii se găseau de partea cealaltă a râului, când Tettius Iulianus, nemairezistând nici el, probabil, de unul singur tensiunii dinaintea atacului, îndepărtă perdelele lecticii şi privi peisajul ce i se înfăţişa. Deasupra primei linii, barbarii înălţaseră steagurile de luptă – un fel de dragoni cu capete de lup. Călăreţi aprigi, pe cai mici, dar iuţi, cu cuşme mari, din blană de oaie, purtând dragonii aceia ca pe-un drapel, scoteau chiote scurte şi, în galopul nebun al fugarilor arşi de pintenii înfipţi adânc în coaste, îi făceau să geamă prelung, aducând cu urletele de lup pe viscolele albe ce bântuiau, iernile, aceste meleaguri.

Tettius privea scena îngândurat. Credinţa sa în victorie se stingea treptat, deşi... Le privi rândurile – nu prea erau multe; doar dacă nu se vor preface în ostaşi codrii adânci din împrejurimi!

— Pe Jupiter Magnum! spuse tare, generalul. Doar barbarul acesta de Decebal n-o fi însuşi *Deudion*!

Strigătele de îndemn ale căpeteniilor dace răzbăteau până la lectica marelui comandant roman. Tettius privi iarăşi rândurile vrăjmaşilor: se mai înmulţiseră sau, doar, îşi răriseră steagurile, să pară mai numeroşi?!

Primele linii de călăreţi daci ajunseră cam la o bătaie de catapultă.

Acum ostile se aflau faţă în faţă.

Pâlcuri mari de călăreţi daci se apropiau, la pas, de rândurile romane. Mai aproape! Şi mai aproape!…

Atât de aproape ajunseseră de rândurile dinţii ale cavaleriei grele imperiale, încât un aruncător puternic de lance ar fi putut lovi pieptul unui roman.

Tettius aştepta. Ştia el ce ştia.

Măsliniul cel fără chip sub gluga lacernei sale se găsea, desigur, la postul său, gata – la cel dintâi semnal – să pornească asaltul. Nu, nu va suna nicio trâmbiţă, nu va răpăi nicio tobă, ci doar…

Tettius îşi privi eşarfa mare, roşie ca focul petalelor unui mac de mai, cu care, iată, îşi ştergea de transpiraţie ceafa. N-avea decât să ridice această eşarfă şi primul val atacator ar fi izbit ca un berbece rândurile barbare.

În acele clipe, dintre ofiţeri şi dintre oşteni nimeni

— Poate – nu ştia cum va izbucni bătălia!

„Dar eu, generalul lor, ştiu oare? Eu, cel care, iată, cu o eşarfă sunt gata să trimit la moarte răsmiile de oameni, ştiu eu, oare, care va fi sfârşitul luptei?”

4. Şi deodată, măsliniul numid zări, arzând, în soare, eşarfa în mâna generalului.

Scoase un chiot răguşit, prelung, ca cel al coiotului singuratic plutind peste umbra rece a deşertului, noaptea sub lună.

Chiotul umplu valea, se izbi, năluc, de stânci şi, ca înseşi bubuiturile lui TVI – arte, se prăvăli înapoi, peste cei din mijlocul cărora pornise.

Pe calul său, numidul ţâşni ca o săgeată dintre rânduri; ai lui îl urmară şi, curând, pământul începu să se cutremure sub copitele cailor lor. În curentul iscat de galor pulpanele lacemei africanului păreau aripile unei pajure în zbor.

— Uiuuuh-ha-a-ay! răsuna, plină de urletul lor înspăimântător, valea.

Generalul se înfioră.

Apoi pe buze îi apăru un zâmbet a cărui lumină pală i se prefiră pe chip.

— Ciudat! Ce ciudat! şopti el. Parcă ar fi o pajură!... Pajura imperială întruchipată de un african!?!...

Cu săbiile ridicate în dreapta, sus, sclipind albe în soarele ce depăşise coamele munţilor, cavaleria numidă nu mai cunoştea stavilă, iar lacerna cea albastru-oţelie a căpitanului cu chip măsliniu dispărea tot mai mult la orizont.

— Acum, oftă, parcă elibmndu-se dintr-un necaz, marele comandant roman, *peractum* est1 cu barbarii lui Decebalus!

Coborâse din lectică, amorţit. Se destinse. Se plimbă împrejurul ei, sub privirile atente ale ofiţerilor aghiotanţi. Nu voia – şi făcea eforturi – ca cei de faţă să-i desluşească neliniştea.

— *Hic abdera* 2! auzi un glas.

Se întoarse, mirat.

— Salve, mărite general şi prieten! îl salută acelaşi glas.

Generalul şi-aruncă, grăbit, privirea spre noul venit. Zări un chip cunoscut, tot numai zâmbet.

— Salve, prietene! spuse şi el. Dar ce-mi văd ochii! glumi generalul. E chiar prietenul meu, Numa, care, în toiul luptei se înfăţişează nu în car, nu pe cal, ci ca un umil *pedisequi*[83]... Oare ţi-au murit toţi caii, amice?! mai adăugă, continuând să glumească, dar cu greu ascunzându-şi nervozitatea, marele comandant al uriaşei armate romane.

Oroles zâmbi cu un aer misterios, privi, o vreme, zarea tivită de pâlcurile de călăreţi, apoi pocni scurt din degete şi, întorcându-se pe jumătate, porunci:

— Calul!

---

83 Sclav de însoţire, care alerga, pe jos, în urma stâpînului.

Marele general admiră în tăcere alura plăcută a proaspătului său prieten, deloc războinică, tunica simplă de *carbass* albastru, ţesut undeva, pe malurile Nilului, sandalele moderne, din piele fină, la care fuseseră adăugate doar nişte apărători de gleznă, tot din piele – dintr-o piele neagră, tare, care sta ţeapănă pe picioarele tânărului şi pe care el, Tettius, n-o mai văzuse până atunci, probabil adusă din Orient –, aceeaşi piele din care părea să-şi fi făcut şi casca pe care şi-o aşeză peste *flava coma*[84], care-i împodobeau, în cascade aurii, ceafa puternică.

Generalul îl privi cu intensă uimire:

— Ei, carrissimeâmi dau seama, cu extra*humanum gaudium*[85], că vei lua parte la luptă!

Oroles surâse, apoi împunse zarea cu degetul arătător:

— Adică – acolo?

— Da… surâse generalul, privind pe urma degetului amicului său. Dar, deodată, privirea sa surprinse tocmai momentul în care coloana numidă, ajunsă în iureş la malul râului, întoarse pe jumătate, se prelinse de-a lungul firului de apă, apoi iar întoarse şi se reîncadră, în urmă. atacatorilor, ostoindu-şi treptat nebunul galop într-un trap mărunt.

— Şiretul!… Vulpea deşertului, nesuferitul ăsta de numid!… făcu generalul şi din spusele sale era greu să discerni de grăise cu ură înverşunată sau doar cu admiraţie…

5. Într-o clipită, ca la magicul semnal al unui *tău maturg*l, oameni, cai, maşini de luptă, de o parte şi de alta a apei, luară cu asalt undele înspumate ale râului.

Alte şi alte pâlcuri se succedau vertiginos.

---

84 Te înşeli ! (lat.).

85 Cu bucurie supraomenească (lat.).

' Ghicitor, mag, iluzionist

Luaţi de avânt, călăreţii Romei se-aruncau în viitoare.

O strânsă încleştare se stârni, din care, când şi când, peste vacarmul luptei, izbucneau ordinele comandanţilor, răcnetul de pe urmă al celor loviţi, nechezatul vreunui cal, în prag de moarte.

Numai râul continua să curgă nepăsător, la fel de tulbure şi la fel de învolburat, purtând pe valuri platoşe şi scuturi, harnaşamentele aurite ale vitejilor comandanţi căzuţi; curândi apele sale oţelii-albastre se înroşiră de sângele mult, al luptătorilor – daci şi romani deopotrivă.

Tettius Iulianus, văzându-şi ostile oprite din vijeliosul avânt, spumega de furie. Sperase ca, încă la prima izbire, valul dac să fie zdrobit.

Trimise, în grabă, noi ordine comandanţilor de cohorte şi legiuni. Ceru unuia dintre ofiţerii săi de legătură să i se ordone comandantului *numid* să execute, cu cavaleria sa uşoară, o manevră de învăluire.

…Toate, însă, se dovediră zadarnice: dacii parcă juraseră ca, oricât de puţini ar fi fost, să nu-i lase pe năvălitori dincolo de linia albastră a râului.

Atunci, Tettius mai dădu un ordin. Şi, în câteva clipe, trei mii de călăreţi – şase cohorte –, care alcătuiau rezerva sa specială, trecură în trap săltat: erau întăririle cerute de mersul luptei. Dacă nici cu acest nou val lucrurile nu aveau să se schimbe în bine pentru romani…

Generalul se tot plimba, îndrăcit, în jurul lecticii. Zvonul luptei răzbătea prea viu până aici pentru ca – şi fără veştile purtate de curieri – să nu fi realizat că dacii nu dăduseră defel înapoi.

Pedestrimea – centurie după centurie, manipul după manipul – adăsta încă. Puţini dintre pedeştri îşi aveau, acum, locul în luptă, iar strâmtoarea pe care, milenii la rând râul şi-o săpase în munte, nu le permitea să se desfăşoare.

— Aici va fi un nou Termopile! strigă ajutorului său

un centurion. Dar – glăsui el – nu generalul Tettius Iulianus va fi în rolul bravului Leonida!… Lăncieri – ordonă el, zărind, încă de departe, agentul de legătură ce sosea în galop – pregătiţi armele!…

Pe şleaul cât o şa al văii, rămas liber, pe lângă ei, trimbe de călăreţi săgetau, una cu caii, drumul spre marea încleştare; dar cum se avântau, cum li se răreau rândurile. Ucişi sau răniţi, caii, prea grele fiindu-le leşurile spre a fi purtate de apă, formară cu vremea un soi de stavilă în calea râului. Curând, chingile malurilor nu-i mai putură sta în cale şi, scăpată, apa se lăţi, mai ales în partea dincotro veneau romanii. Dimpotrivă, pe celălalt mal, pe care se mai zăreau, venind încă, întărituri pentru daci, apa nu ameninţa să irumpă.

Ca un zvon, apoi din ce în ce mai clar, un ordin umplu valea:

— Trageţi leşurile!… Trageţi leşurile cailor şi creaţi drum liber apelor!…

Pământul – puţin cât era presărat peste piatra muntelui – se noroise straşnic şi roţile marilor maşini de luptă nu mai puteau fi urnite. „Asta să fi urmărit barbarii!?” nu se hotăra, încă, Tettius. Dar încrâncenarea cu care, chiar jertfindu-se, dacii doborau caii cavaleriei romane numai alături de stavila ce se formase, întărind-o, astfel, arăta limpede că nu întâmplarea i-ajuta pe apărători.

Nu numai ea!…

va

1. Dacă – o dată. cu zorii lăptoşi, indecişi – santinelele romane ar fi avut ochi şi pentru înaltul cerului de deasupra taberei, ar fi observat cum, unul după altul, de pe un tăpşan, îşi luară zborul trei porumbei. Dar, poate, uimirea lor ar fi fost şi mai adâncă, dacă ar fi avut curiozitatea să iscodească cine anume îi îndemnase, la îngânarea nopţii cu ziua, în zborul lor hazardat: aici, în

crucea munţilor, răpitoarele erau la ele acasă, de la ulii firavi şi creţi, la vulturii al căror plisc putea ucide un viţel numai din două-trei lovituri. Atunci, ei ar fi văzut că autorul vrăjitei migraţii a penaţilor călători spre locurile doar de ei ştiute era însuşi negustorul roman, care, deschizând o uşiţă tainică a unui chiup de vin, lăsa hulub după hulub să-şi ia zborul.

Ultimului porumbel Oroles îi prinse de picior o panglicuţă pe care se aflau câteva desene ce ar fi dat de furcă luni de-a rândul celor mai buni lucrători de taină ai Cancelariei imperiale: un cap de vultur, trei săgeţi, două coifuri germanice şi un cap de porumbel…

2. În lectica sa, urmând coloana – al cărei capăt se afla departe, în faţă, la 2 mile – Tettius Iulianus, cu privirea ursuză pierdută în peisajul de basm pe care îl străbătea, mormăia ordine scurte, laconice, nu prea clare, când vreun ofiţer de legătură îi întrerupea gândurile.

Şi deodată, marea armată se opri.

Se aşternu o linişte adâncă ce cuprinse şi păsările cerului; ele încetară să mai zboare de la o culme la alta, de la un copac la altul…

Trase puţin perdeaua lecticii.

Un ofiţer tocmai se apropiase.

— Ce este, Severus?! Ce mai este? se burzului generalul.

Ofiţerul schiţă salutul roman, apoi raportă lapidar:

— În faţă! Mult înainte!… Oştirea lui Decebalus!… Câtă frunză şi iarbă!…

Chipul generalului păli.

— Nu cred. Apoi, imediat: Să fiu dus acolo! porunci el.

Sclavii purtători de lectică iuţiră pasul. Apoi începuisă alerge, strecurându-se cu greu pe lângă şirurile de ostaşi, ocolind prin albia râului, prin bolovani, marile maşini de asalt.

În sfârşit, se opriră.

Despicând cu spada cele două perdele ale lecticii, Tettius Iulianus privi culmea din faţă pe care, unul lângă altul – mii! – se aflau ostaşii daci.

Oroles, călare, abia prididing să ţină companie ilustrului său prieten, descălecă şi el.

Tettius nu-şi putea crede ochilor. Dar acolo, încotro privea el, era zarea ameninţătoare, în care, sub soarele arzător, scuturile dace luceau grele, prevestitoare de rău.

— Să fie oare oştirea lui Decebalus?! îngână el.

— Oştirea dacă, slăvite, murmură – şi el cu o voce pierdută de ameninţătoarea privelişte – un ofiţer roman.

Acum înţelegea. Decebalus îşi concentrase întreaga oştire aici, în defileul acesta, singura poartă – pe calea aleasă de romani – spre inima ţării, Sarmizegetusa. Totuşi, prudentul general roman nu îşi putea dezlipi privirile de coama muntelui ce apărea ticsită de ostaşi inamici.

— O fi… îngăimă el… O fi iar o cursă de-a barbarului acesta ticălos şi isteţ de Decebalus, murmură generalul, ca pentru sine. Dar pe chip i se citea – încă – neîncrederea.

Oroles se apropie de lectică.

— Dacă-mi îngăduie bunul general Tettius Iulianus, aş putea lua cu mine un ofiţer, să cercetăm noi de este scorneală sau realitate!?

Tettius îşi privi prietenul ca pe o apariţie izbăvitoare, bucuros.

— Fie!… spuse el. Dar… fii prudent, amice, fii prudent, de trei ori prudent!

Oroles plecă însoţit de tânărul ofiţer care se oferise să-l însoţească.

Tettius îi urmări până ce îi pierdu din priviri. Abia atunci, întorcându-se spre ofiţerul său aghiotant, spuse, parcă vrând să-şi scuze neîncrederea:

— E mai bine aşa… Şiretenia dacilor este proverbială, iar aceea a marelui lor rege o întrece! Cu

şiretenie şi curaj a pus capăt şi legiunii noastre a V-a Alaudae!… Mai bine să fim prudenţi!…

Ofiţerul surâse.

— Slăvite general, eu înclin să cred că este o scorneală de-a barbarului… Dacă ar fi avut atâta oaste, la ce bun ne-ar mai fi trimis solii de pace pe care, din înalt ordin imperial, a trebuit să le respingem?!

Generalul îşi plecă gânditor fruntea, mormăind:

— Mda, le-am respins din înalt ordin imperial, dar Domitianus, slăvit să-i fie în veci numele, n-a fost *aici*, cu noi… *lângă noi*… s*ă v*adă ce şi cum… Altfel nu ne-ar fi poruncit să nu primim soliile!…

Ofiţerul vru să spună ceva, dar, printr-un gest al mâinii, generalul îl opri şi continuă tot el:

— …în ceea ce îl priveşte pe barbar… pe Decebalus… poate că nu vrea, efectiv, să-şi mai ucidă tinerii într-un război pe care, iată, nici nu-l pierde, dar nici nu-l câştigă şi pe care şi noi, de altminteri, nici nu-l câştigăm, dar – s-ar putea – să-l pier…

În clipa aceea Oroles reapăru de după un dâmb: abia mai mergea. Nu mai era călare, spada o mai avea în mână, dar coiful îl pierduse, se vede, şi de undeva, de sub tâmpla stângă, i se prelingea, năclăindu-i părul şi obrazul, o dâră de sânge.

— Slăvite… începu el, dar puterile îl părăsiră şi se prăvăli înaintea generalului.

Tettius se aplecă chiar el să-i ducă un pocal cu vin la buze.

Curând, obrajii lui Oroles se mai colorară. Deschise ochii şi, mişcându-şi buzele, rosti:

— Daci… Câtă frunză şi iarbă!… Iar tânărul meu însoţitor… o săgeată… ca şi mie!…

Pleoapele i se aşternură iarăşi, grele, peste albastrul de peruzea al ochilor.

Mai mult prin gesturi, Tettius Iulianus ordonă ca

rănitul să fie întins în propria lui lectică. Abia apoi reuşi să articuleze gros, emoţionat, răguşit:

— Înapoi! Repede – înapoi, întreaga oştire!

— Înapoooi!… reluară, ca un ecou, vocile ofiţerilor.

O trâmbiţă, apoi alta… şi alta, şi alta – sunară semnalul de retragere.

Şi întreaga armată, de multe mii şi mii de romani, făcu cale întoarsă.

3. Ploua încet şi des cu picături mici, reci-reci, întocmai ca în pădurile germanice, întunecoase şi pline de primejdii.

Mai mulţi curieri i-aduseseră, în ajun, cât? va epistole din partea împărătesei Domiţia, de la diferiţi senatori interesaţi de „soarta trupelor" plecate să-şi dea viaţa pentru „ţeluri nefolositoare imperiului", pe coclaurile barbarilor daci, de unde „cine-ce să aştepte?! Decât sărăcie şi vrăjmăşie!"

— Trântorii! înjură generalul printre dinţi. Să supun eu Dacia, şi-o să le torn aur topit în gâtiţele lor de viezure, nesăţioase!

Şi Cancelaria Imperiului, care nu pregetă să-i trimită toate prostiile pe care, între două ospeţe, senatorii le rumegă cu mintea lor bolnavă, plină de inepţii de atâta alcool!

Desfăcu – cu scârbavnică râvnă – o altă epistolă, tot de la un grup de senatori. Citi furios, o vreme, apoi ordonă scurt:

— Să vină la mine centurionul Vespos! tună el.

Cât lipsi ofiţerul, care alergă să îndeplinească ordinul, generalul mai citi o dată rândurile ce îl făcuseră să-şi iasă din fire:

— „… Şi împăratul mai ordonă slăvitului general Tettius Iulianus să nu se lase înşelat de retragerile mincinoase ale barbarului Decebalus şi, amăgit, să se aventureze între munţi, la strâmtori ştiut fiind că dacii sunt

mai maeştri în a duce la pieire pe atacatori, iar despre regele lor spunându-se că, la naştere, prima scăldătoare i-a fost Râul Sireteniei…”

„… şi de va face generalul Tettius altfel decât a poruncit împăratul la sfatul drept şi de nimic strâmbat al iluştrilor senatori, singur să fie vinovat şi să răspundă după legile imperiului şi după canoanele îndeobşte cunoscute ale oştirii romane…”

Centurionul Vespos pătrunsese abia simţit în cortul marelui comandant. Era un ostaş înalt, robust, cu priviri înnegurate, pe care straiele de militar abia de nu ples. ne-au atât de strâns îl ţineau.

Tettius i-aruncă o privire – nu-l iubea, dar avea încredere în devotamentul lui – şi i se păru că are dinainte un *belluarius* [86]> şi nu un ofiţer al invincibilei armate romane.

— Vespos! porunci generalul.

— Slăvite?…

— Îţi acord 12 ceasuri să faci să piară de mâna unui dac… – înţelegi! – … curierul Tesaros, ieri sosit de la Roma.

— Slăvite!… duse centurionul dreapta la inimă, în semn de aleasă supunere şi înţelegere.

— Poţi pleca! mai porunci Tettius, şi se întoarse spre locul unde, pe un scut vechi, din metal, spuzea o mână de cărbuni ce luminau palid acel colţ întunecos al cortului:

Generalul se aplecă; mâna sa încredinţă focului pergamentul imperial ce, parcă, îi şi frigea degetele. Aşteptă o clipă. Flacăra cuprinse, vie, epistola, o înnegri, o mistui. Cu vârful pumnalului scormoni cenuşa, o amestecă între cărbuni.

— Dacă Tesaros dispare… – îngăimă el pe gânduri –, eu n-am primit nicio scrisoare, sunt liberat de orice răspundere.

---

86 Imblînzitor de fiare, de obicei un sclav.

Se întoarse la măsuţa lui de lucru, luă în mână un alt pergament, pe care, în grabă, un ofiţer de stat-major mâzgălise cifre şi litere: era bilanţul ultimelor bătălii şi

— Voia sau nu – trebuia, prin două scrisori expediate o dată: spre Roma – Senatului şi spre Panonia – oare în ce loc? – împăratului, să le facă cunoscut că trupele încredinţate lui se înjumătăţiseră, dacă nu şi mai rău.

4. Lui Decebal i se înzeceau forţele: îi sosiseră întăriri din sud, de la triburile de buridavenses, cu care se şi înrudea, după mamă; din nord, de la predavenses, cavcoenses şi ansamenes şi chiar de la cei mai de sus, de la dacii costoboci – viteji pe care Decebal i-aşteptase cu sufletul arzând: costobocii erau munteni vânjoşi, curajoşi şi cunoşteau fiecare colţişor din munţii aceştia, cele mai de preţ cetăţui pe care însuşi marele zeu Zamolxe le ridicase în calea vrăjmaşului năvălitor.

Îi sosiseră întăriri, dar gândul cel rău nu-i da pace. Ochii săi se bucurau foarte privind cetele înarmate, care se adunaseră să fie scut şi pavăză ţării, dar inima sa tresărea de grija zilei de mâine.

— Vezina, prietene! îi spuse omului de lângă el, luându-l voiniceşte, cu braţul drept, pe după umerii largi. Ni se adună forţele, bătrâne!

Vezina Surâse obosit.

— Se adună, Decebalus, dar…

Vorbele de la sfârşitul frazei îi rămaseră agăţate, parcă, de firele asprei sale bărbi, dar regele îl înţelese. De mult se înţelegeau aproape fără a-şi mai spune gândurile.

— Da, te înţeleg, prietene, spuse regele preocupat, înţelept gândeşti. I-am respins pe romani, i-am împuţinat cum nici noi, nici ei n-am gândit, şi totuşi, Roma este mai puternică! Are maşini de război, are ingineri şi mai are generali de temut, are o armată!! Pe când noi…

— Cetele noastre reunite!… adăugă Vezina.

— …Trebuie să câştigăm timp, cât mai mult timp! Să

ne-ai ungă pentru a ne croi şi noi o armată, o armată puternică, vitează, dar şi unită, cu aceleaşi metode de luptă, cu maşini care s-o ajute, cu o cavalerie care să atace ea un val, nu fiecare pe seama lui!…

Un pas de soldat se apropia. Suna dârz, hotărât, pasul pe dalele de gresie.

Vezina spuse grăbit:

— Vine căpitanul Rholes!

— Căpitanul de taină… spuse regele. Apoi tare, ordonă: Apropie-te, căpitane Rholes, şi spune-ne ce vânt te-aduce înaintea noastră la acest ceas de adâncă tulburare pentru noi.

Rholes se plecă. Apoi, parcă zărind un răspuns de încuviinţare în ochii lui Vezina, raportă:

— Tânărul Oroles ne-a trimis un mesaj, mărite rege.

Şi cum Decebal întinse mâna dreaptă să-l primească, căpitanul de taină îi înmână o fâşie de pergament ca o panglică.

— Dar ce-mi văd ochii?! se minună regele. Apoi, întorcându-se brusc spre Vezina: Priveşte ce „mesaj”!…

— A fost purtat de-un porumbel, slăvite! surâse Vezina. Aşa este, căpitane Rholes?

Căpitanul surâse şi el, tuşinându-şi hoţeşte mustaţa neagră corb:

— Aşa este, slăvite Vezina!

Vezina luă mesajul ciudat şi i-l înapoie căpitanului Rholes.

— Citeşte-ne, bravule! porunci el.

Atunci, căpitanul întinse mesajul ca pe un fir de lână şi buzele sale, deasupra cărora mustaţa cât vrabia ascundea amintirea unei vechi lovituri de spadă, desluşiră rostul nodurilor:

— Oroles, care trăieşte – am putea spune – chiar în cortul generalului Tettius Iulianus… ne spune, slăvite rege al dacilor, că trupele imperiale au fost de trei ori răzbite de

triburile germanice, aliaţii noştri cvazii şi marcomanii, şi că – dacă şi măria-ta eşti de aceeaşi părere – acum, mai mult ca niciodată, Domitianus ar fi gata să primească solia ta de pace!

— Să ne primească pacea?! se bucură, parcă, regele. I-auzi, i-auzi! Şi cu faţa luminându-i-se deodată: Oare aşa să fie, Vezina?

Marele său general şi prieten rosti surâzând:

— Dacă Rholes ne încredinţează, slăvite?!…

Căpitanul, din câţiva paşi, se-apropie de ei şi, cu mesajul întins, aşezat între cei doi înalţi comandanţi ai săi, grăi:

— Dacă-mi este îngăduit…

— Pofteşte, căpitane, te ascultăm! îngădui Vezina.

— Capul pajurei – începu el a desluşi, împungând cu degetul desenul din mesaj – vrea să spună *imperiul*, *împăratul*… Coifurile… cele două coifuri germanice… ne arată că pajura s-a înfruntat cu triburile acestui războinic neam, ceea ce ştia mai de mult şi măria-ta. Iar cele trei săgeţi ar fi luptele şi, *desigur*, numărul aces*tor lup*t*e*. *Cât* p*riveş*te direcţia lor… spre pajură… asta ne spune că triburile germanice *au învins*. *… Cât priv*e*şt*e *porum*belul…

— El ar fi – pasăre blândă, care nu face rău nimănuia, şi care străbate, adesea, tăriile văzduhului – întruchiparea şi a soliei, şi a *păcii*! surâse larg regele. M-am descurcat?

— Întocmai cum spui, măria-ta! Mesajul e sigur – mai adăugă căpitanul. Aceste desene reprezintă un limbaj pe care chiar eu, mărite rege, l-am pus la cale cu Oroles încă înainte ca slăvitul rege al dacilor să îngăduie primejdioasa misiune de taină în inima imperiului, la Roma.

Ca în atâtea rânduri când era tulburat, Decebal începu să măsoare lungimea coridorului în care avuseseloc scena primirii lui Rholes. Pas greu, alert, egal.

După un timp – timp în care, cu glas şoptit, Vezina se întreţinu cu căpitanul – regele se opri lângă ei.

— Vom cere pacea, spuse el. După ce am câştigat şi această bătălie, putem să o cerem! Nu-i de ruşine – cei tari, deocamdată, suntem noi. Iar de-o va primi Domitianus…

Rămase iarăşi o vreme îngândurat.

— Să formăm o solie. Un număr de nobili tarabostoes să meargă la împărat şi…

— Slăvite! spuse Vezina, însufleţit. N-ar fi mai bine să fii chiar tu acela care să-i propună marelui împărat pacea?! … Poate de aceea ne-au tot respins soliile până acum!…

Regele zâmbi, umplând de lumină încăperea. Apoi, scurt, spuse:

— Nu, Vezina!

— Nuuu?! De ce, slăvite? nu se dumirea marele preot.

— Ar fi un semn de slăbiciune şi de grabă din partene, iar şiretul Domitianus n-ar mai dori, atunci, pacea. Cât priveşte soliile ce ne-au tot fost respinse… Pe-atunci romanii se simţeau cei tari, siguri de izbândă. Acum… deşi prea multă vreme nu s-a scurs, roata s-a-nvârtit puţin!

— Să fiu eu, atunci, acela?! nu se lăsă Vezina.

— Nici tu! zâmbi regele.

— Şi-atunci?

— Diegis, mai tânărul meu frate, va fi acel nobil de vază! Ei, ce-ai rămas aşa?

Vezina clătină aprobator din cap.

— Bun! Cât priveşte pe ceilalţi, însoţitorii lui… o să mai vorbim, vom avea toată vremea, mai spuse regele.

Apoi se-ntoarse repede şi dispăru.

5. Tettius fu trezit în grabă şi – constată nemulţumit – destul de brutal.

— Un sol al împărătesei – i se spuse – cere să îl primeşti de îndată! raportă ofiţerul aghiotant.

— Cine-i? întrebă, încă mahmur, generalul.

— Un sol de taină, nu îl cunosc, slăvite!

Îşi încălţă repede, milităreşte, nişte *calceus senatorius*, un fel de ghete din piele, cu talpă groasă, cu căputa înaltă, la spate având o fâşie de piele ce urca până la începutul pulpei, iar lateral – în partea interioară a piciorului – o limbă de piele ca o semilună, *lunula*, pentru a acoperi deschizătura.

Ofiţerul încercă să-l ajute, să-i închidă el ghetele în *maleolli* – nişte bumbi – de care se aflau prinse patru curele, ce „ţeseau” închizătura ghetelor; dar generalul îl izgoni, supărat.

— N-am nicio vină, slăvite, eu… încercă ofiţerul o scuză.

— Bine, bine… mormăi, ceva mai împăcat, Tettius. Şi-aruncă pe umeri o togă şi, luând o poză marţială, se-aşeză într-o cath*edra, un* jilţ portabil, nelipsit din cortul său de campanie şi, la urma-urmei singura piesă din mobilierul ce dorea să-l urmeze şi care – orice s-ar fi întâmplat – nu admitea să-i lipsească în etapele lungilor sale peregrinări.

— Să intre, porunci el.

După puţin, în cort intră un individ mic, îndesat, aproape trenţăros, cu privirea obosită, încenuşată şi de lumina slabă a lumânărilor.

Părea un *columnarius*, un derbedeu, unul dintre cei ce îşi fac veacul prin *Velabrum*, aţinând calea cetăţenilor cinstiţi fie pentru a le cerşi ceva, fie pentru a-i prăda.

Abolla ce-i stătea aruncată pe umeri neglijent îi accentua şi mai mult aspectul dizgraţios, în deplină armonii cu figura lui de *cinaedus*

— *Vaiete*! spuse el cu o voce subţirică şi abia schiţind o plecăciune. Vin trimis înainte-ţi de…

— *Vale*!… îi răspunse generalul.

Cineadus surâse hitru, de parcă ar fi vrut să spun: „Las c-ai să vezi tu!”, şi continuă de parcă nu l-ar fi întrerupt nimeni:

— …slăvitei Domiţia, împărăteasa, care ar dori să

afle, de îndată...

Generalul ridică nervos din sprâncene şi, cu tot aeri său obraznic, solul crezu de cuviinţă să se oprească din nou; privi şi el spre general întrebător.

— Cine îmi spune mie că eşti solul slăvitei Domiţia şi nu un şarlatan oarecare, gonind după un culcuş, o bucată de carne şi o carafă cu vin?! făcu Tettius. Şi spunând toate acestea, surâse mulţumit de „găleata cu zoaie[87] ce o aruncase, rapid, în capul nepoftitului care-i furass somnul. Căci, iată, într-un fel, fie cine o fi acest intrus în liniştea nopţii sale, el, Tettius, i-a zis-o, s-a răzbunat. Şi te-aş invita – adăugă generalul, făcând o mină deloc prevestitoare de bine – să mă încredinţezi cât mai degrabă cu cine am de-a face!

Omuleţul se scotoci în sân o vreme destul de lungă, apoi dădu la iveală un inel mare de aur, care străluci palid în lumina puţină din cort.

— Longinus, vino încoace!... ordonă generalul. Ia când ofiţerul-aghiotant se ivi, adăugă: Ia acel inel şi adu-mi-l!

Zâmbind, omuleţul îi dădu ofiţerului inelul. Apoi, prefăcându-se nepăsător, aşteptă ca generalul să scociorască mult şi bine însemnele sculptate în aur.

Tettius Iulianus examină îndelung podoaba de aur. Descoperi pe ea efigia Domiţiei. Atunci, brusc, trăsăturile feţei sale se îndulciră şi, deşi abia îşi reprima sila. Întinse mâna celui care îi tulburase somnul.

— Errare humanun est! *spuse el*.

Omuleţul rânji iar:

— Ira juror brevis est! *2*

Neavând încotro, generalul se scuză din nou:

— Trezit în miez de noapte...

Omuleţul răspunse cu rânjetul lui tâmp:

---

87 Manta sărăcăcioasă (lat.).

— Nu face nimic, nimic. Pe Cinisius Miles nimic nu-l emoţionează. Şi trecând la altele: Dar pentru că tot mi-ai vorbit despre „un culcuş, o bucată de carne şi

O carafă cu vin”, fii bun şi porunceşte să-mi fie asigurate. Mie şi însoţitorului meu!

Îşi vârî la loc, în sân, inelul care – o ştia şi generalul – acorda purtătorului său înaltul privilegiu de a

I se deschide orice uşă a imperiului şi de a i se asculta cuvântul de către oricine.

— Misiunea mea, bravule general Tettius Iulianus, e una singură: să aflu ce mai face negustorul care te însoţeşte în această neghioabă campanie, tânărul Numa Marcus Secundus, căruia slăvita noastră stăpână îi poartă o grijă mai mult decât – rânji el – maternă!…

Uitând compania în care se afla, Tettius zâmbi unui gând numai de el ştiut. Se reculese imediat, însă, şi sesizând privirea întrebătoare a omuleţului, îi răspunse afabil:

— Oh, suntem buni prieteni, buni prieteni, nobile Cinisius Miles. Din păcate – arboră el o mină tristă, de astă dată deloc forţată – înciercându-şi vitejia de unul singur în faţa liniei barbare, a fost lovit de o săgeată vrăjmaşă şi…

— A fost ucis?! scrâşni omuleţul.

— Oh, nu! se grăbi generalul să-l asigure. Doar rănit! … rănit grav!… Dar acum este în afara oricărui pericol.

Doi sclavi intrară în cort cu cele poruncite de general pentru a-l omeni pe nedoritul oaspete, dar, îmbiat la masă, solul Domiţiei nici nu vru să audă.

— Doresc să-l văd chiar acum! Şi uitând, parcă, cine era interlocutorul său, îi porunci scurt: Condu-mă, te rog!

6. Tettius Iulianus păşea mut pe urmele insolentului oaspete, mulţumindu-se să-l orienteze doar cu vorba, când şi când.

Tabăra dormea şi santinelele mârâiau, la intervale, ţipătul scurt, ca un lătrat, care cerea parola. Atunci,

oaspetele se oprea repede, aştepta ca generalul să rostească cuvântul ce le deschidea calea şi abia apoi pornea iarăşi.

Se opriră, în sfârşit, în faţa unui cort mare, galben, din uşa căruia ţâşni un militar, dar nu pentru a cerfe, răstit, parola, ci pentru a le da bineţe; era un ofiţer şi, după felul cum se bâlbâia, raportând haotic, Cinisius Miles înţelese că omul abia fusese smuls din aşternut ca şi marele său comandant.

Tettius Iulianus ordonă ofiţerului să fie conduşi la Numa şi, totodată, să fie trezit din somn şi doctorul Marcellus iudeul, cel mai vestit dintre slujitorii lui Aesculap, din câţi însoţeau marea armată.

Pătrunseră într-o despărţitură unde se afla doar patul neguţătorului.

Când păşiră înăuntru, două namile li se ridicară în întâmpinare, cu palmele încleştate pe spate. îl recunoscură, se vede, pe general căci, la lumina unei luminări slabe, Cinisius zări cum trăsăturile lor se destinseră. Cu toate acestea, namilele nu se reaşezară şi nici nu îndepărtară mâinile de pe mânerele spadelor scurte, curbate, de un straniu model.

Oaspeţii nocturni se-aplecară deasupra patului, căutând să desluşească figura celui culcat. Cinisius chiar săltă un capăt al velinţei albe, dar în acea clipă, un braţ puternic îl imobiliză ca o chingă:

— Atenţie, strigă atunci generalul, este un trimis al împărătesei!

Chinga slăbi şi, când Cinisius ridică privirile, rămase împietrit: sabia scurtă, curbată, şi fusese ridicată deasupra capului său!

— E în regulă!... mormăi o voce înapoia sa. E în regulă, copii, puteţi sta liniştiţi.

Generalul făcu prezentările şi, de îndată, Marcellus iudeul începu să explice „înaltului oaspete 1 ce anume îl

pândise pe pacientul său.

— „Săgeata, termină el de spus, l-a lovit uşor, abia de l-a zgâriat. Dar, din nefericire, ea era otrăvită…

— Şi?? se grăbi Cinisius Miles.

— Fortuna a fost de partea tânărului Numa. În fierbinţeala ce-l încerca în acele clipe, de-i lua minţile şi-i întuneca vederea, el îşi aminti, totuşi, că o bătrână dacă l-a învăţat, cândva, în cealaltă călătorie a sa pe aceste meleaguri, ce ierburi anume trebuie fierte pentru ca sucul lor să anuleze efectul otrăvii. Aceşti doi copii

— Arătă medicul, cu un gest larg spre cele două namile – s-au suit în munţi, au cules ierburile, le-au adus… Din păcate, nici tânărul neguţător, nici eu nu am ştiut câte părţi să punem din fiecare iarbă… Am încercat şi, iată, pacientul meu, deşi pare a fi scăpat din ghearele morţii, doarme dus de mai multe ceasuri… Orice încercare de a-l trezi rămâne zadarnică.

Trimisul Domiţiei privi lung faţa palidă a rănitului, tuşată uşor de o tentă de roşu care se tot întărea şi, zâmbind doctorului într-un fel încât acesta se cutremură abia văzut, spuse:

— Este de dorit… – şi pentru dumneata, nobile Marcellus, şi pentru dumneata, slăvite general… – ca tânărul nostru prieten să se facă bine. împărăteasa Domiţia doreşte mult ace*st l*ucru!

Cinisius privi pe îndelete figurile lungi ale celor doi, peste care, din senin, coborâse aripa neagră a îngrijorării, apoi adause calm, adresându-se generalului:

— Fii bun, slăvite, şi cere să fie adus *aici*, *de îndată*, *prejectus castrorum*[88]. Cine este?

Tettius, tot mai urnit, se bâlbâi:

— Este… Dar ce anume doreşti să-i spui? Eu sunt cel care…

---

88 Comandantul cetăţii, castratul, lagărului (lat.).

Cinisius zâmbi iar, strâmb, în felul lui.

— Nu, nu te deranja… E mai bine să afle direct de la mine ordinele. Oricum vei fi de faţă, n-are rost să ţi le spun dinainte! Fii bun şi ordonă să se prezinte aici! Apoi, scurt, sec: Deci, cine spui că este?

Generalul nu mai cuteză decât să răspundă direct:

— *Tribunus militum*[89] Drusus Nero Caius, un vajnic oştean.

Se aşternu liniştea.

În aşteptarea comandantului taberei, trimisul Domiţiei se trânti pe un jilţ de la căpătâiul rănitului.

— Nobile Marcellus, spuse el, ştiu că ai o sarcină grea! Apoi, brusc, întorcându-se spre cei doi cerberi care îl vegheau pe rănit: Voi vorbiţi latineşte!?

— Da – răspunse unul dintre ei.

— Da, vorbim – aprobă şi celălalt.

Cinisius râse:

— Ei, dar voi doi sunteţi gemeni! se minună el. Ştiai, slăvite, că-s gemeni?! se adresă el lui Tettius.

— Da, sunt gemeni, aprobă generalul. Sunt în serviciul tânărului meu prieten Numa!

— Bravo, aprobă aschimodia, tresăltând de atâta râs, da’ ştiu că a ales doi paznici cum nu se poate mai buni! Cum te cheamă, tinere? se adresă, prietenos, celui de lângă el.

— Rhoxaneus, slăvite! răspunse băiatul.

— Şi pe tine? se-adresă el celuilalt.

— Deceneus, slăvite!

— Ia te uită, ia te uită!… râse iar Cinisius. Doi gemeni, ia te uită!…

Prejectus castrorum păşi greoi în încăpere. Alergase

— Se vede –, şi acum pe chipul său irumpeau broboane de sudoare. Era un ofiţer destul de vârstnic,

89 Tribun militar, din conducerea unei legiuni.

corpolent, pe chipul căruia se citea clar ce străduinţă depusese pentru a se trezi nu numai din somn, ci şi din beţia pe care abia o încheiase.

— Salve, slăvite! salută el, lovindu-şi dreapta pe piept.

— Eşti comandantul!? spuse micul oaspete.

— Întocmai, slăvite.

Cinisius scoase din sân inelul împărătesei, se jucă cu el sub privirile văpăioase ale ofiţerului, apoi spuse scurt:

— Ordonă medicului să plece!

Marcellus nu mai aşteptă alt îndemn. Răsuflând uşurat că nu va fi târât şi în alte tenebroase afaceri ale imperiului, făcu stingă împrejur şi ieşi.

— Acum, să iasă gemenii! porunci el, iar.

Dar, spre uimirea sa, gemenii nu se urniră.

— Slăvite, cuteză *prefectus castrorum*, aceşti doi tineri nu se supun decât ordinelor neguţătorului!

— Ia te uită! Ia te uită!… guiţă, uimit, dar vesel, trimisul împărătesei. Bine, dacă-i aşa, să rămână!

Se aşeză mai vârtos în jilţ, apoi, ţintuindu-i pe *prefectus castrorum* şi pe general cu privirea sa sfredelitoare, spuse tărăgănând într-adins vorba:

— Din clipa aceasta, vă ordon, în numele împărătesei Domiţia, slăvit fie-i de-a pururi numele, să îndepliniţi orice cerinţă a tânărului rănit, acum, cât se află în lazaret, cât şi mai pe urmă, când se va însănătoşi. Orice cerinţă şi oricât de nesăbuită vi s-ar părea. Este un ordin al împărătesei!…

Parcă nil mai respira nimeni în cort…

— …De asemenea, continuă pigmeul, din această clipă uitaţi şi de mine, şi de faptul că tânărul Numa lucrează sub înaltul patronaj!

Tettius înclină capul, în semn că a înţeles.

Prefectus castrorum, livid după cănile cu leşie ce trebuise să le înghită, pentru o mai rapidă trezire din beţie, îngăimă dus:

— Perfect, slăvite! Vom face întocmai!…

Tettius observă că omul abia se mai putea ţine pe picioare…

1. Vezina îl privea pe prietenul şi regele său: albise părul ce împodobea superbul cap de luptător. Doar privirea rămânea – veşnic – aceeaşi: dârză, aprigă, văpaie. Şi zâmbetul! O, zâmbetul lui Decebal stârnise în multe inimi de femei dace, nobile mame, simţăminte nu tocmai materne!

Regele măsura încăperea cu paşi mari, ca îndeobşte când gândurile nu-i dădeau astâmpăr.

Deodată – se opri. Chiar în faţa jilţului în care Ve –, zina, în costumul lui de comandant de oaste, se odihnea după atâtea ore de călărit; cavalcada venirii sale de pe front nu fusese o joacă. Dorise să ajungă mai degrabă la regele său, să-i povestească el mersul bătăliei, el, Vezina, abia scăpat dintr-o altă încleştare în care romanii, deşi cu rănile sângerânde şi frica cenuşindu-le privirile se luptaseră ca leii. Ca leii agonizând, dar ca leii!

— Vitează armată! glăsui regele, parcă răspunzând gândurilor prietenului său. Vitează şi încăpăţânată, tenace! mai spuse el.

Vezina surâse obosit.

— Aşa, Decebalus!

Regele trase din mâneca stingă a hainelor sale un pergament nu prea mare. îl desfăşură şi ochii săi priviră iar – pentru a câta oară?! – slovele aşternute grijuliu chiar de mâna bravului căpitan de taină Rholes.

— Ia-n-auzi, viteaz prieten! îi atrase el atenţia lui Vezina. Ia-n-auzi! Şi odată începu să citească: „Sosit-a vremea! Vulturul sângeră. Bătut de marcomani, pus pe fugă de aprigii cvazi, Domiţian s-a refugiat, în pripă, cu bruma de oşti ce-a mai salvat din calea valului germanic. Speriat, înspăimântat la gândul că şi alte noroade s-ar putea alia cu germanicii, asediind graniţa de nord-est a

imperiului, Domiţian, temându-se şi de prea multele scrisori ale Senatului şi ale senatorilor în care i se denunţă – încă în vorbe alese! – neputinţa, a poruncit generalului Tettius Iulianus să încheie pace „cu Orice preţ, cu dacii”.

Decebal făcu o scurtă pauză; părea că aşteaptă ceva, sau se gândeşte la ceva.

— „Nu-i niciun pericol!...” Auzi, Vezina?! „Niciun pericol!”... – „de veţi trimite soli la împărat. E drept că pe cei ai cvazilor şi marcomanilor a pus de i-a ucis, dar de atunci împăratul a învăţat că nu-i bine aceasta. De aceea – zic – aţi putea trimite soli de cel mai înalt rang, fără nicio teamă”.

Şi iar adăstă o vreme.

— „... Iar de veţi primi, zilele acestea, solie de pace de la Tettius Iulianus, să n-aibă aceasta intrare la rege, ci numai să i se spună că dacii negociază pacea, pe care o doresc, dar numai cu împăratul!...”

— Ai auzit, Vezina?!

Regele izbucni în râs, un râs gros, în cascade, neostoit, care făcea să i se scuture trunchiul vânjos, de luptător.

— Ai auzit, Vezina? reveni el cu întrebarea, ce spune fiul acesta al lui Zyperus... al viteazului şi bătrânului Zyperus!...

Ei bine, iată, povaţa lui mi se pare cum nu se poate mai înţeleaptă! Oroles se află *acolo*, chiar în inima oştirii duşmane, şi ştie ce-o chinuie, ce temeri o macină, cât îi mai e de tare virtutea!...

Se plimbă iar o vreme, timp în care mai desfăcu pergamentul în câteva rânduri, apoi se opri lângă prietenul său.

— Eşti sleit, bătrâne – gemu el, parcă din adâncuri, şi o dragoste fraternă îi răzbătea în glas –, dar n-avem, *încă*, vreme de somn... Dă repede poruncă, de cum se va ivi solia romană, să fie condusă, sub straşnică pază, aici, la palatul

din cetatea ţării – Sarmizegetusa.

O dată privirile în cerul de peruzea, dar şi de aceea a căutării unui răspuns: mai era el, Numa, o persoană liberă după vizita atât de ciudată din miezul nopţii trecute?

Păşi larg pe covorul de iarbă grasă, de munte.

Nu întâmpină vreo oprelişte.

Dar când mai făcu un număr de paşi, simţi în spate priviri iscoditoare şi, curând-curând, chiar pasul greoi al cuiva, care se străduia să-l ajungă neîntârziat.

Întoarse privirea şi recunoscu de îndată chipul puhav, de beţivan înrăit, al lui Drusus Nero Caius, *tribunus militum*, pe care îl cunoştea şi căruia îi plătise o sumedenie de chefuri toată vremea lungului drum străbătut alături de oştirea romană.

— Ei, prietene, salve! îl salută, zâmbind, tânărul negutăţor.

— Salve, slăvite! îngăimă, parcă speriat, ofiţerul. De nu ţi-i cu supărare, ai vreo dorinţă, ceva?

Oroles îl privi nedumerit.

— Eu!?

— Întocmai, slăvite!… spuse iar, cu un glas gutural, ofiţerul. Doreşti un cal, ai trebuinţă de vreun om care să te servească?

Soarele urcase sus, sus pe bolta sinilie. Razele sale calde alungaseră deja toropeala pe care, până atunci, tânărul o simţise sălăşluind – încă – în mădularele sale.

Zâmbi ca unui gând îndepărtat, apoi îl luă prieteneşte, pe după umerii largi, pe bravul veteran, şi îl trase spre sine:

— Dar ce-i cu tine, prietene? râse el. Ai cam făcut-o lată aseară, aşa-i?

Oşteanul râse:

— Cam aşa-i…

— Şi-acum, ţi-i dorul iarăşi de-o cupă de vin!?

Omul negă hotărât din cap – nu – apoi întări

răspunsul şi prin viu grai:

— Câtă vreme e el aici…

— *El*!? Dar care el?… generalul Tettius!?

— *Nţ*! *El*, trimisul!…

Tânărul simţi neliniştea din glasul oşteanului.

— Trimisul… cui? *ta*tonă el.

— Al ei!… Al prea-slăvitei!…

Din ce în ce mai criptice, vorbele ofiţerului îl făceau pe Oroles chiar să nu mai priceapă mare lucru.

— „Prea-slăvitei”?!, râse el.

— Da, împărăteasa noastră, Domiţia, veşnic să domnească peste noi! mai spuse tribunul.

— Împărăteasa… Domiţia!!!

Drept răspuns, ofiţerul se apucă, îngrozit, cu mâinile de cap:

— Mai încet, slăvite! suspină el. Dacă ne-aude că am vorbit cu cineva!… Adică, el, *da*că aude!… Ţi-am povestit ca unui prieten, ca unui părinte al meu! gemu oşteanul. De mă spui cuiva, m-ai nenorocit: putrezesc la galere. Ştiu ce forţă ai, dar cred că nici tu, în marea ta mărinimie, n-ai mai fi în stare să mă salvezi.

Buimăcit, tânărul nu mai ştia ce să creadă. Se temu chiar că în somnul său cel lung a pronunţat ceea ce nu se cădea, iar acum generalul Tettius sonda, prin acest grosolan ofiţer de tabără, să vadă ce şi cât este adevărat din ceea ce şoptiseră buzele sale dezlegate de somnul cel greu.

— Dar, rogu-te, iubite prietene – se prefăcu el numai miere – care este numele ăstuia… ăăă… trimisului?

Tribunus militum transpiră tot, apoi, rotind priviri înfricoşate şi apropiindu-se de urechea tânărului său interlocutor şopti: Cinisius Miles! Are inelul Domiţiei, slăvita noastră împărătească!…

De astă dată, Oroles înţelese că nu mai are a se teme: „Nebunia dragostei!” îşi spuse el. „Domiţia nu mai cugetă!

Mă vrea viu şi mă vrea cât mai curând lângă ea, la Roma. Pare a fi un ordin!… Dar ce voi face eu cu misiunea mea?! Locul meu, cât ţin luptele, aici *este*!…”

Văzându-l adâncit în gânduri, tribunul se pierdu de tot. Şopti îngrozit:

— Totdeauna am slujit cu credinţă! Acum, nobile Numa, nu mă năpăstui, ţi-am spus tot ceea ce am ştiut şi eu!

Oroles se dezmetici. Surâse blând:

— Nu te teme, prietene! Totul va rămâne între noi, ce naiba!

Tribunul oftă uşurat:

— Zeii să te aibă în pază, slăvite Numa! Dar, te rog, crede-mă, dacă marele general Tettius Iulianus, mai marele oştirii, uns astfel de însuşi Domitianus împăratul, şi tremură ca frunza în adierea vântului, darmite unul ca mine?!

— Fii deplin împăcat – şopti iar, liniştitor, Oroles –, nu te va paşte nicio primejdie. Şi ca să îţi mai dregi olecuţă virtutea, hai pe la cortul meu, să gustăm câte-o cupă din binecuvântata licoare a zeilor!… mai spuse el în glumă şi păşi larg pe cărarea bătucită de soldaţi peste verdele dens al poienii în care se orânduise tabăra.

3. Acum călărea – singur – prin câmpia presărată de-a lungul râului.

O ameţeală plăcută îi da aerul – totuşi, proaspăt – al câmpiei. Ardea soarele, aproape în crucea zilei, dar răsuflarea răcoroasă a munţilor împăduriţi era prea aproape să nu se facă simţită. O adiere uşoară, uşoară ca un fulg îl atingea în goana calului.

Curând ajunse de pe urmă un grup de soldaţi, mai vârstnici; ciuciţi la umbră, pe malul apei, împrejurul unui foc, înfulecau un pui de mistreţ, pe care îl perpeliseră până atunci cu sârg.

— La umbră, voinicilor? se opri Oroles, strunindu-şi

cu greu calul.

Unul dintre oşteni se ridică alene; nu prea ardeau de dorul oaspeţilor – se vedea de la o poştă.

— Păi, de înălţime… răspunse el rar, cu o voce guturală. Ne ospătăm şi noi. Am rămas cam la urmă şi… nu mai ştiu el ce să spună.

— Ceva pradă!… Aur?… Aţi apucat, da? zâmbi Oroles, puţin ironic.

— Aur?… Pradă?! luciră ochii cătanei. Da' de unde, înălţime?! Popor păcătos, sărăntoc!… Nici de-ale gurii n-am afla de n-ar fi codrii darnici… mai spuse el, împungind cu degetul arătător spre pădurea că cobora, pe malul celălalt, până la luciul apelor. Auzi, pradă!?… Aur?!… mai bodogăni el, iar ceilalţi chicotiră fără noimă, cu gurile pline, şi râsul lor gros răsună ca un hămăit de dulăi sătui.

— Da' la o bucăţică fragedă nu mă invitaţi?! râse iar Oroles.

Veteranul îl privi lung, nevenindu-i să-şi creadă urechilor, apoi îşi privi şi tovarăşii şi scoase un fel de lătrat ce putea însemna orice.

Oroles interpretă lătratul ca pe o vorbă bună şi, descălecând, îşi legă calul de un arbust firav, numai cât să-l ţină să nu se ştie animalul fără rost. Apoi, din câţiva paşi, ajunse lângă frumoasa adunare, se aşeză lângă hăpăitorii vrednici ai veteranului, ce aruncară priviri furişate spre bruma resturilor purceluşului.

Tânărul trase din teacă un pumnal uşor de Damasc, cu minerul încrustat în perle mici, felurit colorate, îşi tăie o bucată bună şi începu să mestece agale, dar cu sârg: deşi nu cu nesaţul proaspeţilor lui tovarăşi, neprimitoarele gazde.

Abia într-un târziu, parcă pentru a alunga tăcerea ce pecetluise gurile gămanilor, Oroles râse singur, apoi aruncă nişte vorbe aşa, în dorul lelii:

— Cum s-ar zice, sunteţi un fel de dezertori!?

Primul care ridică speriat privirile fu veteranul:

— Da’ de unde, înălţime?! Ia, nişte ostaşi mai obosiţi rămaşi de oastea cea mare… Da’ tot la luptă mergem şi noi!

— Ia te uită! făcu tânărul. Atunci n-aveţi a vă teme de straşnica poruncă ce dat-a generalul Tettius Iulianus!…

De data aceasta, ca arşi de foc, toţi cinci săriră în picioare.

— Poruncă!?

— Ce poruncă?

Oroles muşcă cu poftă dintr-o nouă bucată ce şi-o tăie fără grabă, mestecă, apoi, pe îndelete, înghiţi şi abia

— Parcă trecuseră ani! – răspunse:

— Păi, dacă nu sunteţi dezertori… nu vă interesează!

Se holbară o clipă la el. Unul dintre gămani, înalt şi negricios, chiar duse mânios mina la spadă. Veteranul însă. care îl întâmpinase primul pe tânăr, făcu semn tovarăşului său să stea liniştit.

— Totuşi, înălţime?… îngăimă el pe un ton ce tare mult l-ar fi vrut să sune a rugăminte, dar care în glasul său – neobişnuit cu asemenea vorbe – sună ca o poruncă ameninţătoare.

Oroles iar nu se grăbi. Jucându-se cu pumnalul de parcă ar fi cugetat în tot acest răstimp dacă să-şi mai taie ori nu o halcă, spuse în cele din urmă:

— Cică toţi dezertorii… – mă rog, toţi cei rămaşi în urmă sau rătăciţi de cohortele şi legiunile lor!… – să fie strânşi laolaltă, într-o tabără şi, după luptă, să fie decimaţi /…

Un vânt rece parcă săgetă crugul – aşa se scuturară cei cinci. După aceea, nemaivenindu-le parcă la îndemână să-şi continue ospăţul, rămaseră stingheri, chibzuind.

Era momentul ca tânărul să-şi pună în aplicare gândul ce-l săgetase atunci când îi zărise pe cei cinci şi-l determinase să le caute compania. Spuse repede,

pregătindu-se de plecare:

— Vă foarte mulţumesc şi… Jupiter să vă proteguie! şi dădu să încalece.

— Înălţimea Ta!… spuse rugător veteranul. Şi noi?…

Din şa – unde se aruncă, totuşi – Oroles îi cântări cu privirea, îndoielnic încă:

— Eu… – dacă aţi vrea – aş avea pentru voi o treabă uşoară…

— Anume? făcu un pas înainte ostaşul cel vârstnic.

Dar Oroles nu-i mai acordă vreo atenţie. Scoase.

preocupat, la iveală o pungă cu sesterţi, pe care o jucă mai întâi într-o mână, apoi continuă:

— …bineînţeles, dacă aveţi vreme şi dacă, se înţelege, sunteţi oameni de ispravă…

— Mă pun chezaş pentru ei! se oferi veteranul, de pârcă el ar fi preţuit ceva parale mai mult decât ceilalţi ortaci ai săi.

Oroles râse răutăcios.

— Aşaaa!… făcu el. Buuun! Atunci, am nevoie de voi până mâine în zori. Condiţiile mele: veţi face – fără să crâcniţi! – tot ceea ce vă voi porunci! Pentru treaba aceasta, fiecare dintre voi vă primi câte 20 de sesterţi şi promisiunea – dacă va fi nevoie, desigur – că, în cazul în care vreo patrulă de vigili militari s-ar apropia de noi, să vă iau sub ocrotirea mea.

— Şi?…

— Şi – ce? întrebă şi Oroles.

— Şi cum ne vei ocroti, Înălţimea Ta? se hazarda iar veteranul. Că de pun vigilii mâna pe noi!…

Oroles râse.

— Cu acest inel! spuse el repede şi, ca un veritabil iluzionistfăcu să-i apară în palmă inelul Domiţiei. Ei, mai întrebă el, gata să dea pinteni calului, v-aţi hotărât?

Veteranul rânji:

— Păi, altfel cum, înălţime?! Ordonaţi – şi vă vom

urma până şi în neguroasa împărăţie a lui Hades!

— Da'… – îndrăzni unul dintre dezertori – dacă ne-aţi da mai întâi sesterţii?

— Aşa este, înălţime! Aşa este!… scânciră şi ceilalţi, ca nişte inno*sda cor*p*ora cu* ptriviri luminoase şi zâmbet de miere.

— Bine, fie, râse Oroles. Ia, întindeţi mâinile! şi numără fiecăruia câte 20 de sesterţi.

Odată treaba terminată, o porniră la drum în trapul săltat al cailor…

4. Bătrânul se înfăţişă regelui. Îl aduseră, de fapt, străjerii, oarecum miraţi de firescul cu care căruntul peregrin ceruse să fie lăsat la rege, căruia are a-i spune o vorbă.

— Grăieşte, moşnege! îl îmbie Decebal. Ce vânt te-a purtat, pe aste vremuri de restrişte, la scaunul regelui tău?

Omul nu se grăbi. Privi roată, parcă pe deasupra celor de faţă sau prin ei, apoi grăi moale:

— Da' eu, mărite rege al meu, am a-ţi spune o vorbă *ţie*, nu celor aici de faţă! Spune-le, rogu-te, să ne lase singuri!

Decebal privi la pletele colilii ale rătăcitorului moşneag, la barba lungă până dincolo de brâu, de nea, privi şi toiagul pe care, dintr-un dar al codrului, omul şi-l cioplise să-i fie de ajutor în locul ochilor.

Spuse scurt:

— Îndepărtaţi-vă!

— Dar, mărite, cine ne spune că omul acesta… îndrăzni Vezina. Barem straja să…

Decebal zâmbi:

— Sufletul este acela care-mi spune că omul acesta a venit cu gânduri bune!

Bătrânul, începu să păşească, cu greu, prin întunericul veşnic ce îl învăluia, apropiindu-se de regele său.

— Dar tu eşti orb de-a binelea, bătrâne! constată, parcă abia acum. Decebal. Apropie-te, apropie-te! mai spuse el, şi cel care făcu mai repede paşii în întâmpinarea celuilalt tot el fu.

— Ochii minţii nu m-au părăsit încă… gemu nevăzătorul. Şi iată, cu ochii minţii numai şi tot mai pot fi de credinţă ţării mele şi regelui meu.

Se opriră doar la un pas unul de celălalt şi Vezina, care urmărea, mut, de departe, scena, tresări: acum de-ar scoate rătăcitorul un pumnal din mâneca-i largă

— Chiar orb fiind! – s-ar petrece ceea ce nimeni în Dacia n-ar mai putea repara…

— Fiul meu şi regele meu, grăi bătrânul. Sunt vechi cât puţini dintre brazii acestui codru. Iar pasul meu a străbătut nu doar pământul acesta sfijit, unde m-am născut şi unde, împotriva sorţii, am venit să mor, ci şi tot pământul până departe-departe, în ţara vechiului împărat Darius, şi în ţara de-i spune Egipet, şi am văzut Atena înţelepţilor greci, şi am văzut şi Roma marelui stăpânitor ce cu atâta zarvă şi potop de oştire călcatu-ne-a hotarul.

Decebal surâse:

— Dar cum de ai putut străbate, moşnege, pământul de-a lungul şi de-a latul?! Şi cum de mi te lauzi că *ai văzut* Atena înţelepţilor greci şi Roma marelui împărat?! Bag seamă, nu de mult pieritu-ţi-a vederea?!

— Ba, de mult!… spuse simplu bătrânul. Tare de mult!… Dar cum îţi ziceam, cu ochii minţii multe mai poate vedea omul! Iar eu, iată, cu ochii minţii văzut-am toate câte le spun.

— Nu vrei să ne aşezăm oleacă pe iarbă?! propuse regele.

— Nu! grăi unchieşul. Nu – căci anii mi-au dezvăluit povaţa multor întâmplări. Şi eu, Alun, fiul lui Gârz, ştiu că vorba rostită la firul ierbii mai repede este dusă de vânt la urechea vicleană decât aceea pe care o spui la înălţimea

statului de om. Iaca, de aceea nu voi să şed. Dar dacă regele meu mi-o porunceşte…

— Ia stai, stai!… spuse Decebal grăbit. Care ai zis că ţi-i numele? Alun Gârz!?

— Aşa cum au auzit urechile măriei-tale şi cum adevărat au grăit buzele mele!

— Gârz!… Gârz!… repetă regele. Eu auzit-am de-un Gârz! încă de la unchiul meu, fostul rege Durpaneus, fratele tatălui meu…

— …regele Scorilo!? împlini vorba moşneagul.

— Deci tu eşti, bătrâne, omul de taină trimis la curtea împăratului acuma, hăt!, câtă vreme-i?!

Un zâmbet fugar lumină chipul vrâstat de vreme al călătorului.

— Eu mi-s! întăriră buzele lui. Eu şi din înalt ordin al tatălui tău, regele nostru Scorilo, slăvită-i fie memoria, plecat-am să însoţesc armiile imperiale în Antiochia. Acolo am căzut prins şi, luat drept roman, am fost vândut rob unui bogat armean ce locuia la curtea marelui rege persan… După ani grei de trudă, am reuşit să-mi iau lumea în cap, să fug din robie… Singur, prin pustie… Dar la traversarea mării, piraţii au atacat corabia elină ce mă purta spre Atena. O lovitură de spadă, primită în încăierare, mi-a furat lumina unui ochi şi mi-a slăbit-o pe-a celuilalt. Şi uite aşa… cu vremea… Eh, dar ce importanţă mai poate avea!? Ferice de sufletul meu că am simţit, iarăşi, sub tălpi căldura pământului străbun. De-acum, mi-oi fi împlinit sorocul, pot să plec către marele nostru zeu Zamolxe.

— Da, da, da… făcu regele pe gânduri.

— Dar eu, acum, în faţa regelui meu ca sol de preţ mă aflu! Şi dacă numele vechi Oroles spune ceva urechilor regelui meu…

— Oroles şi Burz, eroii ce au ţinut, singuri, o cetate împotriva oştirilor lui Darius!… Dar cine-i poate uita, ani şi

ani, moşnege şi părinte al neamului meu?!

— Da – şi aceştia! spuse bătrânul. Dar eu de un alt Oroles voi vorbi…

— Un alt Oroles!? spuse regele. Oroles! Dar, desigur, este vorba de fiul lui Zyperus înţeleptul!…

— …Neţiptul meu de soră, întregi bătrânul. Din parte-i am a-ţi transmite în mare secret să ceri Cancelariei de taină să pregătească un înscris… o scrisoare a ta, Decebal, către cvazi şi marcomani, în care, cu alese cuvinte, să le comunici că nevoie de paloşul germanic nu mai este, că zeci de cohorte trimise de toate triburile dace din ţinuturile până la apa Tyras ţi-s prea multe ca să-i frângi pe romani. Şi să le mai spui că preţul ajutorului de ei promis, în aur greu şi mult îl vei plăti. Şi… asta ar fi tot! încheie brusc bătrânul.

— Mda, făcu, indecis, Decebal. Mda… Dar de ce să le scriu eu, acum, cvazilor şi marcomanilor?!

— Aici este tot tâlcul, spuse uncheşul Alun. Scrisoarea va să cadă, aşa cum plănuit-a Oroles, în mâna romanilor… a lui Tettius. Dusă marelui general, acesta o va trimite – negreşit – lui Domiţianus, pe care tocmai l-au bătut în lupte grele cvazii şi marcomanii!… Crezând toate câte le vei înşira, romanii vor consimţi pacea: aici şi acum!

Soarele apăru ca un glob uriaş de argint deasupra poienii grăduite de pădurea înaltă şi deasă de brad. Lumina lui mare căzu pe faţa regelui cu un potop de raze fierbinţi, care i-aprinseră în priviri mistuitorul foc din adâncu-i: „Da, sfatul nu e rău!”, păreau a spune ochii regelui. „Aşa voi face!”

Bătu din palme şi Vezina se înfăţişă cel dintâi.

— Marele meu prieten, i se adresă regele, priveşte şi uimeşte-te: ai în faţa ta pe Alun Gârz, cel trimis de tata ca om de taină la curtea romană!

— Alun Gârz! strigă Vezina şi se repezi să strângă la piept trupul împuţinat al peregrinului.

Deodată, poiana se însufleţi; mulţime, slujitorii regelui irumpseră din pădure. Şi, în vreme ce Decebal împărţea porunci, Vezina, în cinste, îl conduse pe bătrân la palat.

5. „Neprihăniţii” lui Oroles intrară de trei ori în mâinile patrulelor lui Tettius Iulianus şi tot de atâtea ori fură salvaţi de inelul omnipotentei Domiţia împărăteasa. A treia oară, cătana cea vârstnică, cu care Oroles vorbise încă de la prima întâlnire, pe malul râului, se făcu purtătorul de cuvânt al grupului şi, trăgându-se, la un popas, mai aproape de tânăr, spuse:

— Am băgat de seamă, Înălţimea Ta, că toate ţi-s în putere. Eu, *Cicero Spurius*[90]... a nu se ţine seama de numele ce nu prea mă serveşte!... mă leg, în numele tovarăşilor mei, să slujesc... să slujim cu credinţă punga care ne plăteşte. Dar...

Oroles ridiică privirile întrebător:

— „Dar”?... repetă el.

— ...Ne roade o grijă.

— Ei, nu! râse Oroles. Pentru unii ca voi cred că este prea mult!...

— Ba deloc! se repezi veteranul. Îi grija că, pin* ce vă facem treaba, vă veţi îngriji de noi, da’ după aia... gata!, vă luaţi mina de pe noi şi tot în şstreang o să sfârşim!

Oroles râse iar:

— În şstreang!?

— Aşa!... făcu omul. În şstreang, sau sfârtecaţi, sau crucificaşi... Asta-i soarta dezertorului!

Se aflau pe un dâmb, sub coama rămuroasă a unui stejar falnic. Lumina de prânz a soarelui dogoreastraşnic, dar aici, sub stejar, era răcoare şi bine. Şi ceea ce îi convenea de minune lui Oroles, câmpia mărginită de munţi se vedea plină hăt, departe, la Tapae.

---

90 Cicer — nSut; spurius — bastard (lat.).

— Cam aşa pare să fie… spuse şi el. Dar eu ce vină am că legea romană este atât de aspră cu dezertorii?

De uimire omul rămase cu gura căscată.

— Aăă… mai reuşi el să scoată un fel de vaiet din el.

— Dar!… – ridică Oroles doctoral un deget – dacă vă veţi purta întocmai cum vă voi porunci eu, voi găsi o ieşire din… mă rog!… situaţia în care vă aflaţi voi. Poate – cine ştie? – chiar o să fac din voi nişte… eroi!?

— Aăă!… căscă iarăşi gura cătana.

— Cam aşa, surâse Oroles. Iată, aşadar, Cicero Spurius, că totul atârnă… nu de ştreang, ci de voi!

În clipa aceea Corneliu Fabius – un altul dintre cei cinci dezertori – arătând cu degetul spre răsărit, spuse:

— Trei călăreţi vin pe sub codru, ascunşi!

Oroles privi şi el în direcţia arătată: cei trei erau trădaţi de fuioarele de praf iscate de sub copitele cailor. Deşi abia de se puteau zări, ele arătau că trei călăreţi aveau să treacă în curând, în trap săltat şi abia la o aruncătură de praştie de locul unde mica trupă a lui Oroles se refugiase de dogoarea soarelui.

Tânărul se ridică, îşi încinse sabia, fluieră calul.

— Acum este momentul să arătaţi ce ştiţi! porunci Oroles mai mult către Soţurius. Doresc să fie prinşi – toţi – vii! mai spuse el» şi-l privi, acum, şi pe blondul de Fabius. Deocamdată, amice Spurius, ordonă tânărul, îţi încredinţez conducerea luptei şi… bună răsplată în caz că vei scăpa cu viaţă!

Spurius chiui lung, asurzitor; era strigătul său de luptă încă de pe vremea când, tâlhar de drumul mare fiind, în pădurile Latiumului[91] se avânta să jupoaie vreun călător prea îndrăzneţ să-şi fi urmat calea şi la ceasurile înserării.

— Las pe mine, tinere nobil! urlă el.

— Dar, atenţie! mai spuse Oroles, când zăltatul trecu

91 Regiune din imediata apropiere a Romei.

în goana calului, îi vreau *vii*, pe cât se poate! mai ales pe cel care pfare a purta mesajul!!

Tâlharii se iţiră înaintea călăreţilor, strecurându-se pe sub o lizieră de stejăriş.

— Or fi romani!? spuse, şoptit, Fabius.

Spurius râse:

— Roman, dac, frumoasa Venus în persoană fie, şi tot va trebui să-i avem în mână! Atenţie la comenzile mele!

Ciudat, cei trei veneau direct spre locul unde Spurius plănuise să-i atace. Păreau nepăsători. Spurius îşi dădu seama că oamenii dormeau, pur şi simplu dormeau în şa, abia când călăreţii fură la o azvârlitură de pumnal.

— Halal să le fie! glumi el. Ne vor pica în laţ ca nişte turturele blege!

Îşi pregăti frânghia. Fabius şi Marcellus se gătiră, de asemenea, cu plasele lor.

— Pe cât posibil, băieţi – porunci Spurius – fără vărsare de sânge! Nobilul Numa îi vrea prinşi de vii! (Dar nu pomeni nimic despre prima promisă de cel care îi poruncise şi lui astfel i)

Cini călăreţii ajunseră doar la câţiva paşi, Spurius îşi îndemnă calul, cu gând să le taie calea şi să-i oprească. Şi, într-adevăr, caii se opriră, fornăind neliniştiţi. În clipa aceea Spurius chiui scurt şi, ca picată din cer, plasa lui Marcellus căzu peste cei doi călăreţi din urmă. Doar primul – care se trezise la vânzoleala iscată – reuşi să-şi tragă spada. Dar şi asupra lui se abătu frânghia aruncată de Spurius. Cu atâta îndemânare o aruncă, încât ea se încolăci pe spada omului şi, când veteranul trase, acela se trezi dezarmat. Rămase o clipă descumpănit. Apoi, cu îndrăzneala pe care ţi-o dă numai simţământul disperării, îşi asmuţi calul asupra celui pe care se afla Spurius, ţi o făcu cu atâta forţă, încât cătana imperială fu aruncată din şa. Prăvălit la pământ, ameţit de căzătură, Spurius abia realiză ce se petrece cu el-şi cum ceilalţi doi se aflau

ocupaţi cu restul „truper, capturată. dar care se zbătea sub pliasă cu ultimele forţe, Spurius se trezi că omul, apucându-şi pumnalul, se aruncă de pe şa direct asupra r.a. Simţi o arsură puternică săgeţindu-i umărul şi, adunându-şi forţele, apucă să strige numele unuia dintre cei doi tovarăşi ai săi, ce primiseră straşnică poruncă, încă de la Oroles, să nu intre în luptă decât dacă Spurius le-o va cere.

— Felinus!… Fe… gemu, străfulgerat, Spurius.

Felinus şi Traianus se aruncară ca două pantere asupra celui de-al treilea călăreţ. Tăria izbirii îl lintui, pur şi simplu, pe acesta la pământ şi, până să se dezmeticească, fu dezarmat şi legat. Îl aruncară şi p, e el, fedeleş, pe şaua pl coriului cal şi, altfel cum îi învăţase Spurius, după şcoala desertului, legară, cu frâiele, caii unul de celălalt.

Fabius – şi el crestat uşor pe obraz de fulgerarea, prin ochiul plasei, a sabiei încovoiate – se aplecă asupra lui Spurius.

— Ahî-ha-grrr!… gemu Spurius, şi un potop de sânge îi ţâşni pe gură, înroşindu-i barba.

Când vru să-i dea apă, Fabius înţelese – privindu-l – că ochii cătanei bătrâne încremeniseră, deja, având întipărit în ei albastrul senin al cerului Daciei.

— Blestemat pământ! înjură Fabius. S-a stins bătrânul!… mai spuse el, şi o lacrimă i se prelinse peste rana încă roşie de sânge de pe obraz. Păzeşte-l, Marcellus! porunci el. O să săpăm pentru cel ce ne-a fost ca un tată… pentru viteazul Spurius!… o groapă în acest blestemat sol al dacilor, pe care spera atât de mult să rămână şi să-l lucreze până ce marele Jupiter avea să-l cheme la el…

— Astfel veţi pieri toţi! auzi, atunci, glasul celui care îl înjunghiase pe Spurius. Până la unul!…

Fabius ridică sabia, gata să lovească.

— Am spus *vii*, Fabius! *Vii*!! răsună pb dată porunca

lui Oroles. Apoi, apropiindu-se de cel întins sub plasă, îl pocni cu latul sabiei sale, încât omul amuţi pentru o vreme.

Oroles privi roată chipurile posomorâte, sincer întristate ale gămanilor. Spuse:

— Îngropaţi-l la repezeală pe bunul Spurius şi… să mergem! Până una-alta… – ochii săi priviră roată ia cei patru haidamaci rămaşi fără şef – tu, Fabius, să le fii şef! Hai, repede că amurgeşte curând!

Lângă Marcellus, care-i păzea pe cei trei prizonieri daci, aşteptă până ce se întoarseră haidamacii.

Fabius avea lacrimi în ochii care păreau a nu fi plâns niciodată.

— Bietul Spurius! I-a fost dat să se nască pe pământ străin şi tot în pământ străin i-a fost dat să i se odihnească trupul… gemu el.

Ceilalţi îşi ştergeau câte-o lacrimă ce li se furişa sub gene.

Porniră agale, sub razele încă fierbinţi ale soarelui.

Oroles le respectă haidamacilor tristeţea.

Câmpia, dreaptă, se întindea liberă, nestrânsă în chingile munţilor, până hăt, departe spre apus.

După o vreme, cel ce părea a fi prizonierilor capul se trezi din somnul nevoit în care îl cufundase lovitura romanului. Începu să şopotească ceva cu cel de lângă el. După puţin, văzând că nimeni nu se preocupă de ei, ridică tonul cu o notă şi atunci Oroles putu să înţeleagă câte ceva din cele ce îşi spuneau în dacă.

— …îndată ce ne vor dezlega – vorbea mai marele soliei dace – să ne-avântăm dintr-odată, toţi trei, cu pieptul fie în spadele romanilor, fie în suliţele lor.

— Aşa vom face, mărite Argesos-Rapu! răspunse celălalt. Să-i spain şi lui Burz?!

— Spune-i! mai bine morţi şi cu sufletele în câmpiile veşnice de vânătoare ale marelui Zamolxe, decât prinşi şi robiţi de romani…

Oroles surâse alb: „Nu veţi putea face ceea ce aţi plănuit, vitejii mei!” le spuse el doar în gând. „V-am auzit şi n-o să vă las…” îşi mai promise.

6. Tettius Iulianus îi iertă repede pe cei patru haidamaci şi porunci, chiar, să se dea fiecăruia câte un pumn de sesterţi: solia prinsă avea să schimbe soarta războiului şi, mai mult decât atât, îi spunea lui, marele general, căruia însuşi Domitianus îi încredinţase o armată, să oprească măcelărirea fără de rost a ceea ce mai rămăsese din oştirea falnică ce i se încredinţase.

— Blestematul de barbar! înjura generalul, plimbându-se furios prin cort. De unde, la pustia asta de ţară, atâţia oameni!?

Oroles glumi:

— Pustie în zona oştilor tale, slăvite Tettius, dar tocmai de aceea atât de mulţi în restul Daciei, care se întinde până în într-adevăr pustia câmpie, uriaşă, de dincolo de apa Tyrasului!…

Parcă nebăgându-i în seamă cuvintele, generalul bătu iarăşi cu palma în petecul de piele de bour pe care se aflau înscrise slovele lui Decebalus către „slăviţii şi atotstăpânitorii regi” germanici.

— Ia mi te uită, barbarul! Le spune *regi* monştrilor acestora de şefi de trib!… „Regele cvazilor”!… „Regele marcomanilor”!… Ptiu – scuipă el, soldăţeşte –, scârnăviile! …

Oroles râse iarăşi şi, în sinea lui, îşi spuse că, de-ar fi să-i audă vreun soldat, ar zice că se află undeva, în speluncile Suburrei, şi nu în cortul celui pe care, de ar învinge, Domitianus l-ar numi guvernatorul întinsei şi, mai ales, bogatei provincii Dacia…

— „… Şi mai aflaţi, o, voi, cei iubiţi de Wotan, că toate triburile dace, din Miazănoapte şi până la apa cea mare a Danubiusului şi din Apus până la apa Tyrasului şi Marea cea mare, îmi tot trimit călărime şi oşteni pedeştri,

încât *nu*-mi mai fac trebuinţă, atât îs de mulţi. Şi mai aflaţi că nici romanii nu sunt chiar atât de maeştri în aria războiului, căci la luptele ce le-am tot dat până acuma, spre a-i amăgi cât mai mult înăuntrul ţării, pentru ca între munţi prinzându-i să-i… a

Pe măsură ce citea, chipul generalului devenea tot mai stacojiu. Acum se opri, gata – de nervi – să-i pocnească o venă, sufocat de cuvintele pe care – pentru a câta oară? – le tot citea şi răscitea. Deprinsese slova germanicilor de la una dintre roabele sale favorite, iar acum, iată, numai după o scurtă tălmăcire, pe care i-o făcuse un ofiţer de treabă, era în stare să-şi traducă – singur – dacă nu cumva cuvintele i se întipăriseră pur şi simplu în minte, învăţându-le pe dinafară:

— Ascultă şi uimeşte-te, tânărul meu prieten: „… spre *a-i amăgi cât mai mult înăuntrul ţării, pentru ca între viunţi prinzându-i…” înţ*elegi? Barbarul, sălbaticul acesta n-a fugit de marea armată romană, nu s-a înfricoşat de maşinile ei de război, de arta sa militară!… Nu!… El ne-a amăgit înăuntrul ţării, bătându-şi joc de noi şi punând la cale, poate tocmai în aceste clipe, cine ştie ce capcane, cine ştie ce curse pe care numai mintea sa de barbar le poate concepe… Ce să fac, prietene, ce să fac?!

„Unde este marele, neînfricatul Tettius Iulianus?;< se trezi gândind Oroles. „Iată-l: îşi frânge mâinile ca o babă neputincioasă!…”

— Ar fi multe de făcut, mărite general! îl abordă, în sfârşit, Oroles.

— *Multe*?! repetă, uimit, Tettius.

— O minte înţeleaptă ca a ta, generale, va folosi cum nu se poate mai bine pleaşca aceasta… solia dacilor către ceilalţi barbari, germanicii… La şiretenie trebuie răspuns cu şiretenie!

O luminiţă – încă mică, mică de tot – se aprinse în privirile, stinse până atunci, ale generalului.

— Şiretenie, aha… făcu el, moale, aninat, totuşi, de această crenguţă de speranţă ce părea a înflori pe buzele norocosului acestuia de neguţător.

— Evident! surâse Oroles. Dar mai înainte de a ne consulta noi, în continuare, n-ar fi bun un păhărel din licoarea zeilor?…

Generalul râse mai uşurat. Apoi, brusc înveselit: „Auzi, el îmi vinde pontul, el îmi oferă de băut!… De ce nu?”

Oroles bătu din palme. Se arătă un ofiţer căruia, sărindu-i în întâmpinare, Oroles îi şopti câteva cuvinte. Cât ai clipi, gemenii se şi înfăţişară cu un chiup din dulcele vin al dacilor.

Pofticios, dar şi mirat, generalul nu se putu abţine:

— Prietene, eşti însăşi întruchiparea lui Bachus!? De unde izvorul acesta nesecat de vin?

Fu rândul lui Oroles să clipească enigmatic:

— Nici chiar un general… fie el însuşi generalul Tettius Iulianus, mâna dreaptă, ce poartă spada răzbunării, a împăratului!… nu poate – şi nu trebuie! – să le ştie pe toate!…

Ciocniră cup>ele. Vinul răcoros, dulce-amărui îl bine dispuse pe roman:

— Şi acum, rogu-te, cele *multe* de făcut, de care vor beai adineauri?! începu generalul, cu dogoarea vinului ieşită în vinişoarele din obraji, dar mai ales minat de fierbinţeala nerăbdării întipărită pe chip.

— Graba – râse Oroles – strică treaba, slăvite general! Aşa se spune pe aceste locuri!… în chiup mai este destulă licoare să ne întovărăşească la o discuţie oricât ar fi ea de lungă…

Tettius se ridică. Începu să se plimbe prin cort, ros de curiozitate; tânărul neguţător îi punea prea greu la încercare răbdarea!

— …Dar ca să purcedem pe îndelete şi cu capul

limpede la o asemenea treabă importantă pentru imperiu! …

— Deosebit de importantă!… – sublinie Oroles, e bine să ne debarasăm de cele lumeşti! adăugă repede tânărul.

— Nu înţeleg mai nimic! recunoscu, destul de rece, generalul. Ia-o de-a dreptul, prietene!

Dar neguţătorul nu se pierdu cu firea. Ştia că, de acum, Tettius ar fi în stare să meargă şi-n patru labe prin cort, numai să afle ce macină mintea „prietenului" său.

— Mie, să ştii, îmi ajunge doar cuvântul tău, generale! mai spuse, încă destul de criptic, tânărul.

Tettius, care abia se aşezase, zvâcni iar în picioare.

— Dar spune o dată, prietene, nu mă mai fierbe atât! făcu el. Despre ce-i vorba?

— O nimica toată – pentru tine, pentru Domitianus, pentru imperiu!

Generalul deveni atent: tânărul dorea, desigur, să ceară ceva! Iar ori de câte ori era vorba de dat, generalul devenea mai mult decât atent! Deşi – slavă zeilor! – era un om bogat: soţia poseda o avere întinsă, pe el imperiul îl, binemeritase cu destule şi în destul de multe prilejuri, iar prăzile de război îi rotunjiseră averea. E o vorbă, însă: nici cel mai bogat nu are cât ar dori!

— Ei? făcu el.

— Promite-mi… – ştii, din asta trăiesc şi eu!… – că, de va învinge imperiul, şi va învinge, sunt sigur! – spuse el cu înflăcărare – singurul negustor al Romei ce va fi autorizat să cumpere grânele Daciei…

Un hohot de râs imens, homeric, eliberator ţâşni din gâtlejul generalului: „Asta era?!…" Şi el, care crezuse… Adică – ce – el cere numai o promisiune!? Să i se dea, adică, ceva ce nici nu are, încă, nici el, generalul Romei, nici Roma, deci; ceva ce, poate, Roma nici nu va avea cândva!? Asia era*?…*

— Dar mă uimeşti, prietene! – îl îmbrăţişă el pe tânăr.

Atâta doară îmi ceri!?

— *Atâta* – pentru mine înseamnă *totul*! spuse Oroles.

— Dar bineînţeles că aşa va fi!… aşa va fi!… repetă, ca un ecou, glasul profund al generalului. E o datorie a mea şi a imperiului pentru multele servicii aduse nouă şi – nu-i aşa? – mai ales pentru cele viitoare, nu?… Căci, uite, mă trădez!, ard de nerăbdare să aflu ce a mai izvodit mintea ta preţioasă!?

Fericit de parcă generalul i-ar fi dăruit scaunul imperial, Oroles turnă iar vin în pocale.

— Să trăieşti, slăvite, şi să mai cucereşti şi alte… începu el o osan*aa.*

— Hai, hai! Trezeşte-te, prietene! îl opri Tettius. Încă nu am cucerit nimic, iar barbarul – bătu el cu dosul palmei în pielea de bour ce ţinea mesei loc de platou – e, încă, tare… E tare încă, tare!… nu se mai oprea generalul.

— Eu zic – începu, atunci, Oroles – că până ce solia dacă ar ajunge la cvazi… apoi la marcomani… apoi iarăşi, pţe cale întoarsă, acasă… mai ales în aste împrejurări!…

— Aşa… aprobă, neutru, generalul.

— …ar trebui să treacă vreme lungă, nu?

— Exact…

— Ei bine, în tot acest răstimp, eu aş face – dacă aş fi generalul Tettius – două lucruri: aş trimite de grabă lui Domitianus o epistolă în care i-aş cere îngăduinţa – şi i-aş explica pe larg ce şi *cum* / – să închei pace cu afurisitul de barbar…

— Bine!

— …Şi aş mai trimite o solie la Decebalus, care să-i propună o pace în condiţiile noastre…

— Păi?… încercă Tettius Iulianus.

— *Te rog, slăvite, nu mă întrerupe*!… Dar o solie care să ajungă după ce o altă solie… o solie falsă!… i-ar şopti câteva vorbe, care să-l pună pe jăratec şi să vrea pace chiar dacă astăzi e atât de puternic!

— Adică?

— Adică nu, solia n-ar merge la el, direct… Ci i-ar cădea în mână, tot astfel cu un răvaş către… să spunem, să spunem…

— …guvernatorul ad-interim al Moesiei?! sugeră generalul.

— Ei, da – n-ar fi rău. Pusă să meargă pe un anume drum, ales cu grijă, şi neştiind că răvaşul e special pentru Decebalus ticluit, solia ar…

— …cădea în labele barbarului! E grozav! se bucură, sincer, generalul. E de-a dreptul grozav! Se vede – arătă el, cu un gest, în direcţia pocalelor – că licoarea aceasta chiar are daruri divine, de ne dezleagă, atât de bine, baierele minţilor! Ha-ha-ha!…

Oroles se alătură cu dragă inimă veseliei generalului: deja marele Tettius îşi şi însuşise ideea lui!

— Trebuie, însă, ca de această treabă, slăvite, să n-aibă nimeni habar!… Secret deplin! Nici…

— …nici Domitianus, fii pe pace, n-o să afle!

— Iar dacă, pe Marte!, ne pică aşa… între timp, cât aşteptăm răspunsul la scrisoarea trimisă împăratului… o solie de la daci, s-o primim şi să-i dăm speranţe de pace!

O trâmbiţă răsună undeva, în tabără. Un glas de santinelă vesti că totul este bine la postul său.

Se lăsa noaptea…

IX

1. Abia mijiseră zorii, abia cântaseră de ziuă cocoşii, că poarta cea mare a cetăţii Sarmizegetusa fu zguduită de puternice lovituri, de parcă o armată întreagă izbea berbecele de caturi, să le spargă.

— Cine-i-i-i-i?… strigă straja… Dar ceaţa tulbure a zorilor nu-i trimise, înapoi, decât târziu şi împuţinat ecoul propriului său strigăt:

— …i-i-i-i!…

Apoi iarăşi, după o vreme de linişte, bubuiturile se

porniră şi mai asurzitor.

— Gine-i-i-i? răcni, iar, străjerul. Răspunde sau prăvălesc peste tine potopul de piatră!?

De această dată îi sosi răspunsul: un nechezat prelung de armăsar, în focul nerăbdării.

— Hei, nu-i a bună! strigă străjerul către tovarăşul său. Bate cineva în porţi, strig la el de mă dor bojogii: „Cine-i?” şi când colo, îmi răspunde un nechezat de bidiviu. Moron să fie, au fiinţă omenească neputincioasă, în locul căreia răspunde calul?!

Somnoroşi, străjerii se iţesc unul după altul pe metereze, dar privirea lor abia de răzbate pâcla ce învăluie acest cuib de vulturi.

— Eu aş zice să coboare unul dintre noi şi să…

— Ia, mai tacă-ţi fleanca, mă! îl spuzi de ocară pe străjer un oştean bătrân. Tot îţi turuie gura ceea!…

Din nou, nechezatul calului se sparse de stâncile vătuite cu ceaţă ale munţilor.

— Iaca, aşa vom face – cugetă oşteanul cel cu părul albit de ani. Voi pândiţi pe delături, cu arcurile întinse, iar eu învârt de roata cea mare numai cât să crăp caturile între ele, să poată trece un cal fie el cu călăreţ sau fără, un moron – împinse, batjocoritor, cu barba spre straja ce le tulburase somnul – sau ce-o fi el!… Bine-i?

Încuviinţară şi aşa făcură.

Şi nu mică le fu mirarea când în cetate se strecură, murgul nobilului Argesos-Rapu!

2. Căpitanul de taină Vurz descoperi că în frâul calului era cusută o scrisoare. Prins în ţinte argintate, frâul n-ar fi dat nimănuia de bănuit, decât unuia care ştia că bidiviul nu era al altuia, decât al nobilului Argesos-Rapu, cel plecat ca sol la *cvazi* şi *marcomani*. Dar chiar şi lui scrisoarea nu-i spunea mare lucru. O desluşi abia unul dintre oamenii cei mai de credinţă ai cancelariei şi doar când nobilul căpitan Rholes îi spuse tâlcul: deşi literele ei

au greceşti, slovele erau… dace.

Astfel fu încunoştinţat Decebal – şi, odată cu el, şi marele preot şi comandant de oaşte Vezina – că „solia” trimisă, chipurile, la germanici şi-atinsese ţinta: Tettius Iulianus era atât de înfricoşat de toate cele câte

— *Se spuneau în scrisoarea către germanici – i le pregătea Decebalus, încât mort-copt dorea pacea. Semnul era atât de sigur, încât Oroles – căci de la el era mesajul sosit prin bidiviu*! – *surprinsese unul din ordinele lui Tettius, care avea să întoarcă din cale câteva maşini de război noi, iar de pe Danubius – un convoi de* biburnice *ce ar fi putut înainta adânc, pe gurile râurilor, în inima Daciei*. „… Şi mai află, o, slăvite rege, că şi ostaşii romani şi cei din corpurile şi cohortele auxiliare împărtăşesc dorinţa să se facă pace. Cuvinte anume, pe care, prin ofiţeri, am făcut să ajungă la urechile ostaşilor de rând, vorbesc acestora despre marile rezerve de luptă ale dacilor, despre ajutoarele care îi tot vin de pe la neamurile vecine, în aşa fel încât au început a se teme, iar pe subofiţerii şi centurionii care iau măsuri prea aspre împotriva vorbăreţilor, îi ucid peste noapte şi îi aruncă peste par cane…”

Decebalus citi mai departe descifrarea mesajului: „De rău augur pentru imperiu este şi mersul treburilor în celelalte provincii: Ilyria, Panonia, Moesia, Germania şi Britania – unde dese răscoale macină forţele Romei, o împiedică să mobilizeze împotrivă-ne alte legiunit proaspete, cu care să poată duce războiul mai departe.

Iată de ce, slăvite rege, e clipa cea mai prielnică să ceri din nou pace marelui împărat. O solie de la tine ar salva orgoliul acestuia, care nu doreşte defel să apară înfrânt în faţa Senatului – ce şi aşa îl boicotează – şi a poporului roman.

Rholes aştepta porunca regelui său. Rămăsese la intrarea marii săli de consiliu a palatului, iar Decebal –

după obicei – îşi purta nerăbdarea păşind repede pe lespezile de piatră. Marele preot adăsta şi el, aşezat la masa lungă, din blăni de stejar fiert în ulei de ghindă, şi mulţumindu-se a răspunde arareori întrebărilor ce ţâşneau din gura regelui, întrebări pe care – el o ştia cel mai bine – marele său prieten le punea mai mult retoric, pentru a-şi căuta singur un răspuns.

Deodată, Decebal se opri din plimbarea-i alertă; se întoarse şi, cu faţa spre Vezina, spuse:

— Îi vom întinde mâna lui Domitianus!…

Vezina tuşi uşor – era semnalul lui că ar dori să spună ceva:

— Vom cere, adică, pace!? grăi el.

— Nu! se învârtojă regele. Îi vom întinde împăratului mâna. Şi el va fi nevoit s-o primească!

Se-ntoarse apoi cu poruncă spre şeful Cancelariei de taină.

Căpitanul se apropie de îndată.

— Pregăteşte – continuă regele – tot ceea ce crezi pentru o solie care să meargă la Tettius. Ai grijă, însă, solia aceasta va ajunge şi mai departe, la Domitianus!

— Nobili părinţi!… salută el, pe când, cu mâna, făcu un semn ca toată lumea să se aşeze, după care el însuşi se aşează în jilţul ce-i era rezervat, grăind: Pricini tăinuite mă determină să cer pace lui. Domitianus. O, nu, nu pentru că Dacia ar cerşi mila marelui împărat, nici pentru că oştile sale ar fi biruitoare şi noi la grea ananghie! Nimic din toate acestea – zâmbi el, privind, roată, la nobilii de faţă – nu mă îndeamnă, ci doar dorinţa de a ne ocroti câţi mai mulţi dintre luptătorii noştri de care, o, nobili părinţi ai Daciei, ţara noastră va mai avea, încă, nevoie! Nu mă pot întrece în arta vorbitului cu mulţi dintre voi. Cu nobilul Zoltes nicidecum! zâmbi el iarăşi. De aceea voi fi scurt şi voi vorbi mai degrabă ca unul care ştie a mânui spada, şi nu slova! Deci – trebuie să încheiem pacea. De o sută

cincizeci de ani

— Încă de pe vremea mulţilăvitului lor împărat Iulius Caesar, care a lărgit de la o mare la alta imperiul şi care a înmulţit şi teritoriile sale de pe solul Asiei!…

— Roma are două oase aşezate de-a curmezişul în gâtlejul ei hrăpăreţ: aici, la marginea de miazănoapte – soare răsare, pe noi, dacii, iar la marginea de răsărit a imperiului, acolo unde soarele îşi arată – lumina pe când la noi este încă noapte, acolo unde oamenii sunt fiii zeilor focului, părţii! Partia şi Dacia, Dacia şi Partia – iată cele două coşmaruri ale împăraţilor romani şi ale generalilor acestora, iar până ce nu ne vor vedea înfrânţi, nu ne vor da pace. Eu, deci, aş fi ultimul chemat să le ofer pacea!… Da, dacă n-ar fi şi clipe de cumpănă şi dacă marele Zamolxe nu ne-ar lumina mintea, atunci, da, am zice că este mai bun războiul. Dar luptele pe care le-am condus, în ultimii ani, împotriva legiunilor romane au arătat şi cât suntem de tari, şi cât suntem de slabi – şi unii, şi alţii.

În privirile regelui se încolăceau şerpii nenumăratelor gânduri. Iar aceste priviri, trecând peste figurile tuturor sfetnicilor, se opriră pe aceea a lui Vezina, iubitul său prieten. Abia apoi îşi privi şi fratele, pe Diegis.

— Voi doi mai cu seamă – grăi regele, desemnându-şi din ochi prietenii – care v-aţi aflat în locurile unde s-au dat cele mai crâncene bătălii şi care şi la

Tapae aţi scăpat abia trăgându-vă de sub maldărul de morţi, ştiţi mai bine decât oricine că legiunile romane, departe de a fi invincibile, au ceea ce oştirea dacă nu şi-a putut forma *încă*: o disciplină de fier, o lucrare pe care n-o poate avea o oaste de strânsură, oricât de mare ar fi duhul ce o animă – lucrătura militară, războinică, atât pentru oştenii de rând, cât şi pentru generali şi comandanţi. Romanii ştiu *tind* şi *cu ce forţă* să intervină în luptă, ştiu cum să se retragă pentru a nu permite împrăştierea oştirii şi debandada *cohortelor*, iar generalii lor mai ştiu că o

bătălie înseamnă nu pierderea unui război, şi nici câştigarea lui, că războiul *este o meserie*! Ei, romanii, au maşini de război; noi – doar braţele noastre şi curajul nostru, şi marea noastră dragoste de ţară. Ei au putinţa de a ataca cetăţi ca ale noastre; noi, încă, n-avem parcanele, zidurile şi valurile la cetăţi care să poată rămâne stavilă maşinilor lor de război! Ne-au salvat, până acum, munţii noştri, puţinătatea aşezărilor noastre, ca şi puţinul avut ce în grabă l-am fost luat sau l-am fost lăsat şi ne-am încredinţat viaţa pădurilor noastre de necuprins, şi munţilor noştri. Dar, iată, războiul acesta ne-o arată!, trebuie să obţinem răgazul în care să ne făurim o armată! Şi ne mai trebuie, o, sfinţi părinţi ai regatului, şi meşterii făuritori ai acestei armate şi ai cetăţilor din care – cine ştie? poate chiar mâine! – vom lupta din nou împotriva imperiului… Uite – răsuflă, parcă uşurat că avusese, totuşi, prilejul să le-o spună – o astfel de pace vreau, eu, să ofer împăratului. Şi o voi obţine! încheie Decebal.

Se ridică. Statura sa vânjoasă domină sala.

— Noapte bună, părinţilor!

Întâiei sale treziri la viaţă, pe malurile înalte şi verzi ale repedei ape Ordessos. Apoi – Poiana Zimbrilor – martora primelor sale îmbrăţişări cu Alutina.

Alutina!… Oare mai păstrau frumoşii săi ochi limpedea lumină a dragostei? Or mai fi scrutând ei zarea, în serile albastre, în Poiana Zimbrilor, aşteptându-i pasul, pasul lui, despre care – ea singură ştia cum – avea veste, oricât de ferit ar fi călcat, încă mult înainte de a-şi fi făcut el apariţia în părelnica lumină a astrului nopţii.

Cunoscuse, la Roma, nenumărate femei şi avusese parte de dezmierdările unor matroane pentru ale căror mângâieri chiar şi împăratul ar fi plătit oricât; el le primise fără a le cere…

Răsuci, într-un buzunar ascuns al tunicii, inelul cu efigia Domiţiei. Ei, da – Domiţia! Domiţia care cunoscuse”.

În afara întregii le*giuni t*ogatacum se bârfea în saloanele Romei, atâţia şi atâţia alţi bărbaţi, se simţea atât de atrasă de „barbarul” ei, încât, adesea, Oroles se văzuse-nevoit să încerce marea-cu-sarea pentru a se îndepărta de alcovul împărătesei cea focoase. Alcovul ei în care – şi prin care – cunoscuse atâtea dintre marile secrete ale imperiului!

Se lăsă pradă unei molatice visări. Încercă a nu se mai gândi la Alutina – astfel de gânduri nu făceau altceva decât să-i înnegureze mintea. Ştia… – îi plăcea să ştie aceasta!… – că fata îl aştepta; îl mai aştepta încă. Avea – în acest sens – veşti sigure. Dar îl chinuia faptul că nimeni nu i-ar fi putut spune când anume şi unde se va putea întâlni cu ea. Poate acum, după întronarea păcii?!

O pajură săgetă, fulger, orizontul. Jos, jos de tot, aruncându-şi, ca o suliţă, strigătul de luptă asupra victimei sale. Oroles se săltă puţin, urmărindu-i distrat zborul şi zări pajura cincizeci de paşi mai încolo savurându-şi deja prada: un iepuraş de câmp.

Din nou îşi aminti chipul Alutinei, chipul ei drag

— Dar atât de îndepărtat, deşi, într-o zi şi o noapte de trap săltat, i-ar fi putut săruta cununa de aur a părului…

Se ridică grăbit şi miji ochii, scrutând zarea spre Sarmizegetusa, spre munţi. Dintr-acolo îşi aştepta solul.

Fluieră scurt şi calul se înfăţişă pe dată.

Săltă în şa. Fugarul ştia toana stăpânului: într-un trap mărunt îl duse la marginea râului.

Descălecă şi îşi spălă faţa în cleştarul apei. Rece, limpede, apa vestea un nu prea îndepărtat izvor.

Curând, trebuia prins solul şi tânărul se aşternu la lucru. Cu spada tăie la repezeală câteva crengi mlădii dintr-o tufă de răchită. împleti un soi de grătar din ele pe care, în clipa nimerită, avea să-l cufunde în râu, de-a latul.

Deocamdată n-avea de ce se zori. Se-aşeză sub salcă, urmărind jocul gâzelor cu peştii în oglinda străvezie a râului.

„Voi vedea, oare, semnalul?” îl nelinişti un gând.

Semnalul avea să fie un buştean nu prea mare, cu unul din capete ascuţit. Iar puţin după trecerea acestuia…

Apa se scurgea precum vârtejul gândurilor sale. Iar gândul cel mare al lui Oroles era să se încheie pacea. Ţară lui – credea el, ca şi Decebal, ca şi marele Vezina, ca toţi cei pentru care durerea patriei era şi durerea sufletului lor – are nevoie de această pace *acum*, când sorţii victoriei păreau a nu înclina pentru vreo parte.

Culoarea apei deveni mai argintie – semn că şi soarele a ajuns destul de sus pe bolta de peruzea a cerului. Atenţia tânărului se încordă şi-i se părea, oare? – iată, un butuc!… Butucul apăru, săltând greoi pe unda cristalină. Mânui cu iscusinţă prăjina cu care se înarmase şi trase lemnul la mal: era sau nu butucul-semnal? îl întoarse, în apă, cu vârful încălţărilor şi zări, bucuros „cele patru crestături: da, acesta era semnalul!

Înfierbântat pregăti grătarul din răchită, îl puse între cele două maluri apropiate. Şi abia acum aşteptarea începu să i se pară într-adevăr chinuitoare.

Descâlci cu prăjina nişte ierburi oprite de grătar, ba trebui să şi intre în apă pentru a elibera dintre răchite câţiva peştişori: totul, strecurat cu grijă, examinat minuţios.

Ieşi din râu privindu-şi încântat încălţările de piele cumpărate de la un cavaler numid – moi, bine mulate pe gambă şi în care nu se strecura apa, când zări sau, mai degrabă intui, că cineva îl spionează. Deveni atent, trase cu coada ochiului: o umbră se strecura şerpeşte în spatele său. Se prefăcu nepăsător; îşi pregăti pumnalul de Damasc a cărui lamă, subţire, ce se curba ca un arc, părea fragilă ca sticla, şi aşteptă. Apoi, când calculă că omul, sau fiara, ce va fi fiind umbra aceea, se afla abia la câţiva paşi de el, se întoarse vijelios şi aruncă pumnalul. Cuţitul vâjâi ca o săgeată şi se înfipse în intrus. Bucuria izbânzii se

transformă iute în amărăciune: lovise o căprioară. Blinda vietate a pădurii venea să se adape.

Se-aplecă asupra animalului, îi mângâie botul cald, umed, molatec. Cuţitul pătrunsese adânc în pielea jilavă şi Oroles fu nevoit să-i dea căprioarei lovitura de graţie.

— Să fie ultima jertfă nevinovată adusă acestui măcel! ură el, trăgând căprioara la umbră.

Înveli trupul firav în foi de lipan. Grăbi imediat după aceasta spre râu – grătarul rămăsese prea multă vreme nesupravegheat.

Ceva oţeliu, cu sclipiri alb-albăstrii, luci într-un mănunchi de flori de apă, smulse de torent şi purtate la vale. Cufundă mâna şi scoase un păstrăv – un peşte destul de mare, cu capul zdrobit, cu pântecul asemenea.

Ieşi la mal. Trânti păstrăvul în iarbă. Apoi, scotoci în măruntaiele lui. Pe rând, degetele sale extraseră trei beţişoare de alun, o frunzuliţă de ferigă şi o pietricică roşie. Oricui altcuiva, de-ar fi simţit scârbavnicul îndemn să scotocească stârvul păstrăvului, niciunul dintre obiectele scoase la iveală nu i-ar fi spus ceva. Dar Oroles înţelese mesajul ce-l purtau: căpitanul de tainã Rholes îl vestea că peste trei zile solia dacă avea să treacă noaptea – pietricica roşie simboliza luna – spre Panonia, iar ea avea să fie condusă de al treilea om al regatului;

— Diegis! îi străluminã privirile gândul că acesta va conduce solia. Ah, va să zică marele Decebal nu se va umili defel înaintea împăratului lumii!…

1. Când soarele începu să lungească umbrele ostaşilor, iar muntele să întunece câmpia, curierii – unul după celălalt – aduseră vestea cea bună:

— Slăvite general, dacii s-au retras!…

— Mărite Tettius, legiunea mea îţi trimite, din partea tribunului Ulpius, salutul de izbândă!…

— Lui Tettius Iulianus, tribunul Zenon îi trimite salutul său şi îl anunţă că liniştea s-a aşternut deodată

înaintea trupelor sale! Dacii s-au retras, înghiţiţi de codrii cei negri ai munţilor.

Tettius, obosit, parcă scârbit de tot acest ceremonial al prezentării curierilor, nu arăta a-şi da frâu liber bucuriei – dacă această bucurie ar fi existat, cumva, pe undeva, ascunsă în el, în cotloanele cele mai nebănuite ale sufletului său. Mai mult, după ce ai patrulea curier aduse aceeaşi veste, dar în alt limbaj, marele comandant îl opri pe ofiţerul de serviciu pe lângă pretoriu să mai introducă şi alţi trimişi ai armiilor sale felurite.

— Îmi vei raporta la urmă! Acum…

Nu-şi sfârşi vorbele şi trase cu arţag perdeaua lecticii sale de campanie.

Ofiţerul însă, fiu al uneia dintre cele mai bune familii de patricieni romani, fiind şi unul dintre apropiaţii generalului, frase, totuşi, cuviincios de perdea şi, zărind chipul generalului mirat că mai cutează careva să-l deranjeze, îşi spuse şi el nedumerirea:

— Să fiu iertat, *ilustrissime* general, dar unul ca mine nu poate înţelege: aproape am învins – victoria va fi a noastră şi mulţi vorbesc, nu fără temei, că acest Tapae dacic va intra în istorie alături de Canae al, binecuvântat de zei fie-i numele, Scipio Africanus?! Şi atunci, de ce…?

Cu un zâmbet ţiţit timid în colţul gurii, Tettius îi curmă şirul vorbelor:

— De-ar fi astfel, Aemilianus, bunul şi tânărul meu Aemilianus!… Dar, spune-mi, oare câţi curieri au sosit până în clipa de faţă?!

— Patru, ilustrissime! Dar de ce? se nedumeri, iarăşi, ofiţerul şi pe chip întrebarea i se putea citi şi mai limpede, şi mai completă: „Oare nu-s de ajuns, mare general al Romei?! Doar sunt primele unităţi care au stăvilit atacul dacic!?”

— Patru, Aemilianus! A pomenit vreunul dintre aceştia cuvântul victorie?

Aemilianus rămase pe gânduri: rememora cele auzite, rând pe rând, de la trimişii armiilor. Nu, după câte îşi amintea, niciunul nu pomenise cuvântul *victorie*! Şi chiar astfel şi răspunse.

— Niciunul, slăvite!

— Şi ei vin, toţi, de acolo de unde s-a făurit izbânda, da?

— Întocmai, slăvite!

— Şi fiecare nu spune decât ceea ce i-a ordonat comandantul, nu-i aşa?

— Întocmai slăvite!

— …Şi-atunci, bunul meu Aemilianus, crezi, tu, că s-a născut comandantul care să nu raporteze victoria, atunci când este cât de cât sigur de ea?!

Ofiţerul abia acum înţelese tâlcul atâtor adumbrite întrebări puse de general.

— Dar, mărite!… – cutează el, totuşi – … poate că tribunii or fi uitat să…

— Ba, n-au uitat nimic, Aemilianus! Aşa cum – îmi place să cred! – nici tu n-ai uitat cuvintele bătrânului Cicero: *„Suum cuique tribuere*!”[92]

— Adică, ilustrissime?…

— Dacii s-au luptat astfel cum nu mă aşteptam din partea unor barbari! Este meritul lor, este marele merit al slăvitului lor general şi rege: Decebalus. Ştii, Aemilianus? în legiunea a XVIII-a se află un centurion negricios… un veteran… A luptat contra dacilor şi când cu campania lui Fuscus. A luptat chiar în garda generalului şi, s-ar putea spune, a fost de faţă când Fuscus – un viteaz, un clăditor al imperiului! – şi-a dat viaţa. Ei bine, Aemilianus, acest veteran – a cărui solie a strălucit şi sub soarele altor zeci de bătălii în Britania, cu germanicii pe Rennus, pe Eufrat… pretutindeni unde slava imperiului a fost în pericol – se

92 Să dai fiecăruia ce i se cuvine (lat.).

aşezase pe-o piatră la începutul bătăliei şi, când a dat cu ochii de mine, nici măcar nu s-a tulburat, ci mi-a surâs complice: „Slăvite general, Îţi cunosc bărbăţia şi o cunosc şi pe-a mea, dar dacă tu vrei să-ţi conduci armata la izbândă, iar eu să îmi mai port spada şi prin alte bătălii, să ne aţinem mai la urma bravilor noştri ostaşi!…” Apoi mi-a destăinuit că, deşi n-a trecut o viaţă de om, ci doar câteva luni acolo, dacii nu mai sunt, în luptă, barbarii din bătălia de pe Alutus cu trupele conduse de răposatul Fuscus. „Atunci aveau o singură armă: curajul. Acum, acestei arme i-au adăugat corelarea acţiunilor, disciplina în luptă, tactica atacurilor de provocare şi replierea pentru primirea contraatacului”. Înţelegi, Aemiliahus? Decebalus făureş*te din cetele de barbari o armată. El nu a avut v*remea necesară, n-a reuşit să cizeleze această armată şi, mai cu seamă, nu a reuşit – încă – să formez*e gener*alii (de care are atâta nevoie.

— Ceea ce îmi spui, ilustrissime – îşi continuă Aemilianus nedumerirea –, mă uluieşte, şi de-aş fi auzit asemenea slove din gură, să zicem, centurionului lui Fuscus, şi nu a măriei tale, aş fi poruncit să i se taie nelegiuitului urechile şi l-aş fi scos din armată fără drepturile veteranilor!

Generalul surâse:

— Eh, Aemilianus, eşti încă tânăr! Dar, cu vremea, vei învăţa şi deprinde multe. Nu este nici locul, n-avem nici timp să-ţi spun, pe îndelete, că un bun comandant trebuie să plece urechea la spusele trupei chiar dacă, din anumite raţiuni, nu va face întocmai cum doreşte trupa. Câştigul, însă, este acela că va şti întotdeauna gândul soldatului, iar un ordin care ţine seamă, cât de cât, şi de spiritul oştirii, este pe jumătate îndeplinit, – şi încăfără prea multă străduanie din partea comandanţilor.”…

Soarele clipea somnoros spre asfinţit; o linişte grea se cernu, deodată, peste locul de bătaie. Tettius Iulianus

privi, o vreme, câmpia. O privi îndelung, parcă pierdut în visare. Abia într-un târziu spuse moale, arătându-i-o şi lui Aemilianus:

— Priveşte! Astfel arată o armată îndată după o bătălie ce i-a asigurat victoria?

Tabloul se înfăţişa impresionant şi, uimit, de parcă abia atunci i s-ar fi deschis ochii, Aemilianus privi şi el cu atenţie. Lungi şiruri de oşteni, din cohorte felurite

— Cavaleri şi pedeştri, romani şi luptători din legiunile auxiliare –, se târau spre locurile de campament. Erau atât de sleiţi, cu privirile stinse, încât tânărul ofiţer realiză că niciun ordin nu ar mai fi fost în stare să-i readucă, *acum*, la ascultare.

— …Cu aceşti ostaşi, Aemilianus, ar trebui ca, încă mâine, în zori, să dau alicul final. Ei bine, adăugă marele generaner, vos, sub privirea răscolită a ofiţerului, n-o voi face! Tettius Iulianus nu-i va conduce la pieire!

2. Tânărul Numa îl află pe general în pretoriu, ospătându-se frugal – ca de obicei seara – sub pânza ocrotitoare a marelui său cort.

— Salve, Tettius Iulianus! Iar Iunona îndrăgostiţilor să-ţi stea pavăză şi îndemn la aşternut!…

Generalul se bine dispuse la auzul acestui original salut şi îl pofti pe prietenul său la cină.

— Porunceşte, Aemilianus, încă un tacâm şi… – clipi complice Tettius spre Numa – vinul acela… să nu-mi mai fie adus!…

Abia aşezat, Numa se ridică voiniceşte, râzând:

— Atunci, ocrotitorule, dă voie umilului tău serv, Numa, să poruncească să ne fie servită licoarea cea minunată a zeilor, poate ultima amforă, dar…

Tettius, cu un semn, îl întrerupse:

— Ultima să fie, prietene, căci şi pentru noi sosit-au ultimele zile în care ne dorim nevoit sălaş.pe aceste neprimitoare locuri barbare. Şi ca să-ţi mai dau o veste

bună, ieri noapte numai am expediat la Roma şi la Domiţianus aceeaşi epistolă preamărindu-ţi toate câte fapte le-ai fost făcut în sprijinul armiei mele. Iar, cai să n-o mai lungesc, am propus, în încheiere, să ţi se acorde

— Ceea ce vei şi binemerita, sper! – titlul de *praefectus rei frumentariae*...[93]

— Mărite prietene şi ocrotitor, recunoştinţa mea va fi veşnică. Recomandarea ta...

Tettius Iulianus ridică paharul:

— Pentru ca toate câte ţi-am spus adineauri să se împlinească! ură el.

— Pentru ca marele general Tettius Iulianus să fie cel dintâi în triumfal pe care slăvitul nostru împărat îl va binemerita la Roma! ură şi Numa.

Chipul lui Tettius se adumbri, iar mâna lui aşeză pe masă pocalul cu vin fără, măcar, să-şi fi. umezit buzele în el.

— Din păcate, bunul meu Numa, n-o să fie nici un triumf!

Numa păru sincer uimit când lăsă să-i scape întrebarea:

— Dar de ce, slăvite?

Tettius desfăcu larg braţele:

— Pentru că n-a fost nicio victorie, Numa prietene, şi nici n-o să fie!

Numa aşează şi el pocalul pe masă:

— Dar izbânda de azi!?...

— Aceasta o datorăm zeilfir, cum spun soldaţii. Iar eu zic că o datorăm zeilor daci! Numai ei au putut să-i strecoare lui Decebalus îndoiala în suflet şi să-l facă, astfel, să-şi retragă oştirile...

Tettius se aplecă, confidenţial, la urechea lui Numa:

— Ţi-o spun doar ţie, prietene! Chiar şi cu forţele ce

93 înalt funcţionar al imperiului însărcinat cu aprovizionarea cu griu a populaţiei.

îmi soseau pe Danubius şi cu maşinile de războfci, noi tot n-am fi făcut nimic! Ai văzut şi tu: Decebalus se retrage tot mai în adâncul munţilor! Pe văioagele acestea, maşinile noastre de luptă nu prea fac multe parale… De asemenea, legiunile noastre nu sunt pregătite pentru locuri strâmte, unde forţa lor şi arta noastră militară nu se pot desfăşura în voie…

Văzând că Numa vrea să spună şi el ceva, îi făcu semn să fie lăsat să continue:

— …Apoi, ai văzut şi tu, din epistolele barbarului către germanici, că forţele dacilor abia de-acum îşi strâng rândurile!!

Numa se trezi râzând; dar, întâlnind privirea neîumerită a generalului, se grăbi să *se* scuze:

— Iartă-mă, generale, dar nu cred că barbarul…

— Dragul meu, este bine să crezi! i-o reteză el, scurt, întărind astfel părerea lui Numa că tâlcul propus cu „solia dacă" pentru marcomani şi cvazi se împlinise de minune.

E bine să crezi – se aplecă iar la urechea tânărului, fără să-l ia în seamă pe Aemilianus, al cărui chip se făcuse stacojiu – … şi s-o spui şi altora. Mie, cel puţin, îmi place să sper că şi Imperatorul este de aceeaşi părere cu mine 1

Aemilianus ceru permisiunea să se retragă. Iar din tonul cu care o făcu se vădea că se simţea ofensat. Preocupat, muncit de gândurile sale, Tettius nu băgă de seamă sau numai se prefăcu a nu fi băgat de seamă. îi răspunse sec:

— Bine, du-te! Apoi, întorcându-i spatele, continuă să şuşotească cu Numa: Şi n-ar fi rău, dacă în epistolele tale către… – şi surâse complice.

Numa nu trebui să joace teatru – fu de-a dreptul uimit: deci, Tettius dibăcise o urmă?!

— Dar, slăvite…? slei el, neputincios, cuvintele ridicându-se de pe scaun.

— Ştiu tot, ştiu tot… Tot! – râse, de-acum hohotind,

Tettius. Ce-ţi închipuiai că, în tabăra mea fiind, n-o să aflu ce tot pui la cale?!

Gongestionat, surprins – sincer surprins –, Numa făcea eforturi vizibile să se stăpânească.

— Cred că… cred că… – tot mormăia el.

— Potoleşte-te, dragul meu, potoleşte-te! spuse prieteneşte Tettius. Ce să facem?! Fiecare cu jocul său şi toată lumea – nu-i aşa? – mulţumită! *Trebuie* să fie mulţumită! accentuă el. De ce te nelinişteşti?! Fii sigur că ai luat toate măsurile necesare, dar… – râse el – cusurul tinereţii, pe care, crede-mă, aş da mult să-l mai am şi eu, ţi-a jucat pe undeva – unide, nu ştiu, să nu mă întrebi 1 – un renghi. Nu trebuie să fii supărat pentru aceasta! Bine că eu îţi sunt prieten şi încolo, fii pe pace, n-o să afle nimeni nimic!

Numa se prefăcu liniştit: ridică paharul şi sorbi lacom – avea şi nevoie! – lichidul uleios, amărui-dulceag al vinului.

— Să trăieşti, prietene şi ocrotitorule, şi!… – dori el să mai adauge ceva, dar Tettius făcu un gest, cu arătă torul” la buze, şi tânărul se opri.

— Te rog!… Te rog mult de tot!… – spuse el – prietene poţi a-mi zice, dar ocrotitor… nu te-aş mai sfătui acum când – zeii au vrut-o! – amândoi ştim ce mână mare şi nobilă te proteguie tocmai de-acolo, de la… ştim noi de unde! Şi când te gândeşti – spuse Tettius, încă înveselit – că totul a pornit de la binecunoscuta lenevie a unui sclav! …

— Un sclav?! murmură Numa.

— Exact. Pribegind, adesea, fără treburi, dar aflându-se mereu în tabără, sclavul lui Aemilianus a întârziat, într-una din zile, mai mult decât de obicei. Ghelfăneala îi era pregătită, când sosi. Dar dumnealui îi zice stăpânului: „Nu merit o bătaie, stăpâne, ci mai degrabă o răsplată!…” Aemilianus, mai furios când aude o astfel de obrăznicie, îl

croieşte zdravăn cu gârbaciul, dar când să dea şi a doua oară, nefericitul strigă cu sufletul pe buze: „Stăpâne, în tabără se află un spion! L-am urjnărit şi de aceea am întârziat!…”

Tettius adăstă o vreme curmându-şi într-adins spusa, pentru a citi pe chipul interlocutorului său impresia produsă. Dar Numa asculta calm, cu interes, dar deosebit de calm, de parcă nu despre el ar fi fost vorba. Cu toate acestea, dacă generalul i-ar „fi putut citi gândurile, s-ar fi îngrozit. Mâna dreaptă a tânărului se încordase pe sica ascunsă în faldurile togii, iar hotărârea sa – disperată – fusese luată: „Îl voi ucide pe Tettius! i şi şcesta va fi un gest tot spre binele alor mei: până va sosi un alt comandant suprem, până ce se va dovedi şi acesta la zi cu situaţia, ai mei vor câştiga ceva vreme. Păcat, numai, că totul se petrece acum, când mai aveam puţin să ajung la ţelul propus!…”

— …Bineînţeles – continuă generalul –, Aemilianus mi-a raportat totul de îndată. Să-l fi văzut ce mutră făcuse, bietul de el! Şi îi tot dădea zor cu asigurările: „Pe Jupiter, generale, am fost prieten cu Numa, dar habar nu am avut, până acum, de uneltirile puse de el la cale! K

— Buu-u-un prieten, n-am ce zice!… intră Numa în joc. Se lepădа, care vasăzică, de mine ca de haina unui lepros!? – flexact! râse amuzat generalul. Ei, şi pe urmă a urmat tot ceea ce, îţi imaginezi, desigur, a putut urmă: Ab irat*o, te*-am pus sub o strictă supraveghere. Ba, mai mult, am ordonat lui prae*fectus castrorum să* te aibă în pază ziua şi noaptea, clipă de clipă, şi de nu se va putea altfel… (Iartă-mă – se scuză Tettius – sunt militar, trebuia să fi acţionat astfel, nu-i aşa?) … să fii ucis pe loc, decât să ţi se fi pierdut urma la o adică…

Tettius se opri din nou.

— Şi?… Şi?… – făcu, nerăbdător, Numa, cu nervii întinşi ca o Coardă de arc. N-a ieşit nimic, chiar nimic?

— Ei, dar ce-ţi închipui! Cum „nimic:?! Zilnic mi se raporta: a trimis porumbei cu mesaje; se cufundă adesea în codri fără teamă…

— Bag seamă – spuse cu ironie rece Numa – că teama trebuie să fie veşnic însoţitoare a caracterului unui roman, nu-i aşa? Sau asta e doar părerea „curajosului" meu prieten Aemilianus?

Tettius surâse. Mai luă o gură de vin, uitând să precizeze dacă aceea era sau nu doar părerea ofiţerului său aghiotant, apoi conchise:

— În fine, abia în ziua rănirii tale… mai precis. În noaptea ce a urmat!… m-am dumirit şi eu ce şi cum se întâmplă cu bravul nostru Numa…

— Adică?!…

— Ei, sosirea trimisului secret al preadivinei noastre împărătese şi toate celelalte! El ne-a destăinuit povestea cu sigiliul Domiţiei… mă rog, ştii şi singur, nu mai intru în amănunte!…

Numa oftă lung, a uşurare, iar Tettius, neprinzând sensul, se grăbi să-l consoleze:

— Gata, a tr. ecut tot!…

— A trecut – oftă iar Numa – dar prietenul… bunul meu prieten Aemelianus, să nu-mi spună nimic-nimicuţa!?

— A, să ne fie cu iertare, nobile domn! se repezi şi Tettius. Eu ce-aş mai avea de spus, când iubitul meu prieten Numa, Numa cel cu care nu este seară, de luni şi luni de zile, să nu beau un pahar de vin, şi el, necredinciosul – să nu-mi spună… să nu mă lase, mă rog

— Să înţeleg că nu doar nepreţuita sa prietenie îl face să îndure asprimea vieţii de tabără, pe care o împarte frăţeşte cu generâlul-comandant, ci şi îndatorniţa ce o are faţă de luminata noastră împărătească îl îndeamnă la strânsă companie??!

Numa râse împăciuitor:

— Ei, slăvite prietene, ce-a fost a trecut…

— Dar era cât pe-aci să te trimit pe ailaltă lume, unde împărăţeşte trista *Proserpina*![94]

— Mda – se întristă, deodată, Numa şi numai el o ştia că nu era de circumstanţă. Dar cel puţin, generale

— Cutează el –, le-ai atras atenţia urmăritorilor mei că nu cu una cu două s-ar fi dat prins unul ca mine?… Mulţi, tare mulţi dintre ei şi-ar fi aflat sfârşitul sub sabia mea mai înainte ca vreunul dintre ei să fi pus mâna nu pe mine, dar măcar pe unul dintre mesajele mele… Şi pe urmă, slăvite general al imperiului, dacă – să admitem – unul dintre ei tot ar fi avut norocul să mă răpună… Ce crezi că ş-ar fi întâmplat, nu mult după aceea, atât-cu el, cât şi cu?… – şi bărbia lui împunse semnificativ în direcţia lui Tettius.

— Brrr! se cutremură Tettius – şi, de astă dată, Numa ştiu că n-o făcuse în şagă –, bine că a trecut totul! Crede-mă, rogâi-te, că în noaptea aceea am trăit o *extrahumanum ga. ud. ium* aflând de la omul Domiţiei toate câte le-am aflat!…

Numa îi aruncă o privire jumătate şăgalnică, jumătate ironică:

— Te cred, iubite prietene, te cred!… şi izbucni într-un molipsitor hohot de râs, care-i permise – trebui s-o recunoască – şi o descărcare nervoasă; doar nu puţine îi fusese dat să afle despre greul prin care trecuse…

Râdea, bine dispus, şi generalul, iar cheful ş-ar fi întins, desigur, până în zori; dacă în cortul comandantului nu şi-ar fi făcut apariţia un curier.

— Salve, generale! salută el scurt. Sunt centurionul Salvius Iustus Cătălină şi vin a te încunoştinţa că tribunul Claudius Basus îţi urează ani mulţi şi triumfuri aşijderea. Odată cu căderea nopţii, straja noastră l-a vestit pe tribun că o solie dacă doreşte…

— Unde-i? sări, ca un leu asupra prăzii mult

94 Zeiţa Infernului la romani.

aşteptate, de pe patul pe care şezuse liniştit până atunci, Tettius. Unde-i?

— Cine, slăvite? se nedumeri proaspătul sosit.

— Solia!: „Solia dacă!!?

Omul. răsuflă ca după trecerea unui pericol.

— În tabăra noastră. Tribunul Claudius Basus crede că…

— Puţin înii pasă ce crede tribunul tău! se înfurie Tettius. Sper – adăugă el, repede, cu privirea cruntă – că nu s-a clintit vreun firişor de păr din capul vreunuia dintre barbari!?

— Nu, slăvite! se grăbi centurionul. Dar tribunul Basus socoate…

Tettius îi pecetlui buzele cu o privire care grăia multe.

— Te-ntorci de-ndată în tabără! şuieră generalul. îi spui tribunului tău că are straşnică poruncă să primească şi să găzduias că solia în chiar cortul pretorial cu toată cinstea şi respectul ce i se cuvin! Ai înţeles?

Centurionul – paloarea chipului său uimit o grăia cum nu se putea mai bine – habar n-avea de ce s-a înfuriat generalul şi de ce, la o adică, toată beleaua aceasta pe capul său sur.

— Cine conduce solia? întrebă, acum ceva mai liniştit, Tettius.

— <r Un nobil! Un nobil… mare!… mai întregi ostaşul, văzând nemulţumirea zugrăvindu-i-se generalului pe chip.

— Numele?

— Păi… Noi, slăvite, n-avem un om care să ştie dacă în legiune, iar solia are un dac care vorbeşte şi nu prea latina!…

— Îmi dai voie, iubite prietene? ceru îngăduinţa Numa. Vreau a-i pune centurionului o întrebare.

— Dar, te rog!… – îl invită generalul.

— Spune-mi, vrednice ostaş – începu Numa – cel care. pare a le fi şef solilor are barba lungă-lungă, sau e tăiată mai scurt şi oarecum rotunjită?!…

Centurionul, bucuros, parcă, de a putea răspunde mai pe larg acum, începu să „turuie:

— Întocmai. cum spui, nobile patrician, are barba mai scui t tăiată, frumos rotunjită, mustaţa uşor lăsată sub ui\ nas scurt dar puternic, privirile nobile şi sprâncenele stufoase. Iar cei care îl însoţesc nu vin în rând cu el decât atunci când el îi pofteşte… Aăă… – se încurcă oşteanul – şi…

— E o descriere uluitoare! De-a dreptul uluitoare T se-ntoarse Numa spre Tettius. Dacă omul acesta a spus adevărul… (Numa se aplecă iute spre centurion): Şi… sunt mulţi însoţitorii dacului!?

— Mulţi, slăvite! Să tot fie ca la vreo două duzini!…

— Ei bine, dar acesta poate fi chiar fratele lui Decebalus!?! se entuziasmă Numa. îţi dai seama, generale, fratele regelui dac, al doilea nobil al regatului, vine să-ţi ceară pacea!!

Tettius se îmbună pe dată. Surâse. Dar, brusc, chipul său se adumbri iară:

— Da, tinere Numa! Dar nobilul dac nu pe mine mă vrea interlocutor!… Şi nici Domitianus nu m-a împuternicit să fac aceasta, cerându-mi, şi el, să-i trimit solia acolo, în Panonia!…

Numa nu-şi pierdu cheful.

— Dar ce-i cu asta, slăvite?! Cine a condus războiul, cine a asigurat izbânda, cine… Şi deodată, inspirat: Dacă-mi îngădui, zbor, împreună cu acest brav ostaş, înapoi, la tribunul Claudius Basus şi, cu dacă ce o cunosc eu…

— Ei, de ce nu spui, prietene! *? se veseli Tettius. Aşa este, mi-ai mai spus că, trăind printre barbari, le-ai deprins limba! Desigur, prietene, nu numai că îţi îngădui, dar te şi rog: mergi de-i primeşte pe daci şi adă-i, mâine până în

prânz, în tabăra mea. Vor vorbi sau nu cu mine, dar înainte de a-i trimite în faţa Cezarului…

— Nu-i aşa?… – trebuie ca şi eu…

Îl conduse pe Numa purtându-l prieteneşte de bx-aţ până la uşa marii încăperi a pretoriului, tot dându-i indicaţii şi Tugându-l să aşeze în aşa fel rânduiala cu dacii, încât el, Tettius Iulianus, să aibă partea sa în toate aceste tratative.

3. Salvius Iustus Cătălină era, unul din acei militari care veniseră în Dacia nu numai pentru că legiunea lor avusese acest noroc, ci mai ales pentru ca, intrat în armată, să i se piardă urma unor fărădelegi doar de el ştiute; căuta războiul pretutindeni unde izbucnea el în marele imperiu. Iar. de 20 de ani de când slujea în armată, avusese parte de multe prilejuri să-şi arate şi bărbăţia, dar şi – mai cu seamă – nesăţioasa poftă de câştig. Curajos, sprinten la minte, pricepuse lesne că omul acesta, pe care trebuia să-l conducă în tabăra sa, la solia dacă, era unul dintre puţinii romani ce cunoşteau bine Dacia. Iată* de ce, de cum părăsiră pretoriul, Cătălină hotărî să-l descoasă cu de-amănuntul pe neguţător.

— Nobile patrician – începu el – sunt o cătană bătrână, trecută prin multe. Am văzut multe popoare şi pe pielea mea, tăbârcită, şi-au încercat tăişul sabiei mulţi ostaşi care, părăsiţi de marele zeu Marte, au avut neşansa ca sabia mea să taie mai bine. Şi mai repede!…

Treceau acum printr-o vâlcea, cu caii într-un trap uşor; Cătălină deschidea şirul, iar un decurion călărea pe urma lor. Trebuind să se strecoare pe o potecă ce şerpuia de-a lungul râuleţului, soldatul încetă, pentru o vreme, să vorbească. Când, în sfârşit, drumul îngădui iarăşi să călătorească alături, centurionul se destăinui în continuare:

— …Eu de aceea am venit în Dacia, că am auzit de aurul cel mult, care ar izvorî din apele acestui pământ,

doar să-l culegi… Sigur, Cătălină nu-i prost, n-o să meargă el cu ciubărul la râu să-l umple cu aur, nu 1 Treaba aceasta o pot face, foarte bine, robii mei. Am trei la Rema! Voi mai face rost de câţiva şi pe-aici, după ce vom învinge, aşa că…

Numa râse:

— Dar se încheie pacea! N-ai fost de faţă când a spus-o generalul Tettius?!

Fu rândul centurionului să râdă:

— Da, se încheie!… Dar pentru câtă vreme?”

— Ei, desigur, pentru destul de multă vreme! O pace nu se încheie pentru o lună-două, nici pentru un an-doi, nu?

— Asta, da, aşa este – se grăbi să conceadă ostaşul. Dar ia spune-mi, tinere nobil, e prost Cătălină dacă se gândeşte şi aşa: de pomană să fi trimis Domiţian răsmiile de soldaţi încoace? Eu socot că nu. N-am dreptate?

„O judecată simplă, dar logică!” constată, pentru sine, Numa.

— …Eu, Cătălină, soldatul hârşit prin atâtea bătălii, zic că n-a cheltuit vistieria imperială atâta bănet, de-a ajuns la fundul lăzilor, doar pentru a-mi arăta mie, Salvius Iustus Cătălină, şi altora ca mine, cum arată pământul Daciei, nu?

Numa se mulţumi să zâmbească doar, clătinând capul a aprobare. În lumina tulbure a zorilor, crângul străbătut părea de basm: Abia se treziseră păsările zăvoiului, iar arămia culoare a primelor raze de soare poleia totul. Până şi apa viorie izvodea, în valuri, fcănuţi mici de aur.

— Iată – îl treziră iar din contemplare vorbele centurionului – râul acesta pare a-şi avea albia pardosită cu sesterţi, nu ţi se pare?

Numa surâse iar:

— Pare, dar nu este! căută el să-i taie oşteanului puţin din elanul visurilor.

— Desigur, nu este, dar vrei să ştii, Înălţimea Ta, că

eu m-am căpătuit deja cu ceva bani de când am păşit pe solul dacic?! coborî el vocea, ferindu-se, parcă, de decurion, tovarăşul său. Apoi, ca să-l lămurească pe interlocutor: Nu-nţelege limba noastră decurionul acesta, e sirian, da i mai bine să nu ştie-dreapta ce face stânga. Mi-a se js, mie, cineva… – un marinar care, o vreme, a stat peja daci ca dezertor… – că oamenii aceştia, dacii, în ceas de restrişte ascund tot ce au mai bun şi fuga!

— În codri, în munţi, în ascunzători. Ei bine, cum am intrat în Dacia am c-erut să fac parte din forţa de poliţie… Şi tot izgonindu-i pe daci de prin bordeie, de prin case pe ceilalţi care căutau comori – râse centurionul – S-a căptuşit şi Catilina cu ceva bănet… Nu-i totul din aur, sau numai din argint… dar merge, o să-i schimb la Roma, la vreun zaraf…

Mai călăriră o vreme, şi pe chipul veteranului se putea citi obida că, deşi vorbea cu el de atâta vreme, neguţătorul nu dăduse nimic din el… o vorbă, acolo!…

O informaţie care să-i fie cumva de folos în ceea ce îşi pusese în gând, cu atâta nesaţ, încă dinainte de a face primii paşi în Dacia… „Poate că n-a priceput!?” îşi mai spuse el şi, o dată gândul venit, se decise să-i vorbească nobilului său însoţitor mai pe şleau:

— Da… De pildă – continuă şi ca şi cum abia şi-ar fi întrerupt spusele – zicea marinarul acela că pe-aici mai este obiceiul şi-aşa: să fugă… – adică ei, dacii, ştii?… – şi să ascundă bănetul undeva, în pământ, chiar în bordei. Că – zicea el – oricât ai distruge un bordei, tot îi rămâne urma! … Iar unii, mai oţi, ascund oala cu bani sub patul vreunui moşneag gata să fie răpus de vreo boală ori de ani, pe care îl lasă acolo, singur, în bordei… Am-dat şi eu peste mjul… Unul care să tot fi trecut binişor suta!… Slab ca o mumie de pe Valea Regilor, din Egipetul Cleopatrei! Zic: „Ascultă, tăicuţă, unde-i oala cu bani?” Moşul tace. Repet întrebarea se-ntoarce cu spatele la mine, adică, înţelegi, n-are cu cine

vorbi! într-o clipită l-am azvârlit de pe pat, cu blana lui împuţită cu tot, am azvârlit şi patul afară, am săpat peste tot… aş!, nicio oală! îl iau la refec din nou şi ca să fiu mai explicit, să înţeleagă şi el, cu limba lui… asta de ai impresia că îşi bat joc de tine, aşa nu-nţelegi nimic!… dar moşneagul tot pe-a lui, adică nimic. L-apuc eu de gât şi-l strâng bine-binişor, să-i descleştez gura, să văd: are sau nu o limbă, poate sau nu să vorbească… şi văd că are. Atunci, am văzut roşu de furie. Nici n-a fost nevoie să vâr spada în el – când l-am pocnit cu latul ei peste bot, a oftat o dată şi dus a fost… dintre cei vii!…

În Numa se aprinse, atunci, Oroles, dacul. Mâna i se încleştă pe neştiute de minerul spadei; gest ce fu repede văzut şi de centurion care, făcând la fel, se grăbi să întrebe, smucind de dârlogii calului şi oprindu-lbrusc:

— Ce, ai simţit ceva?!

Numa îşi potoli cu greu imboldul de a-l face una cu pământul joc mârşavul de lângă el.

— N-nu, spuse moale, mi s-a părut.

— Mda, spuse şi veteranul, e bine să fim atenţi, să nu devenim ultimele victime ale acestui război… Păi, ce crezi – reluă el, nepăsător, firul povestirii –, când am ieşit din bordeiul moşneagului, m-am trezit c-o săgeata în şale. Noroc că nu a fost otrăvită!… Şi ştii cine „a tras-o*?!* O copilă, nobile domn, o copilă care să-tot fi avut vreo cincisprezece ani!… Am văzut-o, am vrut să mă iau după ea, dar mă lovise bine, târfa, am căzut de pe cal şi n-a mai fost chip să-i iau urma… Şi uite aşa „în loc să-mi aflu, aici, o mult visată grădină a hesperidelor era s*ă nimeresc di*rect în braţeje reci ale Proserpinei…

— *Animal imprudeus*! ocărî Numa, nemaiputându-se stăpâni.

Dar centurionul o înţelese pe-a lui, căci îl aprobă:

— Aşa, aşa, Înălţimea Ta! Bine zis! Norocul ei că m-a nimerit din prima săgeată. Că de-o vedeam şno prindeam!

… Pe Venus, ar fi cunoscut în braţele mele plăceri neîncercate nici de Libi*tina!*[95]

Trecură râul printr-un vad, apoi drumul lor începu să urcepieptiş, încât caii abia de se căţărau pe poteca îngustă, bolovănoasă.

„Dacă ar fi pe-aici – rătăcită sau anume trimisă pentru a-i hărţui pe romani – o ceată de-a noastră, n-ar fi de mirare să ne-atace tocmai acum!”… Numa-Oroles privi zidul înalt al stâncilor, care strângeau în chingi drumeagul şi, continuându-şi gândul, îşi spuse: „Un zăgaz de pietre pe dreapta şi-ncă unul pe stânga – şi iată, sunt de ajuns doar doi luptători. Care dintre noi scapă de primul potop de pietre, cade ucis de-al doilea…”

Ceva – ceva asemănător gândea şi centurionul, căci privirile sale tot căutau, deloc senine, spre crestele stâncilor, doar – doar o descoperi cursa o clipită mai devreme.

— Nu prea este vesel drumeagul!… zise tânărul neguţător.

— Deloc! se grăbi centurionul. Azi-noapte ne-a proteguit întunericul, dar acum: …

— Ei, lasă, s-or fi potolit şi ei, or fi aflat că regele lor a cerut pace…

Gatalina se mulţumi să mârâie ceva ce se voia un răspuns, dar Oroles nu înţelese nimic.

Atunci, începu el să povestească:

— Ştii, dacii scot auruknu atât din râuri, cât mai ales din străfundurile pământului. Au un fel de *ergastulum* dar în ele lucrează oameni destoinici cel mai adesea, care au deprins din tată-n fiu meseria aceasta grea…

Cu tot zbuciumul drumului, centurionul făcu ochii mari”.

— Şi… scot mult?! întrebă el.

---

95 Zeiţa voluptăţii şi a morţii. «

— Mult!... răspunse Oroles, cu privir ea pieziş spre coada râului, unde decurionul, sfidând spaima ce o trezeşte un asemenea drum n-avea ochi decât pentru tânărul neguţător. „M-o păzi de rele... m-o păzi să nu săr asupra centurionului... u nu se dumi*r*ea Oroles. Eu, care am văzut, la Sarmizegetusa, tezaurul reg-l...

Ceva şfichiui repede aerul pe lângă urechea sa şi, mai mult din instinct, l'erindu-se şi privind totodată peste umăr, Numa zări cum o săgeată străbătu gâtul decurionului, aflat la numai o lungime de cal înapoia sa.

— Repede, sub stânca aceea! arătă Oroles spre un ieşind al muntelui sub care se afla o mică grotă; dar, mai repede decât se aştepta, centurionul se şi ghemuise acolo, cu cal cu tot.

— Ei, îţi place? spuse el când veni şi neguţătorul de grâne.

— Ce?

— Primirea aceasta!... Că ziceai că solia lor... – că regele... Pe Virgo Magna – *înjură el*[96] furios –, dacă pun mina pe-un dac, îl jupoi de viu, cu propria-mi mână T

Oroles nu se opri să râdă:

— Asta-i acum! Deocamdată ai grijă de propria-ţi piele, nu vezi că eşti doar o incunulala bunul lor plac?!

Spre mai multă siguranţă, centurionul descălecă, plasă calul înaintea sa ca un scut şi, scrutător, începu să perie cu privirea peretele de piatră dimpotrivă.

Cam acelaşi lucru făcu şi Oroles. Deodată, zări un chip mirat de fată; cu cofiţa pe-un umăr, urcând drumul pieptiş, copila – căci abia de număra vreo paisprezece – cincisprezece ani – dăduse cu ochii de trupul decurionului lovit de săgeată. Se opri, lăsă cofa deoparte, apoi; netemătoare, puse palma dreptei pe pieptul mortului.

— Ea a tras? şopti Cătălină. Ea a tras! îşi răspunse

---

96 Marea Vestală.

tot el şi mâna i se crispă pe minerul spadei.

— Stai liniştit! îi porunci neguţătorul. Cum să fi tras ea?!

Dar centurionul, parcă neînţelegându-i răspunsul, mai perie o dată crestele şi nevăzând vreun pericol ieşi de după pavăza calului”.

— Hei, un te duci?! strigă Oroles ceva mai tare.

Dar Cătălină tot nu-l auzi. Sau se prefăcu numai a nu-l auzi. În schimb, ceva auzi fata, căci se întoarse brusc, aşa-cum şezuse, aplecată lângă mort, şi, zărindu-i venind pe Cătălină, lăsă cofa în drum şi-o apucă la fugă, Spre vale.

Centurionul nu alerga încă: era sigur de pradă şi nu-l urmărea decât gândul răzbunării, se vede.

— Opreşte-te, zăludule! urlă, de această dată, Oroles.

Ca în transă, romanul, însă, grăbea din ce în ce pasul.

— În numele generalului – tună, iar, Oroles – îţi poruncesc să te întorci!

Ca o ciută speriată, fata alerga, alerga şi, din când în când, întorcea capul spre urmăritorul său. Se împiedică, apoi căzu, dar se ridică repede şi continuă să alerge mai departe între cele două chingi ale muntelui.

Oroles pricepu că nimic nu l-ar mai fi putut întoarce din cale pe centurion. Ba, era ceva ce l-ar fi putut opri.

Se aplecă – zărise o piatră rotundă, numai potrivită

O ridică, o aşeză în praştie. Când ochi, Cătălină tocmai ridica sabia pe care intenţiona, fireşte, s-o azvârle, întocmai unui pumnal, între omoplaţii fetei; braţul romanului, musculos, arămiu strângea cu putere vârful spadei, îşi luă avânt, dar nu mai apucă să-şi destindă braţul: proiectilul trimis de Oroles căzu ca un trăsnet şi centurionul, ca oprit de o mână nevăzută, se prăbuşi peste scut, cu braţele întinse.

„Poate nu l-am ucis?!” gândi Oroles. Şi uitând de orice precauţie, alergă spre fostul său tovarăş de drum.

„Nici măcar nu l-am întrebat unde-i tabăra în care aşteaptă solia… cum se poate ajunge acolo!”

Nemaiauzind paişii grei ai urmăritorului, fata se opri şi ea, privind spăimatec, cercetător, nedumerită, peretele de nepătruns al codrului care cobora până pe creasta mărginaşă a drumeagului.

— Nu te speria, fătucă! strigă Oroles în dacă. Sunt un prieten, apropie-te!

Îndemn zadarnic.

Zărindu-i îmbrăcămintea romană, fata nu se hotăra defel să facă întoarsă calea. Bănuind, însă, că el este

— Totuşi – singurul care i-a luat apărarea, fata nici nu fugea mai departe…

Oroles se opri lângă centurion şi, precaut, scoase sabia. Gest înţelept, căci, deşi – nu putea fi altfel! – încă ameţit de lovitură, oşteanul încercă să-i lovească picioarele cu spada. Era un truc străvechi, care nu putea scăpa unui veteran. Dar trucul îl ştia şi tânărul; sărind ca un ţap, Oroles evită lovitura, iar spada romanului se izbi de stânci.

— Dintr-ăştia-mi eşti!? se oţărî Oroles.

— Oh, iartă-mă!… gemu Cătălină. N-am bănuit că eşti tu, tinere Numa…

— Spune repede – şopti, sufocat de mânie, Oroles – cum ajung în tabără?

Cătălină făcu un efort disperat să se ridice, dar căzu înapoi, neputincios.

— Aăă… – spuse el buimac – tabăra… Aăă… tot înainte şi… ăăă… tabăra… pe o cărare de ciute… la stânga… e… câmpia…

Cu apă din cofiţa fetei, Oroles stropi chipul romanului. Acesta se mai învioră şi, ajutat de neguţător, chiar se săltă, rezemându-se de-un bolovan.

— Cum te cheamă? o întrebă Oroles pe fată care, precaută, rămăsese la vreo zece paşi de ei.

Era năltuţă, cu cămaşa lungă bogat înflorată cu

arnici, iar fotele negre, de lână, îi atârnau până la glezne. Părul lung, bogat şi bălai îl purta împletit.

— Alutina… – spuse ea cu un glas care părea un izvor la început de drum.

— Cuuum? strigă Oroles, surprins, sufocat de uimire. Alutina!?

— Întocmai, aprobă fata. Dacă eşti de pe la noi, trebuie să mai fi întâlnit numele ăsta… E-un nume simplu! … mai spuse ea, contrariată mai cu seamă de graiul dac limpede pe care îl vorbea acest roman, decât de ciudăţenia purtărilor sale.

— Alutina!… mai şopti, stins, Oroles şi, pentru o clipă, uită şi de locul unde se află, şi de aripa rece, fâlfâitoare a morţii al cărei uşor zbor mai plana asupră-i. Se văzu – pentru o clipă, o singură clipă, doar! – în lumina albă a lunii, în Poiana Zimbrilor, cu Alutina – cealaltă Alutina, iubita lui, singura lui dragoste…

— Alutina!… şopti el, iarăşi. O izbitură puternică îi tăie picioarele. Pământul fu prins de un tremur uşor, pădurea năvăli asupra sa… iar el simţi cum se năruie peste solul stâncos. Ca prin vis, mai auzi şi strigătul speriat al fetei. Apoi nu mai auzi nimic…

4. În tabăra romană solia dacă se bucura de un regim ospitalier, dar cu restricţii. Diegis râdea şi îi consola pe ai săi:

— Nu-i nimic, suntem bine ospătaţi, doar că nu suntem lăsaţi să ieşim din cort… Iată, aşadar, că n-avem deocamdată a ne plânge. Iar decât să staţi degeaba, mai bine luaţi câte-o piatră şi grijiţi de ascuţiţi sica*ele şi* spada…

Râdea şi, întocmai ca şi frate-său, regele, trupul îi tresălta de credeai că nimic nu i-ar mai fi putut opri hohotul.

— Slăvite – spuse bătrânul Roholes –, câtă vreme n-a ajuns înapoi, cu ordine, trimisul la generalul Tettius

Iulianus, este bine! mai rău o să fie de se-ntoarce trimisul şi aduce ordinul marelui general să ne taie capetele!

— Tarabosta Roholes, la vârsta venerabilă pe care o ai, n-o să mai poţi câştiga vreodată întrecerile care îl desemnează pe cel mai vrednic dintre daci să ne ducă rugăciunile lui Zamolxe. Astfel că nu poţi decât să te bucuri că sabia romană face ceea ce, în alte condiţii, ar fi realizat marile întreceri…

— Dacă este vorba de şagă – surâse venerabilul Roholes –, apăi atunci află, slăvite, că nici vârsta pe care o ai tu – deşi este pe jumătate cât a mea – nu ţi-ar mai permite să câştigi întrecerea. Bucură-te, deci, şi tu că prin sabie romană vei fi scurtând drumul cel lung către Zamolxe!

Acestea fiind zise, se făcu o clipă tăcere şi, în marele. cort în care fusese cartiruită, sub pază straşnică, solia dacă pătrunse freamătul ce se stârnise în tabăra romană.

— Ce-o fi?… Ce-o mai fi?! întrebă neliniştit bătrânul Roholes.

— E ora mesei şi, ca tot ostaşul, se agită şi romanul la asemenea chemare!… glumi şeful gărzii dace.

Atalatos, un grec pripăşit de mult prin Dacia, însoţitor de cai în solie, privi afară printr-o mică despicătură a cortului, apoi se dezlipi iute de pânză şi spuse:

— Fie-mi îngăduit, tarabosta, a fost deschisă poarta cea mare a taberei pentru un mic alai ce a sosit în goana cailor.

— Ei, ăsta o fi răspunsul trimis de Tettius Iulianus!? spuse, atunci, un tânăr nobil cu trăsături frumos desenate pe un ten fin, care stârneau admiraţia îndată ce îl priveai.

— Te cam pripeşti, Dochie! îi răspunse Diegis, şoptit. De ce s-ar fi grăbit într-atât Tettius? Nu uita că predecesorul său, generalul Cornelius Fuscus, şi-a aflat moartea pe pământul nostru tocmai datorită grabei sale!…

Tânărul oştean strâmbă ştrengăreşte din nas – semn că nu-i făcea plăcere defel apostrofarea cu care îl gratulase Diegis.

Diegis continuă plimbarea prin cort, în vreme ce, la răgazuri tot mai scurte, Atalatos îi relata fremătător ceea ce se petrecea în partea de tabără pe care o puteau cuprinde privirile sale.

— …Tribunul! – spuse el cu sufletul la gură. Tribunul în persoană vine spre cortul nostru! E însoţit de o groază de ofiţeri, iar pe o targă… pe-o targă… aduc pe careva… un oştean… Gata, nu-i mai pot vedea!

Agitat, Atalatos părăsi locul său de veghe şi rămase în aşteptarea a noi porunci, dar Diegis nu-i mai acordă vreo atenţie. Adresându-se tuturor, spuse:

— Să ne îngrijim ţinuta. Şi-aşa ne numesc ei sălbatici, barbari!…

El, primul, îşi netezi hainele cu latul palmelor, apoi îşi trecu mâna prin păr şi prin barba impunătoare. După el, toţi ceilalţi, chiar şi venerabilul Roholes, făcură la fel. Astfel că, atunci când intră grăbit un ofiţer, pentru a anunţa, în puţinele cuvinte dace pe care le ştia, sosirea tribunului, întreaga solie trimisă de Decebal era gata să-l primească pe înaltul ofiţer roman.

Dar, contrar aşteptărilor, în cort fu introdus mai întâi oşteanul rănit, întins pe o targă, şi abia apoi îşi făcu apariţia tribunul cu încă patru ofiţeri romani.

Diegis, ca şef al soliei, singur în mijlocul cortului, aştepta într-o postură marţială. Ceilalţi – nobilul Roholes, oşteanul cel tânăr cu aer feciorelnic şi ceilalţi nobili daci – se aflau trei paşi în spatele său.

— Tribunul Claudius Basus salută pe trimisul marelui şef al triburilor dace! spuse tribunul de îndată ce intră, lipindu-şi dreapta de locul inimii şi zvârlind-o apoi spre înainte, făcând să zăngăne cămaşa de zale şi pintenii de la încălţări.

Diegis surâse prietenos, înclină puţin capul, apoi salută şi el:

— Fii binevenit în cortul în care a fost găzduită solia poporului dac! Şi primeşte, prin noi – pentru împăratul tău şi pentru tine – salutul celui care se numeşte Decebalus şi se află mare rege al Daciei, şi nu un şef de triburi, cum greşit ţi-a fost dat să crezi vreo voce otrăvită!

Tribunul se întoarse, întrebător, spre ostaşul întins pe targă, care îi traduse cele spuse de şeful soliei.

Diegis tresări, ca şi tânărul cel frumos care, însă, nu se putu înfrâna şi îl întrebă pe rănit:

— Dar tu cine eşti, străine, de vorbeşti ca şi noi limba strămoşilor noştri?

— Ce spune?... ce spune? făcu, nerăbdător, trib*unul.*

Diegis se întoarse, mustrător, spre neascultătorul oştean dac; apoi, zâmbind, răspunse:

— Solia noastră nu este nici pentru viteazul tribun Claudius Basus, nici pentru marele său comandant, generalul Tettius Iulianus. Ea este gata să negocieze doar cu slăvitul împărat Domitianus! Vă mulţumim pentru găzduire şi...

— Diegis privi roată la ofiţerii romani intraţi în cort odată cu tribunul Basus – am dori să ştim cine ne va fi călăuza către locul unde l-am putea întâlni pe imperator!?

Tribunul adastă câteva clipe. Ochii săi mari, albaştri, aruncau priviri în a căror limpezime se putea citi uimirea. Se aşteptase, desigur, să întâlnească acolo câţiva prizonieri murdari, flendăroşi – aşa cum şi-i imagina după acei puţini daci ce-i căzuseră în mână, legiunea sa neavând încă timpul să fi intrat într-adevăr în luptă cu oastea cea mare a dacilor, oastea cea adevărată l Ea întâmpinase doar riposta câtorva cete răzleţe care, dintr-un motiv sau altul, nu părăsiseră aşezările neîntărite, călcate în vremea marşului său triumfal de armata romană. Dar, iată, acum aveau în faţă pe însuşi trimisul mândrului rege Decebalus.

Făcu, repede, doi paşi înainte; gest cutezător: garda soliei şi dusese mâna la spadele încovoiate, gata să intervină, dacă un semn al lui Diegis nu i-ar fi îndemnat la reţinere.

Claudius Basus surâse: da, nu se aşteptase la o asemenea urmare a impetuozităţii sale. Spuse scurt:

— Voiam, numai, să strâng mâna – după obiceiul roman – înaltei solii dace şi să-i urez bun venit pe pământul roman!

Cum întinsese mâna, Diegis i-o întinse şi el pe a sa, răstimp în care, totuşi, spuse:

— Şi eu întind mâna viteazului tribun care – sppr

— Nu se va supăra dacă îi voi spune că iarăşi se înşală: aici suntem, *încă*, pe pământ dac, tabăra romană se află pe el numai vremelnic… va pleca, apoi, fie că vom face pace, fie că oastea noastră…

Tribunul, ca şi cum n-ar fi înţeles ultimele cuvinte, împărţi câteva porunci, apoi dispuse ca romanii să se retragă, amintind că în faţa cortului va lăsa doi centurioni şi patru decurioni, la dispoziţia soliei pentru a o însoţi – evident, dacă nobilii vor dori aceasta – prin tabăra romană.

Porunci şi celor doi ostaşi să ridice targa, dar un semn al rănitului îl făcu să contramandeze ordinul.

— Dacă nobilul Claudius Basus n-are nimic împotrivă – începu rănitul –, eu aş dori să mai schimb câteva cuvinte cu înalţii soli daci!

Tribunul rămase o clipă pe gânduri:

— Cinstite şi nobile prieten al generalului Tettius Iulianus, spuse el apoi, porunca ce însuţi mi-ai adus-o spune clar: nu va lua nimeni – deci: *nimeni*! – legătura, particular, cu solii daci!…

Făcându-i un semn să se apropie, rănitul surâse. Apoi, când Bassus se aplecă asupra tărgii, i-arătă ceva anume, care îl făcu pe *tribun* să se ridice brusc, să salute şi să părăsească repede cortul, făcând semn celor doi

soldaţi care îl purtaseră ple rănit până aici să-l urmeze.

Când rămaseră în cort numai el şi solia dacă, rănitul oftă uşurat şi spuse:

— Ei bine, nobile Diegis, porunceşte ca şi onorabilii tăi însoţitori să iasă la aer, la soare, la viaţă!…

Diegis privi faţa suptă, albă a rănitului, vru să mai spună ceva, dar, răzgândindu-se repede, se întoarse spre ai săi şi le porunci să iasă.

— Eu n-am să plec! spuse atunci, cu un aer de răzvrătit, tânărul oştean dac cu chip feciorelnic. Prea este ciudat acest „rănit”! Şi pe urmă, de unde ştim că este… rănit? i se adresă el lui Diegis.

Omul de pe targă trase cu o mână cerga aspră, cazonă, care îi învelise trupul, descoperindu-şi picioarele acoperite de feşe albe pe care se vedeau mari, roşii, câteva pete de sânge.

— Iată, tinere… oştean! spuse el puţin ironic

Diegis împinse uşor umărul tânărului dac, dar poruncitor, spre ieşirea cortului; apoi, fără a-şi ascunde uimirea, se întoarse spre romanul ce îi cunoştea atât de bine limba:

— Şi totuşi, cine eşti?

Omul surâse palid:

— Nu mă recunoşti, Diegis, nici măcar tu?!

— N-nu! făcu acesta, aplecându-se puţin, să vadă mai bine faţa rănitului.

— Priveşte-mă bine, Diegis! Dar nu numai cu ochii, ci şi cu sufletul! Căci, dacă în oglinda sufletului tău n-a rămas o fărâmă din chipul meu…

Dacul scrută şi mai atent chipul celui ce i se afla înainte întins, la picioare, iar pe măsură ce privirile sale învingeau lumina puţină din cort, trăsăturile i se aspreau.

— O… O-ro-les!… articulă el într-un târziu.

— Întocmai, prietene…

Mâna dacului cuprinse rapid minerul pumnalului de

la brâu”.

— Trăieşti!? Şi eşti… eşti… omul romanilor!? gemu el trăgând rapid pumnalul din teaca de piele.

— Ce faci? spuse moale Oroles. Vrei să loveşti un… prieten?… un prieten din copilărire?

Contrariat, Diegis împinse pumnalul la loc.

— Dar noi… Eu ş*ti*am că ai murit atun*ci… la m*area vânătoare de zimbri… în urmă cu… – cu câţi ani?

— Doar ţi-am văzut şi resturile trupului!? adăugă el repede.

Oroles surâse trist.

— Ai văzut *nişte* resturi ale unui *trup*, Diegis, nu cadavrul *meu*!

— Dar… cum?… Stupoarea îl împiedica să se exprime.

— Stai jos – spiuse Oroles. Stai jos, prietene. Povestea… povestea mea!… este lungă. Dar numai pentru urechile tale – şi, te rog, iartă-l pe fratele tău, slăvitul nostru rege Decebal, că nu ţi-a dezvăluit, încă, taina mea… taina noastră! – pot să-ţi spun că…

— Am priceput tot! se ridică, furios, Diegis. Ai noştri, ca să nu dea în vileag ruşinea ce-ai aruncat-o asupra tuturor, n-au mai spus că ai fugit la romani, ci au înscenat moartea ta… Şi eu, care te-am plâns! gemu Diegis.

— Te pripeşti!… spuse, şoptit, Oroles. Te pripţeşti, prietene Diegis! De „fuga” mea la romani au ştiut doar cinci persoane: regele, marele Vezina – mâna dreaptă a regelui, – cei doi căpitani de taină şi… şi… – vocea i se frânse, ochii i se luminară de lacrimi, – Alutina… Căreia eu, cu de la mine putere, i-am destăinuit această cumplită taină… Am „fugit” la Roma ca să trăiesc de bunăvoie printre vrăjmaşi, să le aflu gândurile cele mai negre ce le poartă poporului nostru şi să ajut, astfel, ca noi, dacii, să ne păstrăm libertatea… Cu aurul dat de mâna regelui meu am stat la Roma. am uns osiile Romei să aflu cu o clipă mai

devreme…

— Cum să le cred?! răsuflă Diegis ca sub apăsarea unei greutăţi ce-i spărgea pieptul. Cum să te cred, omule? … prietene?… când… nici fratele „Fratele meu!

— …măcar în acest ceas atât de important pentru noi, pentru Dacia, nu mi-a spus nimic despre tine… despre faptul că ne-am putea întâlni?…

— De unde să bănuie Decebal?…

— …Sau măcar bunul Vezina să-mi fi spus ceva? ţ”.

Oroles, chinuit de rănile care sângerau, abia mai vorbea:

— Diegis, n-avem timp de prea multe explicaţii!… Trebuie să acţionăm, şi încă imediat! auzi, tu, prietene? Imed*iat!*

Prinţul îl privi neîncrezător încă; ceva însă, ca o lumină, se înstăpâni pe chipul său şi lumina aceasta ce izvora din adâncul fiinţei lui Diegis îi spuse lui Oroles că momentul cel greu al neîncrederii trecu? e.

— …De ce, de ce, totuşi, nu mi-a spus nimic fratele meu?! reluă, ceva mai liniştit, Diegis. Doar nu se temea că eu…

— Prietene! glasul rănitului devenise aproape o şoaptă – nu-i vorba de asta!… Nu ţi-a spus pentru că era… este… o mi*siun*e de adâncă taină, prietene!

— Şi acum?…

— Acum… Acum nu mai are importanţă! Priveşte!… spuse el, dezvelindu-şi iar picioarele rănite.

— Dar cum?… păru Diegis, dintr-odată, înduioşat. Cum de s-a-ntâmplat? Ai noştri, cumva?…

Oroles zâmbi.

— Dintr-o… dintr-o greşeală copilăreaseu stam de vorbă cu Alutina şi…

— Cu cine? nu-şi putu reprima prinţul Diegis mirarea.

— Cu Alutina…

Prinţul privi fruntea rănitului, năpădită de sudoare

— Semn al chinurilor prin care trecea. Impresionat, spuse totuşi:

— Dar prietene, reculege-te! Alutina ta nu se mai află de mult printre cei vii!

Pentru o clipă Oroles avu senzaţia că un tunet i-a sfâşiat urechile, cufundându-l în nemişcare. Apoi începu să bolborosească în neştire.

— Cum s-a petrecut?... Ce s-a întâmplat?... Cum de-a pierit... aşa?...

Sfârşit, prinţul se aşează pe un scaun, lângă Oroles. îşi cobori, apoi, mâna sa mare, puternică pe fruntea prietenului:

— Arzi, pui de urs! N-ar fi mai bine să amânăm pe altă dată?...

— Nu, acum! spuse, cu glas sugrumat, Oroles. *Acumy* rogu-te! adăugă el repede, coborându-şi pleoapele.

— Bine, spuse Diegis simplu. Alutina, buna şi sensibila noastră prietenă, a fost ucisă într-o noapte, în Pădurea Zimbrilor... Se crede că, luată de gânduri, fata nu a simţit umbra ameninţătoare apropiindu-se.

— Umbra?...

— Da... N-a simţit răsuflarea de foc a neîmblânzitului stăpân al pădurilor, zimbrul. O singură lovitură şi... Alutina a fost ucisă.

— Dar ce făcea... ce păzea ea la acel ceas al nopţii în poiană?! nu se dumirea Oroles, ale cărui lacrimi curgeau acum în voie.

— Te-aştepta pe tine, prietene! Sau adăsta, numai, lângă amintirea ta.

Oroles închise iar ochii, cufundându-se în tăcere. De afară se-auzea pasul cadenţat al străjii, vuietul surd al taberei care se pregătea pentru noapte.

— Îţi mulţumesc, prietene Diegis, spuse, într-un târziu.

— Mda, se aplecă prinţul spre el, înduioşat. N-ar fi

stricat să-ţi fi adus o veste care să-ţi fi uşurat suferinţele, nu să ţi le înmulţească!

— …Aşadar, reluă Oroles, deodată, povestea cu un glas gâtuit, veneam încoace cu un centurion şi un decurion. Veneam cu gând să uşurez cât pot solia voastră, s-o fac mai scurtă şi mai cu câştig pentru noi, dacii. Dar în drum am fost atacaţi de cineva… un ins nevăzut… care, cu o singură săgeată, l-a ucis pe decurion. Apoi, în vreme ce eu şi celălalt roman ne refugiasem sub o stâncă, pe drumeagul pe care ne aflam a apărut o fătucă… Alutina!

— Iarăşi, prietene!? făcu Diegis, aşezându-şi din nou palma pe fruntea lui Oroles.

— N-nu… Nu este fierbinţeala! spuse Oroles apăsându-şi mâna peste cea a prietenului său. Nu aiurez… Tot Alutina se numeşte şi fata aceasta… Deşi este din tribul albocenses!… Văzând-o cum venea astfel, liniştită, cu cofa cu apă pe-un umăr, centurionul, însoţitorul meu… porni s-o prindă… în pofida… aaa… în pofida sfaturilor mele… a ordinului ce i ltim dat!…

Diegis şopti mirat:

— A ordinului, prietene?

Da, a *ordinului*. Tettius Iulianus, trimiţându-mă încoace, mi-a dat împuterniciri mari… Aşa… Şi, cum el, centurio*nul, nu se* supuse, l-am lovit cu praştia… (Am deprins, ştii, mânuirea acestei arme la Roma – îl limpezi el pe prinţ). Dar, se vede. lovitura n-a fost prea puternică. În vreme ce vorbeam, în limba noastră, cu Alutina… vrăjit de acest nume întâlnit aşa… la voia sorţii… şi de asemănarea ei cu Alutina mea de acasă…

— Sărmane prieten!… îl consolă Diegis.

— …n-am luat seamă la cel ce-mi zăcea la picioare… la centurion… şi, cu spada, mi-a rănit dintr-odată… ambele picioare…

Diegis se ridică, să-l acopere mai bine cu pătura, care tot cădea de pe rănit.

— …Norocul meu a fost… a fost că… centurionul n-a avut nici poziţia trebuitoare, şi nici prea multă forţă…

Şi a mai fost că m-a găsit pe cale patrula trimisă de tribun, îngrijorat… îngrijorat de întârzierea noastră… Iar acum… iată-mă, graţie marelui zeu al zeilor, Gebeleizis, în faţa voastră…

— Şi *centurionul*? întrebă, vădit neliniştit, Diegis.

— Acesta… călător pe plaiurile fără de lumină ale celeilalte lumi!… spuse, cu un zâmbet abia schiţat, Oroles. Adică în lumea umbrelor… Cred că Alutina…

I se umeziră iarăşi privirile. Se scuză:

— Rănile!… îmi dau o stare care…

— Bine, bine, prietene! îl linişti Diegis. Ar fi, poate, vremea să ţi-l dau pe Atalatos: ştie el a te doftorici… Cu muşchi putred de carpen şi cu unsoare de ursoaică bătrână… Încât, peste puţină vreme ai să te refaci.

— Atalatos!? Parcă îl ştiu!… Nu-i, cumva, fiul lui Biegis de la Prisaca Veche, de sub Stânca Vulturilor!?

— Întocmai. E întocmai fiul tatălui său, căruia i-a furat şi meşteşugul tămăduirilor. Are o desagă cu tot ceea ce trebuie, la el. De altfel, acesta şi este rostul său pe lângă solie: să aibă grijă de oameni şi de cai…

— Bine!… Dar mai înainte, prinţe. te rog să ţii seamă de anumite… sfaturi. Pacea de care avem nevoie… de care avem atâta nevoie!… atârnă *de mo*dul în care vei ţine sau nu seamă de aceste sfaturi!…

— S-auzim, prietene!

— Mai întâi, unul dintre cei care te însoţesc va trebui să se lase, cumpărat” de romani!

— Cuuum? sări ca ars prinţul.

— Astfel cum am spus: *„cumpărat”*! Luând, însă, banii romanilor el va trebui să le vândă informaţii care să le întărească credinţa că Decebal este, acum, mai puternic decât oricând, dar că ştirile ce le are el despre forţa romană îl fac precaut şi îl îndeamnă la pace… de ce ne

trebuie un astfel de om chiar din solia ta! Qe zici?

— E bine, aprobă Diegis. Cât priveşte omul potrivit Eu ştiu?!… Poate Atalatos!?

— Deftoriceala este una şi ardoarea lui de a sluji pe cineva trăncănind despre Dacia este alta…

— Adică?

— E un doftor bun, dar n-aş băga mâna în foc că pentru aurul roman n-ar sluji la fel de bine!

— O să mai vorbesc şi eu cu el, mai cu seamă cât îmi va îngriji rănile. Tu, prinţe şi prietene, discută, între timp, cu ceilalţi membri ai soliei – de faţă fiind şi Atalatos, fireşte! – că noi semne ce îţi vin de la DeCg bal vestesc câtă oştire se tot adună, că dat fiind aceasta mulţi tarabostes din preajma tronului dac îl ţin pe rege să nu încheie p-acea şi… şi tot aşa, până o crede şi Atalatos. De rest o să mă ocup eu: el o să mă vindece, eu o să-l „trag" de partea romanilor!

Prinţul înclină, gânditor şi aprobator, din cap.

5. *împăratul poruncise şi Tettius Iulianus se supusese*: *împăratul poruncise ca marele său general să nu trateze cu Decebalus, dar – în taină – să trimită pe lângă solia acestuia un om de mare încredere*. „Un *ofiţer* – *glăsuia scrisoarea împăratului* – sau unul dintre oamenii tăi de mare taină care, pe drumul soliei dace până la curtea mea din Panonia, să afle cât mai multe din doleanţele dacilor, pentru ca eu *şi* oamenii mei, când vom primi solia, să ştim deja ce şi cât cer, ce şi cât le vom da sau numai suntem dispuşi a le da…"

Când primi Tettius scrisoarea, Oroles plecase de-acum spre tabăra tribunului Claudius Basus, astfel că generalul se felicită că, în bună parte, anticipase poruncile irnoeriale. „Imperiale!… Hm!… Asta înseamnă că, automat le includ şi pe cele ale Domiţiei…" – surâse unui gţn (j poznaş generalul. „Aşadar – duse el gândul acela mai departe –, îl voi înştiinţa pe tânărul Numa că trebuie să

însoţească solia dacă până în Panonia, la împărat. el omul meu cel mai de taină, dar fiind al împărătesei, cred că nimeni n-are ceva împotrivă să-l consider demn şi de umila mea persoană

— Ce noroc pe capul lui Numa! lăsă să-i scape Aemilianus, la aflarea vestei.

— De ce? nu pricepu marele general.

— Aşa!… făcu ofiţerul-aghiotant. Una – că merge la curtea imperatorului; două – că însoţeşte solia dacă din care face parte însuşi regele barbarilor; va avea, deci, ce asculta şi – mai ales, va avea cu ce cuceri, apoi, saloanele Romei; trei – că va avea prilejul – deloc des întâlnit! – de a-şi dovedi priceperea chiar faţă de măritul nostru stăpân, împăratul Domitianus!

Tettius, ascultându-şi ofiţerul, adună deodată câteva cute deasupra sprâncenelor sale mătăsoase, stufoase, de care era atât de mândru. Un nor trecu peste chipul său. „Nătărăule" gândi el, şi-ar fi vrut chiar s-o strige, dar când grăi spuse cu totul altceva:

— Aşa!… Deci, tu te simţi un nimic cu serviciul în slujba unuia dintre marii generali care făuresc gloria impleriului?!

Aemilianus nu înţelese gafa pe care o făcuse; fie că, păscut de gândurile măreţe ce-i ocupau mintea, uitase cu cine stătea de vorbă, fie că asemenea gânduri de mărire îi luaseră de tot minţile.

— Ehei, spuse el, alta-i slujba în preajma marelui Domitianus!

Tettius nu mai zise nimic; îl năucise atitudinea celui pe care, o clipă doar mai înainte, îl mai considera un intim. Dar, către seară, chemându-l în cortul său pe Aemilianus, îi ordonă:

— Mâine, în zori, vei pleca la Domitianus cu un raport privind războiul cu dacii.

Brusc, faţa ofiţerului se străluminã, ceea ce nu-i

scăpă lui Tettius.

— …Vei rămâne acolo – adăugă el – până ce slăvitul Domitianus te va trimite înapoi la mine!

— O zi, nouă…?! căută Aemilianus să ghicească.

— Două, nouă… Am spus: până ce împăratul te va trimite înapoi!! Dar, mai înainte – porunci Tettius – te vei duce, abătându-te din drum, la tribunul Claudius Bassus, spre a-i înmâna, personal, lui Numa această epistolă. Deci, atenţie, Aemilianus: numa*i lui* Numa, tânărul meu prieten!

În zori, Aemilianus părăsi tabăra.

XI

1. În acest răstimp, împăratul aştepta înfrigurat şi însingurat, în Panonia. Atât de dornic era să afle cât mai repede veştile, încât dădu porunci straşnice ca, indiferent de ceasul la care sosea vreun curier de la Roma, sau din Dacia, ori de pe frontul cu germanicii, să i se comunice de îndată.

Împărtăşi aceste gânduri intimului său Claudius Livianus Tiberius:

— Senatul, care mi-a stat toată vremea împotrivă

— Desigur, mai mult pe ascuns –, acum îşi arată duşmănia pe faţă. Iată de ce, trebuie neapărat să mă întorc la Roma cu o victorie triumfală, chiar dacă această victorie mă va costa ultimii sesterţi! înţelegi, Claudius? *Cu orice preţ*!

Claudius mirii – jumătate glumind, jumătate serios:

— Cu orice preţ, slăvite, dar nu cred că şi cu preţul ultimilor sesterţi imperiali!…

Domitianus surâse palid:

— Mda, Claudius, cam aşa este, ai dreptate. Dar cine îşi putea închipui atâta forţăatâta tărie – izbucni el

— La barbarii ăştia de daci, sau de germanici?!

Din nou surâse Claudius. şi, strecurând vorbele cam din colţul buzelor, spuse:

— Nu ei sunt tari, mărite Domitianus, ci noi am

slăbit!

— Oare, Claudius?

— Întocmai, slăvite imperator, întocmai. Legiunile noastre romane nu mai sunt defel romane… Nici măcar marii lor comandanţi!

Împăratul adastă o vreme, cu privirile-i năpădind zarea surie prin fereastră. Câmpia, pustie, se întindea – ursuză, necuprinsă, duşmănoasă, cât vedeai cu ochii.

— Cred că ai dreptate, Claudius. Şi apoi – nu-i aşa? – ne-am întins cam mult. Imperiul nostru, de la un capăt la celălalt al Pământului, nu mai poate fi ţinut în frâu. Nu e zi să nu se răscoale când un popor, când altul şi – să nu te mire! – de multe ori capii răscoalei sunt romani curaţi, răpiţi judecăţii sănătoase de închipuiri de mărire şi înavuţire…

Însoţit de libertul de încredere al împăratului, în încăpere pătrunse un ofiţer:

— Slăvite împărat, un curier din Dacia! vesti el.

— Să intre! porunci, zorit, împăratul.

Nu peste mult timp, curierul păşi înaintea luminatei feţe imperiale:

— Sunt tribunul Aemilianus Tubiscus şi sunt purtătorul unui mesaj de la ilustrul tău slujitor, generalul Tettius Iulianus.

Cu un gest larg înmână împăratului mesajul, dar acesta îl dădu, la rândul său, libertului.

— Citeşte! porunci el.

2. Solia dacă mergea şi mergea. Trecuseră şiruri de râuri cu apă cristalină, intraseră în câmpia largă, pustie, şi totuşi, cât mai aveau de mers! Curieri după curieri cercetau solia şi apoi, în goana cailor, duceau altă şi altă veste la împărat.

Atalatos nu se dezlipea de targa pe care, tot mai puţin, în ultimele zile, Oroles îşi odihnea picioarele întremate. Mare tămăduitor Atalatos! Laudele aduse de

neguţător păreau a nu-l mai bucura prea mult. Numai când privea la gât, lanţul greu de aur, cu chipul marelui zeu babilonian Baal zugrăvit pe o tăbliţă, bucuria îl încerca din nou: lanţul îl primise de la neguţător pentru marea osârdie depusă în tămăduirea picioarelor romanului.

E drept că, uneori, mai ales la ceasurile de seară, când înnopta lângă un focşor, în câmpie, privirile cercetătoare ale prinţului Diegis îi cam furnicau pielea tămăduitorului. Pentru că lanţul acela greu de aur, şi încă alte şi alte giuvaieruri, pe care grecul le ţinea la loc tainic în bagajele sale, nu numai pentru talentul lui de vraci le primise, ci şi pentru îndatorinţa pe care neguţătorul o avea faţă de Atalatos pentru prea multele sale informaţii privind puterea dacilor şi gândurile acestora faţă de romani.

De aceea apleca vraciul privirile, şi de aceea i le tot căta cu arţag Diegis.

Cu „informaţiile” de la vraci, Oroles, în ceasurile puţine de răgaz, umplea răvaş după răvaş şi le repezea înaintea soliei, prin curieri, împăratului, în Panonia. Şi de câte ori se întorcea un curier, el nu uita să trimită alt răvaş, şi alt răvaş, şi altul…

3. Într-o seară, pe când Oroles tocmai gândea că ar fi de poruncă un popas pentru înnoptare, zarea către care sângera soarele desenă un pilc de călăreţi. De departe nu păreau a fi de vreun neam anume: lumina asfinţitului nu le îngăduia să vadă bine ce şi cum.

Abia când se apropiară, solia dacă desluşi, un pâlc de cavaleri romani. Iar Oroles, nu fără uimire, recunoscu în cel care călărea în frunte, pe vechiul său cunoscut, tribunul Aemilianus Tubiscus.

— Salve! salută, vesel, tribunul.

— Salve! răspunse bucuros şi Numa. Dar ce vânt prielnic ni te aduce în întâmpinare, prietene? mai grăi el.

Aemilianus descăleca, îşi îmbrăţişă prietenul, fu prezentat mai marilor soliei dace. Apoi îl trase deoparte şi

începu să-i vorbească în şoaptă.

— …Deci, mâine, în zori!… zise el. O să călărim alături, amice! îi mai şopti lui Numa. Poate-mi mai spui de unele, de altele… Domitianus a promis că te face cavaler pentru informaţiile mai mult decât preţioase ce i le-ai tot trimis…

Seara se colora, tot mai ursuz, în negru, iar câmpia, până atunci întinsă şi prietenoasă, păru dintr-odată vrăjmaşă, strânsă în cuşcă.

Lângă focul mare, Diegis şi Oroles vorbeau tihnit, punând la cale ultimele date ale actului ce avea să se împlinească a doua zi.

Deodată, o săgeată şfichiui aerul rece al nopţii şi se înfipse la o palmă de prinţ.

— Auuu!… îi scăpă acestuia, mai mult de uimire.

Numa se trânti iute în iarbă, apoi, când auzi galopul furului ce trăsese, cu arcul mişeleşte, se-azvârli în şa, uitând de rănile abia vindecâte. Dar până se dumiri încotro a apucat-o mişelul, galopul acestuia abia se mai ghicea undeva, departe, în stepă. Se întoarse abătut, dându-şi seama că, noapte fiind, urmărirea n-are sens.

Îl rugă pe Diegis să pună străji în toate patru zările. Iar pe Aemilianus îl îmboldi să spună ce crede despre întâmplare. Tribunul, însă, n-avea habar, iar când Numa insistă, spuse într-o doară:

— N-or fi fost buri?… ori, poate, cvazi? Că ei nu văd cu ochi buni pacea daco-romană…

Surâzând mânzeşte, Numa veni iarăşi lângă prinţ şi prinse a-i desluşi acestuia pricina pentru care va trebui să fie mai şiret decât vulpea la negocierile cu Domitianus.

— Împăratul are nevoie ca aerul de această pace şi de aceea – să nu te superi – va face orice pentru a-ţi intra în voie şi a te determina, astfel, să accepţi să dea el păcii o coloratură de… victorie romană!

Râseră amândoi.

Peste tabăra liniştită, dezgolită de-un norişor, luna şi-arăta pe cer o faţă albă, rotundă, luminoasă…

4. Deşi o rouă bogată, rece, se-aşternuse peste câmpie, primele raze calde ale unui soare mărinimos o evaporă şi, pe la prânz, prin iarba înaltă, uscată, copitele cailor foşneau ritmic.

Călătoreau în trap săltat, în fruntea alaiului gonind prinţul, Numa şi tribunul Aemilianus, iar în coada alaiului, pilcul de călăreţi romani veniţi odată cu tribunul.

Către seară abia aveau să ajungă în cetatea în care adăsta împăratul, aşteptând solia dacă.

Un cer senin. Înalt le boltea calea şi lumina lui de smarald sădea lumină şi speranţă în sufletele oamenilor.

Caii fornăiră toţi trei deodată, apoi, cel al lui Oroles se opri brusc, bătu pământul cu piciorul, necheză scurt. Călăreţul privi cu atenţie zarea. Departe şi nu prea, o ceaţă pâcicasă, jucăuşă, le venea dimpotrivă şi ceea ce, în această călduroasă zi, li se păruse a fi aburul câmpiei, înţeleseră, acum, că este pârjolul. Cineva dăduse foc, jur-împrejur, de la distanţă imensului Ian de iarbă uscată, rostuindu-i unei morţi groaznice.

— Descălecarea! strigă scurt, de două ori – o dată în dacă, apoi în latină – Numa.

— E foc, da? întrebă, nelinişti, şi prinţul.

— Foc este, da! întări Numa. Cu voia ta, prietene şi prinţe, rogu-te a mă lăsa pe mine mai mare în aceste clipe de groază, da?

Prinţul încuviinţă.

La fel făcu, cu o privire speriată, şi tribunul.

Numa ceru tăcere, apoi împărţi alaiul întreg într-un careu şi ordonă oamenilor, daci şi romani, să folosească spadele şi suliţele drept hârleţe şi începând dintr-un punct, unde lăsară legaţi caii, să se îndepărteze, treptat, scoţând brazde şi întorcându-le cu faţa în jos.

Pălălaia se-apropia, dinspre orizonturi, vertiginos.

Când patrulaterul se lărgi destul pentru a le da posibilitatea să rămână, totuşi, deasupra un petic de aer curat şi, oricum, la adăpost îndestul de pârjol, Oroles porunci câtorva soldaţi să aprindă iarba.

— Să-i dăm foc!? se nedumeriră oamenii.

— Este un ordin! strigă Numa. Daţi foc, să-ntâmpinăm pârjolul cu pârjol, altminteri vom pieri cu toţii, oameni şi animale.

Scăpărară cremenea, aprinseră fitilul; flăcările jucăuşe, minuscule la început, prinseră să dănţuie în jurul lor, şi curând, jur-împrejur iarba începu să ardă vâlvătaie, dar brazdele întoarse şi tălpile oamenilor îndemnau focul să se întindă nu spre înăuntrul patrulaterului, ci spre în afară. Un val de foc se îndreptă, dinspre oameni, spre valul şi mai mare, de foc, care se prăvălea asupră-le.

Întreaga câmpie ardea.

Căldura zilei se transformase în caniculă; broboane mari de sudoare colorau, vii luminiţe în care se oglindea pârjolul, chipurile oamenilor, dar pericolul se tot îndepărta. Ourând, când val cu val de foc se întâlniră, aceasta se petrecu departe de locul unde, adăpostiţi, îşi aflaseră scăparea oamenii soliei dace, animalele lor, garda romană.

Târziu, după-amiază, câmpia arsă, scrum, putu fi călcată sub copite de cai. Animalele mai fornăiau, neliniştite, dar ţinute bine în frâu, mergeau înainte. Tot înainte. Spre cetatea aleasă de Domitianus

PARTEA A PATRA

I

1. Domiţia primi înaintea Senatului vestea că soţul ei, împăratul, a încheiat pace cu dacii. Epistola – printr-un curier secret – i-o trimisese Claudius.

„… Află, stăpână, că învins de marcomani şi izgonit, Domiţian, fie-i slăvit numele, n-a mai avut încotro şi, trimiţând el mai multe semne dacilor lui Decebalus că tare doritor de pace ar fi şi primind, într-un rând, solie mare de

la daci, măritul împărat, soţul tău, a hotărât să fie pace…”

— „*Slăvit fie-i numele*!…” Ptiu, scârnăvia, laşul!… Să se facă de ocara Senatului!… A acestei adunături de bătrâni scârbavnici şi cârtitori, de trântori ce şi-au moştenit titlurile, de coţcari şi libidinoşi!…

Împărăteasa ocărî, astfel, cam o oră până ce, sătulă să tot debiteze înjurăturile împrumutate din tavernele Romei, chemă la ea pe omul său de taină, Cinisius, Miles.

— Să-mi spui, rogu-te, ce-a păzit ceata pe care – singur mi-ai spus-o! – ai însărcinat-o să vină de hac soliei dace în pusta Panoniei.

Micuţul Miles rânji timp, apoi, cu un aer şiret, dar umil, răspunse:

— Dar, stăpână, oamenii mei şi-au făcut datoria până la capăt: mişeii au ars în mijlocul câmpiei! Dintr-un foc ca acela – v-o jur, eu însumi abia am scăpat din ceva asemănător în câmpiile Chaldeei, pe malurile Eufratului… Oasele le-or fi albind şi acum câmpia!… Hi-hi-hi… râse.

Domiţia, care se privea – calm – într-o oglindă de mină, parcă total absentă la spusele omului, se întoarse brusc şi, pocnindu-l în creştet cu obiectul ei de toaletă, începu să-l urmărească prin încăperea destul de îngustă spre a nu oferi vreun refugiu, altoindu-l sistematic, pe măsură ce i-arunca, unul după altul, cuvintele grele în obrajii veştezi, tremurători:

— …Dar ai scăpat, scârnav şi trândav ce-mi eşti, ai scăpat!… Deci se poate scăpa, netrebnicule!… Mai bine ţi-ar fi albit oasele şi ţie pe câmpiile Chaldeei, decât să-mi apari înainte, slugarnic, chipurile, că-mi eşti cu credinţă şi că vrei să mă slujeşti!…

Cinisius Miles se ciuci sub un scaun-balansoar, cu gând să scape de loviturile împărătesei, dar odată înghesuit acolo, se trezi deasupră-i şi cu Domiţia; acum, pas de mai ieşi, Miles!

Înciudată, dar şi poznaşă, împărăteasa începu să se

legene: huţa-huţa, huţa-huţa…

Iar cu fiece legănat chinurile lui Miles se înzeceau, scâncetele sale izbucnind fără istov şi umplând coridoarele palatului.

— …Să-mi spui, dobitoc bătrân, care sunt slăbănogii ce mi-au mâncat sesterţii fără să facă vreo pagubă netrebnicei solii dace… fie ca condusă sau nu de Decebalus!… Să-mi spui, căci altminteri…

Contrariată că de sub scaun nu se mai auzea niciun sunet, împărăteasa se întrerupse deodată:

— Hei, mai trăieşti, nătângule?! strigă ea.

Se ridică, privind năucă la omul care, rânjind fericit, ieşi de sub scaun, încă legănindu-şi capul în ritmul ce i-l imprimase, până atunci, fără milă ambiţul imporial.

— Râzi, încă? izbucni Domiţia, în vreme ce, instinctiv, mâna ei căuta un obiect mai vârtos să-l altoiască pe netrebnic.

— Stăpână, dacă solia dacilor a scăpat… toată!… nevătămată – apoi acesta nu-i motiv să mă pedepseşti, ci dimpotrivă, să mă lauzi!

Când se înfuria, Dorniţiei i-apăreau pe faţă pete mari, vineţii. Iată de ce, privind-o, Miles înţelese că furia ei, acum, este fără margini. Înnebunit de frică, omuleţul abia putu să îngaime:

— Dar, stăpână, Numa…

Abia la auzul acestui nume furia ei păru a descreşte pentru o clipă şi buzele ei, albe, tresăriră:

— Nu mă?! Ce vrei să spui?…

— Păi – se agăţă omuleţul cu disperare de acest pai

— Între romanii ce urmau solia dacă se afla şi tânărul Numa!… pe care – iertat să fiu! – îl cunoaşteţi atât de bine! …

Dar, din nou, petele vineţii se accentuară pe chipul neliniştit al împărătesei.

— Aşadar, deşi ştiai că Numa se află alături de solia

dacă ai dat, totuşi, dispoziţie, să fie incendiată câmpia?!

Condurul ei despică aerul cu viteza unui bolovan aruncat de balistă, dar nu reuşi să spargă decât oglinda mare, argintie, prinsă pe uşa budoarului său, uşă pe care, o fracţiune de secundă mai înainte, ieşise zăludul şi zelosul slujitor.

Împărăteasa se trânti pe o canapea mare, matlasată cu catifea grea de Damasc, bătând mai întâi aerul cu braţele, apoi pernele moi ale canapelei.

— Hoţi!… Pungaşi!… Laşi!… strigă ea. S-au adunat cu toţii la curtea unui papă-lapte!… Mizerabilii! Or să mi-o plătească într-o zi!…

2. Învins de marcomani, izgonit din nordul Panoniei, cât pe-aci să fie luat prizonier, Domiţian n-avusese încotro şi încheiase pace. Dar şi acum, când pacea fusese statornicită, gândul lui se tot îndrepta spre tânărul neguţător Numa: informaţiile acestuia îl serviseră enorm, dar mai ales îi salvaseră tronul! Şi el, care fusese la un pas de a ordona o şi mai crâncenă luptă împotriva dacilor! Cine ar fi putut bănui că barbarul de Decebalus are… mai *are*! – … atât de multe forţe proaspete în rezervă?!

Acum, Domitianus citea epistola iubitei sale soţii, Domiţia, şi nu-şi putea crede ochilor:

— „Iubitule, atât de laş nu te-am crezut! Dimpotrivă, speram să refaci rezervele de aur ale imperiului – şi ale tale, dragule! – pe seama aurului dac. Şi tu?…”

Se plimbă o vreme cu mâinile împreunate la spate, unde ascunsese, parcă, şi scrisoarea, spre a nu o mai vedea şi a-i face gânduri amare. Cuvântul „laşa, ca vechi soldat ce înfruntase nu o dată moartea în faţă, nu-l putea înghiţi. Chiar dacă nu-i fusese aruncat în obraz de veşnicul duşmănos Senat, ci de soţia… propria sa soţie!

— „… Crezi că o să fii primit în triumf la Roina, nu? Să te-aştepţi!… Senatorii care te-au înjurat adesea, acum glumesc pe seama ta în Forum, fără vreo perdea.

Chibzuiesc de pe-acum pe cine să pună în locul tău şi tu? …”

— Şi eu? repetă, ca un ecou, glasul împăratului. Eu

— Ce să fac? Claudius, Claudius…

Se îndreptă spre una din uşile mascate cu drapuri grele ale încăperii. Cel chemat îşi făcu apariţia:

— Trebuie, i se adresă, surd, împăratul, să pornim neîntârziat spre Roma. Dar – mă asculţi? – neîntârzi-al!

Claudius îl privi neînţelegând pricina acestei supărări.

— …mă-nşală cu ultimul pretorian! pufni Domitianus, dintr-odată neguros. Târfa! mai aruncă el. Am repudiat-o, am reprimit-o, e dragostea mea cea mare şi ura care-mi mistuie fiinţa! S-aleg, numai, la un fel cu dacii şi o să sfârşesc cu ea. Definitiv, auzi! De-fi-nitiv!

O ură adâncă, neagră, fără oprelişti, adumbri privirile sale limpezi, încât Claudius se simţi atins de fulgerul ce se degaja, greu, din uitătura imperială, fulger, care ar fi strivit şi ars sub el cu patimă persoana Domiţiei, de-ar fi fost de faţă.

n

1. Oroles sosi înfrigurat la Roma.

Gemenii – din nou laolaltă toţi patru – se sărutară, se îmbrăţişară îndelung, aduseră ofrande unui zeu pe care – numai ei ştiau de ce – îi asemuiseră cu Gebeleizis şi întruparea acestuia pe pământ, Zamolxe: Jupiter Ultor i.

Dar nici nu despachetaseră bine, şi o sclavă ascunsă de văluri poposi pe înserate, anunţându-l că „marea stăpână doreşte să-l vadă urgent şi neapărat44.

— Unde? întrebă Oroles.

Sclava surâse enigmatic:

— Nici eu nu ştiu, stăpâne.

— Atunci?…

— Atunci… rămân până ce eşti gata şi… te conduc eu!

Tânărul zâmbi:

— Eşti Pithia personificată! Parcă spuneai, o clipă în urmă, că nu ştii unde mă aşteaptă stăpână ta!

— Aşa este! Dar… mă voi lăsa condusă de tainicul fluid, o undă nevăzută, care mă leagă de stăpân*a noastră şi* astfel te voi duce exact acolo unde te aşteaptă ea!

Oroles se grăbi, lăsă gemenilor porunci, apoi îşi puse o togă mai ponosită şi o urmă pe sclavă.

Fu dus într-un cartier popular al Cetăţii eterne. Case cu mai multe caturi, cu pereţii coşcoviţi apăreau dintre zidurile înalte, care ascundeau, binecuvântate de răcoarea tamaiişeilor şi a plopilor, farmecul unor grădini aranjate după moda orientală, ascunzând la rândul lor case moderne, doar cu un singur cat, despre care frumoasa sclavă îi spusese că sunt construite abia în ultimul an, pe locul unor mizere locuinţe demolate.

— Locul costă puţin şi foarte multe familii de patricieni au pus ochii pe acest cartier; cumpără mai pe nimic cocioabele ce le vezi, stăpâne, apoi le dărâmă şi tocmesc arhitecţi tineri, abia sosiţi de la şcoala ateniană, talentaţi şi îndrăzneţi care, priveşte, iată ce minunăţii pot scoate!…

Trecură apoi pe lângă un şir de prăvălii şi taverne insalubre. Sute de oameni foiau pe strada îngustă, prin mijlocul căreia, printr-un şănţuleţ, se scurgeau zoaiele şi gunoaiele; un miros greu, persistent, îl făcu pe Oroles să se întrebe dacă aerul acesta pestilenţial nu inundă şi frumoasele case abia înălţate, firav apărate de ziduri înalte şi grădini.

— Mai mergem, încă!? întrebă Oroles nerăbdător.

Străbăteau străduţe, ulicioare, piaţete schimbând mereu direcţia, de parcă ciudatul său *cicerone* s-ar fi temut de urmărirea unor ochi nevăzuţi.

Din. nou se pierdură în labirintul unor ulicioare imunde pe care – o, Jupiter! – n-ar fi fost defel un noroc să

te abaţi în nopţile fără lună! O nerăbdare agasantă începu să-l stăpânească; întrebă iar, dar sclava se mulţumi să-i răspundă printr-un gest care se voia liniştitor.

Senzaţia că se învârt în cerc i se accentuă, pe măsură ce străbăteau cartier după cartier, şi curând avu şi confirmarea acesteia: ajunseseră lângă Circul Flaminius.

— Răbdarea ta, o, stăpâne – spuse sclava – a fost, ştiu, greu încercată! Să sperăm că răsplata ce o vei primi va fi pe potrivă! surâse ea şi-i făcu semn să intre într-o *popina* curată, se pare destul de frecventată de lumea bună a Romei.

Intră singur, sclava continuându-şi – cine ştie către ce destinaţii ciudate – drumul ei alambicat care, se pare, n-o obosea defel.

La mese erau aşezaţi câţiva tineri rafinaţi, dar şi câţiva gladiatori la modă, adulaţi de romani, adulaţi mai cu seamă de prea frumoase patriciene, care nu se încurcau în nişte principii arhaice şi desuete şi care nici măcar nu căutau să afle originea sau naţionalitatea acestor demni urmaşi ai lui Hercule. Printre mese, tinere fete, îmbrăcate în tunici uşoare şi cu ochii bine puşi în valoare de farduri provenite din îndepărtatele provincii orientale, se lăsau strânse în braţe de musculoşii luptători ai arenelor, care le mângâiau cu mişcări greoaie de parcă s-ar fi luptat sub privirile a sute de mii de oameni cu fiarele şi nu ar fi strâns în braţe trupurile firave ale unor fiinţe gingaşe.

Ochii lui Oroles iscodiră mai departe; dar femeia căutată nu era. Intră alături, într-o sală în care uruitul zarurilor aruncate spunea de la sine ce destinaţie avea încăperea. Aburul vinului şi căldura trupurilor înfierbântate făceau atmosfera irespirabilă, deşi atât bărbaţii, cât şi cele câteva femei păreau a socoti altfel: înfierbântaţi de aripa nevăzută a zeiţei Fortuna, care ba îi proteguia, ba îi părăsea brusc, ei jucau pierduţi, eliberaţi de orice alte gânduri, în afara unuia singur – să câştige!

O mână fină, parfumată, îi atinse abia simţit pleoapele, i le închise, în vreme ce, suav, o voce îi susură la ureche:

— *Dulcissime domine*[97], pe mină mă cauţi cumva?

Se întoarse – Domiţia. O mască mică îi acoperea ochii, dar Oroles nu se putea înşela: în faţa sa… mai bine spus în braţele sale… se afla Domiţia.

Se sărutară. Lung, de parcă femeia ar fi avut credinţa că l-ar putea absorbi.

— *Veni*! spuse ea, în sfârşit, trăgându-l uşor de mână. *Veni, du cissime*

Pătrunseră, printr-o uşă abia vizibilă în perete, mascată de o draperie, într-o încăpere mică, tapisată, ca interiorul unei lectici, într-un vişiniu cald, în mijlocul căreia se afla un pat oriental rotund, pe care, lascivă, o sclavă aproape goală se strădui să se facă nevăzută cât mai repede între aşternuturi.

— Micile mele nebunii de o clipă… se scuză Domiţia şi privirile sale îmbrăţişară voluptuos pe Oroles. E singura modalitate care mi-a permis, cât timp mi-ai lipsit, să-ţi rămân credincioasă, mai adăugă împărăteasa.

Cubiculul[98] acesta vecin cu popina părea anume amenajat pentru întâlnirile vinovate ale Domiţiei. Lăsă să-i alunece, una câte una, veşmintele cu care ieşise în sala cea mare; cu pletele libere lăsate peste spatele dezgolit, grele de arome orientale, râzând promiţător, Domiţia se aruncă în braţele tânărului…

După o vreme, se treziră din dulcele somn ce urmase vulcanicei întâlniri, amândoi o dată. Domiţia se ridică uşor, îl sărută pe pleoapele încă grele de umbra somnului, apoi, alintându-se, îi şopti:

— O, nox mihi candida A /

---

97 Prea scumpul meu stăpin (lat.).

98 Cameră de culcare, dormitor. r‘ O, ce noapte minunată ! (lat.).

Bărbatul se ridică în capul oaselor.

— Ar cam trebui să plec, Domiţia…

Îl apucă strâns, îl înlănţui, se contopiră iar într-un singur trup.

— Nu!… Nu te mai las!… Te voi ţine, de-acum, numai pentru mine!…

Îl sufoca cu dragostea ei nesăţioasă.

— Şi totuşi – spuse el, de astă dată ferm – voi pleca, iubită Domiţia. Am treburi urgente, despre care, vreau nu vreau, trebuie să-mi amintesc!

O privi lung, cât putu el de îndrăgostit, apoi spuse, parcă dezmierdând-o:

— De altfel, şi. tu…

— Şi eu! făcu ea, mirată.

— …ai treburi ce nu. suferă amânare, nu?

Femeia se întristă, îl părăsi, retrăgându-se în aşternut, iar privirile ei ţintuiră tavanul.

— Da… mai spuse, moale, după o vreme. Da…

Dar parcă smulsă brusc din gânduri de simţăminte mult mai puternice, se repezi asupră-i, din nou înfocată, din nou nesătulă de dragoste. Domiţia nu mai ştia de sine. Puse capul pe pieptul puternic, cald, al bărbatului, alintându-l cu şoapte de dragoste, iar când acesta o întrebă: „Pe când… ceea ce ai hotărât?”, împărăteasa gemu deznădăjduită:

— Nu ştiu… Nu mai ştiu!…

Oroles se supără.

O îndepărtă brutal, scârbit, de la sine, o certă:

— Credeam că mai eşti şi altceva decât femeie!…

— Lasă-mă!… Mai lasă-mă!… se rugă, ea încercând iarăşi să şi-l apropie şi căutându-i trupul cu mâinile.

Dar bărbatul se ridică repede din aştenut.

— O, ce frumos eşti! Eşti frumos ca… ca Hercule! gemu ea, într-o nouă încercare de a se prinde de el.

Oroles începu să se îmbrace. Trăgea nervos de haine,

bombănea surd:

— …Voi pleca!… Voi părăsi imediat Roma!… Mă voi întoarce în Iberia mea natală!…

Îşi potrivi cutele togii, se strădui să le aducă la ascultare, dar haina, aruncată seara cum se nimerise, nu prea mai avea chef să se astâmpere în tiparele ce i impunea tânărul.

— …Şi acolo sunt femei, şi încă nobile şi frumoase!…

— Numa! strigă, disperată, Domiţia, care, goală, rămăsese părăsită în aşternut, ca o naufragiată pe o plajă pustie. Numa, voi face cum hotărăşti tu! Porunceşte orice, dar revino! Te ro-o-o-og! hohoti ea.

Srigătul ei disperat păru a-l îmbuna. Se reîntoarse, azvârli însă doar toga. Domiţia, cu lacrimile în ochi, îl privea cu o dorinţă mută şi, cedând, parcă, rugăminţii ei, se dezbrăcă repede, vârându-se la loc, în aşternut.

Domiţia se contopi toată în carnea iubitului.

— Da, dragule, da… Nici Senatul nu îl mai rabdă şi nici patriciatul! Iar eu… eu… nu mai… Eu doar pe tine!…

Oroles reuşi să se smulgă o clipă din neostoita poftă a buzelor ei.

2. Domiţia Longina, deşi târâtă în vârtejurile dragostelor ei, îşi dădea seama, totuşi, că într-adevăr, ultimul dintre flavir, Domitianus Titus, trebuia să moară, atât era de urât în păturile largi ale societăţii.

…Şi nu începuse rău domnia lui Domiţian. Fiul primului împărat roman de origine nesenatorială, Vespasian, şi al Domitillei, încercase să facă uitate originile sale modeste. În definitiv, tatăl său, deşi ilustru ca soldat şi, apoi, ca împărat, nu era decât fiul unei familii de rang ecvestru, al cărei şef nu depăşise modesta funcţie de vameş la Reale, în Ţara Sabinilor. Domiţian s-a voit un original, n-a dorit defel să urmeze o politică pe linia aceleia promovate de iluştrii săi înaintaşi – Vespasian şi Titus. Dimpotrivă, sprijinindu-se pe armată şi pe garda

pretoriană, căreia i-a dat puteri mult mai întinse decât le avusese sub tatăl şi fratele său, Domiţian a urmat o linie autocratică, creând nemulţumirea îndeosebi a patriciatului şi a Senatului roman. Orgolios, vanitos, violent, Domiţian, întocmai lui Caligula şi Nero – poate cei mai urâţi împăraţi ce-i precedaseră

1 Dinastie de împăraţi romani: Vespasian, Titus, Domiţian (69 – 96 e.n.).

— A revendicat titlul pompos de *jdominus et deusu* 1 apoi după numai patru ani de la înscăunare, s-a proclamat *„cenzor perpetuul*reuşind, astfel, să intre total în conflict cu aristocraţia senatorială, care a început să retrăiască zilele terorii de sub Nero, Caligula, Tiberius... La cea mai mică bănuială, unul sau altul dintre senatori era acuzat de *„*crir*aen laesae maiestăţis”,* pl[99]erzându-şi nu numai viaţa sau libertatea, ci şi averea şi onoarea familiei.

...O ceaţă deasă, stătută, pluteşte de multă vreme asupra Romei. Şi, iată, din această ceaţă se întrupează totuşi, opoziţia care, cu orice preţ, este gata să pună capăt firului unei vieţi tiranice şi hulite – cea a lui *„*domi*nus et deus, im*pe*rator et cenzor per*p*etuus, Ge*rm*anicus et Dac*i*cus Tit*u*s Fla*v*ius Dom*i*tianus

Demult, în anii tinereţii sale, când Domiţianus se afla departe, într-una din provinciile orientale ale imperiului proaspăt alipită de fratele său, Titus, în timp ce petrecea în grădina de portocali, lauri şi ficuşi a unui nobil guvernator, împinsă de la spate, biciuită, fusese adusă dinaintea ilustrului oaspete de os imperial, de către slugile marelui magistrat, o roabă măslinie, Cu priviri şirete în ochii plânşi.

— Ştie să ghicească viitorul unui om sau al unui imperiu, spusese, râzând gazda.

Roaba, prăvălită cu faţa în ţărână la picioarele

---

99 Crima de les-maiestate, crimă de stat.

gazdei, plângea încet, fără speranţă.

— Ia să văd! – o lovise guvernatorul cu vârful. sandalei. Viitorul tău îl poţi ghici?

Domiţian privea încurcat scena. Nu era o fire care să nu suporte scene şi mai puţin „comice" decât aceasta dar el, personal, nu siluise sau nu lovise niciodată o femeie, fie ea şi sclavă!

Privea roaba care-şi ştergea ochii – dintr-odată hotărâtă – cu podul palmei.

— Îmi pot ghici şi viitorul meu, spusese ea cu o voce guturală. Dar mai întâi dă-mi voie, domine, să-l ghicesc pe-al tău!

Guvernatorul râsese – deşi pe faţă i se aşternuse zăbranicul neliniştii.

— Ba, pe al tău mai întâi!

— Bine, făcuse roaba, împăcată cu soarta. Bine, domine, mi-l voi ghici… Fii bun şi porunceşte să mi se deie un pocal cu vin…

Tot râzând în silă, guvernatorul făcuse un gest, şi roabei i se dăduse un pahar cu vin de Chios.

— Aaah, că bun mai fu! Am mai băut, de câteva ori, vin, la viaţa mea, da' ca ăsta!… gemuse ea de plăcere, parcă mai revenindu-şi. Apoi îşi săltase pe jumătate trupul din ţărână unde se prăvălise şi, rămasă în genunchi, începuse să lălăie melopeic, tot tresăltându-şi umerii şi închipuind un dans cu atât mai ciudat, cu cât numai partea de sus a corpului ei se mişca convulsiv. Şi deodată, rămăsese, parcă, în transă. Comesenii guvernatorului – obişnuiţi, probabil, cu astfel de spectacole

— Râdeau pe tăcute, în vreme ce Domiţian şi tribunul care îl însoţise în această vizită stăteau înmărmuriţi.

Roaba rămăsese astfel o vreme destul de lungă, cu chipul îndreptat spre cer, dar cu pleoapele ascunzându-i siniliul primăvăratic al ochilor.

Într-un târziu, buzele ei prinseseră a fremăta, apoi,

murmurul devenise inteligibil, şi oaspeţi şi gazde tresăriseră când ea le grăise:

— Voi fi biciuită! Ai-ai, cât de nemilos voi fi biciuită! Apoi, călăul îşi va face datoria poruncită de guvernator şi voi fi… ah, voi fi… ucisă… strangulată. Şi numai un singur om îmi va putea fi de ajutor! Unul singur. aici de faţă! El va putea… are acest drept!… să ordone ca porunca guvernatorului să nu fie împlinită! Acel om… acel om…

Trupu-i fusese iarăşi cuprins de convulsiile acelui dans închipuit şi, când Domiţian tocmai se întreba, aiurit, ce va să mai urmeze, roaba se repezise deodată la picioarele sale, i le îmbrăţişase într-o lungă încleştare, apoi, ridicându-şi privirea, i se uitase drept în ochi:

— Acel om – spusese ea răspicat – eşti tu, stăpâne, os domnesc, tu însuţi sortit a fi *dominus et deus* peste popoarele acestei lumi!

O tăcere grea se aşternuse între oaspeţii guvernatorului. Apoi gazda făcuse un semn şi sclavii ce aduseseră roaba se repeziseră s-o ridice. Domiţian, atunci, s-a ridicat şi a cerut ascultare:

— Ilustrissime, s-a adresat el gazdei sale, am avut onoarea de a-ţi fi oaspete; mai fă-mi, rogu-te, onoarea şi de a-mi împlini o rugăminte: porunceşte ca această roabă să fie lăsată să plece în voia ei!

Guvernatorul a roşit; apoi, când chipul său se făcuse aproape vânăt, a rostit:

— Slăvite Domiţian, dar eu am dat deja o poruncă: această roabă să fie ucisă. Acum… se oprise încurcat.

— Acum – a râs Domiţian, spre a mai destinde încordarea zugrăvită pe chipurile tuturor – fă-mi şi mie acest hatâr dacă ţii să rămânem… prieteni.

— Dar, slăvite!… încercase guvernatorul, de când mă aflu în fruntea acestei provincii din graţia răposatului tău părinte, Vespasian, n-am revenit vreodată asupra vreunei porunci…

— Da? a râs Domiţianus, şi tribunul care îl însoţea şi care începuse a-i descifra firea, zărind întipărindu-i-se pe chip acel rictus de rele prevestitor, a înţeles că partida este de rău augur pentru guvernator. Da? mai făcu el. Oare nu poţi ceda în faţa rugăminţii unui oaspe, a unui oaspe care, uite, îţi va oferi, drept recompensă, prietenia lui?!

Guvernatorul, din stacojiu, devenise palid: simţea şi el că lucrurile luau o întorsătură cel puţin nedorită.

— Ar… ar fi o… o soluţie… bâiguise el.

— Ei, s-o auzim! a spus Domiţian, la picioarele căruia, parcă moartă, rămăsese roaba.

— Ar fi… ca tu, slăvite Domiţian, să primeşti a-ţi dărui această roabă. Aşa, da, este posibil s-o smulgi morţii ce-i este deja sortită. Este… este un obicei al pământului.

Domiţian şi-a privit însoţitorul ironic. Şi, cu aceeaşi ironie şi în glas, i-a spus:

— Ai auzit, bunul meu prieten? Gazda noastră a hotărât să-mi facă acest mare hatâr de a o salva pe roabă nu îndeplinind rugămintea mea, cuvântul meu, ci dorinţa lui, cuvântul lui! Ai auzit? Oare eu, Domiţian, fiu de împărat şi frate de împărat, am auzit bine?

Tribunul s-a foit pe patul pe care se afla lungit, apoi s-a ridicat şi, apropiindu-şi buzele de urechea lui Domiţian, a şoptit:

— Primeşte, slăvite, primeşte! Să nu jignim gazdele noastre, e mai bine!

Domiţian, însă, a izbucnit în râs.

— Să le jignim?! Dar de unde, prietene, ce, parcă buna noastră gazdă o să se supere din atâta lucru?! Şi, întorcându-se brusc spre guvernator, a adăugat: Doresc…

* insist ca această femeie să fie lăsată slobodă, liberă de orice năpastă, nu după obiceiul pământului, şi nici după alte… obiceiuri, ci pentru că aşa doresc eu! E… e… o rugăminte! a mai spus el.

Guvernatorul cedase. Bine dispus, Domiţian s-a

ridicat şi a făcut semn roabei să-l urmeze în grădină, undeva după tufele unei roze. Acolo ea a îngenuncheat iar dinaintea lui, cu arătătorul dreptei sale urmând liniile din palma romanului şi cu chipul ei arămiu luminat de razele bogate ale astrului zilei.

— Vei domni tu însuţi, luminate, peste tot imperiul… Vei domni… mult…

— Cât? făcuse romanul.

— Vei domni… cincisprezece ani – niciun an mai mult. Dar în toţi aceşti ani vei avea parte şi de bucurii

— Puţine, dar mari: vei învinge popoare, vei cunoaşte gloria deplină, oamenii vor tremura înainte-ţi…

Ochii lui Domiţian zâmbeau.

— Şi… femeile? Cu femeile – ce se-arată?

— Cu femeile… îl îngânase, tărăgănat, roaba… ele… vor fi multe… şi frumoase!… dar nu vor iubi decât gloria ta, puterea ta…

Chipul lui Domiţian se adumbrise.

— Mda, dar soţia?

— Soţia… nici ea… nici ea nu te va iubi. Iar prietenii… şi slujitorii tăi… O, stăpâne, să ai mare pază faţă de ei, căci te vor trăda când te vei aştepta mai puţin şi… o, nu! Mă îngrozesc eu însămi!

— Spune! Spune, piază rea! o înghiontea romanul.

— Ei bine, de mâna lor vei muri! Ei te vor trimite în braţele zeilor, iar soţia ta…

O lovitură de cizmă o aruncase pe roabă cu faţa în ţărână.

— Piei, jivină, îi strecurase el, cu venin.

Apoi, lăsând-o acolo, îşi alcătuise la repezeală un chip vesel şi, fluierând zglobiu, ieşise de după tufa de trandafiri şi venise la masă.

Cheful continuase până în zot i.

Când îşi petrecuse oaspeţii şi-l văzuse pe Domiţian instalat în lectică şi pornit spre rosturile sale, guvernatorul

a oftat uşurat; dar după o vreme, i-a spus soţiei sale:

— Când va ajunge el împărat sper să fiu demult plecat în lumea nefiinţei!

3. Domiţian ceru – parcă presimţindu-şi sfârşitul – să i se pregătească un festin.

În timpul mesei, lungit pe patul său, cu pocalul de aur aromind de parfumul vinului de Falern, Domiţian, numai în tovărăşia vechiului său prieten, *tribunul* Mucius, abia întors din Antiochia, unde era guvernator, cugeta cu glas tare, năpădit de amintiri:

— Ţi-aminteşti, Mucius? Roaba aceea… Cea din grădinile predecesorului tău?!… Care trebuia ucisă şi care a fost iertată datorită intervenţiei mele!?

Prietenul îşi muie buzele în pahar, savură îndelunp licoarea aceea sacră, vinul de Falern, apoi spuse:

— S-ar putea s-o uit? Parcă o văd aievea înaintea ochilor mei, prosternată la picioarele tale…

— Ei bine, o mai fi în viaţă, n-o mai fi… Dar tare mult aş da s-o pot vedea iarăşi!… Ani şi ani am trăit, am iubit şi am luptat sub semnul prevestirilor ei. Ei bine, ştii care a fost cea mai grozavă dintre ele.

?!

— Cea privind anii domniei melc!

— Adică?

— Mi-a spus – uite, parcă şi acum îi aud glasul – că voi domni doar cincisprezece ani. Nicio clipă în plus! Şi?! – Şi?… repetă, uimit, şi Mucius.

— Şi? S-au împlinit, la 13 septembrie, cei cincisprezece ani!

Vădit tulburat, Mucius spuse cu glas tare:

— Astăzi suntem în…

— …28 septembrie!… surâse Domiţian. Ei? Ce ai de spus?

Mucius ridică pocalul:

— Ce să spun?! În sănătatea ta şi pentru încă – cel

puţin – cincisprezece ani de domnie!

Ciocniră, râzând. Apoi, în vreme ce împăratul ciugulea câteva boabe de strugure, Mucius întrebă:

— Dar Domiţia?… Ce mai face?

Domiţian surâse ironic.

— Ce să facă?! Bine… Cine ştie în braţele cărui gladiator o fi acum!…

Mucius zâmbi încurcat:

— Ei, şi tu, slăvitul meu prieten! Prea eşti bănuitor!

— Eu – bănuitor?! Domiţian simţi nevoia să se ridice puţin. Sunt, pur şi simplu, înconjurat de târfe, ucigaşi care-mi doresc sfârşitul şi sclavi care, deşi eliberaţi, nu-şi pot concepe altfel traiul decât, pentru un pumn de *sesterţi*, să-şi pună grumazul sub piciorul unui nou stăpân!

Un pas uşor parcă se făcu simţit spre atrium, dar Domiţian nu-i dădu atenţie.

— Nu mai am încredere în nimeni, dragă prietene, în nimeni! Iată, Parthenius! L-am făcut un om liber, l-am înălţat în sferele cele mai înalte!…

— Comandantul gărzii?! făcu, uimit, Mucius.

— Întocmai! Şi el? Unde-i este recunoştinţa?! Complotează împotrivă-mi cu îmbuibaţii de senatori…

— Slăvite?

De după o perdea apăru Crispus. Livid, cum îi era felul, făcu un pas spre împărat.

— Crispus!?

— Aştept, pentru noapte, slăvite, poruncile ce le ai de dat!

— Da, poruncile… repetă, ca în transă, împăratul. Sorbi din pocal, apoi, parcă uitând de Crispus, coborî numai puţin vocea şi-i spuse mai departe lui Mucius: De-aceea te-am chemat, prietene. Să te numesc comandantul gărzii în locul blestematului ăstuia de Parthenius. Cu tine mai marele gărzii şi cu Crispus – se întoarse el spre libert, care aştepta, într-o atitudine de resemnare

— Nu voi avea a mă mai teme de nimeni. Cu atât mai mult cu cât, iată, de un an îmi tot vin veşti rele din Dacia, unde barbarul de Decebalus încalcă tratatul, îşi întăreşte cetăţile, construieşte maşini de luptă plătind aur mult inginerilor mei, care şi ei, pui de robi, au dezertat pentru a se pune în slujba duşmanului celui mai învederat al Romei! Va trebui, înţelegi, să i se dea o lecţie barbarului, iar această lecţie eu singur i-o pot da. Ştiu, acum, şi care-i este slăbiciunea, şi în ce îi stă tăria!

Şi din nou făcu o pauză, sorbind agale din vinul răcoros.

— Bei un pahar, Crispus? îl întrebă, deodată, pe libert.

— Cu voia ta, slăvite!…

Ciocni cu Mucius, îi făcu semn libertului să bea. Apoi, când Crispus puse paharul pe masă, gol, îi porunci:

— Pentru noaptea aceasta parola gărzii este „împăratul petrece!”

„Crispus zâmbi:

— Dar, slăviţe, parola i-o vei da lui Parthenius!?

— Nu – i-o vei transmite tu lui Parthenius! Eu… eu nu mai vreau să-l văd.

Crispus tuşi încurcat.

— Se va supăra, slăvite 1

— Ei, şi?

— Poate, totuşi…

— Nu – transmite-i parola! Spune-i că am de discutat cu prietenul meu, cu vechiul meu prieten Mucius. Nu voi fi aici nici măcar pentru Domiţia. E clar?

*

4. Crispus se grăbi spre aripa palatului care îl găzduia pe comandantul gărzii.

Un pretorian îl introduse imediat în apartament; Parthenius lua masa, singur, fără poftă, mai mult zvârlind bucăţile de carne celor doi dulăi uriaşi, germani, de care

nu se despărţea decât arareori.

— Ei, dar ce-i mutra asta acră?! râse el, dând cu ochii de Crispus.

Libertul îşi arătă colţii:

— Lasă glumele şi ironiile şi mai lasă şi câinii: n-avem multe clipe de pierdut.

— Zău?! se alertă, oarecum, comandantul gărzii. Da' ce s-a-ntâmplat?!

— Domiţian ţi-a trimis parola prin mine: „Împăratul petrece".

Chipul lui Parthenius se posomorî:

„— Zău?! Şi de ce s-a îmbufnat, mă rog?

Crispus rânji:

— Îmbufnat?! Da' de unde! E supărat foc… Pe tine îndeosebi!

— O să-i treacă, pufni, totuşi, Parthenius.

— Da, dar mai întâi o să te îndepărteze pe tine 1 Ştii de ce l-a chemat la Roma pe guvernatorul Antiohiel, Mucius?

Parthenius. se ridică anevoie, bău repede un pocal cu vin, apoi clătină din cap: „Nu, nu ştiu!"

— …Ca să-l pună în locul tău!…

Chiar de ar fi primit o lovitură de măciucă în moalele capului, comandantul gărzii n-ar fi rămas atât de năucit.

— …Iată de ce – continuă Crispus – trebuie să ne grăbim cu…

În sfârşit, Parthenius îşi reveni.

— Bi-bine, spuse el, dar Domiţia nu mi-a adus cei 20 de mii de dinari, iar soldaţii mei…

Crispus râse cu gura până la urechi.

— Te-ai trezit, ori – ba?! Eu îţi spun că eşti la un pas de descăpăţânare şi tu!… Lasă-i dracului de bani! Acum e vorba de viaţa ta! Poate şi de a mea!… adăugă el cu glas încet.

Parthenius, ca toţi germanicii, cugeta greu. Se învârti

o vreme cu mâinile adunate la spate, apoi, când – se vede – luă hotărârea, spuse:

— Pe el… pe Domiţian… cine l-ar putea ajuta aici, la Roma?!

Crispus se gândi puţin.

— Mai nimeni. Senatorii – numără el pe degete – nu, restul trupelor, nici atât. Poate… *

— Poate? făcu nerăbdător Parthenius.

— Poate… gladiatorii! Ca şi Nero, ca şi alţii înainte-i, i-a îndrăgit şi a ţinut la ei…

Apucând centura de care se afla agăţata spada şi aşezându-şi coiful pe cap, Parthenius porni spre ieşire:

— Crispus, bătrâne, de-acum zarurile au fost aruncate.

— Dar Domiţia?… Domiţia? mai spuse Crispus.

— Domiţia? încă înainte de prânz m-a rugat să termin „afacerea” în ziua aceasta. În câte suntem?

Crispus se opri.

— Păi, spuse el, pe gânduri, mai sunt paisprezece zile până la *calendele* lui octombrie!…

— Va fi o zi însemnată, ţine minte! mai aruncă Parthenius, şi se făcu nevăzut spre tenebroasele coridoare ale palatului.

5. Tiranul e mort!

— Dărâmaţi-i statuile!

— Uitaţi-i chipul!…

— Dărâmaţi!… Uitaţi!…

Glasurile acestea nu erau ale prostimii – deja adunate în Forum, şi nici ale unor oameni de strânsură; cei care urlau asemenea îndemnuri erau venerabilii senatori, părinţii imperiului. Moartea împăratului – vestită de călăreţi din garda ce ar fi trebuit să-l apere – stârnise nu numai bucuria celor ce, ani şi ani, fuseseră umiliţi de Domiţian, dar şi o descărcare de curaj care, acum, după dispariţia celui ce. îi urgisise, trebuia materializat fie şi în

această oarbă furie de a-i distruge – multe şi peste tot răspândite – statuile ce îl preamăriseră pe cel ce fusese „*dominus dt deus*, *imperator et cenzor perpetuus*… u

Coborând din lectică, Oroles privea acest brav *populus romanus* ce, după momente de derută, realizând pieirea celui ce le fusese împărat, pornise, cu un zel greu de bănuit, să distrugă tot ceea ce mai putea aminti „domnia tiranului”, îndemnat de zeloşii senatori.

Îşi întoarse privirea de la ei: vulgul! Şi el îi dorise moartea; mai mult, acţionase cu toată energia şi priceperea sa să-i grăbească sfârşitul, dar un mort este, totuşi, un mort, chiar dacă ţi-a fost cel mai mare duşman.

Salută câţiva onorabili membri ai Senatului, se opri îndelung cu unul dintre ei, care îi datora multe mii de dinari şi pe care, de i-ar fi cerut, n-ar fi avut de unde-i înturna nici de s-ar fi vândut şi pe sine.

— Salve…

— Prăpăd mare!… începu Oroles, neutru, arătând fragmentele de statui răspândite pretutindeni în Forum.

— S-a dus tiranul!… Spurcatul!…; Cel fărădelege!… Cel care nega dreptul sacru al Senatului!… Gura bătrânului turuia ca o moară, în vreme ce sandaua sa fărâma cu furie, în ritmul sacadat al celor rostite, o frântură de statuie care, nu mult timp în urmă, mai reprezenta dreapta împăratului.

Oroles râse:

— Dar ce-are a face statuile?…

— Senatul nu-l va ierta! Senatul va hotărî… Negreşit că va hotărî!… împotriva nemernicului o damnatio *memoriae! Da, d*a[100]! Aşa va fi!…

Oroles iar râse:

— Dar, ilustrissime, cu Domiţia ce va fi?

Bătrânul, neostoit, continua să trăncănească:

---

100 Martelarea numelui din inscripţiile publice.

— Domiţia a apărat naţiunea! Ea şi cu Parthenius!… Ei, da, au ţinut partea Senatului, au…

O mulţime furioasă de gladiatori, cu spadele în mâini, pătrunsese în Forum.

— Să-l răzbunăm pe trădatul Domitianus! strigau ei.

— Pe bunul nostru împărat!…

— …care ne-a arătat milă şi îndurare!

— Să sfârşim cu curva de Domiţia Longina şi impotenţii de senatori! vocifera gloata gladiatorilor.

În jurul lor, loviţi cu latul spadei sau chiar cu tăişul, curajoşii locuitori ai Romei, care se nărăviseră de-a binelea în a distruge statuile fostului împărat, cădeau năuci, pardosind Forumul cu trupurile lor.

— Fereşte-mă de nelegiuiţi! chiţăi bătrânul senator, gata să se ascundă în cutele togii lui Oroles.

Tânărul îl trase repede în spatele unei statui masive, apoi îl cără cu sine pe o uliţă îngustă, dosnică. Alergară o vreme până ieşiră la drumul cel mare ce ducea la Palatium şi, pe care, umăr lângă umăr, înzăuaţi, veneau, călare, cei din garda comandată de Parthenius.

— Aha-ha-ha! zbieră bucuros, cu un behăit de ţap, senatorul. Acu, să-i văd pe gladiatori!…

Mai merseră o vreme – de-acum liniştiţi.

— Şi-o să avem împărat nou!? spuse, după un timp, Oroles.

Bătrânul îl privi scurt, serios.

— Dar cum? Senatul o să aibă grijă să…

Oroles îl opri din tiradă:

— Senatul… s-a şi gândit, oare, la cineva anume?

— S-a gândit.

— Dacă nu-s indiscret?…

Dar nu mai era nevoie de vreun imbold.

— La cel care l-a sfidat tot timpul pe acest desfrânat de Flaviu!

„Iată-l pe Domiţian şi desfrânat!” surâse Oroles.

— …L-am numit pe Marcus Gocceius Nerva, senator şi el, şi care a suferit din plin teroarea lui Domitianus, şi i-a vrut numai răul!…

Domitianus îl exilase, ce-i drept, pe Nerva, dar numai câteva luni şi numai la Tarent. Dar, iată, i se pusese pe cap cununa de martir!

— Iubite, mai cuteză senatorul, la domnie nouă mai pică şi pe la cei ce l-au sprijinit pe noul imperator câte ceva… O să-mi pice şi mie! Dar acum, n-ai ceva dina*ri să* mă împrumuţi?

6. În aceeaşi noapte o întâlni pe Domiţia într-un colţ ferit al grădinilor de pe Palatin. O îmbrăţişă urându-i drum bun pe cărările nebănuite ale autoexilului în care singură se arunca.

— E bine să lipsesc o vreme de la Roma, spuse ea. Deşi…

Îl privi pe Crispus, aştepta puţin mai încolo.

— …Deşi… o să-ţi duc dorul!

Oroles surâse:

— 11 ai pe Crispus…

— Doar n-o să mă cobor până la un libert! se oţărî, jignită, ex-împărăteasa. Şi-apoi, e-un sărăntoc, n-a agonisit nimic!

Ultimele vorbe îl făcură să râdă pe Oroles.

— Ei, asta-i bună! laşă el să-i scape.

— Ce, a adunat?! strigă, aproape, Domiţia.

— A adunat destul!… şopti Oroles. Câteva milioane, oricum!…

— A-ah! făcu Domiţia. Se pare că cea mai păcălită sunt eu…

Plecă furioasă, trecu pe lângă Crispus fără să-i acorde vreo atenţie şi dispăru pe o alee.

Crispus se întoarse, se-apropie de Oroles.

— Prietene – făcu el – comedia s-a terminat. Voi pleca şi eu din Roma.

Astrul nopţii, ca un crai mândru, trecea, luminos, pe bolta înstelată. Nicio perturbare pe căile celeste nu produsese moartea zeului pământean: se stinsese şi el ca oricare alt muritor.

— Ba, eu voi mai rămâne o vreme! zâmbi Oroles. Chiar şi sub noua domnie.

Scoase, din faldurile togii, o altă pungă de aur; o înmână libertului:

— O meriţi, prietene Crispus! Iar de vei fi, cândva, la vreo nevoie…

— Ştiu, ştiu… spuse Crispus. Dar n-o să ne mai vedem, prietene. Mă-ntorc în Egipt. Cu banii ce-i am şi cu mintea mea…

Se îmbrăţişară.

Se despărţiră.

Coborând agale, pe alee, spre oraş, Oroles zări *Cetatea eternă* scăldată în lumină: la domnie nouă, Roma petrecea.

— S/iryil – 1 Tacitus, *Historiae*, III, 46.

1 Jbidem, p. 139 – 140

1 Oameni ce curăţau arenele fie de gladiatori, fie de animalele ucise.

4 Oameni de ordine.

1 Zid dacic.

4. Dicomes primise, în ajun, vinul de viaţă lungă: negru-roşcat, ca sângele de zimbru, cu gustul mierei de aur culeasă din scorbura stejarului sacru. Bătrânul său tată, Zyraxes, îmbrăcat de sărbătoare, cu barba albă lungă, pieptănată, cu coiful de luptător strălucind şi cu scutul ce nu-l părăsise în niciuna din mult prea multele sale lupte duse dincolo de apa cea mare a Danubiului, în Moesia, dăruind fiului vinul de viaţă lungă şi friptura din labă de urs îi urase cale de lumină şi, cu lacrimi mari alunecând pe neaua bărbii sale de patriarh, rostise simplu:

— …Şi spune-i lui Zamolxe să-mi păstreze un loc pe

întinsele sale câmpii şi mie, Zyraxes, fiul lui Momcilo, căci şi eu, fiule, te voi urma curând. Iar cetăţii noastre.

5. Au ajuns – când soarele se ridicase abia de o suliţă pe bolta celestă – pe o culme muntoasă. Verdele viu al pajiştii împărăţea cât putea cuprinde privirea. În lumina blândă încă a primelor raze, roua. licărea ireal în miriade de pietre preţioase. Dar şi mai sus, mult mai sus, acolo unde – încă – nimeni nu cutezase să urce vreodată şi unde nici măcar vulturul cu barbă nu-şi putea înălţa zborul, primele raze scăldară într-o lumină de argint creasta ninsă. Dincolo de marile zăpezi, care nu se topeau niciodată, era lăcaşul pe care Gebeleizis, zeul-zeilor, îl hărăzise lui Zamolxe. Acolo avea să ajungă Dicomes.

Acolo?

&. Câţiva lorari târâră trupul burului spre *Poarta Morţii*. Alţii netezeau pietrişul arenei, pregătind-o pentru alte lupte.

3 Proxenet.

5 Pe vremea lui Domiţian existau cu sutele, chiar şi în Senat

6 Cartier rezidenţial la Roma.

4 Loc de ospeţie în palate şi locuinţele patricienilor.

3. Romanii, deci, aveau să atace, cu uriaşa forţă de tăvălug a şapte legiuni, Dacia!

Oroles, în camera sa, se zbuciuma, încercând să alunge unul după altul gândurile negre, dar tot mai mult îl apăsa vestea aflată: romanii vor ataca Dacia. Vor ataca Dacia!… Vor…

În camera alăturată gemenii Rhoxaneus şi Deceneus jucau zaruri. Abia învăţaseră acest joc de noroc obişnuit la romani, iar acum, de îndată ce aveau o clipă de răgaz, evident, numai dacă, deja, se plictisiseră să arunce la ţintă cu pumnalele, se apucau să joace zaruri. Cel puţin Rhoxaneus se dovedea atât de îndemânatec la arunca

4. În acest an, 841 de la întemeierea Romei, şi după

aceasta. Însemnată victorie din defileul Alutusului, Oroles plecase în Cetatea eternă. Bătrânul Crasus-Volostos, am văzut, se întâlnise cu el în popina grecului, „Bufniţa chioară14.

Decebal triumfase – bucuria i se citea în priviri, supuşii toţi înţeleseseră că pericolul cel mare trecuse.

Dar – oare – trecuse?

Cei mai apropiaţi regelui: Vezina, marele preot Diegis, fratele regelui, căpitanii de taină, bătrânii tarabostes din sfatul regal, toţi priveau tot mai adânc în sufletul lui Decebal prin ferestrele ochilor. Iar lumina aceea ce izvora din adâncuri şi-i irumpea în privire când îşi îmbărbăta poporul şi-i vestea triumful din defileu, se stingea treptat, pierea când regele se retrăgea între intimii săi.

— Pericolul cel mare abia acum vine! îl vestise el, într-o seară, în timpul unui ospăţ, pe Vezina, în vreme

1 Junona a naşterilor (la romani).

3 Pe Castor! (lat.).

4 Soldat tânăr, recrut.

1 Stejar cu frunzişul mereu verde.

1 Manteluţă pentru femei.

5. Era clar: Carro trebuia să moară, dar nu mai înainte de a fi descoperit exact ce ştia acesta şi de a afla dacă avea sau nu imperiul un om – sau mai mulţi – în Dacia… un om de taină, un spion!

Îl pândiseră o vreme, îi aflaseră obiceiurile, cărările, locurile unde poposea mai des în marea cetate a lumii.

Lucilluş avea undeva. Într-un cartier mai mult decât modest, o iubită. Se interesară în vecini – era liberta Faronia, o ciliciană focoasă, dar credincioasă „bunului ei Lucilluş…

Zile în şir în Velabrum, Rhoxaneus îi ieşi mereu în cale, încât, după o vreme, privirile cilicienei adăstară din ce în ce mai mult pe urmele lui.

Într-o zi, Rhoxaneus îndrăzni, chiar, să-i surâdă: timid, neîncrezător în farmecele sale). Dar Faronia îl încurajă. Prefăcându-se că i-a scăpat un pacheţel, şi că, dat fiind mulţimea altor pachete pe care le purta cu ea.

1 Proxenet, peşte.

2 Cameristul şef al împăratului, un fel de majordom, funcţionar influent al imperiului.

1 Cină, masă de seară; la Roma începea de obicei între a 8-a şi a 9-a o-a ş, zilei şi se termina – la mese e mari – chiar la orele 6 – 7 ale nopţii (sidică după miezul nopţii).

1 Argeş.

4 Din zona Mehedinţilor de astăzi.

5 Din Banatul actual.

6 De pe teritoriul Crişanei.

1 Triburi dintre râurile Prut şi Nistru.

7. Romanul veni nedumerit spre calul care, numai spume, gonea nebuneşte peste câmpie. Se apropie de el şi dintr-odată, ca la neauzita şoaptă a unui călăreţ, acesta se opri, fornăind.

9. Cal şi călăreţ se-avântară în zidul de verdeaţă care îi înghiţi. Călăreţul, înarmat cu o lance puternică, îşi pironi privirea pe urma abia vizibilă în covorul de frunze.

— Încet, mânzule, încetişor! susura el la urechea calului. Acuşi… acuşica îi dăm de urmă lui moş Martin, acuşica…

Tainic, codrul îşi tăia măsura în unde rece a vântului ce cobora, iureş, din înălţimile ninse.

5. După obicei, romanii încinseră lupta cu unităţile auxiliare.

Urmărind atacul, Tettius nu-şi putu înfrâna un gând:

— Pe Jupiter, întocmai ca la Canae, când cu Hanibal! …

Undeva, deasupra, speriaţi, trei hultani rostogoleau cerul…

7… Când năvăliră călăreţii spanioli şi gali, apele

râului, furtunoase şi destul de adânci, între malurile nu prea îndepărtate, le opriră elanul; la fel o păţi – după câte se vedea – şi cavaleria dacă, deşi – ochiul nu-l putea înşela pe Tettius – părea obişnuită cu astfel de lupte, ba, generalul ar fi putut jura! – chiar într-adins şi aleseseră dacii acest loc! Bulucindu-se unul într-altul, caii se opriră. Întărâtaţi de propriile lor strigăte de luptă, învârtind bezmetic deasupra capetelor săbiile, cei ce alcătuiau călărimea lui Tettius nu mai ştiau ce şi cum să facă. Simţind terenul nesigur sub copite, animalele fornăiau, jucau pe loc făcându-le precar echilibrul călăreţilor.

Hultanii se roteau, încă zbuciumaţi, pe cerul ce se împâclea de praful stârnit sub răsmiile de copite…

11… De-a valma, leşurile spaniolilor, balearilor, galilor şi romanilor erau târâte de ape, la vale, tot mai departe de încrâncenarea luptei.

— Canae!… Tapae!… gemu generalul. Să fie, oare, vrerea destinului?! Să aibă, oare, barbarii asemenea generali, care să se fi adaptat tacticii puhoaielor ce ne însoţesc? Cu nepu…

Nu-şi termină vorba, întrerupt de ceea ce – iată, se putea vedea aievea – se desfăşura acum chiar dinaintea ochilor săi: după mai multe replieri, dacii deodată îşi strânseră rândurile, refăcură rapid frontul şi, pieziş, pe ambele flancuri, învăluiră unghiul de atac al trupelor romane care, după primele izbiri, abia se închegase.

— Parcă ar şti, blestematul! gemu iar Tettius, repetând: Parcă ar fi ştiut dinainte ce intenţionam, unde şi cum voiam să lovesc!!

4… înaintase ca o furtună.

Pustiitoare furtună!

În lectica sa – singur – sau în clipele de adăstare prin desele opriri ce le făcea, Tettius Iulianus rămânea pradă îndoielii sale: îi va învinge, oare, Roma pe barbari?! Nu punea mare sprijin pe cei din juru-i: aceştia cântau pe

struna oficială, iar după ei victoria nu putea fi decât a Romei. De ce? A, argumentele curgeau râu:

„Nu este Roma, deja, stăpâna lumii? Nu are Roma cea mai bună armată?... cei mai buni generali? Nu Roma este temutul pedepsitor al oricărui duşman dinlăuntrul sau din afara nemărginitului său imperiu?! 11.

4 Cavou antic, se construia sub pământ.

1 S-a sfârşit! (lat.).

3 Plete bălaie (lat).

4 Scumpule (lat.).

2 Fătălău (lat.).

2. Oroles se trezi dimineaţă, târziu. Aproape toate trupele ieşiseră din tabără, iar gemenii îi povestiră că, în lectica comandantului suprem, se urcase şi „piticul urât", care vizitase tabăra noaptea...

— Cine să fie!? întrebă tânărul, mai mult pentru sine şi, condus de un înd neliniştitor, se hotărî să iasă la aer, afară, îndemnat şi de dorinţa de a-şi mai clăti

1 Imn, cânt de slavă (ebraică).

3. Decebal îşi aranjă spada cu pietrele cele scumpe şi sclipitoare bătute în miner, îşi perie, cu degetele dreptei răşchirate, pletele oţelii, păşi larg în sala sfatului ţării.

4. În iarba ce-şi ridica suliţele ca o armie nesfârşită, peste care trecea nu numai înaltă lumina soarelui, ci şi un vânticel uşor, dinspre Soare-apune, adăsta Oroles. Gustul amar al finului strivit între dinţi îi stârni aduceri aminte ce urcau, parcă, în el de demult – de demult. Departe, în zarea albită de aburul câmpiei, pădurea se ghicea înfiorându-se de întâile adieri ale dimineţii, dar el trăia simţământul de a se afla direct în codru, în codrul

1 Grădina cu mere de aur.

2 Loc de muncă subteran pentru sclavi.

2 Jucărie (lat.).

1 Răzbunătorul.

1 Stăpân ţi zeu (lat.).